

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 32

(2003–2004)

Om samarbeidet i Organisasjonen for
sikkerhet og samarbeid i Europa
(OSSE) i 2003

Innhold

<p>1 Det politiske samarbeidet. Hva blir OSSEs fremtid? 5</p> <p>1.1 Hovedutfordringer 5</p> <p>1.2 Behov for klarere arbeidsfordeling . . 6</p> <p>1.3 Behov for reformer 7</p> <p>1.4 Utfordringer og trusler i det 21. århundre. Det nederlandske formannskapetets prioriteringer og ministermøtet i Maastricht 1.-2. desember 2003 8</p> <p>2 Arbeidet med regionale konflikter 11</p> <p>2.1 Vest-Balkan 11</p> <p>2.2 Sentral-Asia 12</p> <p>2.3 Kaukasus 13</p> <p>2.4 Moldova, Hviterusland og Ukraina . 14</p> <p>2.5 OSSEs feltstrategi 15</p> <p>3 Den menneskelige dimensjon 16</p> <p>3.1 Prioriterte arbeidsområder i 2003 . . . 16</p> <p>3.2 Menneskehandel 17</p> <p>3.3 Valgobservasjon og valgstandarder . 17</p> <p>3.4 Implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon i 2003 og andre møter 17</p> <p>3.5 Arbeidsmetoder og administrasjon . . 18</p> <p>4 Den økonomiske dimensjon 19</p> <p>5 Den politisk-militære dimensjon 20</p> <p>5.1 Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) 20</p> <p>5.2 CFE-avtalen 20</p> <p>5.3 Avtalen om åpne luftrom 21</p> <p>5.4 Regional rustningskontroll – Daytonavtalens Annex 1-B, artikkel II og IV. 21</p>	<p>6 Forholdet til middelhavslandene og andre partnerland 22</p> <p>7 Administrative spørsmål 23</p> <p>Vedlegg</p> <p>1 OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre 25</p> <p>2 Dokument om en OSSE-strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon 33</p> <p>3 Beslutning om bekjempelse av menneskehandel 42</p> <p>4 Beslutning om handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området 57</p> <p>5 Beslutning om toleranse og ikke-diskriminering 67</p> <p>6 Beslutning om kontroll med reisedokumenter 69</p> <p>7 Beslutning vedrørende OSSE-dokument om lagret konvensjonell ammunisjon 70</p> <p>8 Beslutning om mandat for OSSEs antiterror-nettverk 78</p> <p>9 Beslutning om bærbar luftforsvarssystemer 80</p> <p>10 Beslutning om OSSEs formannskap i år 2006 81</p> <p>11 Beslutning om tid og sted for det neste møte i OSSEs ministerråd 82</p> <p>12 Formannskapetets aktivitetsrapport for 2003 83</p> <p>13 Erklæring om Sørøst-Europa som samarbeidsområde 101</p> <p>14 Erklæring fra Portugals delegasjon på vegne av NATOs medlemsland og kandidatland 102</p>
---	---

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

St.meld. nr. 32

(2003–2004)

Om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2003

*Tilråding fra Utenriksdepartementet av 23.april 2004,
godkjent i statsråd samme dag.
(Regjeringen Bondevik II)*

1 Det politiske samarbeidet. Hva blir OSSEs fremtid?

1.1 Hovedutfordringer

Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) har et bredt spekter av virkemidler for tidlig varsling av konflikter, for konfliktforebygging gjennom demokratiseringstiltak, for styrking av menneskerettigheter og rettsstatsprinsipper og for krisehåndtering og gjenoppbygging. Disse blir nå satt inn i kampen mot terrorisme, menneskehandel og ulovlig handel med narkotika og våpen. De rettes også inn mot bekjempelse av organisert kriminalitet, mot etnisk/religiøs intoleranse og diskriminering og for å avhjelpe store mangler i rettssystemet i flere av deltakerlandene. Organisasjonen har de senere år opparbeidet seg betydelig ekspertise med hensyn til politiarbeid, politiopplæring og grensekontroll og erfaring i kampen mot organisert kriminalitet, inklusive menneskehandel, og terrorismebekjempelse. Under ministermøtet i 2003 ble det fattet flere vedtak som vil styrke organisasjonens innsats på disse områdene ytterligere. Dette gjelder en egen sikkerhetsstrategi, strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon og en handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel. Ministrene ble i 2003 også enig

om praktiske tiltak mot terrorisme: økt kontroll med reisedokumenter, opprettelse av et OSSE-antiterrornettverk og tiltak for å hindre at terroristgrupper får adgang til bærbare luftforsvarssystemer. Med basis i sin brede tilnærming spiller OSSE dermed en viktig rolle i arbeidet med å møte de nye sikkerhetspolitiske trusler verden står overfor. Organisasjonen vil fortsatt være en viktig sikkerhetspolitisk aktør i området fra Vancouver til Vladivostok og har etter norsk syn også muligheter for å yte bidrag til løsning av konflikter utenfor dette området.

Nye utfordringer gjør at OSSEs tilnærming og virkemidler er stadig like nødvendige. Med sitt utvidede sikkerhetsbegrep – der samspillet mellom militær sikkerhet og økonomiske, miljømessige og menneskelige rettigheter er bærebjelken og hvor særlig vekt på sikkerhet for den enkelte står sentralt -, med sin brede deltakerkrets, sine institusjoner for demokratibygging, fri presse og nasjonale minoriteter og ikke minst gjennom en utstrakt feltvirksomhet, er OSSE et unikt redskap i arbeidet for stabilitet, demokrati og menneskerettigheter. Fortsatt er OSSE den eneste sikkerhetsorganisasjon hvor USA, EU og Russland møtes på like vil-

kår og hvor alle tidligere sovjetrepublikker deltar. Det brede medlemskapet gir dessuten muligheter for dialog og samarbeid mellom kristne og muslimske land i Sentral-Asia, Kaukasus og på Balkan. OSSEs arbeid i Sentral-Asia, der flere av landene grenser direkte til Afghanistan, har fått forsterket aktualitet i forbindelse med den internasjonale kampen mot terrorisme. Gjennom partnerskapsavtaler har OSSE en ramme for dialog med land i Asia og i middelhavsregionen. For øvrig har OSSE en komplementær rolle i forhold til FNs arbeid for å fremme og beskytte menneskerettighetene. EU anser OSSE som et viktig instrument, ikke minst med hensyn til sivil krisehåndtering. Et aktivt norsk engasjement i OSSE kan dermed også bidra til å fordype det utenriks- og sikkerhetspolitiske samarbeidet mellom Norge og EU.

Arbeidet med rustningskontroll og nedrustning får ikke den samme oppmerksomhet som tidligere. Det betyr ikke at denne delen av OSSEs virksomhet er blitt mindre viktig. Fortsatt brukes det betydelige ressurser på dette feltet. Det er grunn til å minne om at konvensjonell nedrustning og rustningskontroll i Europa har sitt hovedforankringspunkt i OSSE, ikke minst gjennom CFE-avtalen, som omfatter 30 av OSSEs deltakerland. En viktig utfordring er å arbeide for at det omfattende avtaleverket om tillitskapende tiltak som ble forhandlet frem i løpet av 1990-årene, blir holdt ved like.

Lenge var OSSE – og tidligere Konferansen for sikkerhet og samarbeid i Europa (KSSE) – en av få arenaer hvor øst og vest kunne møtes med de samme rettigheter og plikter. Denne rollen er ikke like sentral som før. I dag finnes det også andre samarbeidsfora mellom USA, EU og Russland hvor sikkerhetspolitiske spørsmål blir diskutert. Med utvidelsene vil EU og NATO omfatte størstedelen av Sentral- og Øst-Europa, og Brussel blir enda viktigere for samarbeidet mellom landene i dette området. Det gjelder også for dem som ennå ikke er blitt medlemmer av disse organisasjonene, eller som ikke ønsker eller ikke kan bli medlemmer. EU og NATO er nå aktive på områder hvor OSSE tradisjonelt har spilt en sentral rolle. Dette gjelder både konflikthåndtering og gjenoppbygging av samfunn etter konflikter. Dessuten er EU med sin sikkerhetspolitiske strategi kommet nærmere en operasjonalisering av en europeisk sikkerhets- og forsvarsidentitet. Dette gjør at behovet for en grenseoppgang mot OSSE er blitt tydeligere. Det samme kan sies om forholdet til Europarådet, som nå omfatter alle de europeiske medlemslandene i OSSE. Innen demokratibyggning, respekt for menneskerettighetene og rettsstatens prinsipper har Eu-

roparådet og OSSE i dag mange felles oppgaver. Å bringe øst og vest nærmere hverandre var en målsetting for de vestlige land da Helsinki-prosessen tok til i 1970-årene. I dag kan man si at dette langt på vei er realisert.

Flere større deltakerland og grupper av land ser ut til å ha et nokså uavklart forhold til hva de ønsker med OSSE. Behovet for en tydeligere politisk retningsangivelse for arbeidet i organisasjonen synes klart til stede. Russland og andre land i Samveldet av uavhengige stater (SUS) har i økende grad hevdet at OSSEs arbeid preges av geografisk og tematisk ubalanse. Disse land hevder stadig oftere at det opereres med doble standarder, der utviklingen for demokrati og grunnleggende menneskerettigheter vurderes på bakgrunn av to sett kriterier: ett til bruk for landene «øst for Wien» og et annet for landene i vest. I 2003 skjerpet Russland tonen overfor USA og EU, som ble beskyldt for å bruke OSSE til fremme av kortsiktige politiske mål. Fra russisk hold har man begynt å stille spørsmål om hva som oppnås gjennom deltakelsen i samarbeidet. Mens Russland ønsker å bruke OSSE som et redskap for økonomisk integrasjon gjennom økt markedsadgang i vest og større investeringer i øst, får dette lite gjennomslag blant de vestlige land som ser OSSE som en sikkerhetsorganisasjon som ikke kan eller skal duplisere den rolle internasjonale økonomiske organisasjoner og institusjoner eller FN spiller. Dersom de russiske signalene om å legge mindre vekt på arbeidet i OSSE forsterkes, kan organisasjonen komme inn i en alvorlig krise. Man kan vanskelig tenke seg et OSSE uten en aktiv russisk deltakelse. I denne situasjon er det derfor nødvendig med dialog. Flere land, deriblant Norge og andre såkalte likesinnede land som Sveits, Island, Liechtenstein og Canada erkjenner problemet og søker å ta tak i dette.

Norge er en aktiv deltaker i OSSE, og denne linjen vil bli videreført. OSSE er fortsatt et viktig forum for daglig kontakt om en rekke aktuelle utenrikspolitiske spørsmål. Sammen med andre likesinnede land utenfor EU – og i nært samarbeid med EU der det er mulig – kan Norge øve innflytelse på beslutningene. Deltakerlandenes respekt for OSSEs verdier og standarder er grunnleggende for samarbeidet. Gjennom dialog og konstruktiv tilnærming bør Norge når det er nødvendig, minne om de forpliktelser samarbeidet hviler på. Samtidig vil det være viktig å legge vekt på de felles interesser deltakerlandene har og understreke behovet for å gi OSSE muligheter for å løse de oppgaver som pålegges på områder hvor organisasjonen har komparative fortrinn.

1.2 Behov for klarere arbeidsfordeling

OSSEs brede sikkerhetspolitiske tilnærming, medlemskrets og feltapparat gir organisasjonen en sentral plassering i arbeidet med å sikre stabilitet, demokrati og menneskerettigheter. Et sentralt spørsmål blir om OSSEs muligheter utnyttes fullt ut. Et annet er om det kan gjøres mer for å unngå dobbeltarbeid i forhold arbeidet som utføres av andre internasjonale organisasjoner. Både fordi dobbeltarbeid er ressursødende og fordi innsatsen ofte blir mindre effektiv, bør dette spørsmålet gis økt oppmerksomhet. Dette bør imidlertid gjøres på en praktisk og pragmatisk måte der vekten legges på konkret oppgaveløsning. Diskusjoner av mer generell art om den europeiske sikkerhetspolitiske arkitektur er lite formålstjenlig. Spørsmålet er hva OSSE kan gjøre bedre enn andre. Det er norsk syn at arbeidet bør være mest mulig målrettet mot felt hvor OSSE har særskilt kompetanse. Norge skal i mai – november 2004 ha formannskapet i Europarådet og vil dermed være sentralt plassert til å bidra til en fornuftig arbeidsfordeling mellom de to organisasjonene.

Også i forhold til EU kan det etter hvert bli behov for en grenseoppgang. I tråd med at EUs engasjement på Balkan øker, bør grunnlaget for en gradvis nedbygging av OSSEs aktiviteter her være til stede. Samtidig må dette skje slik at man unngår at det oppstår vakuum som kan sette resultatene av et mangeårig arbeid i fare. Det pågår nå en viss reduksjon i OSSEs engasjement i regionen og en økning i oppmerksomhet og ressurser mot det sørlige Kaukasus og Sentral-Asia, hvor andre internasjonale organisasjoner er mindre aktive. Men Balkan vil ennå en tid utgjøre et tyngdepunkt i OSSEs operative engasjement.

1.3 Behov for reformer

OSSE ledes av et deltakerland for ett år av gangen. Formannskapet trekker opp de politiske retningslinjene for arbeidet. Det er tradisjon for at mindre land får dette oppdraget. Ordningen gir derfor små land muligheter for å øve innflytelse og et stykke på vei også sette dagsorden for arbeidet. Det er norsk syn at ordningen med roterende formannskap i det store og hele har virket tilfredsstillende, og at det sikrer at organisasjonen har et klart definert lederskap. Samtidig er politisk fremdrift og effektivitet avhengig av hvilke prioriteringer og ressurser formannskapet råder over og er villig til å investere. I 2002 ble det trukket opp enkelte retningslinjer med sikte på å strømlinjeforme for-

mannskapets rolle. Disse nedfelte gjeldende praksis og tok utgangspunkt i tidligere erfaringer. Det var enighet om økt åpenhet, og formannskapet ble pålagt å konsultere med deltakende land både formelt og uformelt. I 2003 ble dette hensynet til dels ivaretatt gjennom en utstrakt bruk av arbeidsgrupper hvor alle land kunne delta. Særlig for små land med begrensede ressurser ble dette en betydelig arbeidsbelastning, og det er tvilsomt om man i løpet av 2003 oppnådde nevneverdig mer åpenhet i arbeidet.

Med årlig rotasjon av formannskapet er det norsk syn at organisasjonen har behov for et sterkere sekretariat med større administrativ tyngde enn hva tilfellet er i dag. I tillegg trenger sekretariatet også større analytisk kapasitet som skiftende formannskap kan trekke veksler på. Det er dessuten behov for avklaring av generalsekretærens politiske fullmakter i forhold til formannskapet. Problemene forsterkes av beslutningen om at OSSE ikke skal være noen karriereorganisasjon basert på livslang tjeneste, i motsetning til for eksempel FN. Rekrutteringsprosessen for stillinger i sekretariatet og sendelagene er ikke alltid like tilfredsstillende. Generalsekretærens uavklarte rolle i forhold til formannskapet og deltakerlandene virker også inn på forholdet til sendelagslederne. Dette kan ha negative konsekvenser for muligheten for styring av arbeidet innad i organisasjonen. Behov for reformer når det gjelder rekrutteringsprosesser, utvelgelse og lederskap kommer også frem i en kritisk rapport utarbeidet ved Senteret for forskning om OSSE (CORE) ved universitetet i Hamburg i 2003. Rapporten tegner et overveiende negativt bilde av rekrutteringsprosess, ledelseskultur og arbeidsmiljø. I tillegg mener den at likestillingsarbeidet er kommet kort og at mye kan gjøres for å bedre kvinners muligheter i organisasjonen. Rapporten konkluderer med at det er en forutsetning for økt effektivitet at organisasjonen investerer mer i de menneskelige ressursene. Dette er forhold det har vært begrenset oppmerksomhet rundt hittil. Etter norsk syn må mer gjøres for å bedre arbeidsbetingelsene og samarbeidsforholdene i sekretariatet, institusjonene og sendelagene.

Det kan også være grunn til å vurdere endringer i arbeidsformen i Det faste råd, hvor mange deltakerland er frustrert over en tilstivnet arbeidsform. Ordningen med en forberedende komite, som ble opprettet på toppmøtet i Istanbul i 1999, har ikke svart til forventningene. Tanken var at komiteen skulle bli et forum for fokuserte, mer uformelle politiske konsultasjoner om saker av dagsaktuell interesse. Dette er i liten grad blitt tilfelle. Det

er langt fra enighet om å gi OSSE status som en folkerettslig, mellomstatlig organisasjon med de mulige positive virkninger det vil kunne ha for organisasjonens evne til å løse oppdrag og å definere sin rolle.

Selv om behovet for effektivisering og større strømlinjeforming blir erkjent, vurderes reformspørsmålet svært ulikt av deltakerlandene. Formannskapet nedsatte i 2003 en arbeidsgruppe for å se på forslag til endringer. Det viste seg imidlertid at sentrale land ikke ønsket eller ikke ville prioritere dette arbeidet. USA og EU var lite opptatt av spørsmålet, mens Russland la noe annet og mer vidtrekkende i reformbehovet enn de øvrige deltakerlandene. For Russlands del var nok reformviljen knyttet til landets tradisjonelle ønske om å gi OSSE en mer sentral plass i den sikkerhetspolitiske arkitektur i Europa enn det de øvrige deltakerlandene kunne akseptere. Ved utgangen av 2003 måtte formannskapet konstatere at man ikke var kommet særlig lenger enn ved årets begynnelse. Samtidig advarte den nederlandske utenriksminister som OSSEs formann mot å fortsette som før. Han henstilte til deltakerlandene om å gå aktivt inn i en diskusjon om behovet for intern koordinering og å definere klarere hva slags ansvar generalsekretæren bør ha. Etter det utgående formannskapets oppfatning kunne man ikke pålegge sekretariatet stadig nye oppgaver uten å avklare generalsekretærens fullmakter.

Norge har i mange år arbeidet for å få satt reformspørsmålet på dagsorden og fremholdt at det trengs en bred drøftelse av måten organisasjonen fungerer på. Fra norsk side har man fremhevet at reform ikke bare kan være et internt organisatorisk anliggende, men må styres av utfordringene det internasjonale samfunn til enhver tid står overfor. Man har samtidig pekt på at for å lykkes utad, er det nødvendig å styrke og effektivisere OSSE innad. Uten reformer vil organisasjonen gradvis kunne forvitte med de følger det vil få for den brede sikkerhetspolitiske tilnærmingen OSSE så langt er alene om å ha i det euroasiatisk-atlantiske området. Fra norsk side vil man fortsatt arbeide aktivt for å vinne tilslutning til forslag som kan gjøre OSSE mer effektiv. Ikke minst er det viktig å gjøre noe med budsjettprosessen. Tross enkelte forbedringer de senere årene, er denne fortsatt uoversiktlig, og dette svekker budsjettets rolle som styringsverktøy.

1.4 Utfordringer og trusler i det 21. århundre. Det nederlandske formannskapets prioriteringer og ministermøtet i Maastricht 1.–2. desember 2003

Vedtakene fra ministermøtet i Porto i desember 2002 satte dagsorden for det nederlandske formannskapet som tok over arbeidet med å lede OSSE fra 1. januar 2003. Et vel forberedt formannskap, som ble møtt med store forventninger, valgte å opprette arbeidsgrupper for hvert av følgende temaer: strategi om nye trusler og utfordringer i det 21. århundre, økonomiske og miljømessige utfordringer, egen handlingsplan for å bekjempe menneskehandel, gjennomføring av tiltak i kampen mot terrorisme, organisering av den første årlige sikkerhetskonferansen, effektivisering av feltaktiviteten, gjennomgang av OSSEs rolle i fredsoperasjoner og arbeidet med reformspørsmålet. Dette ble en krevende prosess, ikke minst for små land med begrensede ressurser.

Formannskapet brukte mye tid og krefter på å reetablere et OSSE-nærvær i Tsjetsjenia og på å løse én av de såkalte «frosne» konfliktene, Transdnestr-konflikten i Moldova. Til tross for formannskapets store innsats viste det seg svært vanskelig å få reell fremgang i arbeidet på begge disse områdene. Årsaken var først og fremst mangel på politisk vilje hos en eller flere av partene. Samtidig satte nok ikke alle aktører like stor pris på formannskapets aktive opptreden. I Tsjetsjenia-spørsmålet ble etterhvert forholdet til Russland problematisk, og det ble klart at Russland ikke ville bidra til en løsning.

Det ble satt hovedfokus på Transdnestr-spørsmålet i Moldova ettersom det her var tegn til bevegelse etter at ministermøtet i Porto hadde gitt Russland utsettelse til utgangen av 2003 (opprinnelig frist 31. desember 2002) med å gjennomføre forpliktelsene fra Istanbul – toppmøtet i 1999 om tilbaketrekking av militært utstyr og personell fra landet. Formannskapet la vekt på at i arbeidet med ny grunnlovstekst – og dermed en politisk løsning av den transdnestriske utbryterprovinsens konstitusjonelle forhold til Moldova – måtte en fredsbevarende/-konsoliderende operasjon inngå som en del av løsningen. Russland, som spilte en nøkkelrolle på grunn av nære bånd til den transdnestriske ledelsen, forsøkte gjennom et separat utspill før ministermøtet i Maastricht i desember 2003 å få de to partene til å bli enige om en bilateral avtale. Denne avtalen ville ha gitt Transdnestr betydelig innflytelse over den nye føderasjonen, og OSSEs formann slo umiddelbart fast at det ikke fo-

relå noen konsensus om det russiske avtaleutkastet. USA og EU meddelte at opplegget ikke hadde deres støtte, og den moldovske presidenten valgte da å avvise forslaget. Det er grunn til å tro at det russiske initiativet svekket formannskapetets muligheter for å vinne frem overfor partene, og spørsmålet ble en kjølig opptakt til ministermøtet.

Formannskapet gjorde *Sentral-Asia* til et innsatsområde og utnevnte den tidligere finske presidenten, Martti Ahtissari, til personlig representant for regionen. Man håpet med det å gi et bidrag til fremdriften i reformprosessene i disse landene. Samtidig ønsket man å øke den internasjonale oppmerksomhet om utfordringene regionen stod overfor og bidra til større forståelse for de følger utviklingen kunne få i et videre perspektiv. De sentralasiatiske landene befinner seg i en vanskelig politisk, økonomisk og sosial overgangspågang. Som naboland til Afghanistan er de utsatt for økende organisert kriminalitet med basis i narkotikatraffikk, og de er sårbare i forhold til den labile politiske situasjonen i dette landet. Internasjonal bistand til etablering av effektiv grensekontroll og styrking av politi og rettsvesen er viktige bidrag til bekjempelse av terrorisme, menneskehandel og ulovlig handel med narkotika og våpen. Også derfor er det nødvendig at regionen gjennomgår en grunnleggende demokratiseringsprosess fundert på rettsstatens prinsipper og respekt for menneskerettighetene. OSSE har viktig kompetanse på begge disse områdene.

Kasakhstan har gjort det klart at landet ønsker å bli formannskap for OSSE i 2009. Det vurderes som positivt at landet vil påta seg oppgaven, og en må anta at dette også innebærer vilje til å øke tempoet i demokratiseringsprosessen. Spørsmålet om kasakhisk formannskap i 2009 avgjøres under OSSEs ministermøte i 2006. I regionen står Turkmenistan i en særstilling. Her har utviklingen blitt stadig mer foruroligende med alvorlige og hyppige brudd på de mest grunnleggende menneskerettighetene.

Formannskapet gav høy prioritet til arbeidet med *en strategi for å møte trusler mot sikkerhet og stabilitet i det 21. århundre*. Bakgrunnen var terrangrepet på USA 11. september 2001, og arbeidet med trusselstrategien kom i stand etter amerikansk og russisk initiativ. Strategien, som var hovedtema for ministermøtet i Maastricht, konsoliderer og viderefører de oppgaver organisasjonen har tatt på seg de senere år. Dokumentet kan også ses i lys av behovet for å høyne OSSEs profil i et endret sikkerhetspolitisk landskap. Strategien identifiserer trusler man står overfor eller øyner konturene av. Den har dernest som siktemål å styrke organi-

isasjonens operasjonelle tiltak innen OSSEs tre dimensjoner og bidra til styrket samarbeid og samordning med andre internasjonale organisasjoner. Det ble oppnådd enighet om to nye initiativ: å utvikle et konsept for grensesikkerhet og å opprette en ad hoc konsultasjonsmekanisme for samarbeid med andre internasjonale organisasjoner. Formålet vil være å samle arbeidet med analyser og tiltak mot nye trusler når de måtte oppstå. Spørsmålet om styrket grensesikkerhet antas å stå sentralt i arbeidet i 2004. Særlig positivt var enigheten om å styrke OSSEs arbeid mot organisert kriminalitet. I dokumentet understrekes særlig behovet for en bred satsing i kampen mot menneskehandel, narkotikahandel, ulovlig våpenhandel og korrupsjon. Det legges opp til at den årlige sikkerhetskonferansen skal bli et sentral redskap i oppfølgingsarbeidet med trusselstrategien.

OSSEs sikkerhetskonferanse ble holdt for første gang i 2003 med terrorismebekjempelse som hovedtema. Konferansen bidro trolig til å styrke USAs interesse for OSSE som redskap i kampen mot terrorisme. Med bakgrunn i en handlingsplan fra ministermøtet i Bucuresti i 2001 og et eget charter fra ministermøtet i Porto i 2002 rettes nå oppmerksomheten særlig mot gjennomføring av inngåtte forpliktelser. Under ministermøtet i Maastricht ble man i tillegg enig om å opprette et nettverk av kontaktpunkter i deltakerlandenes hovedsteder og å styrke sikkerhetsaspektet ved reisepapirer. Det er norsk syn at den årlige sikkerhetskonferansen vil kunne bidra til å øke forståelsen for OSSEs rolle i det sikkerhetspolitiske landskapet i Europa.

Til ministermøtet forelå det også et *strategidokument om økonomiske og miljømessige utfordringer*. Dette arbeidet kom i stand etter et russisk initiativ for revisjon av Bonn-dokumentet av 1990 om økonomisk samarbeid i Europa. I likhet med tidligere ble forskjellene i tilnærming mellom Russland på den ene side og de vestlige land på den annen demonstrert. Mens Russland ønsker å bruke OSSE som et redskap for økonomisk integrasjon gjennom økt markedsadgang i vest og større investeringer i øst, ser de vestlige land OSSE som en sikkerhetsorganisasjon som ikke kan eller skal duplisere FN og utviklingsbankene. Men også på vestlig hold er man enig i at økonomiske og miljømessige aspekter ved sikkerheten må gis økt vekt og at det bør utvikles et tettere samarbeid mellom OSSE og de øvrige internasjonale aktører. Det er også enighet om at disse stimuleres til innsats på områder og i land der OSSE med sitt unike feltapparat ser sikkerhetstrusler. Strategien påpeker behovet for godt styresett som forutsetning for øko-

nomisk utvikling og velferd. Dette ble også støttet av Norge, som for øvrig la særlig vekt på å styrke miljødelen av dokumentet. Det vurderes som positivt at man – tross betydelige forskjeller i tilnærming – kunne enes om et strategidokument på dette området.

Ministtermøtet godkjente også en *handlingsplan om tiltak for bekjempelse av menneskehandel*. Det er enighet om at dette er et stort og voksende problem, hvor alle deltakerland – enten som opprinnelsesland, transitland eller destinasjonsland – har klare felles interesser. Menneskehandel bygger opp om organisert kriminalitet, og inntektene fra slik virksomhet kan også ha forbindelsesveier til internasjonal terrorisme. Kampen mot menneskehandel er også nært knyttet til OSSEs innsats for likestilling. OSSE burde derfor ha et godt utgangspunkt for å spille en ledende rolle blant internasjonale organisasjoner i kampen mot menneskehandel. Ministrene besluttet i Maastricht å etablere en ordening med egen spesialrepresentant støttet av en nyopprettet enhet i sekretariatet for å bistå deltakerlandene i dette arbeidet. Ordningen kom i stand etter initiativ fra formannskapet og med støtte særlig fra USA, de nordiske og andre likesinnede land. Det stod lenge strid om den konkrete utforming, og ordningen ble særlig på grunn av russiske motforestillinger, noe mindre operasjonell enn ønsket blant annet fra norsk side. Med egen spesialrepresentant, støtteenhet i sekretariatet samt en fast arbeidsgruppe under Det faste råd, vil kampen mot menneskehandel etter alt å dømme stå høyt på OSSEs dagsorden i tiden fremover. Også i en OSSE-sammenheng vil Norge fortsatt gi høy prioritet til dette viktige arbeidet.

Russland var initiativtaker til en *oppdatering av Wien-dokumentet av 1992 om OSSEs rolle i fredsbevarende operasjoner*, og under ministtermøtet i Porto i 2002 ble det vedtatt at man skulle foreta en gjennomgang av spørsmålet. Russland fremsatte krav om etablering av stabskapasitet i OSSE for å gjennomføre operasjoner med store militære komponenter. Dessuten ønsket Russland at Forum for

sikkerhetssamarbeid skulle gis en utvidet rolle i ledelses- og beslutningsprosessen. Begge krav var uakseptable for brorparten av de øvrige landene, og det ble tidlig klart at man under ministtermøtet i Maastricht ikke ville komme frem til noen beslutning om endringer i OSSEs rolle i fredsbevarende operasjoner.

For øvrig ble selve ministtermøtet preget av uenighet i sentrale spørsmål. Fra russisk side var enhver henvisning til manglende oppfølging av forpliktelsene fra toppmøtet i Istanbul uakseptabelt. Det var dermed ikke mulig å bli enig om erklæringer om Georgia og Moldova og heller ikke en egen ministererklæring. Imidlertid var møtet langt fra mislykket, ikke minst fordi man motstod presset om formuleringer som ville ha svekket de viktige forpliktelsene Russland aksepterte i Istanbul. Men siden det ikke ble noen ministererklæring, forsvant også andre forslag. Blant annet fikk man ingen beslutning om et norsk initiativ som klarere ville ha understreket OSSEs ledende rolle i kampen mot menneskehandel selv om det ble enighet om en handlingsplan og en oppfølgingsmekanisme. Det samme gjaldt også norske fremstøt for å sikre en videreføring av reformarbeidet i OSSE på bredere basis og å sette arbeidet med å effektivisere sendelagene mer i fokus. Ministtermøtet var godt organisert, og deltakelsen på ministernivå var bred med blant andre den amerikanske og russiske utenriksminister til stede. Den norske delegasjonen ble ledet av utenriksministeren.

En hovedperson under møtet ble likevel den midlertidige presidenten i Georgia, Nino Burdjanadze, da ministerrådsmøtet fant sted kort tid etter den såkalte «roserevolusjonen» i landet. Under et givermøte i tilknytning til ministerrådsmøtet ble det gitt tilsagn om over 5 millioner euro til støtte til forberedelser og gjennomføring av president- og parlamentsvalgene. I tillegg ble det gitt løfter om ytterligere finansiell og politisk støtte fra vestlig hold. Russland forholdt seg på sin side avventende.

2 Arbeidet med regionale konflikter

2.1 Vest-Balkan

Selv om konfliktnivået i landene på Vest-Balkan er blitt stadig mindre de senere årene, er det stadig potensial for nye inter-etniske uroligheter. OSSE har i mer enn ti år vært en sentral aktør i arbeidet med fred og forsoning i denne regionen, som fortsatt er OSSEs viktigste innsatsområde. OSSEs hovedoppgave på Vest-Balkan er å hjelpe til i oppbyggingen av demokratiske institusjoner og bidra til at respekten for menneskerettighetene blir grunnfestet. Det har vært til dels god fremgang i dette arbeidet. Vest-Balkan preges for øvrig av arbeidet for reform og tilpasning til europeiske standarder. Likevel gjenstår det mye. Et særlig viktig punkt er det til dels mangelfulle samarbeidet med Den internasjonale krigsforbryterdomstolen for Det tidligere Jugoslavia (ICTY) i Haag. Fortsatt befinner flere av dem som er anklaget for krigsforbrytelser seg på frifot. Norge har i alle år støttet OSSEs arbeid i regionen og gitt betydelige bidrag til organisasjonens aktiviteter, inklusive på politisektoren.

I tråd med økt engasjement fra særlig EUs side har OSSE begynt en forsiktig nedbygging av aktiviteten på Vest-Balkan. På flere områder er det en positiv utvikling, og oppgaver er overlatt til nasjonale myndigheter. Men fortsatt er hovedtyngden av OSSEs feltvirksomhet lokalisert i denne regionen. Siktemålet for samtlige land er medlemskap i EU og NATO, og flere av landene har sett OSSE-nærvær som et hinder for nærmere tilknytning. Denne oppfatningen er nå mindre uttalt enn tidligere, da EU i økende grad har gjort det klart at bistanden fra OSSE er et viktig supplement til EUs eget arbeid og en nødvendig forutsetning for reformprosessen. Det synes nå å være større forståelse for dette enn tidligere.

Sendelaget i *Serbia og Montenegro* har som viktigste oppgave å bistå myndighetene i den pågående reform- og demokratiseringsprosessen. Sendelaget arbeider også med spørsmål som bekjempelse av menneskehandel, retur av flyktninger, menneskerettigheter, juridiske reformer og medialovgivning/pressefrihet. Reform av politiet har stått svært sentralt, blant annet for å bedre forholdet mellom de ulike etniske gruppene og bidra til stabilitet i landet. I arbeidet med denne reformen har

også norske eksperter i sendelaget spilt en viktig rolle. I 2003 var det presidentvalg i Montenegro, samt presidentvalg og parlamentsvalg i Serbia. Valgene som ble observert av ODIHR i samarbeid med sendelaget, var av varierende kvalitet målt mot de internasjonale standarder som foreligger.

OSSE var den første internasjonale organisasjonen som var på plass i *Kosovo* etter krigshandlingene i 1999. Sendelaget, som fortsatt er OSSEs største, har som hovedoppgave å bistå i oppbyggingen av demokratiske institusjoner, fremme rettsstatens prinsipper og sikre respekten for menneskerettighetene slik at det kan legges et varig grunnlag for fred og forsoning mellom alle etniske grupperinger. Dette gjøres i nært samarbeid med FN, som har hovedansvaret for stabiliseringsprosessen. I 2003 har sendelaget særlig vært opptatt av å fremme forståelsen for det ansvar som følger med når oppgavene nå etter hvert blir overført til Kosovos provisoriske selvstyrende institusjoner. Sendelaget er også en sentral aktør i planleggingen av valg til provinsforsamling høsten 2004. OSSE-formannskapet deltok under den offisielle åpningen av dialogen mellom Beograd og Pristina som fant sted i Wien den 14. oktober 2003. Partene står langt fra hverandre, og dialogprosessen går tregt og de underliggende konfliktspørsmålene er langt fra en løsning. Fra den såkalte «kontaktgruppens» (Frankrike, Italia, Russland, Storbritannia, Tyskland, USA) side er det antydning at spørsmålet om Kosovos fremtidige status kan komme på dagsorden i løpet av 2005, dersom det er gjort tilstrekkelig fremgang i implementeringen av europeiske standarder. En endelig avklaring av spørsmålet om Kosovos status vil etter alt å dømme fortsatt ta lang tid, med de følger dette vil ha for det internasjonale samfunns militære og sivile nærvær.

I takt med utviklingen i landet og i regionen for øvrig har OSSEs nærvær, størrelse og innsats i *Makedonia* variert mye siden sendelaget først ble etablert i 1992. Etter våpenhvilen og politisk løsning på krisen i 2001 har situasjonen nå stabilisert seg. EU og OSSE har et nært samarbeid. Makedonske myndigheter mener at landets indre sikkerhetssituasjon er stabilisert, og at OSSEs tilstedeværelse følgelig snart bør opphøre. Landet har videre planer om å innlevere medlemskapsøknad til EU innen

kort tid. EU understreker på sin side at OSSE ennå har en viktig rolle å spille i Makedonia. Sendelagets viktigste oppgave har vært å følge opp implementeringen av Ohrid-avtalen fra 2001. I 2003 var oppdraget om utdanning av 1000 politibetjenter fra minoritetene, som har vært en av OSSEs hovedansvarsområder, fullført. Sendelaget har for øvrig støttet ombudsmannsinstitusjonen, gitt bistand til reform av det makedonske fjernsynet og opprettet et nettverk for overvåking av rettsaker.

Sendelaget i *Bosnia-Hercegovina* ble etablert som et resultat av Dayton-avtalen i 1995. Dette var OSSEs første store feltoperasjon. De første årene ble hovedvekten lagt på krisehåndtering, institusjonsoppbygging og forberedelse og gjennomføring av valg. Siden 2002, da ansvaret for valgene ble overført til bosniske myndigheter, har sendelaget konsentrert seg mer om menneskerettighets- og demokratarbeid. I 2003 var en av sendelagets viktigste oppgaver å bistå myndighetene i arbeidet med å sette den nye og viktige eiendomsloven ut i livet. Sendelaget har også engasjert seg for reformer i utdanningssystemet. Formålet med disse reformene er å gi alle etniske grupper en ensartet og tilfredsstillende utdanning. Pensumrevisjon og kvalitetsheving, herunder tilpasning til europeiske standarder, har stått sentralt i sendelagets arbeid i utdanningssektoren. Det er fortsatt viktig å støtte opp om forsoning og multi-etnisitet i skoleverket i Bosnia-Hercegovina. Sendelaget har også spilt en ledende rolle innen sikkerhetssamarbeid og forsvarsreform. Målsettingen her er å bistå Bosnia-Hercegovina i å oppfylle kravene som et medlemskap i NATOs Partnerskap for fred (PfP) stiller.

Siden 1997 har OSSEs mandat i *Albania* vært å forebygge konflikt gjennom politisk meklings og overvåking samt å medvirke til stabilitet gjennom styrking av demokratiske institusjoner og det sivile samfunn. I desember 2003 vedtok Det faste råd et nytt mandat for sendelaget etter ønske fra albanske myndigheter som har villet gi OSSE en større rolle som rådgiver og praktisk tilrettelegger og med mindre fokus på overvåking. Sendelagets arbeid skal i 2004 i første rekke konsentrere seg om bistand til reformer innen rettsvesen og administrasjon, valg, tiltak mot menneskehandel, antikorrupsjon, frie medier og politiarbeid. Mandatet skal heretter vurderes årlig. I 2003 fortsatte sendelaget arbeidet med økt demokratisering, respekt for menneskerettighetene og rettsstatens prinsipper i tillegg til sikkerhetssamarbeid. Et annet viktig felt var arbeidet med valgreform. OSSE ved ODIHR og sendelaget observerte lokalvalget i oktober 2003. Dette valget tilfredstilte ikke internasjonale standarder i den utstrekning man hadde håpet. OSSEs

sendelag i *Albania* er også involvert i utarbeidelsen av forslag til lov om eiendomsersättning, som ventes behandlet i parlamentet i løpet av 2004. Det gis også hjelp til gjennomføringen av en nasjonal strategi for bekjempelse av menneskehandel.

Av de land hvor OSSE er til stede med feltnærvær, har *Kroatia* kommet lengst i demokratisering og gjennomføring av europeiske standarder. Med sine betydelige fremskritt har landet i løpet av få år nærmet seg medlemskap i de euro-atlantiske samarbeidsstrukturer. Gjennom et tett samarbeid med EU støtter OSSEs sendelag opp om reformprosessen med siktemål å sette Kroatia i stand til å oppfylle vilkårene for EU-medlemskap. Utestående problemer under OSSEs mandat er hovedsakelig knyttet til retur av flyktninger. Dessuten overvåker OSSE fortsatt krigsforbrytersaker og har her påpekt at Kroatia må samarbeide tettere med ICTY. Sendelaget har i 2003 spesielt lagt vekt på spørsmål som flyktingeretur, menneskerettigheter og minoritetsrettigheter, reformer innen politi og rettsvesen og medialovgivning. De kroatisk myndighetene har opprettholdt et høyt tempo i lovgivningsarbeidet, men gjennomføringen av reformene går saktere enn ventet. Også her gir OSSE praktisk bistand. Den nyvalgte kroatisk regjeringen har vist stor interesse for å samarbeide med sendelaget om utestående reformspørsmål, også dem som gjelder flyktninger og minoriteter.

2.2 Sentral-Asia

OSSE gir med sin brede deltakerkrets en unik mulighet for dialog mellom land som ellers ikke har mye kontakt. Dette gjelder ikke minst de fem landene i Sentral-Asia: *Kasakhstan, Kirgisistan, Tadsjikistan, Turkmenistan og Usbekistan*. Etter terrorangrepet mot USA i september 2001 har det vokst frem en bred erkjennelse av at eksterne sikkerhetstrusler – særlig fra Afghanistan – har en direkte innvirkning på utviklingen ikke bare i de sentralasiatiske landene, men også globalt. Økt norsk engasjement i forhold til de sentralasiatiske landene faller derfor sammen med den større oppmerksomhet som OSSE, NATO og EU nå gir regionen. Truslene er sammensatte: Det dreier seg om terrorisme og ulovlig handel med narkotika, våpen og mennesker. Men også trusler som skriver seg fra miljøødeleggelser og økt fattigdom gir grunn til bekymring. Norge har poengtert betydningen av å være lydhør for utfordringene de sentralasiatiske landene står overfor. Vår bistand er derfor i stor grad rettet inn mot tiltak, både nasjonale og regionale, for løsning av sikkerhetsproblemene. Norge

er nå den største bidragsyteren til OSSEs politiopplæringsprosjekt i Kirgisistan. Siden Norge ikke har stedlig diplomatisk representasjon i regionen, er en spesielt avhengig av et nært samarbeid med internasjonale og lokale organisasjoner.

Overgangen fra sovjettidens autoritære regime til demokrati, rettsstat og markedsøkonomi i Sentral-Asia har vist seg å være en vanskelig prosess. De sentralasiatiske landene har fortsatt en lang vei å gå før de oppfyller forpliktelsene som ligger i OSSE-samarbeidet. Det forekommer til dels grove brudd på menneskerettighetene, og man har registrert tilbakeskritt på flere områder. Det er derfor viktig å ha en dialog med disse landene hvor behovet for demokratiske reformer og respekt for grunnleggende rettigheter blir tatt opp i direkte samtaler med toppledelsen. Den nederlandske OSSE-formannen utnevnte i 2003 Finlands tidligere president Martti Ahtisaari som personlig utsending til Sentral-Asia. Dette engasjementet vil bli videreført også under det bulgarske formannskapet.

Det er bred enighet innen OSSE om behovet for og verdien av internasjonal satsing i Sentral-Asia. Siden 1999 har OSSE hatt feltnærver i alle de fem sentralasiatiske landene. En første rapport om organisasjonens tilnærming til regionen ble utarbeidet under det norske formannskapet i 1999. Hovedlinjene i denne er fortsatt gyldige: Behovet for balanse mellom OSSEs tre dimensjoner og fremme av regionalt samarbeid. De sentralasiatiske landene har i fellesskap arbeidet for økt fokus på den økonomiske og miljømessige dimensjon, og de har etter hvert fått gjennomslag for en bedre balanse når det gjelder feltkontorenes virksomhet. De sentralasiatiske landene gir også klarere uttrykk for hva de ønsker å oppnå. Samtidig er det fortsatt markante motsetninger innad i regionen og problemer med regionalt samarbeid.

Kasakhstan har meldt interesse for OSSE-formannskapet i 2009 og er dermed det første land fra tidligere Sovjetunionen som tilkjenner slike ambisjoner. Dette stiller OSSE overfor særskilte utfordringer. For OSSE ville det oppstå et troverdighetsproblem dersom et formannskapsland gjør seg skyldig i krenkelser av grunnleggende demokratiske rettigheter. Kasakhstan vil ha behov for bistand slik at landet kan bli i stand til å aksle formannskapsvervet. På den annen side vil det være svært uheldig for oppslutningen dersom det skapes inntrykk av at det kun er land fra EU-kretsen eller likesinnetgruppen som er verdige til å inneha formannskapet. Flere land vil i lengden neppe akseptere en praksis som ekskluderer dem fra lederposisjonen i OSSE, og disse landenes eierskap til organisasjonen vil av den grunn kunne svekkes.

Regimet i *Turkmenistan* står i en særstilling når det gjelder grove brudd på grunnleggende menneskerettigheter, og landet er det mest isolerte av de sentralasiatiske republikkene. Etter et rapportert attentatforsøk mot president Nijazov 2002 forverret situasjonen seg betydelig. Ti land – deriblant Norge – utløste derfor den såkalte Moskva-mekanismen. Denne innebærer blant annet at det blir oppnevnt uavhengige rapportører for å undersøke de faktiske forhold når det oppstår mistanke om særlig alvorlige brudd på menneskerettighetene.

Moskva-mekanismen har bare vært benyttet noen få ganger tidligere (i begynnelsen av 1990-årene blant annet overfor den daværende jugoslaviske føderasjon). Den turkmenske regjering satte seg imidlertid helt imot et samarbeid med rapportøren, som også ble nektet innreisetilatelse til landet. Rapporten som ble utarbeidet, indikerer at Turkmenistan hadde gjort seg skyldig i omfattende brudd på rettslig anerkjente prinsipper. Det ble fremholdt at tortur var brukt for å tvinge frem tilståelser og at fanger var blitt tvangsbehandlet med narkotiske medikamenter. I tillegg fremkom det at myndighetene gjorde bruk av en rekke former for kollektiv undertrykkelse av personer som stempler som såkalte «fiender av folket». Moskva-mekanismen er det sterkeste virkemiddel OSSE rår over i forhold til påstander om brudd på menneskerettighetene. Selv om bruken av mekanismen overfor Turkmenistan ikke kan sies å ha ført til konkrete forbedringer, har den utvilsomt bidratt til å sette internasjonalt søkelys på landet. Etter at saken ble reist i OSSE, er kritikken blitt fulgt opp innenfor FN. Sammen med en rekke land fortsetter Norge engasjementet i forhold til Turkmenistan, og situasjonen blir jevnlig tatt opp i OSSEs faste råd. Når turkmenske myndigheter kategorisk avviser at problemer eksisterer, er det imidlertid vanskelig å få etablert en konstruktiv dialog.

2.3 Kaukasus

OSSE er representert med sendelag i Armenia, Aserbajdsjan og Georgia. I samtlige tre land ble det i 2003 avholdt valg på ny nasjonalforsamling og/eller president. OSSEs sendelag gav bistand til valgreform og spilte en viktig samordningsrolle for det internasjonale samfunns bistand på området. Valgene som alle, om ulik grad, var beheftet med til dels grove feil, ble også observert av OSSE/ODIHR. Konklusjonen var at ingen av dem oppfylte internasjonale standarder for demokratiske valg.

Valget på ny president i *Aserbajdsjan* i oktober

var beheftet med betydelige uregelmessigheter, og Ilham Alijevs valgseier gav støtet til voldsomme opptøyer som myndighetene møtte med til dels brutale reaksjoner. Ved årets utgang satt flere av regimekritikerne fengslet, og den aserbajdsjanske opposisjonen var sterkt svekket. Norge har ved en rekke anledninger både bilateralt og gjennom fora som OSSE uttrykt bekymring over menneskerettighetssituasjonen i landet, herunder forholdene for de opposisjonelle som ble fengslet etter protestene mot valget. I Georgia fikk reaksjonene på valgfusk et annet utfall. Fredelige massedemonstrasjoner under ledelse av opposisjonslederne Mikhail Saakasjvili og Nino Burdjanadze tvang president Sjevardnadze til å gå av. I kjølvannet av den såkalte «roserevolusjonen» ble resultatet at parlamentsvalget i november ble annullert og nytt presidentvalg tillyst. OSSE reagerte raskt på denne utviklingen, og organisasjonen bistod Georgia med et betydelig valgbistandsprogram. Norge var en stor bidragsyter med en bevilgning på EUR 500.000. Presidentvalget i januar 2004 gav Saakasjvili en overveldende seier. OSSE/ODIHR kunne konstatere at det fortsatt var uregelmessigheter i gjennomføringen, men at det var gjort betydelige fremskritt siden parlamentsvalget. Nytt valg på nasjonalforsamling ble holdt 25. mars 2004.

I 2002 ble det ikke mulig å komme til enighet med Russland om et forlenget mandat for OSSEs støttegruppe til Tsjetsjenia, som utløp 31. desember 2002. Gjennom hele 2003 forsøkte derfor det nederlandske formannskapet å få gjenopprettet en form for OSSE-nærvær i republikken, men måtte mot slutten av året innse at det ikke være mulig på grunn av Russlands steile holdning. Både USA og EU har holdt i en lav profil i Tsjetsjenia-spørsmålet i OSSE, og konflikten var ikke noe tema i Det faste råd. ODIHR unnlot å sende observatører til presidentvalget i Tsjetsjenia i 2003.

For å motvirke at Tsjetsjenia-konflikten skal spre seg og for å hindre at tsjetsjenske opprørere skal forsøke å gjøre georgisk territorium til fristed og baseområde, har OSSE siden 1999 vært aktivt involvert i å overvåke deler av den russisk-georgiske grensen. Overvåkingen er blitt gradvis utvidet og omfatter nå det georgisk-tsjetsjenske grenseavsnittet og grensen mellom Georgia og de russiske republikkene Ingusjetia og Dagestan. OSSE-sendelaget gjennomførte i 2003 en vellykket utvidelse av operasjonsområdet og foretok en operasjonell styrking av grenseovervåkingsoperasjonen i Georgia. Det er liten tvil om at OSSE her spiller en genuin konfliktforebyggende rolle.

I de frosne konfliktene i Sør-Kaukasus var det få eller ingen tegn til fremgang i 2003. I påvente av

utfallet av presidentvalgene i Armenia og Aserbajdsjan oppgav medformennene i OSSEs «Minsk-gruppe» (Frankrike, Russland og USA) allerede året før håpet om noe snarlig gjennombrudd i konflikten om *Nagorno-Karabakh*. Med valgene tilbakelagt har medformennene nå et håp om å fredsprosessen på sporet igjen. I Georgia stod konflikten i *Sør-Ossetia* på stedet hvil. Til tross for OSSEs innsats ble den årlige forhandlingsrunden i «Ekspertgruppemøtet om politiske spørsmål» mislykket. I den stadig like fastfrosne konflikten i *Abkhasia* leder FN arbeidet for å finne en løsning, med støtte fra OSSE. Et fremstøt fra OSSE innen politiopplæring utgjorde imidlertid et lyspunkt. I samarbeid med FN ble det tatt initiativ til å lære opp georgiske og abkhasiske politimenn ved OSSEs politiskole i Kosovo. Sendelaget i Georgia arbeidet også med et tilsvarende initiativ overfor Sør-Ossetia, og partene reagerte positivt på OSSEs forslag om å opprette felles politipatruljer i den georgisk-ossetiske konfliktsonen.

Også i *Aserbajdsjan* og *Armenia* ble det i 2003 satt i gang politibistandsprogrammer i OSSE-regi. Denne utviklingen var i tråd med politiske føringer fra Det faste råd om å styrke samarbeidet innen den politisk-militære dimensjon. Det samme gjelder OSSEs økte innsats for å bekjempe terrorisme, særlig med hensyn til hvitvasking av penger og terrorismefinansiering. I tillegg er sendelagene i området blitt pålagt å utdype innsatsen innen økonomi- og miljødimensjonen. Men fortsatt vil OSSEs kjernevirksomhet i Sør-Kaukasus være bistand til demokratisering, godt styresett og økt respekt for rettsstatens prinsipper.

2.4 Moldova, Hviterussland og Ukraina

Det nederlandske formannskapet gjorde en løsning av Transdnjestr-konflikten i *Moldova* til en av sine prioriterte oppgaver, og utviklingen i første halvår 2003 gav grunn til forsiktig optimisme. Etter initiativ fra den moldovske president Voronin opprettet partene i konflikten en felles forfatningskommisjon. Siktemålet for kommisjonens arbeid var å utarbeide et grunnlag for et gjenforent, føderalt Moldova. Parallelt skulle man innen det såkalte femsidige forhandlingsformatet (OSSE, Russland, Ukraina samt de to partene) sette hovedfokus på arbeidet med sikkerhetsgarantier knyttet til en slik føderasjonsavtale. I denne sammenheng ble spørsmålet om en fredsbevarende styrke i OSSE-regi aktualisert.

Substansdiskusjonene gikk imidlertid tregt, og

utpå høsten advarte OSSEs sendelagsleder om at partene var i ferd med å la en historisk sjanse gå fra seg. I tiden før OSSEs ministermøte i desember 2003 ble situasjonen ytterligere komplisert. Helt uventet offentliggjorde Russland et forslag til politisk løsning på Transdnestr-konflikten. Forslaget, som også president Voronin i utgangspunktet skal ha vært villig til å godta, ville ha gitt Transdnestr betydelig innflytelse over den nye føderasjonen. Voronin fant etter nærmere overveielse, og ikke uten et visst påtrykk fra enkelte vestlige lands side, at Moldova ikke kunne godta utkastet til føderasjonsavtale. Russland holdt USA, EU og OSSE-formannskapet ansvarlig for den havarerte avtalen, og saken førte til et mer anstrengt forhold mellom toneangivende land innen OSSE mot slutten av 2003.

Russland forpliktet seg under Istanbul-toppmøtet i 1999 til å trekke tilbake sine styrker og militært utstyr og ammunisjon fra Moldova innen 31. desember 2002. Under ministermøtet i Porto i desember 2002 ble denne fristen forlenget med ett år. Til tross for utsettelsen var Istanbul-forpliktelsene ennå ikke oppfylt ved utgangen av 2003. Men en viss fremgang kunne spores i 2003: Flere toglastere med utstyr og ammunisjon ble trukket ut på vårparten og mot slutten av året, men mye gjenstår fortsatt. Norge og andre bidragsytere til det frivillige Moldova-fondet har derfor stilt gjenværende fondsmidler til rådighet for å bistå Russlands tilbaketreking også i 2004. Det norske bidraget er på vel EUR 600 000. Den russiske oversittelse av fristene fra Istanbul/Porto kompliserer også prosessen med å ratifisere den tilpassede CFE-avtalen.

Forholdet mellom *Hviterussland* og OSSE vendte i 2003 tilbake til et mer normalt gjenge, etter en krise året før som førte til nedleggelse av OSSEs rådgivnings- og overvåkingsgruppe i landet. I løpet av årets første måneder klarte lederen for det nye OSSE-kontoret i Minsk å bygge opp et relativt godt samarbeidsforhold med hviterussiske myndigheter. Gjenopprettelsen av et OSSE-kontor bidro til at Schengen-landene, inklusive Norge, i april 2003 opphevet visumsanksjonene som ble innført året før som en reaksjon på nedleggelsen. Hviterusslands forhold til det sivile samfunn er og blir prøvestenen på om konfrontasjonslinjen fra 2002 nå er erstattet med reell vilje til samarbeid. Denne prøven har hviterussiske myndigheter så langt ikke bestått. Særlig i annet halvår 2003 ble uavhengige media og sivile samfunnsorganisasjoner offer for en systematisk undertrykkelseskampanje. Denne utviklingen har ført til at forholdet mellom Hviterussland og OSSE igjen er blitt mer anstrengt.

Forholdet mellom *Ukraina* og OSSE kom i 2003 inn på et bedre spor etter en vanskelig periode i 2002 da myndighetene i Kiev lenge ikke ønsket å fornye mandatet for OSSEs prosjektkoordinator i landet. Den nye amerikanske prosjektkoordinatoren greide på kort tid å komme i dialog med de ukrainske myndighetene om OSSEs rolle og bistand til arbeidet med å tilpasse lovgivning, institusjoner og politikk til demokratiske standarder og rettsstatens prinsipper. Ukrainske myndigheter har sagt at de vil gjennomføre et rettferdig og transparent presidentvalg i 2004 og gitt uttrykk for ønske om OSSEs assistanse i arbeidet med å sikre disse målene. På denne bakgrunn tok prosjektkoordinatoren i 2003 initiativ til et større prosjekt for i samarbeid med ukrainske myndigheter å bistå med koordinering av det internasjonale samfunns aktiviteter med myndighetenes egen innsats. Samarbeidet inkluderer også frivillige organisasjoner. Prosjektet har imidlertid hatt en vanskelig start blant annet fordi myndighetsrepresentanter har bestridt at OSSE har mandat til den planlagte virksomheten. I annet halvår 2003 kom Ukraina igjen med signaler som sådde tvil om landets holdning til OSSEs fortsatte nærvær i landet.

2.5 OSSEs feltstrategi

Sendelagene inntar en sentral plass i OSSE og blir av mange sett på som organisasjonens største aktivum. Samtidig stilles det nå flere spørsmål ved hvordan sendelagene arbeider. En egen arbeidsgruppe om OSSEs feltstrategi ble våren 2003 ned satt under ledelse av Canada. Gjennomgangen skal avsluttes med vedtak under ministermøtet i Bulgaria i desember 2004. Sendelagenes ulike historie, oppgaver og arbeidsbetingelser gjør dette arbeidet krevende. Norge har kommet med et innspill om blant annet større transparens i utvelgelsen av sendelagsledere og en bedre dialog med mottakerlandet om sendelagenes mandat. I tillegg er det fra norsk side tatt til orde for bedre kommunikasjon mellom formannskapet, sekretariatet og sendelagene, tettere samarbeid med andre internasjonale organisasjoner og større kontinuitet i det internasjonale personellet. I tillegg har man understreket at sendelagene bør legge særlig vekt på å bidra til oppbygging av lokal kompetanse. Man har også pekt på behovet for mer analytiske rapporter og mer harmoniserte rapporteringsrutiner. I tillegg har man lansert tanken om nye typer av tematiske/regionale sendelag.

3 Den menneskelige dimensjon

OSSEs arbeid for menneskerettigheter, demokratiske prinsipper og rettsstatens prinsipper er en av hjørnesteinene i organisasjonens helhetlige tilnærming til sikkerhet og stabilitet. Samtidig har OSSEs deltakerland forpliktet seg til at etterlevelse og utvikling av disse verdiene er et felles anliggende. Innen den menneskelige dimensjon går derfor OSSEs arbeid i stor utstrekning ut på å overvåke at deltakerlandene legger dette til grunn for samfunnsutviklingen. I tillegg yter organisasjonen gjennom rådgivning og prosjektsamarbeid praktisk hjelp til forbedringer. Det er ikke minst gjennom den sterke vektleggingen av den humanitære dimensjonens betydning for sikkerheten at OSSE har et særlig fortrinn i forhold til andre internasjonale aktører.

3.1 Prioriterte arbeidsområder i 2003

OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) gjennomførte i 2003 mer enn 90 prosjekter i medlemslandene. Dette er prosjekter for å grunnfeste fundamentale rettigheter og plikter, støtte demokratiseringsprosessen og styrke rettsstaten som fundament for samfunnsutviklingen. Valgobservasjon og utvikling av valgstandarder er en kjerneoppgave for ODIHR. I tillegg har kampen mot menneskehandel, likestilling og rettigheter for roma- og sinti stått sentralt det siste året. Norge støttet ODIHRs arbeid i 2003 med til sammen NOK 5,5 millioner i form av frivillige bidrag til gjennomføring av konkrete prosjekter i Moldova og land i Kaukasus og Sentral-Asia for å styrke menneskerettigheter og demokratiske institusjoner, valg, styrking av det sivile samfunn og bekjempelse av menneskehandel.

Ministermøtet i Maastricht vedtok en handlingsplan med en rekke anbefalinger både til medlemslandene og til OSSEs egne institusjoner for å forbedre situasjonen for roma- og sintibefolkningen i OSSE-området. Planen tar opp temaer som lovgivning, politiarbeid, medienes rolle, sosio-økonomiske faktorer (husvære, tilgang til arbeidsmarkedet og til helseinstitusjoner og utdanning, deltakelse i det offentlige liv), samt forhold som berører krisesituasjoner og tiden etter slike. Planen er et

viktig skritt i OSSEs arbeid med roma- og sintisaker.

Nasjonale minoritetsspørsmål er et grunnleggende element i de fleste konfliktområder hvor OSSE er engasjert. Høykommisæren for nasjonale minoriteter (HCNM) spiller en viktig rolle i arbeidet med å forebygge konflikter gjennom «et stille diplomati». Stillingen innehas i dag av Rolf Ekéus fra Sverige.

OSSEs første representant for de frie medier, Freimut Duve fra Tyskland, gikk i desember 2003 av etter seks år i stillingen. Duve har vært meget aktiv i sin rolle som forsvarer av frie media, og han har påtalt uheldige utviklingstrekk ved medieutviklingen i vestlige land såvel som i landene «øst for Wien». I sin avskjedstale til OSSEs faste råd uttalte han at medienes uavhengighet sannsynligvis var mindre i 2003 enn ved hans tiltredelse og at flere land hadde misbrukt 11. september 2001 for å gjennomføre innstramminger i medias frie stilling. Både på grunn av sin direkte form og skarpe kritikk ble Duve omstridt. Ved inngangen til 2004 var det ennå ikke oppnådd enighet om en etterfølger.

USA tok initiativ til en konferansene om antisemittisme i Wien i juni. Mens USA var meget aktiv, holdt EU en relativt lav profil. Fra EU-hold ble det understreket at kampen mot antisemittisme var en del av arbeidet med å bekjempe rasisme og diskriminering mer generelt. En egen konferanse om rasisme, diskriminering og fremmedfrykt ble holdt i september, og i sluttrapporten fra denne ble det blant annet pekt på behovet for statistikk og informasjonsutveksling. Fra norsk side viste man til regjeringens handlingsplan for bekjempelse av rasisme og diskriminering og opprettelsen av Senter mot etnisk diskriminering som tiltak mot et voksende problem i Europa. Under ministermøtet i Maastricht ble det oppnådd enighet om en egen erklæring om toleranse og ikke-diskriminering og konferanser om antisemittisme i Berlin i april 2004, hatkriminalitet i Paris i juni og om toleranse, xenofobi og diskriminering i Brussel i september.

Norge var i 2003 en betydelig bidragsyter til OSSEs menneskelige dimensjon. Hovedtyngden gikk fortsatt til prosjekter på Balkan. I tråd med den økte oppmerksomheten som OSSE gir landene i Kaukasus og Sentral-Asia, er også det norske

engasjementet i disse regionene blitt trappet opp. Norge har blant annet vært en betydelig bidragsyter til ODIHRs program for bekjempelse av menneskehandel i Moldova og gitt støtte til program for modernisering av politiet i Kirgisistan.

3.2 Menneskehandel

Hvert år blir flere hundre tusen mennesker ofre for vår tids slavehandel. De fraktes fra fattigere deler av Sentral- og Øst-Europa, Russland, Kaukasus, Sentral-Asia, Sør-Asia, Midtøsten og Afrika til rike deler av sine egne regioner eller til Vest-Europa og USA. Mange av disse er kvinner og barn som utnyttes i den kommersielle sexindustrien. Mange utnyttes også til tiggning, kriminell virksomhet og i uverdige arbeidsforhold. Alle landene i OSSE-regionen berøres.

Menneskehandel involverer grove brudd på individers rettighet og verdighet. De som står bak tjener enorme summer på krenkelse av andre. Dette utgjør en milliardindustri og antas å være den tredje største illegale økonomien i verden. Ofte er organisert kriminalitet involvert, og virksomheten næres i mange tilfeller av korrupsjon.

Fra norsk side vurderes OSSE som vel egnet til å bekjempe et så sammensatt problem. Organisasjonens brede tilnærming til sikkerhet, demokratisering, menneskerettigheter og økonomisk stabilitet gir et godt utgangspunkt, og OSSE har nå lang og praktisk erfaring som gir organisasjonen en sentral rolle i det internasjonale arbeidet. I 2003 ble disse erfaringene nedfelt i en handlingsplan for OSSEs videre kamp mot menneskehandel. Handlingsplanen gir omfattende tilrådninger til hvordan deltakerlandene og OSSE som organisasjon best kan forebygge menneskehandel, bistå og beskytte ofre og sikre etterforskning og straffeforfølgelse av dem som står bak. Det skal utpekes en spesialrepresentant mot menneskehandel og etableres en enhet i OSSEs sekretariat med ansvar for å gjennomføre handlingsplanen og bistå deltakerlandene.

OSSE gjennomførte i 2003 også flere prosjekter for å bekjempe menneskehandel i deltakerlandene. Aktiviteten omfatter informasjonskampanjer, holdningsskapende arbeid, lovreform, opplæring av politi og grensepersonell, rehabilitering av ofre og politisamarbeid. Det er en styrke for dette arbeidet at OSSE har etablert et nært samarbeid med nasjonale myndigheter, andre internasjonale organisasjoner som FN, EU, Europarådet, IOM (International Organisation for Migration) og frivillige organisasjoner.

Norge har støttet arbeidet med OSSEs handlingsplan og har i 2003 bidratt med betydelige midler til OSSEs prosjekter på dette området. Norge vil ha en aktiv rolle i det videre arbeidet som medformann i OSSEs arbeidsgruppe for likestilling og kamp mot menneskehandel. Det tas også sikte på å videreføre den norske støtten til OSSEs praktiske arbeid i felten.

3.3 Valgobservasjon og valgstandarder

I 2002 deltok ODIHR med observatører og eksperter i 13 valg. De fleste av disse fant sted i Kaukasus og i Sørøst-Europa. Etter omveltningene i Georgia i november ble OSSE anmodet om å yte assistanse til forberedelse og gjennomføring av nye valg, og et omfattende bistandsprogram ble raskt etablert. For annen gang sendte ODIHR i 2003 ekspertteam for å vurdere valg i land med lange demokratiske tradisjoner (til lokalvalgene i Storbritannia). Norge deltok i alle ODIHRs valgobservasjoner med til sammen ni langtidsobservatører og 39 korttidsobservatører. I forbindelse med valgobservasjon spiller OSSEs parlamentarikerforsamling i samarbeid med observatører fra Europarådets parlamentarikerforsamling en helt sentral rolle.

ODIHR har også iverksatt et arbeid med å revidere håndboken for valgobservasjon, og en ny versjon vil bli klar i 2004. Norge har tatt til orde for å øke innsatsen på dette området ytterligere og har særlig pekt på behovet for å sikre at ODIHRs anbefalinger blir fulgt opp. ODIHR begynte i 2003 å se nærmere på dette. I tillegg vil det bli holdt et eget møte i 2004 om valgstandarder, forpliktelser og oppfølging. Dessuten oppdaterte ODIHR i 2003 en rapport om hvilke forpliktelser deltakerlandene har påtatt seg i forbindelse med forberedelse og gjennomføring av demokratiske valg og hvordan disse forpliktelsene blir respektert i praksis.

3.4 Implementeringsmøtet for den menneskelige dimensjon i 2003 og andre møter

OSSEs årlige hovedmøte om den menneskelige dimensjon finner sted i Warszawa hver høst. I tillegg arrangeres det hvert år tre tilleggsmøter og ett seminar. Opplegget for hovedmøtet og temaet for seminaret vedtas ved konsensus av rådet, mens formannskapet bestemmer hva som skal drøftes på tilleggsmøtene. I 2003 var tilleggsmøtene viet roma og sinti-spørsmål, tros- og religionsfrihet samt

forebygging av tortur. På ODIHR-seminaret i mai stod kvinners deltakelse i offentlig og økonomisk sektor på dagsorden. Det bulgarske formannskapet har besluttet at temaene for årets tilleggsmøter vil være utdanning og opplæring innen menneskerettigheter, valgstandarder og forpliktelser i forbindelse med tilrettelegging og gjennomføring av frie og demokratiske valg samt spørsmålet om forholdene for internt fordrevne. ODIHR-seminaret i 2004 vil drøfte spørsmål knyttet til demokratiske institusjoner og demokratisk styresett.

Hovedmøtet i Warszawa i oktober var det andre i rekken etter at man i 2002 endret måten disse blir organisert på. Det settes nå av hele dager til tematiske diskusjoner. Reformen har bidratt til å øke den politiske aktualiteten av møtene og representerer en klar forbedring. Men det vil fortsatt være behov for justeringer av formatet, blant annet med hensyn til lengden av møtet. Mens første uke av hovedmøtet i 2003 var viet gjennomgang av OSSE-forpliktelsene, diskuterte man den andre uken ODIHRs prosjektaktiviteter, rasisme, xenofobi og antisemittisme, nasjonale minoriteter og forholdene for fremmedarbeidere. Bred deltakelse fra de frivillige organisasjonene er en særlig viktig side ved hovedmøtene. Under hovedmøtet i 2003 representerte 280 av i alt 800 utsendinger 200 frivillige organisasjoner. Både denne sterke representasjonen og det faktum at disse har talerett på linje med OSSEs deltakerland, gjør møtet unikt. I tillegg møtte representanter for 30 internasjonale organisasjoner ved siden av utsendingene fra 51 av OSSEs 55 deltakerland.

Norge gikk under møtet i Warszawa inn for at ODIHR i høyere grad bør fokusere på valgobservasjon og særlig spørsmålet om hvordan ODIHRs anbefalinger blir fulgt opp. Fra norsk hold fremholdt man også OSSEs rolle med hensyn til internt fordrevne.

3.5 Arbeidsmetoder og administrasjon

Diskusjonen om hvordan man best ivaretar forpliktelsene innen den menneskelig dimensjon fortsatte også i 2003. Russland og flere av sendelagenes vertsland opplever et OSSE-nærvær som stigmatiserende og som en uthenging av egne svakheter. Dette synet deles ikke av de øvrige deltakerlandene som fremhever OSSEs rolle i demokratiseringsprosessen. Fra norsk side har man fremhevet at OSSE særlig bør bestrebe seg på å fremstå som rådgiver og samarbeidspartner for myndighetene og det sivile samfunn, og man har lagt vekt på konstruktive forslag og samarbeid som oftest fungerer bedre enn kritikk alene. Det er dessuten viktig at sendelagene gis adekvate mandater og tilstrekkelige ressurser til gjennomføring av disse.

Våren 2003 ble Christian Strohal fra Østerrike ny direktør for ODIHR etter Gerard Stoudmann fra Sveits. Strohal tok initiativ til å gjennomgå arbeidsformen, og ODIHR har nå innført toårige programperioder for prosjektaktivitetene. Formålet, som er å konsentrere aktiviteten om tematiske programmer, er også i overensstemmelse med norske ønsker.

I tråd med den vekt man legger på respekten for menneskerettighetene, demokratiske institusjoner og en fungerende rettsstat som forutsetninger for sikkerhet, stabilitet og økonomisk utvikling, har en fra norsk side tatt til orde for å gi ODIHR et noe større kjernebudsjett. Dette ville gjøre ODIHR mindre avhengig av frivillige bidrag og også lette planleggingen. Det er et økende problem at ODIHR pålegges stadig nye arbeidsoppgaver uten at det følges opp med økte bevilgninger.

4 Den økonomiske dimensjon

Innen den økonomiske dimensjon arbeider OSSE først og fremst med i å identifisere og informere om potensielle sikkerhetstrusler med bakgrunn i økonomiske og miljømessige forhold i deltakerlandene. Arbeidet med økonomiske og miljørelaterte spørsmål er derfor en del av organisasjonens brede tilnærming til konfliktforebygging. Sendelagene har i tillegg gjennomført enkelte mindre prosjekter innen miljøvern og næringsliv.

De siste årene har forståelsen økt for sammenhengen mellom økonomiske og miljømessige forhold og den overordnede sikkerhetspolitiske situasjonen. Særlig har landene i Kaukasus og Sentral-Asia ønsket å bruke den økonomiske dimensjonen – og da særlig prosjektarbeidet – for å styrke den økonomiske utviklingen. Dette har gradvis vunnet gehør hos de øvrige deltagerland, men med betydelige forskjeller i tilnærming. Mens landene «øst for Wien» først og fremst legger vekten på markedstilgang, økonomisk integrasjon, utenlandske investeringer og bistand, fremholder man fra vestlig hold sikkerhetsrelaterte utfordringer, godt styresett og OSSEs komparative fortrinn.

Det årlige økonomiske forum i Praha står sentralt i OSSEs arbeid på dette området. Hvert år holdes det i forkant tre seminarer for å forberede konferansen. I 2003 var tema for Det økonomiske forum kampen mot ulovlig handel med småvåpen og narkotika, bekjempelse av menneskehandel og na-

sjonale og internasjonale virkninger av slik handel. Diskusjonen dreide seg særlig om offentlig og privat sektors rolle og hvordan OSSE kan bidra til å bekjempe denne virksomheten.

I OSSEs strategidokument for økonomiske og miljømessige spørsmål, som ble vedtatt under ministermøtet i Maastricht i desember 2003, gjennomgås organisasjonens forpliktelser og fremtidige arbeid. Strategien kommer med en rekke anbefalinger: Det tas til orde for økt samarbeid innen handel, transport, energi, kommunikasjon, finans, investeringer, forskning og teknologi. Det er videre enighet om at deltakerlandenes økonomier bør integreres ytterligere i den globale økonomi gjennom WTO-medlemskap, og det tas til orde for sterkere integrasjon på det regionale og subregionale nivå. Det ble for øvrig enighet om å arbeide for lettelser i markedsadgangen og å støtte de internasjonale ordninger (herunder Det internasjonale pengfondets arbeid) for å unngå økonomiske kriser. Det legges vekt på behovet for å styrke et godt styresett og å dele erfaringer om dette, fremme innsyn i offentlig forvaltning, bekjempe korrupsjon og utvikle godt forretningsmessig klima. Dokumentet inneholder dessuten henvisninger til behovet for å sikre en bærekraftig utvikling i tråd med Agenda 21 og toppmøtet i Johannesburg, blant annet ved å utarbeide nasjonale strategier for bærekraftig utvikling.

5 Den politisk-militære dimensjon

5.1 Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC)

Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) var i 2003 særlig engasjert på to områder: bidra til gjennomføring av vedtakene fra ministermøte i Porto i 2002 og gjennomføre og videreutvikle de ulike tillits- og sikkerhetsskapende tiltak. På det tradisjonelle arbeidsområdet er Wien-dokumentet av 1999 fortsatt et sentralt instrument. Formålet med dokumentet er å sette i verk konkrete tiltak som kan bidra til å styrke tillit, samarbeid og sikkerhet innen OSSEs geografiske område. Etter den siste revisjonen i 1999 omfatter Wien-dokumentet blant annet begrensninger på militær aktivitet, adgang til å inspirere militære aktiviteter og muligheter for innsyn i andre staters militære potensial gjennom en omfattende og pliktig informasjonsutveksling. Dette kontrolleres gjennom et omfattende regelverk for verifikasjon. Dokumentet er fremdeles et viktig virkemiddel for stabilitet og sikkerhet i Europa.

Sikkerhetsforumets beslutning fra 2002 om å opprette en mekanisme der deltakerlandene kan søke støtte fra andre OSSE-land til destruksjon og etablering av tilfredsstillende kontroll med nasjonale overskuddslagre av småvåpen, ble i 2003 bifalt av Det faste rådet. Arbeidet med å iverksette bestemmelsene i dokumentet ble videreført i 2003. Som første land ba Hviterussland om hjelp til destruksjon etter denne mekanismen, og dette arbeidet pågår fortsatt. For å bedre kontrollen med småvåpen, utarbeidet Forum for sikkerhetssamarbeid i 2003 for øvrig såkalte «beste praksis»-veiledninger på åtte ulike områder. I samarbeid med Tyskland hadde Norge ansvaret for veiledningen om megling av småvåpen. Veiledningene ble utgitt samlet som håndbok, og denne har vunnet anerkjennelse blant annet fra FN.

Forum for sikkerhetsspørsmål vedtok i 2003 også et dokument om opprettelse av en ordning hvor deltakerlandene kan søke assistanse fra andre land til destruksjon eller etablering av tilfredsstillende kontroll med overskuddslagre av alle typer konvensjonell ammunisjon. Særlig land i tidligere Sovjetunionen har en rekke slike lagre. Mange av disse lagrene er svært store og utgjør en risiko for sikkerhet og miljø.

Sikkerhetsforumet gav også i 2003 bidrag til bekjempelse av terrorisme. Et tiltak var beslutningen om eksportkontroll av bærbare luftvernraketter (MANPADS). Dokumentet, som ble godkjent under ministermøtet i Maastricht, oppfordrer deltagerlandene til å benytte seg av mekanismene i småvåpendokumentet for å destruere overskuddslagre av bærbare luftvernraketter.

Forum for sikkerhetsspørsmål var også involvert i arbeidet med å modernisere og oppgradere OSSEs kommunikasjonsnettverk til et internett-basert system. Dette arbeidet er nå fullført. Sikkerhetsforumet gav videre bidrag til arbeidet med OSSEs trusselstrategi, den årlige sikkerhetskonferansen og til gjennomgangen av retningslinjene for fredsbevaring i OSSE-regi.

5.2 CFE-avtalen

Siden 1992 har avtalen om konvensjonell nedrusting i Europa (CFE-avtalen) bidratt til å fjerne nær 60 000 tyngre våpen i Europa, og avtalen var på 1990-tallet svært viktig for normaliseringen mellom øst og vest. CFE-avtalen begrenser offensiv militær kapasitet og bidrar til å hindre destabiliserende styrkekonsentrasjoner, blant annet i Norges nærområder.

En tilpasset CFE-avtale som tar hensyn til de endrede sikkerhetspolitiske rammebetingelsene i Europa, ble undertegnet av de 30 statspartene under OSSEs toppmøte i Istanbul i 1999. I denne avtalen er den opprinnelige blokk-til-blokk-baserte tilnærmingen erstattet av et system som bygger på nasjonale og territoriale styrketak samtidig som det er innebygget fleksibilitet for å tillate krisehåndtering. Den tilpassede avtalen åpner dessuten for tiltrødelse av nye statsparter.

Den tilpassede avtalen vil tre i kraft når alle 30 statsparter har ratifisert. Til nå er det bare Hviterussland, Kasakhstan og Ukraina som har gjort det. Det er usikkert når ratifikasjonsprosessen vil kunne avsluttes, for de fleste av traktatlandene ønsker ikke å godkjenne avtalen før Russland har oppfylt alle forpliktelsene fra toppmøtet i Istanbul om uttrekning av personell og utstyr fra Georgia og Moldova. Russland avviser at det foreligger

noen sammenheng her. Den nåværende avtalen vil gjelde inntil samtlige land har ratifisert den endrede avtalen.

5.3 Avtalen om åpne luftrom

Avtalen om åpne luftrom (Open Skies) ble forhandlet i 1990–91, men trådte først i kraft 1. januar 2002. Formålet med avtalen er å skape større åpenhet mellom partene. Dette oppnås ved at landene gjensidig åpner sine luftrom for et antall årlige overflygninger med fly utstyrt med bestemte sensorer – primært kamera. Etter at Bosnia – Hercegovina, Finland og Latvia tiltrådte avtalen i 2003, omfatter avtalen nå 30 land. Søknader om opptak er godkjent for Estland, Kroatia, Litauen og Slovenia, men disse har foreløpig ikke fullført den nasjonale prosess for å bli formell part i avtalen. Tyrkisk motstand hindrer fortsatt godkjennelse av Kypros» søknad om opptak. Den praktiske gjennomføringen av observasjonsflygninger ble gjennomført på tilfredsstillende vis i 2003. Også i 2003 ble det ut-

ført et omfattende arbeid i Den konsultative kommisjon, som er opprettet i henhold til avtalen, for å utvikle regler og prosedyrer for gjennomføring av slike observasjonsflyvninger.

5.4 Regional rustningskontroll – Daytonavtalens Anneks 1-B, artikkel II og IV.

Artikkel II-bestemmelsene omhandler tillits- og sikkerhetsskapende tiltak for de to enhetene i Bosnia-Hercegovina: Republika Srpska og Føderasjonen. Artikkel IV tar for seg destruksjon og begrensninger av tyngre våpen og personell for Serbia og Montenegro, Bosnia-Hercegovina og Kroatia. Artikkene er basert på prinsippene i henholdsvis Wien-dokumentet og CFE-avtalen og har bestemmelser om et informasjons- og verifikasjonsregime som OSSE overvåker. I hovedsak har gjennomføringen av disse forpliktelsene gått rutinemessig, og avtalene bidrar til at normaliseringen mellom partene går fremover.

6 Forholdet til middelhavslandene og andre partnerland

Algerie, Egypt, Israel, Jordan, Marokko og Tunisia er OSSEs middelhavspartnerne og Afghanistan (fra våren 2003 etter særlig amerikansk ønske), Japan, Sør-Korea og Thailand asiatiske partnerland. Japan står i en særstilling med fast møte- og talerett i Det faste råd. Bakgrunnen for dette er landets rolle som en stor bidragsyter til internasjonal bistand, hvor også OSSEs feltprosjekter tilgodeses.

Dialogen med partnerlandene har ikke gitt de ønskede politiske resultater og vært av mer symbolsk karakter. I 2003 ble spørsmålet om et tettere samarbeid satt høyere på dagsorden. USA har ønsket å engasjere OSSE i gjenoppbyggingsarbeidet i Afghanistan, særlig med hensyn til politiopplæring og tilretteleggelse og gjennomføring av valg. Dette har ført til en bredere diskusjon om hvorvidt organisasjonen bør engasjere seg utenfor eget område. Bakgrunnen er det nye trusselbildet og økt interesse for å dele OSSEs erfaringer med andre. Russland har imidlertid stilt seg avvisende til å bruke budsjettmidler på ikke-medlemmer. Planer om å sende OSSEs politirådgiver til Kabul for å vurdere

spørsmålet om opplæring av afghansk politi ble stanset etter russisk motstand.

Trolig med bakgrunn i diskusjonen om Afghanistan stilte Russland seg også skeptisk til et tettere samarbeid med middelhavspartnerne. Under forutsetning av at finansieringen av nye tiltak – i hovedsak begrenset til seminarer for å formidle OSSEs erfaringer i sikkerhetsspørsmål – ikke vil gå på bekostning av aktiviteter innen OSSEs eget område, gikk Russland med på å utvide dialogen med middelhavspartnerne noe.

Til tross for de russiske forbehold lyktes det under ministermøtet i Maastricht å bli enige om å invitere partnerlandene mer hyppig som observatører til møtene i Det faste råd og Forum for sikkerhetsspørsmål. Det ble også enighet om å vurdere hvordan OSSE kan dele organisasjonens normer, prinsipper og forpliktelser med andre regioner og da særlig nabo-områder. Diskusjonen om et utvidet samarbeid med partnerlandene vil trolig fortsette i 2004.

7 Administrative spørsmål

I løpet av de siste ti årene er det skjedd en betydelig økning av OSSEs operasjonelle aktiviteter og ressurser, både økonomisk og personellmessig. I 1992 tilsvarte KSSEs budsjett et beløp omregnet til ca 2 mill. euro, mens det for 2004 er på 179,7 millioner euro. OSSE har ca 3000 medarbeidere i sendelagene, hvorav 1000 er utsendt personell betalt fra deltakerlandene, mens de øvrige er lokalt ansatte. For øvrig arbeider til sammen 370 personer ved sekretariatet i Wien og de øvrige institusjonene med sete i Warszawa, Haag, Praha og København. Organisasjonens relativt løse struktur stiller betydelige krav til ledelse og profesjonell administrasjon. Budsjettprosessen er lagt om med sikte på å gjøre budsjettet til det nøkkelverktøyet for planlegging, gjennomføring og evaluering av virksomheten i sekretariatet, institusjonene og sendelagene det er ment å være. En viktig målsetting har vært å sikre Det faste rådets overordnede politiske ansvar og styring av budsjettprosessen. Etter norsk syn er budsjettarbeidet fortsatt preget av for mye detaljstyring fra Wien, og det burde – innenfor rammen av sendelagenes mandater, vedtatte hovedprioriteringer og tildelt budsjett – være mulig å gi større rom for lokal handlefrihet. Det antas at større frihet, men også større ansvar lokalt vil kunne sette organisasjonen bedre i stand til raskt å tilpasse seg endrede behov.

Nye personalpolitiske retningslinjer er vedtatt. Drøftelsene om nytt regelverk startet allerede under det norske formannskapet i 1999. Tidligere var det store flertallet av ansatte ikke omfattet av regelverket, da de som arbeidet i sendelagene var unntatt. Dette var en uheldig situasjon som skapte unødvendig ulikhet og usikkerhet blant de ansatte. De nordiske land arbeidet for mer forpliktende formuleringer om likestilling med hensyn til rekruttering, for kvinner er sterkt underrepresentert på mellomnivå og høyere nivå. Russland insisterte imidlertid på at geografisk balanse skulle ha forrang fremfor hensynet til likestilling. Fra norsk side fortsetter engasjementet for å få flere kvinner i viktige posisjoner i OSSE.

Det pågår også et arbeid med å revidere det finansielle regelverket. Også dette arbeidet ble påbegynt under det norske formannskapet i 1999. Målsettingen er å sikre en best mulig økonomiforvaltning i samsvar med internasjonale standarder. Arbeidet med nye bidragsskalaer skal være sluttført innen utgangen av 2004. Med bakgrunn i tidligere erfaring er det ventet at dette vil bli en svært vanskelig sak.

Det er stor prinsipiell uenighet om å regulere OSSEs rettsevne, privilegier og immunitet. USA har ikke villet gå med på å gi OSSE full folkerettslig rettsevne, mens Russland enten vil ha full status for OSSE eller ingen endring i nåværende situasjon. Mange land, deriblant Norge, mener det er behov for å utarbeide en internasjonal konvensjon for OSSE, men heller ikke i 2003 var det mulig å få bevegelse i spørsmålet.

Russland krevde under arbeidet med budsjettet for 2004 at rammen skulle reduseres i forhold til 2003. Til slutt måtte man godta en mindre reduksjon (2003: 185,7 mill euro, 2004: 179,7 mill. euro) for å få et budsjett i havn før nyttår. Budsjettet for 2004 innebærer en fortsatt nedtrapping for sendelagene i Sørøst-Europa, med unntak for Serbia og Montenegro. Mens hele 78% av organisasjonens budsjett i 2000 gikk til denne regionen, er andelen nå ca. 55%. Satsingen i Kaukasus og Sentral-Asia øker, men aktivitetene og antallet medarbeidere i disse regionene er likevel fortsatt små sammenlignet med innsatsen i Sørøst-Europa.

Fra norsk side ble det stilt spørsmål ved om det er en riktig prioritering å redusere OSSEs budsjett samtidig med at en står overfor betydelige sikkerhetsutfordringer som kamp mot terrorisme, menneskehandel og narkotikasmugling. På ministermøtet i Maastricht ble det vedtatt flere strategier og handlingsplaner, og det er etter norsk syn avgjørende at vedtakene blir fulgt opp i praksis gjennom bevilgninger. I motsatt fall risikerer organisasjonen å skape forventninger som en ikke klarer å leve opp til, og OSSEs troverdighet kan komme under press.

Om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) i 2003

Utenriksdepartementet

tilrår:

Tilråding fra Utenriksdepartementet av 23. april 2004 om samarbeidet i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OOSE) i 2003 blir sendt Stortinget.

Vedlegg 1

OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre

1. Det sikkerhetsklimaet som er i ferd med å avtegne seg ved inngangen til det 21. århundre, medfører nye utfordringer for alle, også for OSSE. OSSE vil møte slike utfordringer ved å støtte seg til sine viktige og sterke sider, nemlig sitt store antall medlemmer, fra Nord-Amerika til Europa og visse deler av Asia, samt sitt flerdimensjonale felles, utvidede, kooperative og udelelige sikkerhetsbegrep. Organisasjonen er fortsatt opptatt av å skape et fritt, demokratisk og mer integrert OSSE-område uten delelinjer.

2. Respekt for og etterlevelse av folkeretten og prinsippene i FN-pakten er fortsatt av avgjørende betydning i arbeidet for å forebygge og bekjempe trusler mot stabiliteten og sikkerheten. FNs sikkerhetsråd bærer hovedansvaret for å opprettholde internasjonal fred og sikkerhet, og fortsetter å spille en avgjørende rolle for å bidra til sikkerheten og stabiliteten i OSSE-regionen. Etterlevelse av OSSEs normer, prinsipper og forpliktelser fra og med Sluttakten fra Helsingfors er en integrert del av denne rammen. Denne strategien har som mål å bidra til et mer helhetlig og effektivt internasjonalt system for å møte globale trusler og utfordringer.

Trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre

3. OSSE medvirket til å bane vei for sikkerhet og stabilitet i hele OSSE-regionen mot slutten av det 20. århundre, og har bidratt til viktige demokratiske endringer i OSSE-området. Samarbeid har nå erstattet tidligere konfrontasjon. I dag er det mer sannsynlig at trusler mot sikkerheten og stabiliteten i OSSE-regionen oppstår som en negativ, destabiliserende konsekvens av utviklingen på tvers av den militærpolitiske, den økonomiske og miljømessige og den menneskelige dimensjon enn på grunn av større væpnede konflikter. Samtidig finnes det fremdeles uløste konflikter i OSSE-området som fortsatt er opphav til stor bekymring. Det må fortsatt være en prioritert oppgave å finne fram til en løsning på disse konfliktene gjennom forhandlinger.

4. Respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, demokrati og rettssikkerhet er kjernen i OSSEs utvidede sikkerhetsbegrep. Sterke demokratiske institusjoner og rettssikkerhet spiller en viktig rolle for å hindre at det oppstår trusler. Svakt styresett og det faktum at stater ikke makter å sørge for tilfredsstillende demokratiske institusjoner som virker etter sin hensikt, og som kan fremme stabilitet, kan i seg selv skape grobunn for en rekke ulike trusler. Likeledes kan systematiske brudd på menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, herunder rettighetene til personer som tilhører nasjonale minoriteter, gi opphav til en lang rekke potensielle trusler.

5. Sosioøkonomiske og miljømessige faktorer kan også ha en negativ innvirkning på sikkerheten og stabiliteten. Med globalisering, liberalisering og teknologisk utvikling følger det nye utsikter til handel, vekst og utvikling, men ikke alle deltakerstatene har kunnet dra like stor nytte av dette, noe som i enkelte tilfeller har bidratt til å øke den økonomiske ulikheten ikke bare mellom, men også innad i statene. Resultatet av globaliseringen avhenger av de politiske valg som styresmaktene og de internasjonale institusjonene gjør, og av hvilke tiltak den private sektor og det sivile samfunn setter inn. Nedbrytningen av miljøet er også et økende problem. Demografiske faktorer og utbredt forverring av folks helse er en annen potensiell utfordring for sikkerheten.

6. Manglende åpenhet og innsyn i militærpolitiske saker kan få alvorlige negative konsekvenser. Dersom eksisterende avtaler og instrumenter om våpenkontroll, avvæpning, ikke-spredning og til-lits- og sikkerhetsskapende tiltak ikke etterleves innenfor de fastsatte frister og fullt ut, kan også dette få betydelige negative virkninger for den felles sikkerhet.

7. Handlinger utført av terrorister og andre kriminelle grupper kan også utgjøre en trussel. Terrorhandlinger begått i de senere årene har fullt ut bekreftet den økende utfordringen slike trusler innebærer, og at arbeidet med å hindre og bekjempe slike handlinger må prioriteres. Slike trusler opp-

står dessuten ikke innenfor en enkelt stat, men går på tvers av nasjonale grenser. De rammer sikkerheten i alle stater innenfor OSSE-området og stabiliteten i våre samfunn. Samtidig er OSSE-regionen stadig mer utsatt for trusler utenfra, og utviklingen innenfor vår egen region kan på tilsvarende måte få konsekvenser for tilgrensende områder.

8. På denne bakgrunn er det klart at OSSEs helhetlige tilnærming til sikkerhet, med sin militærpolitiske, sin økonomiske og miljømessige og sin menneskelige dimensjon, fullt ut står ved lag og må opprettholdes og styrkes ytterligere. Vår analyse av trusselmønsteret har framhevet en rekke spørsmål i denne sammenheng som vi må sette særlig fokus på i arbeidet for å styrke våre mottiltak.

9. Trusler som oppstår som følge av mellomstatlige og indre konflikter, utgjør fortsatt den største kategorien av trusler for deltakerstatene og for enkeltpersoner. Slike konflikter vil, uansett hvor de finner sted, utgjøre en fare også for nærområdene, og kan medføre ustabilitet og andre typer trusler, som terrorisme, spredning av masseødeleggelsesvåpen, overdreven og destabiliserende konsentrasjon og ukontrollert spredning av håndvåpen og lette våpen (SALW), brudd på menneskerettighetene, masseutvisninger, forverring av de sosioøkonomiske forhold og ulovlig innvandring. Manglende etterlevelse av folkeretten og OSSEs normer og prinsipper samt en rekke faktorer knyttet til den militærpolitiske, den økonomiske og miljømessige og den menneskelige dimensjon ligger bak de umiddelbare årsakene til voldelige konflikter.

10. Terrorismen er en av de viktigste årsakene til ustabiliteten i dagens sikkerhetsklimate. Den har som mål å undergrave selve verdigrunnlaget som knytter deltakerstatene i OSSE-området sammen. Terrorismen vil fortsatt være en sentral utfordring for freden og stabiliteten og for statsmakten, særlig på grunn av dens evne til å bruke asymmetriske metoder for å omgå tradisjonelle sikkerhets- og forsvarssystemer. Terrorismen kan på ingen måte rettfærdiggjøres. Samtidig krever terrorismen en global strategi som griper fatt i så vel utslagene av terrorismen, som de sosiale, økonomiske og politiske sammenhenger der terrorismen finner sted.

11. Globalisering og teknologiske framskritt har økt omfanget og rekkevidden av den trusselen organisert kriminalitet utgjør. Dessuten går organisert kriminalitet og terrorismen ofte hånd i hånd, både når det gjelder gjerningsmenn og metoder. Smugling av innvandrere og handel med mennesker, ulovlig handel med narkotika, håndvåpen og lette våpen samt med sensitivt materiale og tekno-

logi er andre eksempler på kriminell virksomhet som utgjør en trussel mot stabiliteten og sikkerheten, både innenfor og utenfor OSSE-området. Åpne grenser, fri bevegelse for personer og fritt varebyte er fordelaktig for internasjonalt samarbeid, men medfører en stadig større utfordring, og også ulovlig innvandring.

12. Praksis som innebærer diskriminering og intoleranse, truer enkeltmenneskers sikkerhet, og kan medføre konflikter og vold i større skala. Slik praksis kan ha sin rot i for eksempel etniske og religiøse spenningsforhold, aggressiv nasjonalisme, sjåvinisme og fremmedfrykt, og kan også skyldes rasisme, antisemittisme og voldelig ekstremisme samt manglende respekt for rettighetene til enkeltpersoner som tilhører nasjonale minoriteter.

13. Mobilitet hos utvandrende folkegrupper og framvekst av flerkulturelle samfunn i alle deler av OSSE-regionen, bidrar både til større muligheter og stigende utfordringer. Dersom samfunnet ikke lykkes med å integrere borgerne, og dersom den enkelte borger ikke respekterer alles rettigheter, kan det undergrave stabiliteten.

14. Økende økonomiske og sosiale skjevheter, manglende rettsikkerhet, svakt styresett i offentlig og privat sektor, korrupsjon, utbredt fattigdom og høy arbeidsledighet er blant de økonomiske faktorene som truer stabiliteten og sikkerheten. Disse truslene kan danne grobunn for andre og større trusler. Nedbrytning av miljøet, uforsvarlig bruk av naturressursene, dårlig forvaltning av avfall og forurensning rammer økosystemene og har en betydelig negativ innvirkning på befolkningens helse og velferd, stabiliteten og sikkerheten i våre land. Økologiske katastrofer kan også ha slike virkninger. Problemer i forhold til styresett har, sammen med disse faktorene, en direkte destabiliserende virkning, og reduserer samtidig evnen til å sikre en bærekraftig økonomisk og sosial utvikling samt til å møte de økonomiske og miljømessige utfordringene og truslene knyttet til sikkerheten og stabiliteten på en effektiv måte.

15. Mange av truslene av militærpolitisk karakter, herunder de trusler som behandles i eksisterende OSSE-dokumenter, som destabiliserende konsentrasjon av konvensjonelle våpen, ulovlig overføring av våpen og spredning av masseødeleggelsesvåpen, gir fortsatt grunn til stor bekymring i OSSEs deltakerstater. Blant de truslene som har endret karakter eller gjennomslagskraft, eller som er fullstendig nye, må det rettes særlig oppmerksomhet mot den væpnede trusselen fra terrorister og andre kriminelle grupper. En må også være oppmerksom på de potensielle utfordringene som følger av nye typer væpnet konflikt.

16. I et skiftende sikkerhetsklime skjer det stadig endringer også i trusselbildet, og det er ikke mulig å forutse alle trusler. OSSEs løpende politiske dialog, og særlig OSSEs årlige tilsynskonferanse om sikkerhetsspørsmål (ASRC), vil bidra til å kartlegge, analysere og treffe mottiltak mot nye trusler etter hvert som de oppstår.

OSSEs mottiltak

17. OSSEs mottiltak vil være flerdimensjonale og vil ikke bli utført i et vakuum. Organisasjonen vil bygge videre på sine spesifikke sterke sider, sin ekspertise og kapasitet, og skape en effektiv ramme for samarbeid med andre internasjonale aktører for å møte truslene på en samordnet måte der partene utfyller hverandre, slik at en unngår dobbeltarbeid og beholder fokus. Sikkerhetspakten for Europa med sin Plattform for kooperativ sikkerhet ble vedtatt i Istanbul i 1999 for å styrke sikkerheten og stabiliteten i regionen, og for å bedre den operasjonelle kapasiteten gjennom en omlegging av OSSE, slik at Organisasjonen skal kunne møte hittil ukjente utfordringer. Dette gjelder fortsatt fullt ut.

18. Det er den enkelte deltakerstat som har hovedansvaret for å ivareta sine borgeres sikkerhet. Deltakerstatene står ansvarlige overfor egne borgere og overfor hverandre med hensyn til å gjennomføre sine forpliktelser innenfor OSSE. OSSE er rede til å gi bistand og råd samt til å fremme samarbeid mellom deltakerstatene for dette formål. Samarbeid mellom deltakerstatene i en ånd av solidaritet, partnerskap og åpenhet er grunnleggende for sikkerheten i OSSE-området og må avspeile gjensidig interesse og respekt. Hver deltakerstat har lik rett til sikkerhet.

19. OSSE er et forum for dialog om politiske og sikkerhetsmessige spørsmål, for fastsettelse av politisk bindende normer og prinsipper basert på konsensus, og for å fremme gjennomføringen av disse. Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid, innenfor sitt kompetanseområde og mandat, spiller en sentral rolle i den forbindelse. Denne rollen vil bli ytterligere styrket, og den politiske konsultasjonsprosessen og åpenheten innenfor Organisasjonen vil bli bedret. Dialogen, og de underliggende normene og standardene, tar sikte på å hindre at trusler oppstår. De skal også fremme utviklingen av demokratiske institusjoner og et inkluderende samfunn som er i stand til å håndtere nye trusler på en mer effektiv måte og i et tettere samarbeid.

20. OSSE vil fortsatt være en aktiv medspiller i alle deler av OSSE-regionen, og vil gjøre full bruk

av sine institusjoner – Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR), Høykommissæren for nasjonale minoriteter (HCNM) og OSSE-representanten for frie medier (RFM) – og av sine feltoperasjoner og Sekretariatet. Dette er viktige instrumenter for å kunne bistå alle deltakerstatene med å gjennomføre sine forpliktelser, herunder respekt for menneskerettighetene, demokrati og rettssikkerhet. I all relevant virksomhet vil en aktivt søke å styrke mulighetene for samarbeid med OSSEs parlamentarikerforsamling, og gjennom denne, med nasjonale parlamenter.

21. OSSE erkjenner at institusjonene og feltoperasjonene i betydelig grad bidrar til å realisere Organisasjonens mål og prinsipper, og vurderer hvordan den kan få feltoperasjonene til å fungere enda bedre og mer effektivt, og hvordan nye verktøy om nødvendig kan utvikles.

22. OSSEs samlede evne til å kartlegge, analysere og treffe samordnede tiltak mot trusler må styrkes ytterligere. Det må legges mer vekt på tidlig varsling i Sekretariatet, institusjonene og feltoperasjonene, og oppfølgingen av tidlig varsling må styrkes. Egne mekanismer for tidlig varsling av og fredelig løsning på konflikter samt REACT, innsatsgruppene for hurtig ekspertbistand og -samarbeid, står fortsatt til OSSEs disposisjon. Parlamentarikerforsamlingens tidlige varsling og konfliktforebyggende virksomhet utgjør et verdifullt bidrag i dette arbeidet.

23. Ettersom trusler som har sitt opphav i eller utvikler seg i naboregioner, stadig øker, vil OSSE intensivere samarbeidet med sine samarbeidspartnere i middelhavsområdet og i Asia ved på et tidlig tidspunkt å kartlegge de områdene som er av felles interesse og bekymring, samt mulighetene for enda flere samordnede tiltak. Vi vil oppmuntre dem til å gjennomføre OSSEs prinsipper og forpliktelser frivillig, og vil samarbeide med dem om dette når det er hensiktsmessig. Som et første skritt mot styrket dialog vil vi invitere alle våre samarbeidspartnere til å delta oftere som observatører på møtene i Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid. OSSE vil også vurdere hvordan Organisasjonens normer, prinsipper, forpliktelser og verdier eventuelt kan spres til andre regioner, særlig OSSEs nærområder. Kontakten med organisasjoner i disse områdene vil bli utviklet videre.

Håndtering av mellomstatlige og indre konflikter

24. Som regional ordning i henhold til kapittel VIII i FN-pakten spiller OSSE en sentral rolle når det

gjelder tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt i sin region. Sikkerheten og freden må styrkes gjennom en tilnærming som kombinerer følgende to mål: å bygge tillit mellom folk innenfor statene og å styrke samarbeidet mellom statene.

25. OSSE har bevist at Organisasjonen er i stand til å reagere raskt når konflikter oppstår, takket være sitt brede spekter av instrumenter fastsatt i Sikkerhetspakten for Europa og andre OSSE-dokumenter og -beslutninger. Disse instrumentene spenner fra alle former for politiske konsultasjoner til spesielle representanter og ekspertgrupper, sendelag for faktainnsamling og feltoperasjoner. Samtidig er økt tillit og sikkerhet gjennom OSSEs militærpolitiske instrumenter fortsatt et fast mål for Organisasjonen. OSSEs forliks- og voldgiftsdomstol er et av instrumentene som benyttes til å løse uoverensstemmelser på fredelig vis. Vi vil søke å sette mer fokus på de tjenestene domstolen kan tilby.

26. OSSE arbeider for å løse konflikter gjennom forhandlinger, og vil intensivere sin innsats for å fremme slike løsninger basert på folkerettens normer og prinsipper samt vedtatte OSSE-dokumenter. Som et bidrag til å opprettholde fred og stabilitet kan OSSE, avhengig av den enkelte sak og med utgangspunkt i de eksisterende dokumenter, treffe beslutning om å engasjere seg i fredsbevarende arbeid, som utgjør en viktig operasjonell del av Organisasjonens samlede kapasitet.

27. Konfliktforebygging og gjenoppbygging etter konflikt innebærer en betydelig innsats fra Organisasjonens side, og foregår i nært samarbeid med deltakerstatene med sikte på å fremme og bidra til oppbygging av demokratiske institusjoner og rettssikkerhet, blant annet ved å støtte kapasitetsoppbygging og bidra til å styrke alle myndighetsnivåer og parlamentariske strukturer, et uavhengig rettsvesen og frie sivilsamfunn og medier.

Bekjempelse av terrorisme og trusler som følger av annen kriminell virksomhet

Terrorisme

28. FNs konvensjoner og protokoller samt FNs sikkerhetsrådsresolusjoner utgjør det globale rettslige rammeverket for bekjempelse av terrorisme. Til støtte for dette rammeverket har OSSE gjennom sine beslutninger i 2001 og 2002 etablert en struktur for helhetlig handling fra deltakerstatenes og Organisasjonens side med sikte på å bekjempe først og fremst terrortrusler, utslag av terrorisme og forhold som kan gi grobunn for og stadig ny næring til terrorisme. En operasjonell del av denne

strukturen er Enhet for tiltak mot terrorisme i OSSEs sekretariat.

29. OSSEs antiterror-virksomhet fokuserer blant annet på grensesikkerhet og grenseforvaltning, politivirksomhet, bekjempelse av menneskehandel og finansiering av terrorisme. Det vil bli lagt særlig vekt på kapasitetsoppbygging og annen bistand til bekjempelse av terrorisme. Den store utfordringen med å iverksette effektive tiltak mot terrorisme som er i fullt samsvar med rettsstatens normer og folkeretten, herunder menneskerettslovgivning, er også tatt opp til behandling. Slike tiltak innebærer å nekte terrorister trygt tilholdssted og å eliminere forhold som gjør det mulig for terrorister å rekruttere medlemmer og få støtte. De har også som mål å hindre at terrorister får økt slagkraft, herunder hindre at de får tilgang til håndvåpen og lette våpen, andre konvensjonelle våpen samt masseødeleggelsesvåpen og beslektet teknologi. Gjennom felles møter, kontakter på ulike plan og konkrete programmer og prosjekter søker OSSE å få til et nært samspill med andre aktuelle internasjonale organisasjoner og organer, særlig FNs sikkerhetsråds komité mot terrorisme (UN CTC) og FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet (UNODC).

30. OSSE har også besluttet å etablere et antiterror-nettverk for å bidra til økt samordning av antiterror-tiltak og utveksling av informasjon mellom deltakerstatene i OSSE, og for å støtte og supplere arbeidet i UN CTC i forbindelse med gjennomføringen av Sikkerhetsrådets resolusjon 1373.

Trusler som følger av annen kriminell virksomhet

31. OSSE vil intensivere sitt arbeid for å bekjempe organisert kriminalitet. Regelmessige møter mellom politiekspertene fra OSSEs deltakerstater og representanter fra andre relevante internasjonale og regionale særorganisasjoner ville være et viktig bidrag i denne sammenheng. OSSE vil særlig vie den økende trusselen fra menneskehandel enda større oppmerksomhet. Organisasjonen har vedtatt en handlingsplan mot menneskehandel. OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen er fortsatt et sentralt virkemiddel i kampen mot ulovlig handel med og spredning av alle former for håndvåpen og lette våpen. Gjennomføringen av dette dokumentet vil bli ytterligere styrket. OSSE vil fortsatt bidra til det arbeidet som alt pågår i UNODC for å bekjempe ulovlig handel med narkotika. Det må utarbeides en effektiv og helhetlig internasjonal strategi for disse spørsmålene.

32. OSSEs strategiske enhet for politisaker ble

opprettet for å bedre deltakerstatenes evne til å bekjempe truslene fra kriminell virksomhet, og for å hjelpe dem med å ivareta rettssikkerheten. Målet er å bedre politiets kjernekompetanse, herunder respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. OSSE vil på anmodning fra deltakerstatene legge mer vekt på bistand til myndighetene, også lokalt, i kampen mot kriminalitet og kriminelle nettverk, og vil definere og utvikle kjernekompetanse innenfor politivirksomhet, som opplæring og kapasitetsoppbygging.

33. OSSE vil intensivere sin innsats for å bekjempe blant annet smugling av innvandrere og ulovlig innvandring.

34. Det kreves en helhetlig og tverrfaglig strategi for å forebygge og bekjempe effektivt alle former for korrupsjon. OSSE vil i nært samarbeid med UNODC og andre aktuelle internasjonale organisasjoner og finansinstitusjoner bidra til å redusere korrupsjon i hele OSSE-regionen.

35. Trusler som følger av terrorisme og organisert kriminalitet, er ofte forbundet med hverandre, og strategier med synergieffekt for å bekjempe disse truslene vil bli nærmere vurdert. Bevegelse av personer, midler og våpen over landegrensene samt ulovlig handel i den hensikt å finansiere terrorisme og gi logistikkstøtte, spiller en stadig større rolle innen terrorvirksomhet. OSSE har forpliktet seg til å gripe fatt i disse problemene og å styrke sin kapasitet med henblikk på å fremme åpne og sikre grenser, blant annet ved å utarbeide et OSSE-konsept for grensesikkerhet og grenseforvaltning og derigjennom bidra til økt kapasitetsoppbygging og mellomstatlig samarbeid som kommer alle til gode.

Håndtering av trusler knyttet til diskriminering og intoleranse

36. Diskriminering og intoleranse er faktorer som kan framprovosere konflikter som undergraver sikkerheten og stabiliteten. Med utgangspunkt i sine forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon er OSSE opptatt av å legge forholdene til rette for at alle borgere i alle deler av regionen fullt ut kan praktisere sine menneskerettigheter og grunnleggende friheter i ly av effektive demokratiske institusjoner, behørig rettergang og rettssikkerhet. Dette innebærer trygge omgivelser og institusjoner som gir alle mennesker og grupper i samfunnet mulighet til å debattere og uttrykke interesse på fredelig vis. Det sivile samfunn spiller en viktig rolle i denne sammenheng, og OSSE vil fortsatt støtte og bidra til å styrke sivile organisasjoner.

37. Deltakerstatene, OSSEs organer og institusjoner, Sekretariatet og mange av OSSEs feltoperasjoner er engasjert i virksomhet rettet mot trusler knyttet til diskriminering og intoleranse, herunder trusler som skyldes religiøse og etniske spenninger, kombinert med voldelig ekstremisme. De har også en viktig funksjon når det gjelder tidlig varsel. Det årlige gjennomføringsmøtet innenfor den menneskelige dimensjon og andre møter i forbindelse med denne dimensjon innebærer en anledning til å drøfte trusler knyttet til diskriminering og intoleranse og til å gi anbefalinger om mulige tiltak til bekjempelse av slike trusler. OSSE vil, samtidig som ytringsfriheten respekteres fullt ut, sette alt inn på å bekjempe kriminalitet som bunn i hat forårsaket av rasistisk og antisemittisk propaganda og fremmedfrykt på Internett.

38. Deltakerstatene og OSSEs organer og institusjoner har forpliktet seg til å trappe opp innsatsen mot trusler som følger av diskriminering og intoleranse. Det vil bli arbeidet aktivt for å fremme harmoniske forhold mellom etniske og religiøse grupper, språkgrupper og andre grupper, og for å fremme rettighetene til personer som tilhører nasjonale minoriteter, og også like vilkår for kvinner og menn. Vold, intoleranse, ekstremisme og diskriminering mot disse gruppene, herunder vandrearbeidere, asylsøkere og andre innvandrere, må motarbeides, og de som står bak slike handlinger, må stilles til ansvar. Samtidig er det vesentlig at personer som tilhører slike grupper, viser respekt for rettsstatens normer, demokratiske verdier og personlig frihet.

39. OSSE erkjenner i denne sammenheng at roma og sinti står overfor særlige vanskeligheter, og at det er behov for å treffe effektive tiltak med sikte på å fjerne all diskriminering av disse gruppene og gi dem like vilkår, i tråd med OSSEs forpliktelser. OSSE har derfor vedtatt en handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området.

40. OSSEs innsats vil særlig bli rettet mot de unge for å skape økt forståelse blant dem for nødvendigheten av toleranse og betydningen av forsoning og fredelig sameksistens. Deres framtidssutikter er avgjørende. OSSE vil derfor påta seg en større rolle innenfor utdanning der det er hensiktsmessig. Opplysningsarbeid om menneskerettigheter er eksempelvis et felt som bør ha krav på særskilt oppmerksomhet.

41. Det vil bli gjort full bruk av ODIHRs overvåkningskapasitet, og operasjonelt samarbeid med andre overvåkningsorganer på områder som innhenting og utveksling av opplysninger og felles analyse, vil bli fremmet for å få et mest mulig kom-

plett bilde av utviklingen. Dermed kan OSSE effektivt sette inn kreftene på de områdene som har høyest prioritet.

Håndtering av trusler knyttet til økonomi og miljø

42. OSSEs svar på økonomiske og miljømessige utfordringer og trusler knyttet til sikkerheten er fastlagt i et nytt dokument om en strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon. Dette dokumentet oppmuntrer til å videreutvikle samarbeidet mellom deltakerstatene på ulike områder, til å iverksette tiltak og strategier som tar sikte på å styrke godt styresett på alle plan, sikre en i alle henseender bærekraftig utvikling og verne miljøet. OSSE vil i den forbindelse, og i samsvar med Plattform for kooperativ sikkerhet, ta fullt ut hensyn til andre internasjonale organisasjoners og institusjoners virksomhet med sikte på å gi et verdifullt tilskudd og oppnå synergigevinster.

43. For å lette gjennomføringen av disse oppgavene vil OSSEs rolle bli styrket ved å bedre dialogen mellom deltakerstatene i økonomiske og miljømessige spørsmål. OSSE vil også bedre gjennomgangen av gjennomføringen av forpliktelser, og styrke kapasiteten både med hensyn til å gi råd og bistand og til å mobilisere og gjøre det lettere å sette inn ekspertise og ressurser fra andre internasjonale organisasjoner.

Håndtering av spesielle trusler av militærpolitisk karakter

44. OSSE har bidratt betraktelig til å sikre at truslene fra den vedvarende konsentrasjonen av omfattende militære styrker og militær kapasitet i Europa er kommet ned på et lavt nivå. Eksisterende OSSE-dokumenter og -instrumenter vedtatt innenfor den militærpolitiske dimensjon viser at det har skjedd en betydelig endring i det strategiske sikkerhetsklimaet. Disse dokumentenes og instrumentenes relevans og gyldighet når det gjelder å møte og håndtere langvarige, tradisjonelle og mellomstatlige trusler, herunder militære faktorer og kampstyrke som fortsatt er av betydning for det nåværende og framtidige sikkerhetsklima, er ikke blitt mindre. Disse instrumentenes betydning for konfliktforebygging og oppbygging av tillit er opplagt. Det er fortsatt viktig at deltakerstatene gjennomfører disse instrumentene.

45. Men OSSE-området står også overfor en rekke trusler innenfor den militærpolitiske dimensjon som enten er nye eller som har endret karakter eller gjennomslagskraft. Disse truslene krever

et tosidig svar i tråd med punkt 28 i Sikkerhetspakten for Europa, særlig fordi full gjennomføring, rettidig tilpasning og, om nødvendig, en videreutvikling av avtalene om rustningskontroll og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak er vesentlige bidrag til vår politiske og militære stabilitet. De eksisterende dokumentenes effektivitet vil bli bedret og styrket ved behov, og tilleggsinstrumenter og nye instrumenter vil bli utviklet der det viser seg nødvendig.

46. OSSE har spilt en aktiv rolle i spørsmål om ikke-spredning, kontroll med eksport og overføring. Det er rom for forbedringer når det gjelder ulovlig overføring av konvensjonelle våpen og av håndvåpen og lette våpen, med utgangspunkt i blant annet OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen. Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) har gått i gang med å utvikle en strukturert dialog om ikke-spredning. Denne dialogen vil, sammen med en frivillig utveksling av informasjon om nasjonale initiativ for å hindre spredning av masseødeleggelsesvåpen, kunne utgjøre et verdifullt bidrag til åpenhet og sikkerhet generelt.

47. OSSE bruker alle de verktøy Organisasjonen har til disposisjon i kampen mot spredning av bærbare luftforsvarssystemer (MANPADS), herunder de verktøy som omfattes av OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen. Som et første skritt har Sikkerhetsforumet besluttet å arbeide for at det gjennomføres en effektiv og omfattende kontroll med eksporten av MANPADS, samt å oppmuntre statene til å søke hjelp med å destruere overskytende MANPADS og sørge for sikkerheten rundt og integriteten til nasjonale lagre ved å beskytte dem mot tyveri og ulovlig overføring.

48. Å eliminere sikkerhetsrisiko i forbindelse med lagre av våpen og materiell innenfor OSSE-området er en annen utfordring vi står overfor. OSSE har engasjert seg i arbeidet med å minske den risiko som følger av overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon og sprengstoff. Dette arbeidet skjer parallelt med prosjekter som tar sikte på å eliminere eller bedre forvalte beholdninger av håndvåpen. Dersom OSSEs feltoperasjoner blir pålagt denne oppgaven, kan de ha en koordinerende rolle ved slike prosjekter for å sikre en mest mulig effektiv bruk av ressursene.

49. Regimet fastsatt i avtalen om konvensjonelle styrker i Europa (CFE) bidrar fortsatt i betydelig grad til at sikkerhet og stabilitet er en hjørnestein i den europeiske sikkerhetsstruktur. Avtalen om åpne luftrom er et annet viktig juridisk instrument som bidrar sterkt til åpenhet og innsyn.

50. Likevel kan det fremdeles finnes områder som ennå ikke er tilstrekkelig omfattet av det ut-

videde sikkerhetsregimet for rustningskontroll og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak, og der det er rom for å treffe ytterligere multilaterale tiltak og skritt for å bekjempe truslene på tilfredsstillende vis.

51. En måte å håndtere truslene utenfor OSSE-regionen på, er å forsøke å utvide de aktuelle prinsippene, normene og tiltakene nedfelt i en rekke av OSSEs militærpolitiske dokumenter, til naboregionene. OSSE er særlig interessert i å oppmuntre sine samarbeidspartnere samt sine samarbeidspartnere i middelhavsområdet til å delta i en rekke av de eksisterende informasjonsutvekslinger og andre initiativ innenfor rammen av OSSEs tillits- og sikkerhetsskapende tiltak. Det vil bli oppmuntret til gjensidig utveksling av tidlig varsling.

Samarbeid med andre internasjonale organisasjoner og institusjoner

52. Ingen stat eller organisasjon kan møte utfordringene vi står overfor i dag, alene. En samordning av innsatsen fra alle relevante organisasjoner er derfor vesentlig. OSSEs samspill med andre organisasjoner og institusjoner er basert på Plattform for kooperativ sikkerhet. Deltakerstatene har i denne forpliktet seg til å søke å styrke den politiske og operasjonelle sammenhengen mellom alle organer som arbeider med sikkerhet, både i møte med bestemte trusler og under utformingen av svar på nye trusler og utfordringer. Med en sikkerhetssituasjon som er i stadig endring, må det en større innsats til for å nå dette grunnleggende målet – en innsats der den enkelte organisasjons sterke sider og fortrinn kan utnyttes.

53. Vårt samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner omfatter i dag politisk dialog, samordning og strukturert samarbeid om tematiske eller regionale spørsmål i hele OSSE-regionen, basert på felles verdier og mål. Det er viktig å intensivere samspillet både på politisk og operasjonelt nivå. Samarbeid og samordning i praktiske saker og prosjekter må styrkes, både ved hovedkontorene og ute i felten. Det bør oppmuntres til kontakt mellom utsendinger og spesielle representanter samt til utvikling av felles strategier og felles sendelag for faktainnsamling.

54. OSSE ønsker å utvide sine forbindelser med alle organisasjoner og institusjoner som arbeider for utvidet sikkerhet i OSSE-området, og har etablert et system med regelmessige konsultasjoner både på teknisk og politisk nivå med en rekke av disse organisasjonene og institusjonene, blant annet med FN, EU, NATO og Europarådet. OSSE må fortsatt være fleksibel, slik at Organisa-

sjonen kan samarbeide med ulike organisasjoner ettersom deres kapasitet og fokus kan forandre seg over tid, parallelt med endringene i trusselbildet og Organisasjonens kapasitet.

55. Som regional ordning etter FN-paktens kapittel VIII er OSSE et forum for samarbeid med subregionale organisasjoner i sitt område. OSSE vil fortsatt arrangere møter innenfor bestemte emner for å utveksle informasjon og samordne virksomheten med disse organisasjonene og institusjonene. Praktiske tiltak for å utveksle relevant erfaring i OSSE med andre regionale organisasjoner bør også videreføres. OSSE er rede til å vurdere å støtte initiativ og planer utarbeidet i andre fora for å bedre samarbeidet i kampen mot slike trusler, slik tilfellet har vært med FN-konvensjonene mot terrorisme, der OSSE har gitt støtte til gjennomføringen.

56. OSSE har utviklet et sterkt og omfattende samspill med frivillige organisasjoner, som stadig bidrar i betydelig grad til Organisasjonens samlede innsats. Dette samspillet må styrkes ytterligere.

57. Slikt samarbeid om spørsmål som dekker hele spekteret av trusler som omfattes av denne strategi, må styrkes. Det må settes inn større krefter på å få Plattform for kooperativ sikkerhet til å fungere bedre for å kunne møte felles trusler på en mer effektiv måte. For å få til dette vil det bli foreslått å opprette en ny konsultativ ad-hoc-mekanisme, etter samråd med andre internasjonale organisasjoner og institusjoner, som ledd i en samlet innsats for å analysere og håndtere truslene i fellesskap. OSSE foreslår at dette instrumentet skal være en fleksibel ramme for konsultasjon, der det opprettes kontakt med relevante organisasjoner og institusjoner når en konkret trussel oppstår eller vokser. Andre metoder for å intensivere samarbeidet ytterligere kan bestå i å avholde mer regelmessige møter for utveksling av informasjon med aktuelle organisasjoner og institusjoner, samt å opprette kontaktpunkter.

Konklusjon

58. I denne strategi har vi påpekt en rekke trusler mot vår felles sikkerhet og stabilitet. Vi har lagt strategiske føringer for vår virksomhet med sikte på å forebygge og bekjempe disse truslene. Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid er sammen med institusjonene, feltoperasjonene og Sekretariatet pålagt å bidra innenfor sine kompetanseområder og mandater til gjennomføringen og oppfølgingen av strategien. Et effektivt svar vil kreve at alle OSSEs organer og institusjoner har en konsekvent og samordnet tilnærming. Formann-

skapet vil på vegne av Ministerrådet og Det faste råd stå ansvarlig for samordningen av og konsultasjoner om gjennomføringen av strategien. Den årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål vil regelmessig innebære en anledning til å gjennomgå strategien og gjennomføringen av den og til å kartlegge og analysere truslene og utfordringene etter hvert som de oppstår. Den vil også innebære en anledning til å lansere nye tiltak og å styrke

selve strategien om nødvendig. Våre tiltak må også samordnes med tiltak i andre organisasjoner og institusjoner. Vi vil legge vekt på områder og spørsmål der OSSEs bidrag kan utgjøre en reell forskjell. Vi ønsker at et styrket OSSE skal bidra til å møte de truslene og utfordringene som hele OSSE-området står overfor, og å gi folk økt sikkerhet og derigjennom det enkelte menneske et bedre liv – noe som er målet med all vår innsats.

Vedlegg 2

Dokument om en OSSE-strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon

OSSEs ministerråd,

som stadfester at den økonomiske og miljømessige dimensjon er av vesentlig betydning for OSSEs utvidede samarbeids- og sikkerhetsbegrep og også er viktig med hensyn til tidlig varsling, konfliktforebygging, krisehåndtering og gjenoppbygging etter konflikt,

som minner om prinsippene om økonomisk, vitenskapelig, teknisk og miljømessig samarbeid nedfelt i Sluttakten av 1975 fra Helsingfors,

som erkjenner den betydning Sluttokumentet fra KSSEs konferanse om økonomisk samarbeid i Europa (Bonn 1990) har hatt for at det er opprettet en rekke sentrale forpliktelser på det økonomiske og miljømessige området, og stadfester disse forpliktelsene samt de forpliktelser som er nedfelt i OSSEs øvrige dokumenter og beslutninger om samarbeid og tiltak på disse områdene, særlig Sikkerhetspakten for Europa, som ble vedtatt på OSSE-toppmøtet i Istanbul i 1999,

som legger til grunn beslutning nr. 5 vedtatt på Ministerrådets tiende møte i Porto, der Det faste råd oppfordres til å utarbeide et nytt dokument om en OSSE-strategi innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon,

som tar i betraktning de store endringene og den betydelige utviklingen som har funnet sted økonomisk og miljømessig i OSSE-området de ti siste årene, og som ikke bare har gitt framgang og gevinster, men som også har ført til at det er oppstått nye trusler og utfordringer av økonomisk og miljømessig art,

som understreker at deltakerstatene er fast bestemt på å svare på disse økonomiske og miljømessige truslene og utfordringene ved å utarbeide en strategi som har klare prioriteringer, og som utnytter OSSEs kapasitet og komparative fortrinn fullt ut,

som er overbevist om at dersom alle deltakerstatene i OSSE samarbeider mer effektivt og på likeverdig, gjensidig fordelaktig og ikke-diskriminerende grunnlag i den hensikt å bekjempe trusler og utfordringer som følger av økonomiske og miljømessige forhold, kan de gi et avgjørende bidrag

til sikkerhet og stabilitet, demokrati og velferd i OSSE-regionen,

som gjentar at alle deltakerstatene for dette formål er fast bestemt på ytterligere å styrke samarbeidet med andre internasjonale og regionale institusjoner og organisasjoner, blant annet med FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE), i samsvar med Plattform for kooperativ sikkerhet, er kommet fram til følgende konklusjoner:

1. Utfordringer og trusler innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon

1.1 I løpet av det siste tiåret har flere av våre medlemsstater i betydelig grad lyktes med å nå de felles mål som ble fastsatt i Bonn-dokumentet fra 1990, som en bærekraftig økonomisk vekst og utvikling, høyere levestandard, bedre livskvalitet, en effektiv utnyttelse av de økonomiske ressurser samt vern av miljøet. Disse siktemålene vil også være aktuelle i årene videre framover.

1.2 Vår felles forpliktelse til å innføre markedsøkonomiske prinsipper har bidratt til bedre resultater og større effektivitet i økonomien. I en rekke land har omstillings- og reformprosessen, som til tider har vært smertefull og vanskelig, resultert i mer stabile betingelser for utvikling. Den har også bidratt til å fremme økonomisk samarbeid og integrasjon mellom våre land.

1.3 Men disse betydelige gevinstene har ikke alltid inntruffet til samme tid, og har vært ledsaget av nye og foruroligende tendenser samt økonomiske og miljømessige trusler mot sikkerheten og stabiliteten.

1.4 Med globalisering, liberalisering og teknologisk utvikling følger det nye utsikter til handel, vekst og utvikling, men ikke alle deltakerstatene har kunnet dra like stor nytte av dette, noe som i enkelte tilfeller har bidratt til å øke den økonomiske ulikheten ikke bare mellom, men også innad i våre land. I betraktning av den økende åpenheten i de nasjonale økonomier, som er blitt mer utsatt for økonomiske rystelser og finansiell uro i andre land, blir det en utfordring for oss å styre globali-

seringen slik at godene kommer alle til del og bidrar til vår felles sikkerhet.

1.5 Til tross for den framgang som er oppnådd i arbeidet med å innføre markedsøkonomi i OSSE-området, har enkelte deltakerstater fortsatt behov for hjelp med omstilling, reformer og en rettferdig og effektiv integrering av egen økonomi i verdensøkonomien.

1.6 Stadig større økonomisk og sosial ulikhet, manglende rettssikkerhet, svakt styresett, korrupsjon, utstrakt fattigdom og høy arbeidsledighet er noen av flere faktorer som bidrar til det globale trusselbildet med blant annet terrorisme, voldelig ekstremisme og grenseoverskridende organisert kriminalitet, samt til illegal økonomisk virksomhet, herunder hvitvasking av penger, ulovlig handel av enhver art og ulovlig innvandring. Mellomstatlige og indre konflikter er i sin tur til hinder for økonomisk samarbeid og utvikling på regionalt plan, og undergraver sikkerheten ved blant annet samferdsel og energioverføringsruter.

1.7 De senere årene har miljøet gitt grunn til stadig større bekymring. Miljøforringelse, uforvarlig bruk av naturressursene og dårlig forvaltning når det gjelder behandling og deponering av avfall, påvirker i betydelig grad befolkningens helse og velferd, stabiliteten og sikkerheten i våre land, og kan forstyrre den økologiske balansen. Disse faktorene kan, i tillegg til problemer med tilgang på ressurser og uheldige utslag av forurensning utenfra, føre til at det oppstår et spent forhold landene imellom. Økologiske katastrofer som skyldes naturgitte forhold, økonomisk virksomhet eller terrorhandlinger kan også innebære en alvorlig trussel mot stabiliteten og sikkerheten.

1.8 Styringsproblemer, for eksempel i form av lite effektive institusjoner og et svakt fundert sivilsamfunn, mangel på innsyn, åpenhet og ansvarlighet i offentlig og privat sektor, mangelfullt lovverk samt manglende gjennomføring av lover, regler og bestemmelser på områder som økonomi og miljøvern, mangel på nasjonal sikkerhet og sikkerhet for enkeltindividet, mangelfull behandling av utsatte grupper, dårlig offentlig forvaltning og uforvarlig bruk av naturressursene, korrupsjon og manglende respekt for foretaksetikk og foretaksledelse, fratrer deltakerstatene muligheten til å sikre en bærekraftig økonomisk, sosial og miljømessig utvikling og til å møte økonomiske og miljømessige utfordringer og trusler knyttet til sikkerheten og stabiliteten på en effektiv måte, og må tas opp til behandling i hele sin bredde. Godt styresett både på internasjonalt og nasjonalt plan er avgjørende for velferden, sikkerheten og stabiliteten i OSSE-området.

1.9 Resultatet av globaliseringen avhenger av den politikk våre styresmakter og internasjonale institusjoner velger å føre, og av eventuelle mottiltak fra privat sektor og det sivile samfunn. Godt styresett, med en politikk som muliggjør vekst i privat sektor, effektive markeder og en konsekvent internasjonal ramme er vesentlig for å sikre at godene som følger av økonomisk vekst og globalisering, blir størst mulig og mest mulig rettferdig fordelt, og for at omstillingsprosessen skal lykkes.

2. OSSEs mottiltak

Vårt felles mottrekk til de økonomiske og miljømessige utfordringene og truslene knyttet til sikkerheten vil bestå blant annet i å videreutvikle samarbeidet mellom deltakerstatene på ulike områder, i tiltak og strategier som tar sikte på å styrke godt styresett på alle plan, sikre en i alle henseender bærekraftig utvikling og verne miljøet. OSSE vil i den forbindelse, og i samsvar med Plattform for kooperativ sikkerhet, ta fullt ut hensyn til andre internasjonale organisasjoners og institusjoners virksomhet med sikte på å gi et verdifullt tilskudd og oppnå synergivinst.

2.1 Styrke utviklingen, sikkerheten og stabiliteten gjennom samarbeid

2.1.1 Økonomisk samarbeid er og blir et sentralt element i OSSE. Vi er overbevist om at økt samarbeid mellom deltakerstatene i betydelig grad kan bidra til å håndtere nye økonomiske og miljømessige utfordringer og trusler knyttet til sikkerheten. Samarbeid mellom deltakerstatene og de internasjonale og regionale institusjonene og organisasjonene de er medlem av, er viktig for å kunne styrke sikkerheten og stabiliteten og for å forebygge eventuelle konflikter i OSSE-området. Det er nødvendig å fremme økonomisk og miljømessig samarbeid innenfor OSSE for å hindre at det oppstår nye skillelinjer, minske ulikhetene mellom og innad i våre land samt oppnå bærekraftige resultater.

2.1.2 Vårt samarbeid må være tuftet på solidaritet, åpenhet, et likeverdig og ikke-diskriminerende partnerskap, gjensidig ansvarlighet og full respekt for samtlige deltakerstaters interesser. Dersom økonomiske tiltak får uheldige konsekvenser for andre deltakerstater, vil vi forsøke i størst mulig grad å begrense dette, i tråd med våre internasjonale forpliktelser.

2.1.3 Vi skal fortsatt samarbeide nært med hverandre og med aktuelle regionale og internasjonale institusjoner og organisasjoner ved å utveksle informasjon, statistikk, ekspertise, kunn-

skaper og beste praksis, fremme utvikling av informasjons- og næringsnettverk, inngå avtaler og ordninger, gjennomføre omforent standardiserings- og harmoniseringspolitikk, gi teknisk bistand og råd samt der det er hensiktsmessig, å fremme felles prosjekter og programmer mellom offentlig og privat sektor.

2.1.4 Vi vil særlig bestrebe oss på å styrke samarbeidet mellom offentlig og privat sektor på områder som handel, transport, energi, miljøvern, kommunikasjon, finansvirksomhet, investeringsvirksomhet, utdanning, vitenskap og teknologi, og å fremme næringssamarbeid i alle deler av OSSE-området.

Integrering av nasjonale økonomier i verdensøkonomien

2.1.5 For å kunne dra full nytte av globaliseringen og liberaliseringen av handelen må våre land lykkes i å integrere sin egen økonomi i verdensøkonomien. Vi vil bistå hverandre i arbeidet med å styrke integreringen av våre økonomier i det internasjonale økonomiske og finansielle systemet, i første rekke ved å tiltre Verdens handelsorganisasjon (WTO) så snart som mulig. Vi vil bestrebe oss på å etablere samarbeid mellom våre regjeringer og med finansinstitusjoner og andre organisasjoner som har den nødvendige ekspertise og de nødvendige ressurser til å gi deltakerstatene den faglige bistand de behøver for å nå disse mål.

Regional integrasjon

2.1.6 Prosesser og avtaler med sikte på å oppnå regional og subregional integrasjon kan innebære en betydelig stimulans for handelen og den økonomiske utviklingen i OSSE-området og i OSSEs deltakerstater.

2.1.7 Vi skal utnytte de muligheter som finnes for å oppnå økonomisk integrasjon og samarbeid regionalt og subregionalt, noe som vil være til gjensidig nytte. Vi er enige om å styrke vårt samarbeid med sikte på å bistå deltakerstatene med å kartlegge og følge opp slike muligheter.

2.1.8 For å sikre at integrasjonsprosessene er samordnet og utfyller hverandre, vil vi bestrebe oss på å sikre at de tar behørig hensyn til andre deltakerstaters økonomiske interesser og ikke bidrar til at det oppstår nye skillelinjer. Av den grunn vil vi oppmuntre til direkte dialog mellom interesserte deltakerstater. Opprettelse av felles økonomiske områder vil kunne bidra til integrasjonen. Regionale og subregionale handelsordninger må

være i samsvar med WTOs regelverk og forpliktelser.

Handel og markedsadgang

2.1.9 Internasjonal handel og internasjonale investeringer er viktig med henblikk på å framskynde økonomisk vekst og fremme økonomisk utvikling. Etablering av åpne og integrerte markeder i OSSE-området basert på kompatible eller harmoniserte regler vil i tillegg til en ytterligere liberalisering kunne innebære betydelige økonomiske og andre fordeler for samtlige deltakerstater i OSSE. Slike markeder vil kunne bidra til å styrke økonomisk samarbeid og integrasjon i OSSE-området ytterligere.

2.1.10 Vi er også overbevist om at deltakerstatene vil være tjent med å innføre tiltak med sikte på å lette markedsadgangen, blant annet ved å senke tollsatsene og lette nyetablering, ved gradvis å oppheve eksisterende ikke-tollbaserte hindringer, ved å harmonisere lover innenfor tollregulering og utenrikshandel, harmonisere standarder eller gjøre dem likeverdige samt gjøre det lettere å få tilgang til økonomiske midler, herunder lån og investeringer. Vi vil bestrebe oss på å oppnå framdrift i disse spørsmål i de rette fora.

Finansvirksomhet

2.1.11 Vi er tilhenger av et sterkt internasjonalt system for å avverge og løse finansielle kriser, og støtter Det internasjonale valutafond (IMF) i dets arbeid for å styrke Fondets overvåkningsfunksjon. Vi understreker behovet for finansiell stabilitet, og forplikter oss til å fremme og anvende regnskapsstandarder av høy kvalitet. Vi vil fortsatt utarbeide, gjennomføre og håndheve finanslovgivning og -forskrifter om bekjempelse av hvitvasking av penger og korrupsjon, og om kriminalisering av finansiering av terrorisme.

Energi

2.1.12 Vi er klar over at høy grad av energisikkerhet forutsetter at energiforsyningen er forutsigbar, pålitelig, økonomisk akseptabel, kommersielt forsvarlig og miljøvennlig, noe som kan oppnås ved hjelp av langsiktige kontrakter der det er hensiktsmessig. Vi vil oppmuntre til at det innledes en dialog og iverksettes tiltak for å diversifisere energiforsyningen, ivareta sikkerheten rundt forsyningsnett og utnytte energiresursene mer effektivt. Vi vil også støtte tiltak for å videreutvikle og anvende nye og fornybare energikilder.

Investeringer i industri og infrastruktur

2.1.13 Vi er klar over at investeringer utenlands og innenlands, herunder investeringer i industri og i infrastruktur knyttet til energi, transport og kommunikasjoner, er en nødvendig forutsetning for å sikre en bærekraftig og miljømessig forsvarlig økonomisk vekst, økt sysselsetting, høyere levestandard og mindre fattigdom, og følgelig for å ivareta stabiliteten og sikkerheten i hele OSSE-området. Vi vil forsere utvekslingen av informasjon og erfaring med hensyn til hvordan vi best kan tiltrekke oss investeringer, særlig direkte investeringer fra utlandet (FDI), og fjerne eventuelle hindringer i den forbindelse.

Transport

2.1.14 Vi vil oppmuntre til at det i OSSE-området utvikles effektive og integrerte transportnett, som er sikkerhetsmessig forsvarlige og tar hensyn til miljøet. Vi vil i denne forbindelse gi høy prioritet til å sikre at driften av eksisterende transportkorridorer kan skje uten avbrudd, og at det kan bygges nye transportkorridorer der det er økonomisk forsvarlig.

2.2 Styrke godt styresett

2.2.1 God styring i offentlig og privat sektor samt styringsdyktige institusjoner utgjør et viktig grunnlag for en sunn økonomi, og kan tiltrekke investeringer og derigjennom sette en stat i stand til å bekjempe fattigdom, redusere ulikhet, sikre økt sosial integrering og bedre muligheter for alle, samt verne miljøet. Godt styresett på alle nivåer bidrar til framgang, stabilitet og sikkerhet. Fred, gode internasjonale forbindelser, sikre og stabile forhold for staten og sikre og trygge forhold for enkeltindividene innenfor staten, grunnet på rettsstatens normer og respekt for menneskerettighetene, er av avgjørende betydning for å kunne skape en atmosfære av tillit, noe som er viktig for å sikre en gunstig økonomisk og sosial utvikling.

2.2.2 Godt styresett er av avgjørende betydning for alle deltakerstatene, og vi er enige om å arbeide på nasjonal basis, og med støtte fra aktuelle internasjonale institusjoner, for å styrke alle sider ved godt styresett og utvikle samarbeidsmetoder for å kunne hjelpe hverandre med å nå dette målet.

2.2.3 For å sikre godt styresett kreves det en helhetlig og langsiktig strategisk tilnærming, slik at de gode resultatene som oppnås på ett område, ikke motvirkes som følge av dårlige resultater på andre områder. Vi skal samarbeide om å utforme

strategier for godt styresett, og skal utveksle erfaring med hensyn til beste praksis.

Fremme innsyn og bekjempe korrupsjon

2.2.4 Innsyn i offentlig forvaltning er en viktig forutsetning for at en stat skal kunne stilles til ansvar, og for at det sivile samfunn skal kunne ta aktivt del i de økonomiske prosesser. Innsyn fører til økt forutsigbarhet i, og styrker tilliten til, økonomien når denne er fundert på en forsvarlig lovgivning og respekterer rettsstatens normer fullt ut. Frie og pluralistiske medier, med størst mulig redaksjonell frihet til å motstå politisk og finansielt press, spiller en viktig rolle med hensyn til å sikre slikt innsyn.

2.2.5 Vi skal sørge for større åpenhet hos våre styresmakter ved å videreutvikle prosesser og institusjoner som kan skaffe mediene, næringslivet, det sivile samfunn og borgerne rettidig informasjon, herunder pålitelige statistiske data, om saker av offentlig interesse innenfor økonomi og miljøvern med sikte på å fremme dialog mellom godt opplyste og lydhøre deltakere. Dette er viktig for å kunne treffe beslutninger som tar hensyn til endring og til befolkningens ønsker og behov.

2.2.6 Innsyn er også viktig for å kunne avdekke og straffeforfølge all form for korrupsjon, som undergraver våre økonomier og våre samfunn. I tillegg til innsyn krever kampen mot korrupsjon at deltakerstatene vedtar en helhetlig og langsiktig strategi til bekjempelse av korrupsjon.

2.2.7 Vi er enige om å ha det som prioritert oppgave å avskaffe all form for korrupsjon. Vi vil vurdere å tiltre, oppmuntre til å ratifisere og støtte full gjennomføring av internasjonale konvensjoner og andre instrumenter til bekjempelse av korrupsjon, særlig konvensjoner og instrumenter utarbeidet av Europarådet og Organisasjonen for økonomisk samarbeid og utvikling (OECD). Vi ser med glede på vedtakelsen av FNs konvensjon mot korrupsjon, og uttrykker håp om at den snarest mulig blir undertegnet, ratifisert og trer i kraft.

Bedre forvaltning av offentlige midler

2.2.8 Godt styresett består også i effektiv forvaltning av offentlige midler gjennom styringsdyktige og velfungerende institusjoner, profesjonelle og handlekraftige offentlige tjenestemenn samt gode budsjettprosedyrer. God forvaltning av offentlige midler, herunder innkreving av skatter og avgifter, budsjettoppstilling og -gjennomføring samt offentlige innkjøp, er særdeles viktig for å kunne yte best mulige offentlige og sosiale tjenester. Vi vil bestrebe oss på at vårt offentlige forvaltningsapparat skal

være solid økonomisk fundert og bli enda mer effektivt på alle nivåer.

Utvikle et bedriftsvennlig klima og fremme små og mellomstore bedrifter (SMB)

2.2.9 Godt styresett innebærer at det legges en ramme for økonomisk politikk, økonomiske institusjoner og økonomisk lovgivning som sørger for gunstige bedriftsøkonomiske betingelser og økt tillit blant investorer. Dette betyr at det må vedtas en bedriftsvennlig lovgivning, som også må håndheves, og som kan fremme og verne om privat eierskap, som fastsetter klare regler og bestemmelser for økonomisk virksomhet, og som kan effektivisere prosedyrer og formaliteter. Vi er fast bestemt på å etablere klare rettslige og institusjonelle rammer som bidrar til å fremme næringsvirksomhet, blant annet små og mellomstore bedrifter, samt investeringer.

Bedre foretaksledelse i praksis

2.2.10 God foretaksledelse basert på effektiv styring, forsvarlig revisjon og ansvarlighet samt på overholdelse av og respekt for lover, regler og bestemmelser, foretaksetikk og atferdsnormer fastsatt i nært samråd med næringslivet, er viktig for å opprettholde en sunn økonomi. Det kan, slik det er påvist i en rekke tilfeller, oppstå alvorlige problemer som følge av sviktende foretaksledelse, noe som igjen kan føre til krise i deltakerstatenes økonomier, som henger nært sammen.

2.2.11 Vi vil gjøre vårt beste for å ivareta god foretaksledelse ved å opprettholde nær kontakt med det private næringsliv og det sivile samfunn, blant annet gjennom handelskamre, bransjeorganisasjoner og andre fora. Vi oppfordrer deltakerstatene til på frivillig basis å innføre hensiktsmessige prinsipper, for eksempel OECDs prinsipper for foretaksledelse og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper, og å fremme FNs «Global Compact»-initiativ. Vi vil også oppfordre næringslivet til å ta hensyn til deltakerstatenes sosiale og miljømessige, humanitære og sikkerhetsmessige behov i sin virksomhet.

Utvikle den menneskelige kapital

2.2.12 De menneskelige ressursene er viktige for å sikre økonomisk vekst og utvikling, noe som krever kunnskaper og ferdigheter, blant annet innenfor økonomi, forretningsdrift, administrasjon, juss og vitenskap. Vi vil treffe hensiktsmessige tiltak med sikte på å fremme utdanning og opplæring, og

vil styrke samarbeidet med blant annet internasjonale spesialiserte institusjoner og særorganisasjoner om for eksempel å lette og utvide adgangen til utdannings-, forsknings- og opplæringsinstitusjoner ved å utbygge stipendordningene og praksisprogrammene.

Sosiale kår

2.2.13 Godt styresett og bærekraftig utvikling forutsetter en politikk og ordninger som fremmer sosialt partnerskap og sosial utjevning. Vi vil arbeide for at alle skal få bedre tilgang til grunnleggende sosiale goder, som helsetjenester, pensjon og utdanning som er økonomisk overkommelig, for at sosialt utsatte grupper skal være tilstrekkelig beskyttet, og for å hindre sosial utstøting.

2.2.14 Vi er fast bestemt på å treffe tiltak med sikte på å bedre de sosiale kår, blant annet ved å kartlegge og sette inn egne tiltak overfor utsatte grupper i samfunnet, sørge for at det finnes tilstrekkelige og effektive sikkerhetsnett, styrke helsetesenet, bedre sysselsettingsmulighetene samt iverksette rehabiliteringsprogrammer.

2.3 Sikre bærekraftig utvikling

2.3.1 OSSE har forpliktet seg til å sikre en bærekraftig utvikling, som tar sikte på økonomisk vekst og bekjempelse av fattigdom, og som tar fullt ut hensyn til virkningen av menneskelig virksomhet på miljøet. Vi støtter det globale tiltaket som forutsettes i Rio-erklæringen om miljø og utvikling, Agenda 21, konsensusdokumentet fra Monterrey og internasjonalt avtalte utviklingsmål, blant annet de mål som er nedfelt i FNs tusenårserklæring, samt gjennomføringsplanen vedtatt på verdensstoppmøtet om bærekraftig utvikling i Johannesburg i 2002.

2.3.2 For dette formål, og for å sikre økonomisk og sosial utvikling samt verne miljøet, vil vi videreføre våre tiltak og vårt samarbeid ved eventuelt å:

- a) fremme en samordnet tilnærming til institusjonelle rammer for bærekraftig utvikling, der det er hensiktsmessig blant annet ved å styrke myndigheter og ordninger som er nødvendige for å utforme politikk og håndheve lover,
- b) utforme og utarbeide nasjonale strategier/programmer for bærekraftig utvikling som omfatter næringslivet og det sivile samfunn, og å igangsette gjennomføringen av dem innen 2005,
- c) arbeide for at allmennheten skal kunne medvirke ved utformingen og gjennomføringen av strategier for å sikre bærekraftig utvikling,

- d) styrke lokale myndigheters og interessegruppers rolle i arbeidet med å gjennomføre Agenda 21 og følge opp erklæringene fra verdens-toppmøtet i Johannesburg,
- e) sikre en mer effektiv utnyttelse av naturressursene og hindre at det naturlige miljøet forringes, og
- f) sørge for at forholdene ligger til rette for og at det finnes mekanismer for å mobilisere ressurser for utvikling i eget og andre land, samt sikre tilfredsstillende sosiale kår.

2.3.3 Vi støtter deltakerstatenes innsats for å gjennomføre strategier for fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling, herunder nasjonale programmer for fattigdomsbekjempelse i land med overgangsøkonomi. Vi vil oppmuntre internasjonale organisasjoner og institusjoner som har relevant ekspertise og ressurser, til å yte nødvendig råd og bistand.

2.4 Verne miljøet

2.4.1 Vi er enige om at vern av miljøet skal være en høyt prioritert oppgave for alle OSSE-statene. Sett på bakgrunn av at miljøfaktorene i stadig større grad påvirker befolkningens helse samt velferden, stabiliteten og sikkerheten i våre land, oppmuntrer vi til dialog og utveksling av informasjon på frivillig basis om blant annet beste praksis når det gjelder miljøspørsmål som er av betydning for deltakerstatene, herunder miljøvennlig teknologi.

2.4.2 Vi vil styrke vårt samarbeid for i fellesskap å løse sentrale miljøspørsmål som forurensning, særlig når den får konsekvenser for andre land, samt uforsvarlig bruk av naturressursene, med sikte på å forebygge miljøfarer og hindre at de får varig skadelige virkninger på miljøet og helsen. En sterk nasjonal miljølovgivning og styringsdyktige nasjonale miljøinstitusjoner er sentrale elementer i arbeidet med å sikre en fornuftig og bærekraftig forvaltning av miljøet og naturressursene.

2.4.3 Vi vil jevnlig evaluere miljøtilstanden i våre land ved å ta utgangspunkt i det arbeidet som allerede er nedlagt av internasjonale organisasjoner i FN-systemet, som UNECE, UNEP, UNDP, WMO og FAO. I den forbindelse støtter vi en videreutvikling av UNEP, UNDP og OSSEs felles miljø- og sikkerhetsinitiativ. Vi støtter også et nærmere samarbeid med «Miljø for Europa»-prosessen, med utgangspunkt i resultatet fra den femte ministerkonferansen, som ble avholdt i Kiev i 2003.

2.4.4 Vi vil på frivillig basis dele og spre denne informasjonen om miljøtilstanden i våre land blant alle deltakerstatene, slik at alle parter som er eller kan bli rammet av miljøforringelse, er fullt ut orien-

tert om den foreliggende situasjonen og om mulige farer. Miljøtrusler, herunder fare for naturkatastrofer og menneskeskapte katastrofer, må kartlegges i tide og håndteres ved felles innsats fra deltakerstatene.

2.4.5 Vi vil oppmuntre landene til å overveie å ratifisere eksisterende folkerettslige instrumenter om miljøvern, herunder aktuelle FN-konvensjoner, og vil støtte full gjennomføring av disse instrumentene i de stater som er part i dem. De deltakerstatene som har ratifisert Kyoto-protokollen, oppfordrer på det sterkeste de av deltakerstatene som ennå ikke har gjort det, til å ratifisere protokollen innen fristen.

2.4.6 Vi vil arbeide for at sentral-, regional- og lokalforvaltningen samt næringslivet får opplæring i miljøvern og sikkerhet, og vil, når det er hensiktsmessig, arbeide for at det bygges opp kapasitet og utarbeides forskningsprogrammer for å sikre et godt miljø og forsvarlig forvaltning av naturressursene.

3. Styrke OSSEs rolle

OSSEs rolle når det gjelder å fremme gjennomføringen av våre mål innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, kan styrkes ytterligere ved å:

- styrke dialogen mellom deltakerstatene i økonomiske og miljømessige spørsmål ved å utnytte OSSEs økonomiske forum, OSSEs faste råd og Det faste råds underkomité for økonomiske og miljømessige spørsmål bedre,
- bedre gjennomgangen av gjennomføringen av forpliktelser,
- gjøre OSSE bedre i stand til å gi deltakerstatene råd og bistand med hensyn til gjennomføringen av forpliktelser, blant annet ved å iverksette egnede programmer og prosjekter på områder der OSSE kan gi et verdifullt tilskudd og har den ekspertisen og de ressursene som kreves, eller der dette på en kostnadseffektiv måte kan skaffes til veie,
- gjøre OSSE bedre i stand til på en effektiv måte å mobilisere og lette utplassering av eksperter og ressurser fra andre internasjonale organisasjoner.

3.1 Styrke dialogen

3.1.1 Møtet i Økonomisk forum er fortsatt den viktigste årlige begivenheten innenfor og utgjør det årlige fokus for den virksomhet som finner sted innenfor OSSEs økonomiske og miljømessige dimensjon. Forumet må gjøres mer effektivt ved i større grad å vinkle temaene inn mot spørsmål som særlig opptar deltakerstatene, ved å forbedre

forberedelsesprosessen, og ved å innføre en effektiv prosedyre for å sikre at drøftingene følges opp.

3.1.2 Det faste råds underkomité for økonomiske og miljømessige spørsmål er viktig for å kunne føre en løpende dialog i spørsmål innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, og som ledd i forberedelsene til og oppfølgingen av Økonomisk forum. Vi vil i større grad bestrebe oss på å få satt spørsmål om økonomi og miljø mer regelmessig på OSSEs dagsorden, blant annet på møter i Det faste råd, på grunnlag av de anbefalinger Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål legger fram i tråd med sitt mandat. Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE skal gi praktisk støtte til disse drøftingene.

3.1.3 Med sikte på å styrke dialogen mellom deltakerstatene i sentrale spørsmål som angår den økonomiske og miljømessige dimensjon, skal Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter definere områder der OSSE kan gi et verdifullt tilskudd til fremme av økonomisk og miljømessig samarbeid. Som et bidrag til OSSEs virksomhet med hensyn til tidlig varsling og konfliktforebygging skal Kontoret eventuelt også utarbeide en liste over og overvåke økonomiske og miljømessige utfordringer og trusler knyttet til sikkerheten og stabiliteten i OSSE-området, i samarbeid med aktuelle internasjonale organisasjoner. Kontoret skal utarbeide rapporter om økonomiske og miljømessige spørsmål, og gjennom Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål legge fram disse rapportene og forslagene til videre drøfting i Det faste råd, som skal treffe beslutning om tiltak. Ved utførelsen av disse aktivitetene skal Kontoret samordne sin virksomhet med aktuelle organisasjoner og institusjoner med sikte på å utvikle synergier og unngå dobbeltarbeid.

3.2 Bedre gjennomgangen av gjennomføringen av forpliktelser

3.2.1 Vi erkjenner at det er viktig å gjennomgå gjennomføringen av OSSEs forpliktelser på en konsekvent måte, og å vurdere konkrete trusler mot sikkerheten innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon. Av den grunn vil vi styrke den årlige gjennomgangen av gjennomføringen av OSSEs forpliktelser innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon.

3.2.2 Vi forventer at FNs økonomiske kommisjon for Europa (UNECE) fortsatt vil tre støttende til ved gjennomgangen av OSSEs forpliktelser innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon. Vi ber OSSEs generalsekretær inngå en avta-

le med UNECE som et grunnlag for framtidig overvåking og gjennomgang av den økonomiske og miljømessige situasjonen i OSSE-området, etter å ha lagt forslaget fram for Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål til behandling på forhånd. Ideer og bidrag kan også innhentes fra andre internasjonale organisasjoner.

3.2.3 I tillegg til den årlige utredningen som legges fram for Økonomisk forum, kan UNECE, når det er hensiktsmessig, avlegge rapport om resultatet av Kommisjonens overvåking i henhold til avtalen som skal inngås. Kommisjonen vil bli bedt om å delta i drøftingene i Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål, som skal følge opp gjennomgangen av gjennomføringen av forpliktelser i Økonomisk forum og ved drøfting av andre UNECE-rapporter.

3.2.4 Vi pålegger Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter å fortsette samarbeidet med UNECE og andre partnerorganisasjoner om å utarbeide mekanismer for tidlig varsling og indikatorer til evaluering av gjennomføringen av forpliktelser, og innen utgangen av 2004 å legge fram en rapport for Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål om den framgang som er oppnådd.

3.2.5 Den årlige gjennomgangen i Økonomisk forum skal omfatte både en generell gjennomgang av gjennomføringen av forpliktelser sett i forhold til sentrale dokumenter innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, og en gjennomgang der oppmerksomheten rettes mot et utvalgt aktuelt emne. Overvåking og gjennomgang bør finne sted ved drøfting mellom deltakerstatene, der det tas hensyn til alle de aktuelle aktørenes synspunkter, herunder aktører fra næringsliv, universiteter og høyskoler og det sivile samfunn. Gjennomgangen bør omfatte oppfølgingen av tidligere møter i Økonomisk forum.

3.2.6 Universiteter og høyskolars, næringslivets og det sivile samfunns bidrag til en gjennomgang som angitt ovenfor, bør styrkes med hjelp fra næringsorganisasjoner, blant annet næringslivsråd, handelskamre og nettverk av frivillige organisasjoner, i den hensikt å:

- overvåke og evaluere gjennomføringen av lovgivning og politikk sett i forhold til OSSEs forpliktelser,
- gi økt bevissthet om de faktorer som hindrer økonomisk vekst, herunder hindringer for nyetablering og for handel og investeringer, og om behovet for større innsyn for å fremme en bærekraftig økonomisk utvikling,

- kartlegge muligheter og overvåke effekten av OSSEs programmer og prosjekter beregnet på å dekke lokale og nasjonale behov og å støtte gjennomføringen av OSSEs forpliktelser.

3.3 Styrke OSSEs evne til å gi råd og bistand

3.3.1 Programmer og prosjekter er viktige redskaper OSSE kan benytte for å bistå deltakerstatene med å gjennomføre deres forpliktelser og å forebygge og møte økonomiske og miljømessige trusler mot sikkerheten. OSSE bør gjennomføre slike programmer og prosjekter direkte bare på områder der Organisasjonen kan gi et verdifullt tilskudd og har den nødvendige ekspertise, eventuelt kan skaffe slik ekspertise på en kostnadseffektiv måte.

3.3.2 For å kunne gi deltakerstatene råd og bistand med hensyn til gjennomføringen av deres forpliktelser, blant annet de forpliktelser som omfattes av dette strategidokument, bør OSSE dra nytte av den ekspertise og de ressurser som finnes i OSSEs sekretariat, særlig OCEEA, OSSEs institusjoner og feltrepresentasjoner, og i tråd med deres respektive mandater og i samarbeid med aktuelle internasjonale institusjoner og organisasjoner utarbeide og gjennomføre relevante programmer og prosjekter, som blant annet kan bestå i:

- å fremme regionalt og grenseregionalt samarbeid mellom interesserte deltakerstater om økonomiske og miljømessige spørsmål, herunder, men ikke begrenset til arrangering av regionale seminarer og konferanser,
- på anmodning å bistå deltakerstatene med å utarbeide hensiktsmessig lovgivning og opprette egnede institusjoner, herunder forsøks-/mønsterprogrammer for kapasitetsoppbygging,
- å støtte rettidig ratifisering og gjennomføring av eksisterende folkerettslige instrumenter,
- på anmodning fra deltakerstatene å utarbeide og arrangere forsøks- eller mønsterseminarer eller -opplæring for sentral-, regional- og lokalforvaltning, akademikere, næringsliv og frivillige organisasjoner,
- å utarbeide og støtte forskningsprogrammer som bidrar til økt kunnskap og bevissthet om økonomiske og miljømessige utfordringer og trusler knyttet til sikkerheten og stabiliteten, og om eventuelle mottiltak.

3.3.3 OSSE-prosjekter og -programmer innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon må gjennomføres på en åpen, rasjonell og kostnadseffektiv måte og i streng overensstemmelse med de aktuelle dokumenter og prosedyrer, som eventuelt kan videreutvikles. De må inngå som ledd i en pro-

grammatisk tilnærming med nærmere angitte mål og tidsrammer, slik at det er mulig å evaluere virkningen av dem.

3.4 Styrke OSSEs evne til å innhente råd og bistand fra andre organisasjoner

3.4.1 Når det er påvist behov for programmer og prosjekter som krever stor innsats av ressurser eller ekspertise som ikke er umiddelbart tilgjengelig i OSSE, bør Organisasjonen forsøke å mobilisere og tilrettelegge for deltakelse fra andre organisasjoner og institusjoner, som FNs utviklingsprogram (UNDP) og Den europeiske bank for gjenreisning og utvikling (EBRD). På bakgrunn av OSSEs brede politiske rolle og erfaring på områder som konfliktforebygging og krisehåndtering, må Organisasjonen også være beredt til på anmodning å bistå deltakerstatene med å samordne aktiviteter som omfatter flere forskjellige organisasjoner, og som krever en helhetlig tilnærming.

3.4.2 Av denne grunn må OSSE utbygge sine operasjonelle forbindelser med internasjonale institusjoner og organisasjoner som er engasjert i økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE-området, og samarbeide nært og samordne sin egen virksomhet med dem, når det er hensiktsmessig blant annet gjennom partnerskap, intensjonsavtaler og konkrete fellesprosjekter, med sikte på å unngå dobbeltarbeid, utnytte komplementaritet og utvikle synergier. Ved å utbygge disse forbindelsene vil OSSE i sterkere grad bli i stand til å skaffe deltakerstatene råd og hjelp de har behov for og ønsker, fra institusjoner og organisasjoner som har de nødvendige eksperter og ressurser, noe som i sin tur vil styrke OSSEs rolle som katalysator innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon.

3.4.3 For å kunne etablere et slikt samarbeid med andre organisasjoner og derigjennom styrke OSSEs evne til å gi deltakerstatene den hjelpen de trenger for å kunne gjennomføre denne strategi, vil OSSE måtte forsterke sitt arsenal av virkemidler, blant annet ved at nødvendig ekspertise stilles til rådighet. Det faste råd må treffe de beslutninger som kreves i den forbindelse.

4. Konklusjon

4.1 I og med at vi vedtar dette dokument om en OSSE-strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon, som et utfyllende supplement til våre tidligere forpliktelser, tar vi et betydelig skritt videre i arbeidet med å intensivere det økonomiske og miljømessige samarbeidet mellom deltakerstatene og dermed sikre full stabilitet og sikkerhet i OSSE-området. Vi er fast bestemt på å nå de måle-

ne og gjennomføre de oppgavene vi har prioritert og er blitt enige om. Vi vil jevnlig vurdere framdrif-

ten i arbeidet med å gjennomføre denne strategi og de forpliktelser som følger av den.

Vedlegg 3**Beslutning om bekjempelse av menneskehandel**

Ministerrådet,

som stadfester de forpliktelser deltakerstatene har fulgt i kampen mot menneskehandel, særlig Ministerrådets beslutning nr. 1 vedtatt i Wien i 2000, Ministerrådets beslutning nr. 6 vedtatt i Bucuresti i 2001 og erklæringen fra ministermøtet i Porto i 2002,

som videre minner om Det faste råds beslutning nr. 557 av 24. juli 2003 om vedtakelse av OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel, som gir deltakerstatene et bredt sett med virkemidler som kan benyttes til å bekjempe handel med mennesker gjennom en flerdimensjonal tilnærming, og som omfatter beskyttelse av ofre, forebyggende tiltak mot menneskehandel og rettslig forfølgning av personer som tilrettelegger for eller begår forbrytelsen,

som har som mål å styrke OSSEs innsats i kampen mot menneskehandel,

1. beslutter å gi sin tilslutning til OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel, som er vedlagt denne beslutning, og

2. oppretter en OSSE-mekanisme, under Det faste råds ledelse, til å bistå deltakerstatene i kampen mot menneskehandel. Mekanismen består av to deler, som utfyller hverandres virksomhet: en spesialutsending oppnevnt av Formannskapet samt en spesialenhet i OSSEs sekretariat.

Mekanismen opprettes med sikte på å:

- a) bistå OSSEs deltakerstater med å gjennomføre de forpliktelser og nyttiggjøre seg fullt ut de anbefalinger som legges fram i OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel,
- b) samordne OSSEs innsats i kampen mot menneskehandel på tvers av OSSEs tre dimensjoner,
- c) styrke samordningen mellom de berørte myndighetene i deltakerstatene og mellom OSSE og andre berørte organisasjoner,
- d) styrke profileringen av kampen mot menneskehandel i offentligheten og i politikken,
- e) virke i hele OSSE-området og etter behov bistå deltakerstatene, ut fra et ønske om samarbeid og etter samråd med de respektive myndighetene i de berørte deltakerstatene, i deres be-

strebelser på å gjennomføre sine forpliktelser i kampen mot menneskehandel,

- f) gi og tilrettelegge for råd og faglig bistand med hensyn til utforming av lovgivning og politikk, om nødvendig sammen med andre OSSE-strukturer som er aktive på området,
- g) være beredt til å gi overordnede myndigheter som representerer den lovgivende, den dømmende og den utøvende makt i deltakerstatene, råd, og å drøfte gjennomføringen av OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel med disse myndighetene og av deres forpliktelser i kampen mot menneskehandel. I tilfeller som krever særlig oppmerksomhet, å ta direkte og behørig kontakt med vedkommende deltakerstat og drøfte behovet for råd og konkret bistand, om nødvendig,
- h) samarbeide med nasjonale rapportører eller andre nasjonale mekanismer som deltakerstatene har opprettet med sikte på å samordne og overvåke statlige institusjoners virksomhet til bekjempelse av menneskehandel. Mekanismen skal også samarbeide med aktuelle frivillige organisasjoner i deltakerstatene. Innenfor OSSE skal den videre ha ansvar for å være vertskap og tilrettelegge for møter der nasjonale koordinatører, representanter utpekt av deltakerstatene eller eksperter på bekjempelse av menneskehandel kan utveksle erfaring og informasjon,
- i) samarbeide nært, og samordne virksomheten, med Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) samt andre OSSE-institusjoner, Generalsekretæren, aktuelle strukturer i OSSE-sekretariatet, herunder Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE (OCEEA), Strategisk enhet for politisaker (SPMU), Likestillingsrådgiveren og eventuelt OSSEs feltoperasjoner. Mekanismen skal benytte seg av den ekspertisen som finnes i disse OSSE-strukturerne, og skal sørge for at dobbeltarbeid unngås. Den skal, når det er hensiktsmessig, ta del i arbeidet i den uformelle arbeidsgruppen for like-

stillingsspørsmål og bekjempelse av menneskehandel,

- j) samarbeide, og samordne virksomheten, med aktuelle internasjonale aktører, for eksempel FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet, FNs høykommissær for flyktninger, FNs høykommissær for menneskerettigheter, FNs barnefond, Den internasjonale arbeidsorganisasjonen samt Den internasjonale organisasjon for migrasjon, Det internasjonale senter for utforming av migrasjonspolitik, Den europeiske union, Europarådet, Stabilitetspaktens spesialgruppe for menneskehandel, Østersjørådet, Det sørøsteuropeiske samarbeidsinitiativ, Interpol og Europol,

3. bekrefter at spesialutsendingen skal stå politisk ansvarlig overfor, og med jevne mellomrom og når det er hensiktsmessig avlegge rapport for, Det faste råd. Spesialutsendingen skal utføre sine oppgaver i samsvar med beslutning nr. 8 vedtatt på Ministerrådets tiende møte i Porto,

4. oppfordrer Formannskapet til i samsvar med OSSEs prosedyrer å utnevne en framtreddende person med relevant ekspertise til spesialutsending, etter først å ha rådført seg med deltakerstatene om vedkommendes mandat gjennom Den forberedende komité. For å sikre kontinuiteten slik at spesialutsendingen i utgangspunktet kan utføre sine oppgaver i minst to påfølgende formannskapsperioder, skal det sittende Formannskapet rådføre seg med det påtroppende Formannskapet om utnevnelsen, og det påtroppende Formannskapet skal, etter eget valg, sørge for å forlenge spesialutsendingens plikter til å gjelde også for neste formannskapsperiode, i samsvar med beslutning nr. 8 vedtatt på Ministerrådets tiende møte i Porto,

5. pålegger Det faste råd å opprette spesialenheten nevnt ovenfor, som del av OSSEs sekretariat og med kontraktansatt eller utplassert personale. Spesialutsendingen skal ha full rådighet over spesialenhetens ressurser for å kunne gjennomføre oppgavene ovenfor på en effektiv måte,

6. er enige om at de to delene i mekanismen skal finansieres av deltakerstatene over OSSEs samlede budsjett, i samsvar med gjeldende prosedyrer. Den rådgivende komité for administrative og finansielle spørsmål (ACMF) skal i samråd med Formannskapet og Generalsekretæren utarbeide administrative regler og finansieringsregler for mekanismen, og legge fram sine forslag til godkjenning av Det faste råd tidnok til at forslagene kan innlemmes i OSSEs samlede budsjett for 2004.

Undervedlegg 1

OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel

I. Handlingsplanens formål og målsetting

1. Hensikten med handlingsplanen er å gi deltakerstatene et bredt sett med virkemidler som kan hjelpe dem med å gjennomføre deres forpliktelser i kampen mot menneskehandel. Handlingsplanen har som siktemål å gi deltakerstatene en oppfølgingsmekanisme, noe som vil bidra også til å fremme samordningen mellom enkeltstående deltakerstater, både innenfor OSSEs strukturer og med andre internasjonale organisasjoner. Planen benytter en flerdimensjonal tilnærming til bekjempelse av menneskehandel. Den drøfter problemet inngående og tar for seg beskyttelse av ofre, forebyggende tiltak mot menneskehandel og rettslig forfølgning av personer som tilrettelegger for eller begår forbrytelsen. I planen legges det fram forslag til hvordan deltakerstatene og de berørte institusjonene, organene og feltoperasjonene i OSSE best kan håndtere de politiske, økonomiske, juridiske og andre sidene ved problemet samt retts håndheving og opplysningsarbeid i denne forbindelse.

2. Handlingsplanen er videre ment å skulle bistå deltakerstatene med å ta i bruk disse virkemidlene ved å dra nytte av eksisterende regional erfaring fra gjennomføring av slike konkrete initiativ og tiltak som Stabilitetspaktens spesialgruppe for menneskehandel i Sørøst-Europa har igangsatt.

3. En bred tilnærming til handel med mennesker forutsetter at oppmerksomheten rettes mot å bringe de ansvarlige for slike forbrytelser inn for retten og å iverksette effektive forebyggende tiltak, samtidig som det ved bistand til ofrene tas tilbørlig hensyn til humanitære og medmenneskelige forhold.

II. Definisjon av menneskehandel

Handlingsplanen tar utgangspunkt i følgende definisjon i artikkel 3 i FNs protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet:

Med «handel med mennesker» menes: rekruttering, transport, overføring, husing eller mottak av personer, ved hjelp av trusler om bruk av vold eller bruk av vold eller andre former for tvang, av bortføring, av bedrageri, av forledelse, av misbruk

av myndighet eller av sårbar stilling eller av å gi eller å motta betaling eller fordeler for å oppnå samtykke fra en person som har kontroll over en annen person, med sikte på utnyttning. Utnytting skal som et minimum omfatte utnyttning av andres prostatusjon eller andre former for seksuell utnyttning, tvangsarbeid eller tvangstjenester, slaveri eller slaverilignende praksis, trelldom eller fjerning av organer.»

I sin beslutning nr. 6 av 2001 oppfordrer OSSEs ministerråd deltakerstatene til å undertegne og ratifisere FN's konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og den supplerende protokollen for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn.

III. Etterforskning, rettsåndheving og rettsforfølgning

I ministererklæringen om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002; handlingsplanen for bekjempelse av terrorisme fra Bucuresti i 2001; Ministerrådets beslutning nr. 6, vedtatt i Bucuresti i 2001; samt Ministerrådets beslutning om styrking av OSSEs innsats for å bekjempe menneskehandel, vedtatt i Wien i 2000, har deltakerstatene påtatt seg forpliktelser med hensyn til etterforskning, rettsåndheving og rettsforfølgning. I disse dokumentene er deltakerstatene også blitt enige om hvilken rolle OSSE skal spille på dette området.

Tiltak som anbefales gjennomført på nasjonalt plan

1. Kriminalisering

1.1 Å vedta de lovgivningsmessige og øvrige tiltak som er nødvendige for å fastsette at handlingene anført i artikkel 3 i FN's protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer FN's konvensjon mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, er straffbare.

1.2 Å vedta de lovgivningsmessige og øvrige tiltak som er nødvendige for å fastsette at følgende handlinger er straffbare:

- å forsøke å begå denne straffbare handlingen,
- å delta som medvirker i denne straffbare handlingen,
- å organisere eller å instruere andre personer til å begå denne straffbare handlingen.

1.3 Å vedta de tiltak som er nødvendige for å fastsette juridiske samt fysiske personers ansvar ved handel med mennesker. Med forbehold for deltakerstatens rettsprinsipper kan juridiske personers

ansvar være av strafferettslig, sivilrettslig og/eller forvaltningsrettslig art.

1.4 Å utarbeide lovbestemmelser om effektive og forholdsmessige straffereaksjoner, herunder fengsling, som tar hensyn til forbrytelsens alvorlige art. Når det er nødvendig, skal det i lovgivningen fastsettes ytterligere straffereaksjoner som kan anvendes på personer som kjennes skyldige i menneskehandel under skjerpene omstendigheter, for eksempel i forbindelse med straffbare handlinger som omfatter handel med barn, eller straffbare handlinger som begås av offentlige tjenestemenn eller med deres medvirkning.

1.5 Å vurdere å vedta lovbestemmelser om inndragning av midler benyttet til og utbytte av menneskehandel og straffbare handlinger knyttet til slik handel, som fastsetter at det inndratte utbyttet av handel med mennesker skal benyttes til beste for personer som har vært offer for slik handel, så fram det ikke strider mot den nasjonale lovgivning. Overveie å opprette et fond for erstatning til personer som har vært gjenstand for menneskehandel, og å bruke de inndratte eiendelene til å del-finansiere et slikt fond.

1.6 Å påse at handel med mennesker, samt handlinger som inngår i og straffbare handlinger knyttet til slik handel, anses som straffbare handlinger som kan medføre utlevering i henhold til intern rett og utleveringsavtaler.

1.7 Å vedta de lovgivningsmessige og øvrige tiltak som er nødvendige for å fastsette at aktive eller passive handlinger for å bestikke offentlige tjenestemenn, som nevnt i artikkel 8 og 9 i FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet, er straffbare.

1.8 Å påse at personer som har vært offer for menneskehandel, ikke gjøres til gjenstand for straffeforfølgning utelukkende fordi, og som en direkte følge av at, de har vært gjenstand for menneskehandel.

2. Tiltak fra politiets og rettsvesenets side

2.1 Å gjennomføre fullt ut de tiltak mot menneskehandel og tilknyttede tiltak som er fastsatt i lovgivningen.

2.2 Å opprette egne enheter til bekjempelse av menneskehandel som består av både kvinner og menn, og som har særlig god trening i å etterforske sedelighetsforbrytelser eller straffbare handlinger rettet mot barn, for å fremme kompetanse, profesjonalitet og integritet.

2.3 Å bygge opp kapasitet innenfor korrupsjonsbekjempelse.

2.4 Å utarbeide programmer for politiarbeid i lokalsamfunnet: bedre tilliten mellom politi og

publikum, blant annet for å gjøre det lettere å fram-skaffe opplysninger om handel med mennesker og for ofrene å politianmelde straffbare forhold.

2.5 Å styrke samarbeidet mellom politiets etterforskningsorganer for å fastsette om suspekte midler kan stamme fra straffbare handlinger knyttet til menneskehandel.

2.6 Å sørge ikke bare for nødvendige ressurser og nødvendig opplæring med sikte på å utvikle etterretningsbasert politivirksomhet for derigjen- nom å kunne håndtere og analysere forbrytelser og opplysninger om straffbare forhold, men også for andre avanserte metoder og utstyr som kreves for at politiets organer skal kunne utføre sine opp- gaver i kampen mot menneskehandel.

2.7 Å oppmuntre etterforskere og aktorer til ikke å sette sin lit utelukkende til vitneforklaringer i sin etterforskning og rettslige forfølgning. Å finne fram til alternative etterforskningsstrategier for at ofrene ikke skal behøve å måtte forklare seg for retten.

2.8 Å treffe praktisk gjennomførbare tiltak for å påse at medlemmer av OSSEs sendelag som opp- trer i strid med OSSEs atferdskodeks for sende- lagsmedlemmer eller andre bestemmelser, får den foreskrevne straff, blant annet disiplinær- og straf- feforfølgning der det er aktuelt.

2.9 Å prioritere korrupsjon i lokalt politi og rettsvesen, og påse at det iverksettes behørig dis- plinær- og straffeforfølgning mot rettshåndheven- de myndigheter som viser seg å ha deltatt i korrup- sjon i forbindelse med menneskehandel.

3. Politisamarbeid og utveksling av informa- sjon mellom deltakerstatene

3.1 Å samarbeide nært med hverandre og i samsvar med sin interne rettsorden og forvalt- ningsordning for å forsterke virkningen av retts- håndhevingstiltak til bekjempelse av straffbare handlinger som omfattes av denne handlingsplan. Å fremme tilsvarende samarbeid og samordning mellom politiorganer innenfor den enkelte stat.

- 3.2 Å særlig vedta effektive tiltak for
- å styrke og om nødvendig opprette kommuni- kasjonskanaler mellom deltakerstatene,
 - å samarbeide ved etterforskning av straffbare handlinger som omfattes av denne handlings- plan,
 - når det er aktuelt, å bidra med gjenstander eller bevismateriale som er nødvendig for å kunne foreta analyser eller drive etterforskning,
 - å legge forholdene til rette for effektiv samord- ning mellom sine ansvarlige myndigheter, or- ganer og tjenester samt å fremme utveksling av personell og andre sakkyndige, herunder utsta-

sjonering av kontaktpersoner i henhold til bila- terale avtaler eller ordninger mellom de berør- te deltakerstatene,

- å utveksle opplysninger om konkrete midler og metoder som benyttes av organiserte kriminel- le grupper, blant annet ruter og transportmid- ler samt bruk av falsk identitet, endrede eller forfalskede dokumenter eller andre måter å skjule virksomheten på,
- å samordne forvaltningsmessige og andre til- tak som anses hensiktsmessige med sikte på tidlig avdekking av de straffbare handlingene som omfattes av denne handlingsplan.

3.3 Å inngå avtaler om bilateralt og multilateralt po- litisamarbeid for å lette utveksling av informasjon.

3.4 Å bidra til å utarbeide felles standarder for innsamling av statistiske data.

4. Bistand til og beskyttelse av vitner og ofre i strafferettssystemet

4.1 Så langt deltakerstatene evner, å treffe hen- siktsmessige tiltak, herunder lovgivningsmessige tiltak, for å sikre at personer som i straffesaker av- gir vitneprov om straffbare handlinger som omfat- tes av denne handlingsplan, og eventuelt deres slektninger og andre personer som står dem nær, effektivt beskyttes mot eventuelle represalier eller skremser.

4.2 Å bevisstgjøre rettshåndhevende myndig- heter og tjenestemenn om det ansvar som påhviler dem for å ivareta sikkerheten rundt og den umid- delbare velferden til personer som har vært offer for menneskehandel.

4.3 Å sørge for datavern og sikre personvern for offeret, også under innsamling og analyse av data.

4.4 Å legge forholdene til rette for at offeret kan medvirke som vitne under etterforskning og retts- forhandlinger, eventuelt annen straffeforfølgning, ved å gi vedkommende anledning til gjenbosetting som en form for vitnebeskyttelse.

4.5 Å gi ofre juridisk bistand når de skal avgjøre om de skal vitne i retten eller ikke.

4.6 Å gi frivillige organisasjoner adgang til å støtte ofre under rettsforhandlinger, så fram det ikke er i strid med nasjonal lovgivning.

5. Opplæring

5.1 Å sørge for eller styrke eksisterende opplæ- ring av grensekontroll- og polititjenestemenn, dommere og aktorer samt tjenestemenn fra inn- vandringsmyndigheter og andre aktuelle instanser om ulike former for menneskehandel.

5.2 I slike opplæringsprogrammer å ta opp

menneskerettighetsspørsmål og spørsmål som angår barn og kjønn, og oppmuntre til samarbeid med frivillige og andre aktuelle organisasjoner samt øvrige deler av det sivile samfunn.

6. Grensetiltak

6.1 Å vurdere å treffe tiltak som etter den interne lovgivning gir adgang til å nekte innreise for personer som er innblandet i straffbare handlinger fastsatt i gjeldende lovgivning, til å tilbakekalle deres visum eller eventuelt til å fengsle slike personer midlertidig.

6.2 Å vurdere å styrke samarbeidet mellom grensekontrollorganer, blant annet ved å opprette og videreføre direkte kommunikasjonskanaler.

7. Dokumentsikkerhet og dokumentkontroll

7.1 Innenfor rammen av de tilgjengelige midler å treffe nødvendige tiltak for å påse at reise- eller legitimasjonsdokumenter som utstedes av eller på vegne av deltakerstatene, er av en slik kvalitet at de ikke lett kan misbrukes, ikke lett lar seg forfalske og heller ikke kan endres, kopieres eller utstedes ulovlig.

8. Dokumenters legitimitet og gyldighet

8.1 På anmodning fra en annen deltakerstat og i samsvar med den interne lovgivning, innen en rimelig tidsfrist å bekrefte om reise- eller legitimasjonsdokumenter som er, eller angivelig skal være, utstedt i dens navn, er lovlige og gyldige, når det er rimelig grunn til å anta at dokumentene er benyttet i forbindelse med menneskehandel.

Tiltak som skal gjennomføres av OSSEs institusjoner og organer

9. Lovgjennomgang og lovreformer

9.1 Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR), eventuelt også OSSEs feltoperasjoner, skal fortsatt fremme og støtte arbeidet med gjennomgang av lover og lovreform i samsvar med internasjonale normer.

9.2 OSSE skal videreutvikle samarbeidet med andre aktuelle partnere og organisasjoner.

10. Tiltak fra politiets og rettsvesenets side

10.1 OSSEs strategiske enhet for politisaker skal videreføre arbeidet med samfunnsorientert politivirksomhet.

10.2 OSSEs strategiske enhet for politisaker og Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE (OCEEA) skal legge til rette for at deltakerstatene kan utveksle opplysninger om hvilke metoder som anbefales brukt når

de berørte etterforskningsenhetene skal kontrollere om suspekter midler kan stamme fra straffbare handlinger knyttet til handel med mennesker.

10.3 OCEEA skal fortsette samarbeidet med FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet om dette organets globale program mot hvitvasking av penger, og skal bidra til å fremme seminarer om bekjempelse av hvitvasking av penger i interesserte deltakerstater.

10.4 ODIHR skal som ledd i sin støtte til arbeidet med å utforme nasjonale veiledningsordninger fortsatt fremme og oppmuntre til samarbeid mellom politi og rettsvesen, og det sivile samfunn.

11. Disiplinærtiltak

11.1 Kontoret for internkontroll anmodes om å oppbevare opplysninger i forbindelse med etterforskning av straffbare handlinger begått av sendelagsmedlemmer i tilknytning til menneskehandel, samt om alle tiltak som treffes i den anledning. Generalsekretæren anmodes om å avlegge jevnlig rapport for Det faste råd om de tiltak som treffes for å håndheve bestemmelsene ved brudd på atferdskodeksen, samtidig som det tas hensyn til den påståtte gjerningspersonens personvern.

12. Opplæring

12.1 ODIHR og OSSEs strategiske enhet for politisaker skal fortsatt utarbeide opplæringsmaterieell om etterforskning av menneskehandel og sedelighetsforbrytelser beregnet på rettshåndhevende myndigheter, og skal rådføre seg med Det internasjonale akademi for rettshåndheving (ILEA) i Budapest om muligheten for å innlemme slik opplæring i ILEAs kursvirksomhet, finne fram til lære med kompetanse innenfor rettshåndheving som kan forestå opplæringen, samt bidra til å finansiere kurs for rettshåndhevende myndigheter i OSSEs deltakerstater.

12.2 Ettersom OSSEs internasjonale samarbeidspartnere, som Det internasjonale senter for utforming av migrasjonspolitik og Den internasjonale organisasjon for migrasjon, gir grunnleggende opplæring i hvordan politiet kan håndtere beskyldninger om menneskehandel, mens andre igjen, som FNs utviklingsprogram, sørger for videregående opplæring, må ytterligere opplæring rettes mot å håndtere bestemte former for sedelighetsforbrytelser, f.eks. seksuelle overgrep mot barn. OSSEs strategiske enhet for politisaker skal gi slik opplæring i samarbeid med FNs barnefond og andre aktuelle organisasjoner.

13. Dokumentsikkerhet og dokumentkontroll

13.1 De berørte OSSE-organene, særlig Anti-

terrorenheten, skal fortsatt legge til rette for seminarer som fokuserer på å avsløre dokumenter som benyttes i ulovlig øyemed i forbindelse med menneskehandel, på å avsløre falske reisedokumenter som benyttes ved innreise for personer som er gjenstand for menneskehandel, og på å forbedre andre metoder enn de rent tekniske for å avsløre slike dokumenter, eksempelvis forhørsteknikker. Seminarene skal også fokusere på metoder for vern av personers rett til fritt å bevege seg over landegrensene, med de begrensninger som følger av aktuelle OSSE-forpliktelser.

IV. Forebyggende tiltak mot menneskehandel

I ministererklæringen om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002; beslutning nr. 426, vedtatt av OSSEs faste råd i 2001; Ministerrådets beslutning om styrking av OSSEs innsats for å bekjempe menneskehandel, vedtatt i Wien i 2000; OSSEs handlingsplan for likestillingsspørsmål, godkjent av Det faste råd i 2000; Sikkerhetspakten for Europa, vedtatt i Istanbul i 1999; dokumentet fra Moskva-møtet i Konferansen om den menneskelige dimensjon i KSSE, vedtatt i Moskva i 1991; samt Sluttakten fra Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa, vedtatt i Helsingfors i 1975, har deltakerstatene påtatt seg forpliktelser med hensyn til forebygging av menneskehandel. I nevnte dokumenter er deltakerstatene også blitt enige om hvilken rolle OSSE skal spille på dette området.

Tiltak som anbefales gjennomført på nasjonalt plan

1. Datainnsamling og forskning

1.1 Å innhente egne data om kvinner, menn og barn som har vært offer for menneskehandel, samt styrke forskningen på og forbedre analysemetodene innenfor ulike områder, som menneskehandelens art og omfang samt mekanismer benyttet av organiserte kriminelle grupper ved handel med og utnyttning av mennesker, med sikte på å utarbeide effektive og målrettede tiltak til forebygging av menneskehandel. Å fremme ytterligere forskning på og utveksling av informasjon om handel med barn.

1.2 Å kartlegge hvilke deler av befolkningen som er mest utsatt, og utforme bevisstgjøringskampanjer spesielt beregnet på disse.

1.3 Å foreta en mer vidtrekkende analyse av de underliggende årsakene til menneskehandel, av tilbuds- og etterspørselsfaktorer, forgreninger og

de økonomiske følgene av handelen samt forbindelsene til organisert ulovlig innvandring.

2. Grensetiltak

2.1 Med forbehold for internasjonale forpliktelser om fri bevegelse for personer, å styrke grensekontrollen i den utstrekning det er mulig og nødvendig for å forebygge og avdekke menneskehandel.

2.2 Å vedta lovgivningsmessige eller andre hensiktsmessige tiltak for, så langt det er mulig, å hindre at transportmidler som drives av kommersielle transportører, benyttes i forbindelse med straffbare handlinger fastsatt i bestemmelsene om handel med mennesker.

2.3 Der det er hensiktsmessig, og med forbehold for gjeldende internasjonale konvensjoner, å pålegge kommersielle transportører, herunder transportselskaper og eiere eller operatører av transportmidler, å forvise seg om at alle passasjerer har gyldige reisedokumenter. I samsvar med den interne lovgivning å treffe nødvendige tiltak for å fastsette straffereaksjoner ved brudd på denne plikten.

3. Økonomiske og sosialpolitiske virkemidler med sikte på å bekjempe de underliggende årsakene til menneskehandel

3.1 I opprinnelseslandet:

- å vurdere å ha som prioritert mål: å fremme samfunnsmessig, økonomisk og politisk stabilitet, å bekjempe migrasjon som skyldes ekstrem fattigdom, samt å eliminere etterspørselsfaktorene knyttet til menneskehandel. Den politikk som føres for å nå disse mål, bør også bidra til å fremme økonomisk utvikling og sosial samhörighet,
- å bedre barns muligheter til utdanning og yrkesopplæring samt hindre skolefravall, særlig for jenters og minoritetsgruppers vedkommende,
- å styrke sysselsettingsmulighetene for kvinner ved å legge forholdene til rette for små og mellomstore bedrifter. Å arrangere kurs om små og mellomstore bedrifter beregnet særlig på høyrisikogrupper.

3.2 I mottakerlandet:

- å iverksette tiltak for å bekjempe «den usynlige utnyttningen». Et program der flere organer samarbeider om å overvåke, regulere og innhente informasjon om arbeidsmarkedet, eventuelt også om sexindustrien, vil i høy grad bidra til å nå dette målet,
- fra myndighetenes side å overveie tiltak for å liberalisere arbeidsmarkedet med sikte på å

- styrke sysselsettingsmulighetene for arbeidstakere med ulik kompetanse,
- å ta opp problemet med svart og ofte ulovlig arbeidskraft som mangler rettsvern, med sikte på å finne en balanse mellom etterspørselen etter billig arbeidskraft og muligheten for ordinær migrasjon,
 - å få kontroll med illegal økonomisk virksomhet som undergraver økonomien og fremmer menneskehandel.
- 3.3 I opprinnelseslandet og mottakerlandet:
- å treffe tiltak for å styrke det sosiale vernet og gi alle mulighet til arbeid,
 - å treffe hensiktsmessige tiltak for å hindre diskriminering av kvinner på arbeidsmarkedet og derigjennom sikre retten til lik lønn for likt arbeid samt like muligheter på arbeidsmarkedet med sikte på likestilling mellom kjønnene,
 - å bekjempe enhver form for diskriminering av minoriteter,
 - å utarbeide programmer som gir folk inntektsmuligheter, som omfatter grunnutdanning, lese- og skriveferdigheter, kommunikasjonsferdigheter og andre ferdigheter, og som gjør det lettere å sette i gang ny virksomhet,
 - å oppmuntre til bevisstgjøring om likestilling og til opplysningsarbeid om likeverdige forhold mellom kvinner og menn preget av respekt for det motsatte kjønn, med sikte på å forebygge vold mot kvinner,
 - å utarbeide retningslinjer som gir kvinner lik tilgang til og kontroll over økonomiske og finansielle ressurser,
 - å arbeide for fleksible finansieringsordninger og bedre tilgang til kreditt, blant annet mikrokredittlån til lav rente,
 - å bidra til å fremme godt styresett og innsyn i økonomiske transaksjoner,
 - å vedta eller styrke lovgivningsmessige tiltak, utdanningstiltak, sosiale, kulturelle eller andre tiltak, eventuelt også straffelovgivningen, blant annet gjennom bilateralt og multilateralt samarbeid, for å motvirke den type etterspørsel som fremmer utnyttning av enhver art av personer, særlig kvinner og barn, og som fører til handel med mennesker.

4. Bevisstgjøring

4.1 I samarbeid med det sivile samfunn og frivillige organisasjoner å gjennomføre opplysningskampanjer for å gjøre publikum oppmerksom på menneskehandelens mange former, blant annet om de metoder menneskesmuglere benytter, og risikoen for dem som utsettes for menneskehandel.

4.2 Å gi innvandringsmyndigheter og konsulært og diplomatisk personell økt bevissthet om menneskehandel, slik at de kan bruke denne kunnskapen i den daglige kontakten med potensielle ofre.

4.3 Å oppmuntre nasjonale ambassader til å spre informasjon, også gjennom frivillige organisasjoner, om aktuell nasjonal lovgivning, for eksempel familierett, arbeidsrett og innvandringsrett som er av interesse for potensielle innvandrere.

4.4 Å øke bevisstheten om menneskehandel blant andre aktuelle målgrupper, blant annet politiske beslutningstakere, polititjenestemenn og andre relevante fagpersoner, som tjenestemenn i helsevesen, sosialvesen og arbeidsformidling samt i privat sektor, for å gjøre dem bedre i stand til å håndtere problemet på en forsvarlig måte, og for å styrke den institusjonelle kapasiteten til å bekjempe menneskehandel.

4.5 Å oppmuntre konsulær- og visumavdelingen ved diplomatiske stasjoner til å benytte trykt og annet materiell vis-à-vis utsatte personer.

4.6 Å bevisstgjøre mediene. Menneskehandel som problem slik det framstilles i mediene, må innbefatte en presis forklaring av fenomenet og en realistisk framstilling av ofrene. For at publikum skal få best mulig innsikt i og forståelse av problemet, bør kampanjer mot menneskehandel gjennomføres ved hjelp av medieekspert.

4.7 Å målrette bevisstgjøringsskampanjer også mot de grupper som er mest utsatt, herunder personer som tilhører nasjonale minoriteter, barn, innvandrere og internt fordrevne.

4.8 Å utvide bevisstgjøringsskampanjer til å omfatte småbyer og tettsteder der befolkningen kan være særlig utsatt.

4.9 Å arbeide i skoler og på universiteter samt direkte med familier for å nå fram til og bevisstgjøre ungdom om menneskehandel.

4.10 Å drøfte, også gjennom mediene, nødvendigheten av å minske etterspørselen etter den type tjenester som besørges av personer som er gjort til gjenstand for menneskehandel med sikte på seksuell utnyttelse, tvangsarbeid, slaveri eller andre forhold og framgangsmåter beslektet med slaveri, og i den forbindelse arbeide for å innføre nulltoleranse overfor all form for menneskehandel.

4.11 Å opprette og spre informasjon om direktelinjer («hotlines») i opprinnelseslandet, transittlandet og mottakerlandet som skal ha følgende tre formål: å fungere som en uavhengig instans der potensielle ofre kan få råd og veiledning når de overveier å søke jobb i eller vurderer andre tilbud i utlandet; å være et første kontaktpunkt der personer som har vært utsatt for menneskehandel, kan

få tilgang til et veiledningssystem; og dernest å legge forholdene til rette for at tilfeller, eller antatte tilfeller, av menneskehandel kan politianmeldes anonymt.

5. Lovgivningsmessige tiltak

5.1 Å vedta eller revidere lover, forskrifter og prosedyrer i forbindelse med godkjenning av og virksomheten i bransjer som i henhold til etterretning kan være innblandet i menneskehandel, for eksempel arbeidsformidlingskontorer, turistkontorer, au pair-byråer, adopsjonskontorer eller ekte-skapsformidlingsbyråer, i tillegg til hoteller og eskortetjenester.

5.2 Å påse at tiltak innført i den hensikt å forebygge og bekjempe handel med mennesker ikke får negative konsekvenser for enkeltpersoners rettigheter og verdighet, blant annet for deres bevegelsesfrihet.

Tiltak som skal gjennomføres av OSSEs institusjoner og organer

6. Datainnsamling og forskning

6.1 Å styrke innsatsen med hensyn til innsamling av data om og forskning på handel med mennesker, særlig med barn, ved å dra nytte av tidligere forskningsresultater og opprettholde kontakt med FNs barnefond og andre aktuelle aktører.

6.2 Å pålegge ODIHRs kontaktpunkt for rom- og sintispørsmål å fortsette innsamlingen av data om menneskehandel, især med barn, og hvilke konsekvenser dette har for roma og sintis lokalsamfunn.

7. Bekjempe de underliggende årsakene til menneskehandel

7.1 Kontoret til OSSEs koordinator for økonomiske og miljømessige aktiviteter (OCEEA) vil støtte tiltak for å fremme og utvikle nasjonale ressursentre for informasjon, slik at enkeltpersoner kan kontrollere lovmessigheten ved et foretak, særlig foretak som formidler arbeid i utlandet, samtidig som overlappning med eksisterende handelskamre og andre foretaksregistre unngås. OCEEA kan fungere som formidlingsinstans ved å innhente opplysninger om metoder som anbefales brukt for enkelt å kontrollere lovmessigheten ved et foretak, og distribuere denne informasjonen til interesserte deltakerstater og/eller til OSSEs feltoperasjoner.

7.2 OCEEA vil fortsatt arbeide for at det gis opplæring om små og mellomstore bedrifter, og for at opplæringen rettes særlig mot høyrisikogrupper, blant annet ved å medvirke til at det utfor-

mes lovgivning som gjør det lettere å etablere små og mellomstore bedrifter.

7.3 OCEEA bør utarbeide programmer for å bekjempe økonomiske forhold som medfører at kvinner og minoriteter lettere utsettes for menneskehandel, herunder diskriminering på arbeidsplassen og manglende tilgang til kreditt.

8. Bevisstgjøring

8.1 Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR), eventuelt også OSSEs feltoperasjoner, skal fortsatt gi sitt bidrag til forskningsarbeid samt fremme og gjennomføre bevisstgjøringstiltak i samarbeid med aktuelle partnere i hele OSSE-området.

8.2 Seksjon for presse og informasjon skal medvirke til å gi mediene økt bevissthet om OSSEs arbeid i kampen mot menneskehandel. ODIHR skal styrke opplæringsvirksomheten når det gjelder mediens ansvar for å behandle temaet menneskehandel på en taktfull måte som ikke forsterker negative stereotyper. I opplæringen vil det bli lagt vekt på at menneskehandel er et sammensatt fenomen, og på behovet for en helhetlig innsats.

8.3 For å sikre at personalet ved OSSEs feltoperasjoner ikke innlater seg på eller på noe vis bevisst tilrettelegger for menneskehandel, og for å oppfylle normene omhandlet i del 4 i OSSEs atferdskodeks, som er en integrert del av OSSEs personalreglement, vil Generalsekretæren utarbeide utkast til en omfattende personalinstruks, som skal legges fram for Det faste råd til behandling senest 15. november 2003.

8.4 OSSEs opplæringskoordinator, Likestillingsrådgiveren og Sikkerhetskoordinatoren skal fortsatt bruke innføringskurset som utgangspunkt for å utarbeide programmer med sikte på å gi personalet opplæring i likestillingsspørsmål, menneskehandel og aktuelle bestemmelser og retningslinjer, i samarbeid med ODIHR, og skal fortsatt arrangere egne seminarer om disse emnene. Lederne for feltoperasjonene skal påse at det blir obligatorisk frammøte for alt personale på slike opplæringskurs.

8.5 OCEEA vil bistå i arbeidet med å mobilisere og styrke privat sektors innsats i kampen mot menneskehandel ved å gjennomføre bevisstgjøringsskampanjer og ved å kartlegge og spre informasjon om beste praksis, eksempelvis selvregulering, politiske retningslinjer og atferdskodekser.

V. Beskyttelse og bistand

I ministererklæringen om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002; Ministerrådets beslutning nr. 6, vedtatt i Bucuresti i 2001; Ministerrådets beslutning nr. 1, vedtatt i Wien i 2000; samt Sikkerhetspakten for Europa, vedtatt i Istanbul i 1999, har OSSE påtatt seg forpliktelser med hensyn til beskyttelse av og bistand til personer som har vært offer for menneskehandel.

Tiltak som anbefales gjennomført på nasjonalt plan

1. Datainnsamling og forskning

1.1 Å innhente data gjennom utveksling av informasjon om og analyse av beste praksis samt andre opplysninger om effektive metoder for beskyttelse av og bistand til personer som har vært gjenstand for menneskehandel i OSSEs deltakerstater.

2. Lovgivningsmessige tiltak

2.1 Å overveie om det er behov for å vedta lovgivning som gir rettslig hjemmel for å yte bistand til og beskytte personer som har vært offer for menneskehandel, særlig i etterforskningsfasen forut for og under selve rettsforhandlingene.

2.2 Å ratifisere, eventuelt tiltre, og gjennomføre fullt ut FNs protokoll for å forebygge, bekjempe og straffe handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som supplerer FN-konvensjonen mot grensoverskridende organisert kriminalitet.

3. Nasjonale veiledningsordninger (NRM)*

3.1 Å etablere nasjonale veiledningsordninger ved å opprette en ramme for samarbeid som deltakerstatene må forholde seg til når de skal gjennomføre sine forpliktelser om å verne om og fremme menneskerettighetene til personer som har vært utsatt for menneskehandel, i samarbeid og strategisk partnerskap med det sivile samfunn og andre aktører på området. (*ODIHRs håndbok med retningslinjer og prinsipper for utforming og gjennomføring av nasjonale veiledningsordninger kan gi nyttige råd og opplysninger om veiledningsordningenes rolle i forbindelse med bistand til og beskyttelse av personer som har vært offer for menneskehandel).

3.2 Å bistå med veiledning for å lette arbeidet med nøyaktig identifisering og hensiktsmessig behandling av personer som har vært utsatt for menneskehandel, på en måte som tar hensyn til vedkommendes meninger og verdighet.

3.3 Å samordne innsatsen til politiets organer,

herunder spesialenheter til bekjempelse av menneskehandel og stedlig politi, tjenestemenn fra innvandrings- og grensemyndigheter, enheter for sosialt vern, medisinske institusjoner samt frivillige organisasjoner og andre institusjoner i det sivile samfunn, som er de mest aktuelle aktørene som bør inngå i NRM-virksomhet.

3.4 Å opprette egnede ordninger med sikte på å samordne bistanden til ofrene med arbeidet med etterforskning og påtale.

3.5 Å rette særlig oppmerksomhet mot behovet for å styrke samordningen mellom politiet og frivillige organisasjoner i arbeidet med å identifisere, informere og beskytte personer som har vært utsatt for menneskehandel.

3.6 Å knytte virksomheten i forbindelse med nasjonale veiledningsordninger opp mot virksomheten til interdepartementale organer, nasjonale koordinatorene, frivillige organisasjoner og andre relevante nasjonale institusjoner, slik at det dannes en sektorovergripende og tverrfaglig gruppe som kan utforme, og overvåke gjennomføringen av, strategier til bekjempelse av menneskehandel.

4. Mottak

4.1 Å opprette mottak, som skal drives av et statlig organ eller en frivillig organisasjon eller annen institusjon i det sivile samfunn for å ivareta behovene til personer som har vært gjenstand for handel; disse mottakene skal ivareta sikkerheten og sørge for at offeret får tilgang til uavhengig råd og veiledning på et språk vedkommende kjenner, får medisinsk førstehåndshjelp samt tilbud om en refleksjonsperiode i etterkant av de traumatiske hendelsene vedkommende har vært utsatt for. Ved opprettelse av mottak kan man eventuelt ta utgangspunkt i eksisterende tilbud, som krisesentre for kvinner.

4.2 Å sørge for at alle som har vært gjenstand for menneskehandel, får adgang til mottakene, selv om de ikke er villig til å samarbeide med myndighetene under etterforskningen.

4.3 Å legge særlig vekt på å ivareta sikkerheten til personalet ved slike mottak, å påse at innhentede opplysninger behandles fortrolig, samt å ivareta sikkerheten til og personvernet for personer som har vært utsatt for menneskehandel.

4.4 Å benytte mottakene til å gi personer som har vært gjenstand for menneskehandel, tilbud om opplæring som vil gjøre det lettere for dem å reintegreres i samfunnet, få arbeid og bli selvhjulpne, og som vil styrke deres konkurransevne etter de traumatiske hendelsene de har vært utsatt for.

5. Framskaffe dokumenter

5.1 Om nødvendig, å sørge for å framskaffe dokumenter som et første skritt for å få fastslått offerets identitet og status i mottakerlandet, slik at det kan settes inn bistand der det er aktuelt, for eksempel i form av hjemsending, fortrinnsvis frivillig, midlertidig eller fast oppholdstillatelse og/eller arbeidstillatelse.

5.2 Å styrke samarbeidet mellom politiorganer i opprinnelseslandet, transitlandet og mottakerlandet og ansvarshavende tjenestemenn ved alle institusjoner som er engasjert i arbeidet med å gjenopprette rettighetene til personer som har vært utsatt for menneskehandel, herunder personalet ved deltakerstatenes ambassader og konsulater, slik at det blir lettere raskt å få bekreftet personopplysninger og å unngå unødig eller ugrunnet forsinkelse.

5.3 Å underrette identifiserte ofre for menneskehandel om deres rett til kontakt med diplomatiske og konsulære representanter for hjemlandet.

6. Yte sosialhjelp

6.1 Å utarbeide programmer for sosialhjelp og integrering, herunder juridisk bistand på et språk offeret kjenner, lege- og psykologhjelp samt tilgang til helsetjenester, som skal være tilgjengelig enten i mottak eller andre aktuelle institusjoner.

6.2 Så fram det ikke strider mot den nasjonale lovgivning, å vurdere rettslige tiltak med sikte på å anvende inndratte eiendeler til å delfinansiere statlige programmer utformet for å ivareta behovene til dem som har vært offer for menneskehandel, og til å yte ofrene erstatning som står i forhold til alvorlighetsgraden av den forbrytelsen de har vært utsatt for.

7. Hjemsending, rehabilitering og reintegrering

7.1 Å medvirke til at personer som har vært gjenstand for menneskehandel, kan tilbakeføres – fortrinnsvis frivillig – til opprinnelseslandet, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til offerets og vedkommendes families sikkerhet, og uten unødig eller ugrunnet opphold.

7.2 Å påse at rettssikkerheten blir ivaretatt i alle tilbakeførings- og bortvisningssaker, samtidig som det tas tilbørlig hensyn til humanitære og medmenneskelige forhold.

7.3 Å vurdere å bidra til at ofre for menneskehandel kan rehabiliteres og reintegreres i samfunnet ved å tilstå dem sosiale og økonomiske ytelser.

7.4 Å bevisstgjøre mediene om nødvendigheten av å ivareta personvernet ved å hindre at identiteten til personer som har vært offer for menneske-

handel, gjøres offentlig kjent, eller at fortrolige opplysninger som kan true offerets sikkerhet eller rettssikkerheten i straffesaker, offentliggjøres.

8. Refleksjonsperiode og midlertid eller fast oppholdstillatelse

8.1 Å vurdere å innføre en refleksjonsperiode, slik at offeret får den tiden vedkommende trenger til å avgjøre om han eller hun skal stille som vitne.

8.2 I hvert enkelt tilfelle å vurdere, der det er aktuelt, å gi midlertid eller fast oppholdstillatelse, samtidig som det tas hensyn blant annet til offerets sikkerhet.

8.3 Å vurdere, der det er aktuelt, å gi arbeidstillatelse til ofre mens de oppholder seg i mottakerlandet.

9. Sikre retten til å søke om asyl

9.1 Å påse at lovverk, politikk, programmer og intervensjoner til bekjempelse av menneskehandel ikke rammer den rett enhver har, også personer som har vært offer for menneskehandel, til å søke og få asyl dersom de blir forfulgt, i tråd med folkerettens regler om flyktninger, særlig ved en effektiv anvendelse av prinsippet om «non-refoulement».

10. Beskyttelse av barn

10.1 Å påse at det tas fullt ut hensyn til barns særlige behov og barnets beste når det skal treffes beslutning om egnet husvære, utdanning og omsorg. I aktuelle tilfeller, og dersom barnets sikkerhet ikke er direkte truet, å sørge for at barn får adgang til det offentlige utdanningssystemet.

10.2 Å treffe beslutning om å hjemsende et barn som har vært gjenstand for menneskehandel, først når alle omstendigheter i den konkrete sak er vurdert, og bare dersom det finnes en familie eller spesialinstitusjon i hjemlandet som kan ivareta barnets sikkerhet, beskyttelsesbehov, rehabilitering og reintegrering.

10.3 Å ta hensyn til bestemmelsene nevnt i FNs høykommissær for flyktningers retningslinjer til beskyttelse av enslige mindreårige når det skal utformes strategier beregnet på denne risikogruppen, og særlig på enslige mindreårige som ikke har legitimasjonsdokumenter.

10.4 Å anvende bilaterale og/eller regionale overenskomster om grunnleggende prinsipper for mottak av enslige barn i den hensikt å samordne tiltak som har som mål å beskytte barn.

10.5 Å ratifisere, eventuelt tiltre, og gjennomføre fullt ut den valgfrie tilleggsprotokollen til FNs konvensjon om barnets rettigheter, om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi.

Tiltak som skal gjennomføres av OSSEs institusjoner og organer

11. Nasjonal veiledningsordning

11.1 Å styrke OSSEs, og særlig ODIHRs, arbeid med å bistå deltakerstatene med å opprette en nasjonal veiledningsordning når de ber om det.

11.2 Å gi OSSEs strategiske enhet for politisk, sammen med ODIHR, i oppgave å utarbeide nye retningslinjer eller en håndbok til bruk for å identifisere antatte ofre for og avdekke bevis på menneskehandel, for å bistå deltakerstatene etter behov.

12. Reintegrering

12.1 Kontoret til OSSEs koordinator for økonomiske og miljømessige aktiviteter (OCEEA) skal formidle kontakt mellom offentlig og privat sektor for å oppmuntre næringslivsaktører til å gi ofre for menneskehandel mulighet til å finne arbeid.

13. Beskyttelse av barn

13.1 OSSE skal som helhet legge særlig vekt på spørsmål som gjelder handel med barn, og på å oppnå forståelse for at enslige barn er særlig utsatt. Samarbeid med internasjonale særorganisasjoner, særlig med FNs barnefond og relevante frivillige organisasjoner, bør etterstrebes når det gjelder ekspertmøter, forskning og utarbeiding av retningslinjer til fremme av barnets beste.

14. Opplæring

14.1 Å gi OSSEs opplæringskoordinator, Likestillingsrådgiveren og Sikkerhetskoordinatoren i oppgave i samarbeid med OSSEs kontor for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) å utarbeide informasjonsmaterieil om hvordan man kan bistå personer som har vært offer for menneskehandel, særlig barn, ved henvendelser fra enkeltpersoner eller fra statlige og ikke-statlige organer, og å sørge for at medlemmer av OSSEs sendelag får relevant opplæring. Materieilet kan eventuelt formidles også til militært personell, personer som deltar i fredsbevarende operasjoner, samt annet internasjonalt personale på området.

14.2 Å gi ODIHR i oppgave å innhente og videreformidle opplysninger om tiltak, opplæringsprogrammer og opplæringsmaterieil som allerede forefinnes i OSSEs deltakerstater.

15. Lovgivningsmessige tiltak

15.1 ODIHR skal på anmodning fra deltakerstatene og i samarbeid med FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet, Eu-

roparådet og andre aktuelle aktører fortsatt bistå deltakerstatene i arbeidet med å bringe den nasjonale lovgivning i samsvar med internasjonale normer og standarder, særlig ved å fremme en humanitær og medmenneskelig holdning til personer som har vært offer for menneskehandel.

VI. Mekanismer for oppfølging og samordning

I tillegg til å overvåke deltakerstatenes gjennomføring av OSSEs forpliktelser gjennom eksisterende mekanismer innenfor OSSE, herunder det årlige gjennomføringsmøtet innenfor den menneskelige dimensjon, tilsynskonferansene og aktuelle møter innenfor den menneskelige dimensjon,

anbefaler Det faste råd at følgende tiltak gjennomføres på nasjonalt plan:

1. å vurdere å oppnevne nasjonale rapportører eller andre mekanismer som skal ha til oppgave å overvåke statlige institusjoners virksomhet i kampen mot menneskehandel samt gjennomføringen av krav nedfelt i nasjonal lovgivning,

2. å vurdere å oppnevne kommisjoner (spesialgrupper) til bekjempelse av menneskehandel eller tilsvarende organer som skal ha ansvar for å samordne virksomheten til statlige organer og frivillige organisasjoner innenfor ett og samme land, og for å utarbeide detaljerte tiltak med sikte på å forebygge menneskehandel, straffe bakmennene og beskytte ofrene,

3. å bedre samarbeidet mellom statlige institusjoner og nasjonale frivillige organisasjoner som arbeider aktivt for å beskytte og yte bistand til ofre for menneskehandel, bekjempe vold mot kvinner og barn, fremme likestilling mellom kjønnene og bevisstgjøre publikum i spørsmål om menneskerettigheter. Det faste råd

4. pålegger videre Formannskapet å drøfte oppfølgingen av denne handlingsplan, herunder om eksisterende strukturer skal utvides, og om det er behov for en ny mekanisme, med sikte på å styrke OSSEs innsats i kampen mot menneskehandel ved at OSSE profileres sterkere politisk og gis en framtrædende rolle på området; pålegger også Formannskapet å samordne arbeidet bedre på tvers av de tre dimensjonene i OSSE,

5. pålegger også de aktuelle strukturene i OSSE å være vertskap og tilrettelegge for årlige møter i Wien mellom nasjonale koordinatører for, representanter med ansvar for eller eksperter på bekjempelse av menneskehandel for å overvåke den praktiske gjennomføringen av OSSEs handlingsplan. Slike møter vil gi dem anledning til å etablere nettverk, utveksle informasjon og angi hvilke opp-

gaver som skal prioriteres i samarbeidet dem imellom,

6. oppfordrer også innstendig OSSEs sekretariat, institusjoner og feltoperasjoner til å samarbeide nært med sikte på å bistå deltakerstatene, der det er aktuelt, med å gjennomføre den foreliggende handlingsplanen,

7. pålegger videre ODIHR, når det er hensiktsmessig, å gi deltakerstatene nødvendig faglig bistand til å utarbeide nasjonale handlingsplaner til bekjempelse av menneskehandel, herunder lovgivningsmessige tiltak og andre støttetiltak med sikte på effektivt å forebygge og bekjempe menneskehandel og beskytte ofrene,

8. pålegger også OSSEs institusjoner og organer i større utstrekning å delta sammen med aktuelle internasjonale organisasjoner i regelmessig utveksling av informasjon, innsamling av data og forskning,

9. gir ODIHR i oppgave å videreutvikle sin funksjon som sentral for utveksling av informasjon, kontakter, materiell og beste praksis, og å styrke sin prosjektvirksomhet.

Undervedlegg 2

OSSEs forpliktelser om:

Etterforskning, rettshåndheving og rettsforfølging (Erklæring om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002)

«Vi erkjenner at menneskehandel er et alvorlig og raskt voksende fenomen innen grenseoverskridende organisert kriminalitet som gir betydelige inntekter til de kriminelle nettverkene. Disse nettverkene kan også være innblandet i andre kriminelle handlinger, som narkotikahandel og våpenhandel samt smugling av innvandrere.

...

Vi vil arbeide for tilfredsstillende forebyggende tiltak mot menneskehandel i våre land ... og vil forsøke å ... arrangere opplæring av det berørte personell og offentlige tjenestemenn innen politi, grensekontroll, rettsvesen og sosiale tjenester, og anbefaler fullt samarbeid med ikke-statlige organisasjoner på dette området.

...

Vi oppfordrer alle deltakerstater til å styrke det internasjonale samarbeidet for å bekjempe grenseoverskridende organisert kriminalitet, herunder kriminelle handlinger som narkotikahandel og våpenhandel, samt smugling av innvandrere. Et slikt

samarbeid bør omfatte internasjonale politiorganisasjoner, som Europol og Interpol, samt Det sørøsteuropeiske samarbeidsinitiativ (SECI), med sikte på å etterforske og straffeforfølge de ansvarlige bak menneskehandel i samsvar med nasjonal rett og eventuelt internasjonale forpliktelser. I denne sammenheng ber vi den overordnede politirådgiveren om å vie større oppmerksomhet til bekjempelse av menneskehandel.»

(Handlingsplan for bekjempelse av terrorisme, vedtatt i Bucuresti i 2001)

«Sekretariatet: Vil på oppmoding hjelpe deltakerstatene gjennom tiltak for å få bukt med handelen med menneske, narkotika og handvåpen og lette våpen, i samsvar med aktuelle vedtak frå Det faste rådet, og vil hjelpe til med å leggje til rette for betre grenseovervaking, der dette trengst. Vil òg, på oppmoding frå og etter avtale med dei, gje deltakerstatene rådgjeving og hjelp til omstrukturering og/eller atterreising av politiet, kontroll med og opplæring av eksisterande politikorps, mellom anna opplæring når det gjeld menneskerettar, og styrking av kapasiteten, mellom anna i form av støtte til integrerte eller fleiretniske politikorps. Vil for dette føremålet styrkje dei eksisterande politi-relaterte aktivitetane i samband med konfliktforebygging, krisehandtering og atterreising etter konflikhtar.»

(Ministerrådets beslutning nr. 6, vedtatt i Bucuresti i 2001)

«oppmodar deltakerstatene til å underskrive og ratifisere FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og den supplerande Protokollen for å forebyggje, nedkjempe og straffe handel med menneske, særleg kvinner og born,

...

oppmodar til informasjonsutveksling med sikte på å styrkje etterforskning, handheving av lova og kriminalitetsforebygging».

(Ministerrådets beslutning nr. 1, vedtatt i Wien i 2000)

«bekrefter på nytt at handel med mennesker er en avskyelig krenkelse av menneskerettighetene og en alvorlig forbrytelse som krever en mer omfattende og samordnet reaksjon fra deltakerstatene og det internasjonale samfunn, og et mer konsekvent samarbeid mellom landene, særlig mellom opprinnelsesland, transittland og mottakerland;

hilser velkommen vedtakelsen i FN's generalforsamling av Protokoll for forebygging og bekjempelse av og straff for handel med mennesker, særlig kvinner og barn, som et supplement til FN's

konvensjon mot organisert kriminalitet på tvers av landegrensene, og til den definisjonen av menneskehandel som er å finne i denne, og oppfordrer alle deltakerstatene til å undertegne og ratifisere både FN-protokollen og Fakultativ protokoll til konvensjonen om barns rettigheter, om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi;

...

understreker de nasjonale parlamentenes rolle, blant annet når det gjelder å vedta de lover som er nødvendige for å bekjempe menneskehandel, og hilser velkommen artikkel 106 og 107 i Parlamentarikerforsamlingens Bucuresti-erklæring om menneskehandel;

...

forplikter seg til å treffe nødvendige tiltak, blant annet ved å vedta og gjennomføre lovgivning for å kriminalisere handel med mennesker, herunder fastsettelse av egnede straffer, for å sikre en effektiv reaksjon og forfølging fra politiets og rettsvesenets side. Slik lovgivning må se problemet med menneskehandel i et menneskerettighetsperspektiv og inneholde bestemmelser som verner om ofrenes menneskerettigheter og sikrer at handelens ofre ikke rettsforfølges utelukkende fordi de har vært gjenstand for slik handel».

Forebyggende tiltak mot menneskehandel

(Erklæring om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002)

For å forebygge handel med mennesker erkjente medlemmene av OSSEs ministerråd «behovet for å gripe fatt i de underliggende årsakene til menneskehandel og for å minske de økonomiske og sosiale ulikheter og problemer som også fører til ulovlig innvandring, og som kan utnyttes av organiserte kriminelle nettverk til egen fordel». De innså også «behovet for å bekjempe korrupsjon, som gjør det lettere for slike nettverk å drive sin virksomhet». De anbefalte «at OSSEs samordningskontor for økonomisk og miljømessig virksomhet får en mer fremtredende rolle i arbeidet med alle de økonomiske sidene ved menneskehandel».

De erkjente «at etterspørselen i destinasjonslandene etter personer som har vært offer for menneskehandel med sikte på seksuell utnyttelse, tvangsarbeid, slaveri eller andre forhold og fremgangsmåter beslektet med slaveri, inngår som en integrert del av menneskehandel». De henstilte til «destinasjonslandene å innføre tiltak for å bekjempe effektivt slik etterspørsel og gjøre dem til hovedelementer i sin strategi for effektiv forebygging og bekjempelse av menneskehandel, og til å vise

null toleranse for seksuell utnyttelse, slaveri og alle former for utnyttelse av tvangsarbeid, uansett type».

De besluttet å «arbeide for tilfredsstillende forebyggende tiltak mot menneskehandel i våre land, f.eks. i form av målrettede bevisstgjørings- og opplysningskampanjer i hjemlandene og transittlandene, spesielt rettet mot ungdom og andre sårbare grupper» og å «forsøke å utvikle egnede kampanjer i destinasjonslandene ...».

(Ministerrådets beslutning nr. 1, vedtatt i Wien i 2000)

Ministerrådet «forplikter seg til å øke bevisstgjøringen om alle sider ved menneskehandelen, blant annet med bistand fra ODIHR, ikke-statlige organisasjoner og andre relevante institusjoner, om nødvendig ved å etablere opplæringsprogrammer for offentlige tjenestemenn, herunder tjenestemenn fra politi og rettsvesen, konsulatvesen og innvandringsmyndigheter».

(Sikkerhetspakt for Europa, vedtatt i Istanbul i november 1999)

Stats- og regjeringssjefene bifalte «den enestående økonomiske omstillingsprosessen som pågår i mange deltakerstater». De oppfordret dem til «å fortsette reformprosessen, som vil bidra til sikkerhet og velferd i hele OSSE-området». De besluttet å intensivere sin «innsats innen alle OSSEs dimensjoner for å bekjempe korrupsjon og for å fremme rettsstatens normer».

(KSSE, Helsingfors-dokumentet 1992 – Forandringsprosessens utfordringer)

«Deltakerstatene understreker behovet for kontinuerlig å samarbeide om og investere i utviklingen av de menneskelige ressurser for å kunne møte problemene knyttet til overgangen til markedsøkonomi, de raske teknologiske endringer og samfunnsutviklingen. De erkjenner at utdanning og opplæring er viktig, herunder lederopplæring og yrkesrettet opplæring på alle plan, og de vil derfor få til en bedre dialog om utdannings- og opplæringssystemer og fremme videre samarbeid på dette området.

Deltakerstatene vil gi bedre muligheter for industrielt samarbeid ved å sørge for et juridisk og økonomisk klima tilpasset forretningslivet, særlig med sikte på å styrke privat sektor og utvikle de små og mellomstore bedrifter.»

(Dokumentet fra Moskva-møtet i Konferansen om den menneskelige dimensjon i KSSE, vedtatt 3. oktober 1991 i Moskva)

Deltakerstatene vil «oppmuntre til effektive tiltak for fullt ut å sikre kvinnens økonomiske muligheter, herunder ikke-diskriminerende ansettelsespolitikk og -praksis, lik adgang til utdanning og opplæring, og tiltak for å gjøre det lettere å kombinere arbeid og familieansvar for mannlige og kvinnelige arbeidstakere; de vil også bestrebe seg på å sikre at politikk og programmer for strukturell tilpasning ikke får en diskriminerende virkning i kvinnens disfavør,

...

bestrebe seg på å fjerne alle former for vold mot kvinner og alle former for handel med kvinner og utnyttelse av kvinneprostitusjon, også ved å sørge for tilstrekkelige lovforbud mot slike handlinger og treffe andre egnede tiltak,

...

utarbeide en utdanningspolitikk som er i samsvar med deres forfatningsordning for å støtte kvinners deltakelse på alle studie- og arbeidsområder, også områder som ikke er tradisjonelle, og støtte og fremme en større forståelse for spørsmål knyttet til mannens og kvinnens likestilling».

(Sluttakten fra Konferansen om sikkerhet og samarbeid i Europa, vedtatt 1. august 1975 i Helsingfors)

Deltakerstatene «vil under utviklingen av samarbeidet likeledes søke å forbedre folkenes velferd og bidra til å virkeliggjøre deres forhåpninger gjennom blant annet de fordeler som skyldes øket kunnskap om hverandre og fremskritt og landevinninger på de økonomiske, vitenskapelige, teknologiske, sosiale, kulturelle og humanitære områder. De vil ta skritt til å fremme gunstige betingelser for å gjøre disse fordeler tilgjengelige for alle; de vil også ta i betraktning alles interesse av å redusere ulikheter i økonomisk utviklingsnivå, og særlig interessene til utviklingsland over hele verden».

Deltakerstatene «er av den mening at de problemer som oppstår bilateralt på grunn av vandring av arbeidskraft i Europa såvel som mellom De deltakende stater bør behandles av de parter som er direkte berørt, for å løse disse problemer i deres gjensidige interesse, under hensyntaken til den interesse som hver berørt stat har i å ta tilbørlig hensyn til de krav den sosio-økonomiske situasjon stiller under hensyntaken til den forpliktelse hver stat har til å oppfylle de bilaterale og multilaterale avtaler som den er part i, og med følgende målsetninger for øye:

Å oppmuntre de anstrengelser opprinnelseslandene gjør i retning av å øke mulighetene for sys-

selsetting for sine borgere på sitt eget territorium, særlig ved å utvikle økonomisk samarbeid som er egnet for dette formål og som passer for de berørte mottakerland og opprinnelsesland;

sikre, ved samarbeid mellom mottakerlandet og opprinnelseslandet, vilkårene for flytting av arbeidskraft i ordnede former, mens de samtidig ivaretar deres personlige og sosiale velferd og, hvis det er hensiktsmessig, å organisere rekrutteringen av fremmedarbeidere og tiltak for elementær språkundervisning og yrkesopplæring;

Å sikre like rettigheter mellom fremmedarbeidere og borgere av mottakerlandene med hensyn til sysselsettings- og arbeidsbetingelser og sosial trygghet, og søke å sikre at fremmedarbeidere kan nyte godt av tilfredsstillende levestandard, særlig boligforhold;

Å søke å sikre, så langt som mulig, at fremmedarbeidere får de samme muligheter som borgere av mottakerlandene til å finne annen passende sysselsetting i tilfelle av arbeidsløshet;

Å se med velvilje på at det gis yrkesopplæring og, så langt som mulig, fri undervisning i mottakerlandets språk til fremmedarbeidere, innen rammen av deres arbeid;

Å bekrefte fremmedarbeideres rett til å få, så langt som mulig, regelmessig informasjon både om deres opprinnelsesland og mottakerlandene på sitt eget språk;

Å sikre at barn av fremmedarbeidere, som har bosatt seg i mottakerlandet, får adgang til den utdanning som vanligvis gis der, på de samme betingelser som barn i vedkommende land og, videre, å la dem få ekstraundervisning i sitt eget språk, sin nasjonale kultur, historie og geografi;

Som er oppmerksom på at fremmedarbeidere, særlig de som har tilegnet seg kvalifikasjoner, kan ved tilbakekomst til sine land etter en viss tid bidra til å avhjelpe den mangel på kvalifisert arbeidskraft som måtte finnes i deres opprinnelsesland;

Å lette, så langt som mulig, fremmedarbeideres gjenforening med sine familier;

Å betrakte med velvilje opprinnelseslandenes anstrengelser for hjemføring av fremmedarbeidernes oppsparte midler med henblikk på å øke, innen rammen av deres økonomiske utvikling, passende muligheter for sysselsetting, og derved lette disse arbeideres reintegrasjon når de vender hjem».

Beskyttelse av og bistand til personer som har vært offer for menneskehandel

(Erklæring om menneskehandel, vedtatt i Porto i 2002)

Deltakerstatene påtok seg «å gi bistand og be-

skyttelse til personer som har vært offer for menneskehandel, særlig kvinner og barn, og for dette formål, når det er hensiktsmessig, etablere et effektivt nasjonalt veiledningssystem som alle har tilgang til, og som sikrer at personer som har vært offer for menneskehandel, ikke utsettes for forfølgning utelukkende fordi de har vært gjenstand for handel. Ofrenes verdighet og menneskerettigheter må til enhver tid respekteres. Vi vil vurdere å innføre egnede tiltak, som f.eks. tilby husly og utarbeide egnede repatrieringsprosedyrer for personer som har vært utsatt for menneskehandel, der det tas tilbørlig hensyn til deres sikkerhet, bl.a. ved å skaffe dem dokumenter, samt utarbeide retningslinjer for å skaffe slike personer økonomiske og sosiale ytelser, så vel som rehabilitering og reintegrering i samfunnet».

Deltakerstatene uttrykte sin «bekymring over den stigende handel med mindreårige». Idet de erkjente barns spesielle behov, gikk de inn for «økt forskning og informasjonsutveksling om handel med barn, og idet vi tar behørig hensyn til barnets beste, som alltid bør være det overordnede hensyn ved alle tiltak som gjelder barn», ba de om «at det utarbeides særlige tiltak for å påse at barn som har vært gjenstand for handel, ikke utnyttes ytterligere, av hensyn til deres psykiske og fysiske helse».

Deltakerstatene erkjente at «et mer intensivt samarbeid mellom de berørte aktørene i hjemlandene, transittlandene og destinasjonslandene er av avgjørende betydning for hjemsendingsprogrammene for personer som har vært offer for menneskehandel, og bidrar til en lettere reintegrering». Deltakerstatene oppfordret derfor «alle organisasjoner som yter bistand til ofre, også ikke-statlige organisasjoner, til å videreutvikle et slikt samarbeid».

Deltakerstatene gjentok på nytt «behovet for nasjonale strategier for å forene våre krefter i kampen mot menneskehandel og for å styrke koordineringen mellom nasjonale, internasjonale og regionale organisasjoner på dette området. Tiltak som utnevning av interdepartementale organer og nasjonale koordinatører eller, eventuelt, andre relevante organer eller mekanismer, vil kunne dekke dette behovet».

Deltakerstatene ba «den overordnede politirådgiveren om å vie større oppmerksomhet til bekjempelse av menneskehandel».

(Ministerrådets beslutning nr. 6, vedtatt i Bucuresti i 2001)

Ministerrådet oppfordret deltakerstatene «til å

underskrive og ratifisere FN-konvensjonen mot grenseoverskridende organisert kriminalitet og den supplerende Protokollen for å forebygge, nedkjempe og straffe handel med menneske, særlig kvinner og born».

(Ministerrådets beslutning nr. 1, vedtatt i Wien i 2000)

Ministerrådet oppfordret deltakerstatene «til å undertegne og ratifisere både FN-protokollen og Fakultativ protokoll til konvensjonen om barns rettigheter, om salg av barn, barneprositusjon og barnepornografi».

Ministerrådet oppfordret «OSSEs institusjoner, særlig ODIHR, og OSSEs feltoperasjoner til å utarbeide og iverksette programmer mot menneskehandel og fremme en samordnet innsats for forebygging, rettsforfølgning og beskyttelse, i samarbeid med ikke-statlige og internasjonale organisasjoner og andre relevante institusjoner».

Ministerrådet besluttet at relevant «lovgivning», som kriminaliserer handel med mennesker, ... «må se problemet med menneskehandel i et menneskerettighetsperspektiv og inneholde bestemmelser som verner om ofrenes menneskerettigheter og sikrer at handelens ofre ikke rettsfølges utelukkende fordi de har vært gjenstand for slik handel».

Ministerrådet bekreftet behovet for å «vurdere å vedta lovgivning eller andre egnede tiltak, som for eksempel opprette mottak, slik at ofre for menneskehandel kan forbli innenfor deres territorier, midlertidig eller på permanent basis, når dette er hensiktsmessig, og å etablere hensiktsmessige repatrieringsprosedyrer for ofre for menneskehandel, samtidig som det tas hensyn til deres sikkerhet, herunder ved å forsyne dem med dokumenter, samt å utarbeide retningslinjer for tilståelse av økonomiske og sosiale ytelser til ofrene og for rehabilitering og reintegrering i samfunnet».

(Sikkerhetspakt for Europa, vedtatt i Istanbul i november 1999)

Deltakerstatene besluttet å «treffe tiltak for å eliminere alle former for diskriminering av kvinner og avskaffe vold mot kvinner og barn, samt seksuell utnyttelse og alle former for menneskehandel. For å hindre slike forbrytelser» besluttet deltakerstatene å «blant annet arbeide for innføring av lover eller styrking av lovverket slik at personer som begår slike handlinger stilles til ansvar og ofrene får bedre vern».

Vedlegg 4**Beslutning om handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området**

Ministerrådet,

som forplikter seg til å respektere menneskerettighetene og grunnleggende friheter for alle, uten negativ forskjellsbehandling av noe slag, slik som rase, hudfarge, kjønn, språk, religion eller tro, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, formue, fødsel eller status for øvrig,

som støtter vedtakelse og gjennomføring av et omfattende lovverk mot diskriminering for å fremme like vilkår for alle,

som er oppmerksom på at roma og sinti står overfor særlige vanskeligheter, og at det er behov for å treffe effektive tiltak med sikte på å fjerne all diskriminering av disse gruppene og gi dem like vilkår, i tråd med OSSEs forpliktelser,

som er klar over at en viss framgang allerede er oppnådd gjennom lovverk og handlingsplaner på nasjonalt plan, og at deltakerstatene har gjort en stor innsats i den forbindelse,

som samtidig er klar over at det fortsatt kreves resolutt handling for at situasjonen for roma og sinti skal bli bedre i hele OSSE-området,

som merker seg det rike kulturelle, språklige og historiske mangfoldet blant roma og sinti innenfor OSSEs område, og de mange ulike nasjonale strukturer og tradisjoner i OSSE-området,

som merker seg resultatene av nyere dato fra viktige statlige og ikke-statlige konferanser og initiativer om rom- og sintispørsmål i Europa, blant annet lanseringen av et tiår for integrering av roma og mulig opprettelse av et europeisk forum for roma og reisende,

som er overbevist om at roma og sinti i stadig større grad må få eiendomsrett til den politikk som omhandler dem,

beslutter å gi sin tilslutning til Handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området, som Det faste råd vedtok i sin beslutning nr. 566 av 27. november 2003, og som følger som vedlegg til denne beslutning.

Undervedlegg 1**Handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området****I. Virkeområde og mål**

1. Handlingsplanen har som formål å styrke det arbeidet som gjøres i deltakerstatene og i de berørte institusjonene og strukturene i OSSE med sikte på å sikre roma og sinti fullverdig og likeverdig deltakelse i våre samfunn, og avskaffe diskrimineringen av dem.

2. Handlingsplanen bygger på menneskerettsbestemmelser i folkeretten og i regional rett, på forpliktelser inngått innenfor rammen av OSSE og på eksempler på beste praksis fra land i Europa der slik praksis forekommer, og tar sikte på å fremme slik praksis også andre steder. De særlige tiltak som er nedfelt i handlingsplanen med sikte på å bedre situasjonen for roma og sinti, bygger på Internasjonal konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering¹.

3. Både deltakerstatene og OSSEs institusjoner oppfordres til å gjennomføre handlingsplanen. Rom- og sintisamfunnene i deltakerstatene oppfordres til å gjøre bruk av handlingsplanen og bidra aktivt til at dens bestemmelser blir gjennomført.

II. Generell kontekst: for roma, med roma

4. All nasjonal politikk eller gjennomføringsstrategi bør: 1) forholde seg til reelle problemer, behov og prioriteringer i rom- og sintisamfunnene; 2) være helhetlig; 3) gi en balansert og langsiktig til-

¹ Artikkel 1 nr. 4 lyder: «Særlige tiltak som settes i verk utelukkende for å sikre tilfredsstillende framgang for visse rasegrupper, etniske grupper eller individer som trenger slik beskyttelse som kan være nødvendig for å sikre at disse grupper eller individer på like vilkår skal kunne nyte og utøve menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, skal ikke anses som rasediskriminering forutsatt at tiltakene ikke fører til at det opprettholdes særlige rettigheter for forskjellige rasegrupper, og at de ikke fortsettes etter at de mål tiltakene tok sikte på, er oppnådd.»

nærming der menneskerettigheter og sosialpolitikk ses i sammenheng; 4) sørge for at roma får størst mulig eiendomsrett til den politikk som berører dem. Samtidig må all nasjonal politikk eller gjennomføringsstrategi tilpasses de særlige behov som gjør seg gjeldende for roma og sinti i de ulike deltakerstatene. Gjennomføringsstrategier må også innbefatte mekanismer som sikrer at nasjonal politikk blir gjennomført på lokalt plan.

5. Det bør være et ledende prinsipp for deltakerstatenes og de berørte OSSE-institusjonenes arbeid at rom- og sintisamfunnene må delta aktivt i all utarbeiding og gjennomføring av politikk og gjennomføringsstrategi. Det er viktig at roma og sinti sikres reell medbestemmelse i alle beslutninger som berører dem. Roma og sinti må samarbeide med lokale, nasjonale og internasjonale myndigheter om å utforme disse strategiene. På samme måte må rom-samfunnene bli likeverdige partnere og ta sin del av ansvaret for å bedre sin situasjon.

6. Ved utforming og gjennomføring av all politikk og alle programmer må det tas hensyn til rom- og sintikvinnenes spesielle situasjon. Der det finnes konsultasjonsordninger og andre ordninger som kan lette roma og sintis medvirkning i utformingen av politikken, må kvinnene kunne delta på like fot med menn. Spørsmål som berører romkvinnene, må på en systematisk måte integreres i all relevant politikk utformet med tanke på hele befolkningen.

III. Kamp mot rasisme og diskriminering

For å kunne fjerne fordommene mot roma og sinti, og utforme og gjennomføre en politikk som effektivt bekjemper diskriminering og rasistisk motivert vold, anbefales følgende tiltak:

Lovverk og rettshåndheving

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

7. Å vurdere å ratifisere de relevante internasjonale traktater så snart som mulig, dersom de ikke allerede har gjort det, blant annet Internasjonal konvensjon om avskaffelse av alle former for rasediskriminering.

8. Å vedta og gjennomføre et effektivt lovverk mot diskriminering for å bekjempe rasediskriminering og etnisk diskriminering på alle områder, herunder adgang til å få bolig, statsborgerskap og oppholdstillatelse, utdanning, arbeid, helsetjenester og sosiale tjenester. Å trekke representanter

for roma og sinti inn i arbeidet med utforming, gjennomføring og evaluering.

9. Lovverket mot diskriminering må sikre:

- forbud mot både direkte og indirekte rasediskriminering,
- illeggelse av sanksjoner mot diskriminerende handlinger eller diskriminerende praksis, som er virksomhetsfulle, står i forhold til overtredelsen og virker avskrekkende,
- illeggelse av strengere straffer for rasistisk motivert kriminalitet begått både av privatpersoner og av offentlige tjenestemenn,
- lik tilgang til effektive opprettende tiltak (rettslige eller administrative prosedyrer, mekling eller forlik).

10. Det må sikres at alle typer diskriminerende handlinger forbys i nasjonal lovgivning, og at alle tilfeller av antatt diskriminering blir undersøkt på en grundig og upartisk måte.

11. Å opprette, når det er hensiktsmessig, spesialiserte institusjoner som kan påse at denne lovgivning blir gjennomført, samt interne overvåkningsmekanismer som jevnlig og med åpenhet rapporterer om framgangen i forbindelse med gjennomføringen. Å oppmuntre til at representanter for roma og sinti deltar i disse organene, som bør gjøre sitt arbeid offentlig tilgjengelig.

12. Om nødvendig å utvikle helhetlige nasjonale strategier eller handlingsplaner for å bedre situasjonen for roma og sinti, med konkrete tiltak mot diskriminering på alle områder.

13. Å foreta en jevnlig vurdering, spesielt på lokalt plan, av resultatene av disse strategier og trekke rom- og sintisamfunnene inn i evalueringsprosessen.

14. Å bestrebe seg på, ved å oppmuntre til genuin dialog eller gjennom konsultasjoner eller på annen hensiktsmessig måte, å bedre forholdet mellom roma og sinti og andre innbyggere, med sikte på å fremme toleranse og overvinne fordommer og negative stereotyper på begge sider.

15. Å dokumentere, på en måte som er forenlig med nasjonale og internasjonale standarder for datavern, alle typer og alle relevante tilfeller av diskriminering med sikte på å kunne vurdere situasjonen bedre og ivareta roma og sintis behov.

16. Å sørge for en resolutt og effektiv etterforskning av voldshandlinger mot roma og sinti, særlig når det er rimelig grunn til å tro at handlingene var rasistisk motivert, og straffeforfølge de ansvarlige i samsvar med nasjonal lovgivning og i tråd med relevante menneskerettighetsstandarder.

17. Å sørge for at den som har utført en diskri-

minerende eller voldelig handling, ikke får gå ustraffet, blant annet ved at politiet raskt og effektivt iverksetter tiltak med sikte på etterforskning og straff.

18. Å lette roma og sintis tilgang til rettsvesenet gjennom tiltak som rettshjelp og informasjon på romani.

19. Ved alle tiltak og programmer å ta hensyn til situasjonen for rom- og sintikvinnene, som ofte blir diskriminert på grunnlag av både etnisk opprinnelse og kjønn.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

20. ODIHR, eventuelt også andre institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal på anmodning bistå deltakerstatene med å utarbeide et lovverk mot diskriminering, og med å opprette organer til bekjempelse av diskriminering.

21. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal, innenfor sitt mandat, fortsatt holde seg underrettet om utarbeidelsen av lovverk mot diskriminering, og skal om nødvendig gi deltakerstatene råd og bistand i denne forbindelse.

22. På anmodning skal ODIHR gi råd om hvordan eksisterende ordninger i en deltakerstat, for eksempel en ombudsmann, en kommisjon mot diskriminering, en disiplinærnemnd for politiet og andre relevante organer, kan redusere spenningen mellom rom- og sintisamfunnene og andre samfunn.

23. ODIHRs kontaktpunkt for rom- og sintis spørsmål (CPRSI) skal arbeide med å bedre relasjonene mellom deltakerstatene og frivillige rom- og sintiorganisasjoner.

24. ODIHR-CPRSI skal fungere som en sentral for formidling av informasjon om initiativ fra deltakerstatene, og skal lette utveksling av informasjon om beste praksis.

25. ODIHR-CPRSI skal, i nært samarbeid med deltakerstatene, rom- og sintisamfunnene og om mulig med andre internasjonale organisasjoner, innhente dokumentasjon som gjør det mulig å utforme en mer målrettet politikk, samtidig som vernet av personopplysninger fullt ut respekteres.

Politi

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

26. Å utforme en politikk som gir politiinstitusjonene økt bevissthet om situasjonen for roma og sinti, og som bekjemper fordommer og negative stereotyper.

27. Å utarbeide opplæringsprogrammer med

sikte på å hindre unødig maktbruk og gi økt bevissthet om og respekt for menneskerettighetene.

28. Å utforme politikk som: 1) bedrer forholdet mellom rom- og sintisamfunnene og politiet, med sikte på å avverge overgrep og vold fra politiets side mot roma og sinti, og 2) øker roma og sintis tiltro til politiet.

29. Å utforme retningslinjer og prosedyrer som sikrer en effektiv reaksjon fra politiets side på rasistisk motivert vold mot roma og sinti.

30. Å vurdere, i samråd med nasjonale politistyrker, frivillige organisasjoner og representanter for rom- og sintisamfunnene, et eventuelt gap mellom internasjonale politistandarder og gjeldende nasjonal praksis.

31. Å utarbeide, når det er hensiktsmessig og i nært samarbeid med internasjonale organisasjoner og frivillige rom-organisasjoner, erklæringer om politiske retningslinjer, atferdskodekser, praktiske retningslinjer og opplæringsprogrammer.

32. Å oppmuntre roma og sinti til å ta arbeid i politiinstitusjoner, som et langsiktig middel til å fremme toleranse og mangfold.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

33. Sekretariatets strategiske enhet for politisker og ODIHR vil bistå deltakerstatene med å utarbeide programmer og tillitsskapende tiltak – for eksempel opprettelse av et lokalt politi – for å bedre forholdet mellom roma og sinti og politiet, særlig på lokalplanet.

34. ODIHR-CPRSI og Strategisk enhet for politisker skal, innenfor rammen av sine mandater, sette opp en oversikt over «beste praksis» i OSSE-området for utøvelse av politimyndighet overfor rom- og sintisamfunnene.

35. Høykommissæren for nasjonale minoriteter, ODIHR-CPRSI og Strategisk enhet for politisker skal bistå deltakerstatene med å utarbeide atferdskodekser for å hindre profilering av rase og å bedre forholdet mellom de ulike folkegruppene.

Massemediene

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

36. Å iverksette informasjons- og bevisstgjøringkampanjer med sikte på å bekjempe fordommer og negative stereotyper om roma og sinti.

37. Å oppmuntre til opplæring av journalister fra roma og sinti og til å gi dem arbeid i mediene, med sikte på å lette roma og sintis tilgang til mediene og styrke ytringsfriheten.

38. Å oppmuntre mediene til å informere om positive sider ved og gi et balansert bilde av rom-

livet, avstå fra stereotype karakteriseringer av roma og sinti, og unngå å skape spenning mellom de ulike etniske gruppene. Å arrangere rundebordskonferanser mellom representanter for mediene og representanter for roma og sinti for å nå disse målene.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

39. Representanten for frie medier (RFOM) bør, i samarbeid med ODIHR og med aktuelle internasjonale organisasjoner, vurdere hvordan OSSE kan bidra til opprettelsen av en europeisk radio på romani, som kan kringkaste over hele Europa. ODIHR og RFOM bør arrangere offentlige debatter, kampanjer mot diskriminering og felles opplæringsprogrammer med og for mediene.

40. RFOM bør vurdere å legge forholdene til rette for opplæringsseminarer for rom-journalister.

41. ODIHR-CPRSI og RFOM skal arrangere rundebordskonferanser med journalister om det bildet samfunnet har av roma og sinti.

42. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal fortsette sitt arbeid med å utarbeide og sende ut retningslinjer for politiske beslutningstakere om bruk av statlige kringkastingsmedier i flerkulturelle lokalsamfunn, der det blant annet oppmuntres til å gi støtte til kringkastingselskaper for minoriteter, herunder roma og sinti, og gjøre det lettere for dem å få tilgang til mediene.

IV. Sosioøkonomiske spørsmål

Det er behov for tiltak for å sikre at roma og sinti får sosiale og økonomiske rettigheter på lik linje med andre. Tiltak på grasrotnivå, og særlig tiltak som rom-grupper selv har utarbeidet, er spesielt nødvendig for å kunne fremme integreringen av roma og sinti i det sosiale og økonomiske liv og bekjempe isolasjon og fattigdom. OSSE og dens deltakerstater må fortsette arbeidet med å lette denne integreringen.

Boliger og levekår

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

43. Å få på plass ordninger og institusjonelle prosedyrer for å avklare eiendomsrett, løse spørsmål om eierskap og regulere de juridiske vilkårene for roma og sinti som lever under lovmessig uavklarte forhold (for eksempel rom-områder der innbyggerne står uten jordrettigheter eller ikke omfattes av planene for området de bor i, familier uten lovlig opphold og hus som anses ulovlig oppført i boområder der roma og sinti rent faktisk har bodd i flere tiår).

44. Å trekke roma og sinti inn i utformingen av boligpolitikken og i planer om oppføring, rehabilitering og/eller vedlikehold av offentlige boliger beregnet på dem. Å sørge for at slike planer ikke skaper etnisk og/eller rasemessig segregering.

45. Å vurdere muligheten for å garantere for lån fra internasjonale organisasjoner og finansinstitusjoner til deltakerstater, øremerket for boliger til lavinntektshusholdninger.

46. Å fremme boligkooperativer for rom-samfunn som en mulig løsning, og gi nødvendig opplæring om administrasjon og vedlikehold.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

47. ODIHR-CPRSI og Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter i OSSE (OCEEA) oppmuntres til å påta seg et større ansvar med hensyn til å skaffe informasjon om og tilgang til midler som utenlandske givere stiller til rådighet til konkrete prosjekter, særlig prosjekter igangsatt av rom- og sintigrupper, der formålet er sosial og økonomisk utvikling av rom- og sintisamfunnene.

Arbeidsledighet og økonomiske problemer

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

48. Å arbeide for at kvalifiserte personer fra roma og sinti blir sterkere representert i offentlige stillinger.

49. Å utarbeide opplæringsprogrammer med sikte på å kvalifisere underrepresenterte grupper som roma og sinti til arbeid i lokaladministrasjonen og på andre områder, og utarbeide retningslinjer der det oppfordres til å ansette personer som har fullført et slikt opplæringsprogram, i det offentlige.

50. Å revurdere virkningen av arbeidsmarkeds-tiltak, der oppmerksomheten rettes særlig mot opplæringskomponentene, for å sikre at tiltakene har som siktemål å gjøre roma og sinti mer konkurransedyktige på arbeidsmarkedet.

51. Å utarbeide politikk og programmer, ikke minst yrkesopplæring, som kan gjøre roma og sinti bedre kvalifisert og mer konkurransedyktige på arbeidsmarkedet, særlig kvinner og unge.

52. Å vedta en sosialpolitikk som gjør det mer attraktivt å søke arbeid, som en langsiktig metode til å unngå avhengighet av sosialhjelp.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

53. På anmodning fra deltakerstatene skal OCEEA, sammen med aktuelle internasjonale or-

ganisasjoner, bidra til å utforme tiltak med sikte på å overvinne hindringer og diskriminering som gjør det vanskelig for roma og sinti å ta ut hele sitt potensial på det økonomiske området.

54. På anmodning fra deltakerstatene skal ODIHR-CPRSI og OCEEA gi sin støtte til arbeidet med å utvikle roma og sintis sysselsettingsmuligheter og entreprenørskap ved å innføre opplærings- og omskoleringsprogrammer i deltakerstatene. Praksis som har vist seg å gi resultater, særlig med hensyn til utvikling av entreprenørskap og små og mellomstore bedrifter (for eksempel programmene for utvikling av ungt entreprenørskap), vil kunne tilpasses roma og sintis behov. OCEEA kunne også lette den økonomiske og sosiale integreringsprosessen ved å fungere som en katalysator for mikrokreditthjelp fra partnerskapsorganisasjoner og finansinstitusjoner, i form av små lån til å opprette småbedrifter.

55. OCEEA kan, i nær kontakt og nært samarbeid med andre internasjonale organisasjoner slik at en unngår overlapping, bistå styresmaktene med å vurdere hvilken virkning økonomisk politikk og økonomiske prosesser har for rom- og sintisamfunnene (ved å sette opp indikatorer for resultater og vurdering av politikken).

56. ODIHR-CPRSI og OCEEA vil i sitt arbeid med å fastslå roma og sintis behov benytte seg av resultatene av forskning utført av UNDP og andre organisasjoner, med sikte på å fremme en politikk som tar hensyn til deres konkrete behov i de enkelte deltakerstatene og til behovenes omfang.

57. ODIHR-CPRSI og OCEEA skal, i samarbeid med aktuelle internasjonale organisasjoner (særlig UNDP og Verdensbanken), undersøke hvordan adgangen til vanlige opplæringsprogrammer kan bedres for roma og sinti. Det kan holdes seminarer eller rundebordsdiskusjoner tilpasset roma og sintis behov, med sikte på å gi medlemmene av disse samfunnene informasjon og opplæring om enkeltpersoners og entreprenørers økonomiske og sosiale rettigheter.

Helsetjenester

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

58. Å sikre at roma og sinti har tilgang til helsetjenester på et ikke-diskriminerende grunnlag.

59. Å gi helsepersonell økt bevissthet om roma og sintis spesielle behov.

60. Å gjøre noe med den høye forekomsten av sykdommer og feilernæring i rom-samfunnene.

61. Å oppmuntre roma og sinti til å benytte helsetjenester på et tidlig tidspunkt ved:

- a) å informere dem om at slike tjenester finnes, og fortelle dem hvordan de kan brukes,
- b) å styrke roma og sintis tillit til helsevesenet, blant annet ved: straffereaksjoner mot direkte eller indirekte diskriminering av roma og sinti, opplæring av helsearbeidere slik at de forstår visse sider ved rom-kulturen, og støtte til mellommenn som har en viktig oppgave med å bygge bru mellom rom-samfunnene og helsevesenet.

62. Å legge særlig vekt på kvinners og jenters helse, blant annet ved:

- a) å fremme og/eller utarbeide programmer som tar sikte på å gi informasjon om helsespørsmål (blant annet ernæring, spebarnsstell og vold i hjemmet),
- b) å bedre tilgangen til gynekologiske helsetjenester, særlig før, under og etter fødselen, blant annet ved hjelp av informasjon og opplæring.

63. Å legge særlig vekt på barns helse i rom- og sintisamfunnene ved å sørge for tilfredsstillende helsetjenester for barn, blant annet forebyggende tiltak som tilbud om vaksine i rom-områder.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

64. ODIHR skal, i samarbeid med andre internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner, benytte eksisterende forskningsdata til å kartlegge sosioøkonomiske, politiske og kulturelle faktorer av betydning for helsesituasjonen i bestemte rom- og sintisamfunn, og skal gi deltakerstatene råd om folkehelseiltak som kan ivareta de kartlagte behovene.

65. ODIHR-CPRSI, eventuelt også andre institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal bistå deltakerstatene med å iverksette opplæringstiltak som kan hjelpe roma og sinti til å benytte seg fullt ut av de regulære helsetjenestene. De skal blant annet innhente, produsere og formidle aktuell informasjon om beste praksis.

66. ODIHR-CPRSI skal legge særlig vekt på å sikre at roma og sinti får tilgang til programmer som skal forebygge og/eller behandle narkotikamisbruk og narkotikaavhengighet, samt AIDS og andre, beslektede sykdommer.

V. Bedre utdanningsmuligheter

Utdanning er en forutsetning for at roma og sinti skal kunne delta i det politiske, sosiale og økono-

miske liv i sine respektive hjemland, på lik linje med andre. Det må umiddelbart treffes strenge tiltak på dette feltet, særlig tiltak som kan fremme oppmøte på skolen og bekjempe analfabetisme, og både beslutningstakere og rom- og sintisamfunnene må gi dette høyeste prioritet. Utdanningspolitikken må ta sikte på å integrere roma og sinti i det vanlige skolesystemet ved å gi dem full og likeverdig tilgang på alle nivåer i systemet, men uten å glemme de kulturelle forskjellene.

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

67. Å sørge for at nasjonalt lovverk har bestemmelser som forbyr rasemessig segregering og diskriminering i opplæring og utdanning, samt effektive sanksjoner mot brudd på disse bestemmelsene.

68. Å rådføre seg med representanter for roma og sinti under utformingen av utdanningspolitikk som berører dem.

69. Å gå aktivt inn for at rom- og sintibarn skal gis samme mulighet til skolegang som andre, særlig ved å gi dem hjelp av språklig eller annen art.

70. Å treffe særlige tiltak for å gjøre skolegangen for rom- og sintibarn kvalitetsmessig bedre og mer effektiv. Å oppmuntre til at roma og sinti skal være bedre representert blant skolens lærere.

71. Å ta romas historie og kultur med i lærebøkene, og legge særlig vekt på roma og sintis skjebne under holocaust.

72. Å vurdere tiltak for å sikre respekt for, vern om, fremme av og undervisning i romani og romkulturen, som en integrerende del av romas og sintis kulturarv.

73. Å utvikle og gjennomføre helhetlige integreringsprogrammer for skolen med sikte på: 1) å bryte praksisen med systematisk å sende rombarn til spesialskoler eller spesialklasser (for eksempel skoler for mentalt tilbakestående personer, skoler og klasser som utelukkende er ment for rom- og sintibarn), og 2) å overføre rombarn fra spesialskoler til vanlige skoler.

74. Å bevilge penger til overføring av rombarn til vanlige skoler, og til utvikling av støtteprogrammer i skolen som kan lette overgangen til vanlig undervisning.

75. Å gjøre det lettere for rombarn å ta del i den vanlige undervisningen ved å treffe tiltak med sikte på:

- a) å utrydde utslag av fordommer mot roma og sinti i skolene,
- b) å gi lærere opplæring i flerkulturell undervisning og i håndtering av etnisk blandede klasser,

- c) å utvikle strategier for å få økt støtte i lokalsamfunnet til integrerte skoler,
- d) å støtte arbeid for å minske avstanden mellom rom- og sintibarn og andre elever, også i form av førskoleprogrammer som skal forberede rom- og sintibarn til skolestart,
- e) å gi støtte til å øke antallet mellommenn, instruktører og lærere fra rom-samfunnene.

76. Å utvikle og gjennomføre antirasistiske læreplaner til bruk i skolen og antirasistiske kampanjer i massemediene.

77. Å utvikle retningslinjer som tar høyde for alle de faktorer som bidrar til at rom- og sintibarn har høyt skolefravær. Dette innebærer blant annet å sørge for at rom- og sintifamilier har den dokumentasjon som kreves for innskriving i skolen, på linje med alle andre innbyggere.

78. Å vurdere å utarbeide programmer for sosialhjelp til rom-lavinntektsfamilier med barn i skolealder.

79. Å fremme jevnlig skolegang for rom- og sintibarn, blant annet ved å trekke inn mellommenn fra familien og sosialtjenesten, arbeide for at foreldre og ledere i rom- og sintisamfunnene skal bli bevisste på sitt ansvar for å legge forholdene til rette for at barna kan gå på skolen, og ikke minst for at jenter skal gis samme mulighet til skolegang.

80. Å legge særlig vekt på å gi rom- og sintijenter samme mulighet for å inkluderes i skole og samfunn, og å utarbeide programmer for å redusere den særlig høye prosentandelen jenter som faller ut av systemet.

81. Å vurdere å utarbeide hensiktsmessige programmer for dem som ikke har fullført grunnskolen, eller som er analfabeter.

82. Å utarbeide stipendordninger for rom-studenter når det er nødvendig, og oppmuntre til at denne etniske gruppen i større grad omfattes av eksisterende stipendordninger.

83. Å oppmuntre til at roma og sinti tilegner seg datakunnskaper ved å opprette nettsted der de kan innhente informasjon.

84. Å foreta en jevnlig evaluering av hvor effektiv utdanningspolitikken er på dette området.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

85. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal oppmuntre deltakerstatene til å oppfylle sin forpliktelse til å sørge for at alle samfunnets medlemmer har lik og gratis adgang til offentlig utdanning, og vil oppmuntre dem til å treffe tiltak for å bedre situasjonen for roma og sinti på dette området.

86. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal fortsatt gi veiledning om undervisningsmodeller, fagplaner og undervisning i eller på morsmålet, herunder romani.

VI. Økt deltakelse i det offentlige og politiske liv

Roma og sinti står overfor særlige utfordringer når de skal forsøke å delta i det offentlige – og særlig det politiske – liv i sine respektive land. Det lave utdanningsnivået, og i enkelte tilfeller diskrimineringen av dem, bidrar i vesentlig grad til at roma og sinti er underrepresentert på alle nivåer i det offentlige. Roma og sinti har samme rett som andre til å delta i offentlige anliggender, det vil si blant annet rett til å stemme, stille til valg, delta i offentlige anliggender og danne politiske partier, uten forskjellsbehandling. Den innsats som i de senere årene har vært gjort for å fremme romas deltakelse i det offentlige liv, bør oppmuntres, særlig rom-gruppenes egen innsats.

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

87. Deltakerstatene må gå aktivt inn for å sikre at roma og sinti, på samme måte som alle andre innbyggere, har alle nødvendige dokumenter, herunder fødselsattest, identitetsbevis og bekreftelse på rett til syketrygd. Deltakerstatene blir sterkt tilrådd å samarbeide med sivile organisasjoner fra roma og sinti om å løse problemer knyttet til manglende dokumentasjon.

88. Deltakerstatene oppmuntres til å ta hensyn til følgende grunnleggende betingelser for at roma og sinti skal kunne delta effektivt i det offentlige og politiske liv:

- *Aktivt med fra et tidlig tidspunkt:*
Roma og sinti må på et tidlig tidspunkt trekkes med i utformingen, gjennomføringen og evalueringen av tiltak som gjelder dem.
- *Inkluderende holdning:*
Roma og sinti må tas med i de formelle konsultasjonsprosessene, og effektiviteten av de ordninger som innføres med sikte på at roma og sinti skal medvirke ved utformingen av viktige politiske tiltak, må sikres ved at de trekkes med i en prosess med bred representativitet.
- *Åpenhet:*
Programmer og forslag må sendes ut i god tid før fristen for å treffe beslutning utløper, slik at representanter for rom- og sintisamfunnene kan foreta en meningsfylt analyse og komme med sine bidrag.
- *Meningsfylt deltakelse for roma og sinti på alle nivåer i det offentlige:*

For at den politikk som berører roma og sinti, skal kunne gjennomføres på en effektiv måte, er det helt avgjørende at de deltar i styre og stell på lokalplanet.

- *Eierskap:*
Roma og sinti har en vesentlig og uerstattelig rolle med hensyn til å sikre at deres rett til å delta i den politiske prosessen blir respektert i praksis.

89. De som sitter med politiske verv, må etablere et nært arbeidsforhold til rom- og sintisamfunnene.

90. Å innføre ordninger som sikrer en likeverdig, direkte og åpen kommunikasjon mellom rom- og sintirepresentanter og offentlige myndigheter, herunder rådgivende og konsultative organer.

91. Å lette samhandlingen mellom politiske ledere på lokalt og nasjonalt plan og ulike rom-grupper.

92. Å gjennomføre bevisstgjøringskampanjer med sikte på å øke valgdeltakelsen blant rom-velgere.

93. Å sikre at rom-velgere fritt kan treffe en informert beslutning i et valg.

94. Å treffe tiltak for å sikre lik stemmerett for kvinner, blant annet ved å nedlegge forbud mot såkalt familiestemmegivning.

95. Å oppmuntre roma og sinti til å delta mer aktivt i det offentlige, om nødvendig også ved å innføre særlige tiltak med sikte på å gjøre dem sterkere representert blant offentlige tjenestemenn.

96. Å arbeide for at roma og sinti skal bli sterkere representert i ulike stillinger, både som følge av valg og av oppnevning.

97. Å gi enkeltpersoner fra roma og sinti økt innflytelse og innlemme dem i beslutningsprosessen på sentralt og lokalt plan som valgte representanter for sine samfunn og som borgere i sine respektive land.

98. Å fremme rom-kvinnenes deltakelse i det offentlige og politiske liv; rom-kvinnene må bli i stand til å delta på lik linje med mennene i konsultasjonsordninger og andre ordninger som kan gi dem bedre tilgang til alle områder av landets offentlige og politiske liv.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

99. ODIHR, eventuelt også andre institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal utarbeide programmer som fremmer den type registrering som er nødvendig for å kunne delta fullt ut i det politiske liv.

100. ODIHR-CPRSI bør bidra til å organisere opplæring for og av frivillige rom-organisasjoner, herunder medieorganisasjoner, og for større rom-samfunn om demokratiske prosesser og deltakelse i demokratiet.

101. ODIHR, eventuelt også andre institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal utarbeide og gjennomføre programmer for opplæring og registrering av velgere.

102. ODIHR skal fungere som en katalysator for utveksling av informasjon og beste praksis mellom deltakerstatene og andre internasjonale organisasjoner.

103. ODIHR skal fortsatt styrke praksisen med å gjennomgå romas deltakelse i forbindelse med stemmegivning og valg, og ODIHRs sendelag med valgobservatører skal fortsatt ha med eksperter fra roma og sinti.

104. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal, innenfor sitt mandat, fortsatt gi stater råd om hvordan forholdene best kan legges til rette for at roma og sinti kan delta på alle områder av det offentlige liv.

105. ODIHR-CPRSI, eventuelt også andre institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal utforme programmer som stimulerer representanter for roma og sinti til å stille som kandidat ved valg til ulike organer, eller skal finne fram til kreative løsninger som sikrer at representanter for roma og sinti kan delta i beslutningsprosesser på lokalt og nasjonalt plan.

106. ODIHR skal legge særlig vekt på aktiviteter som tar sikte på å øke rom-kvinnenes deltakelse på alle områder av det offentlige og politiske liv.

VII. Roma og sinti under og etter en krise

Deltakerstatene plikter, også under og etter en krise, å sørge for at alle grunnleggende rettigheter sikres uten forskjellsbehandling, herunder flyktningers rettigheter i henhold til relevante internasjonale avtaler, særlig konvensjonen om flyktningers stilling av 1951 og dens protokoll fra 1967. De tar hensyn til FNs ledende prinsipper for internt fordrevne, som en nyttig ramme for OSSEs arbeid og sin egen innsats i arbeidet for de internt fordrevne.

Tiltak som anbefales gjennomført av deltakerstatene:

107. Å konsultere roma og sinti når krisesituasjoner defineres, med sikte på å innføre egnede prosedyrer og identifisere bestemte geografiske områder som flyktninger og internt fordrevne rømmer fra, og for å sikre at det tas hensyn til roma og sintis spesielle situasjon.

108. Å sikre at medlemmer av roma og sinti som blir tvangsfordrevet (flyktninger og internt fordrevne), blir behørig registrert og forsynes med nødvendige dokumenter.

109. Deltakerstatene må sikre at det finnes programmer som legger forholdene til rette for at flyktninger og internt fordrevne fra roma og sinti skal kunne treffe informerte beslutninger om varige løsninger på sin situasjon, med særlig vekt på deres rett til en sikker, verdig og varig tilbakeføring. Slike programmer må gi konkrete opplysninger om alle spørsmål av interesse for flyktninger og internt fordrevne, og må foreligge på de aktuelle språk.

110. Å sørge for at rom- og sintiflyktninger blir behandlet i samsvar med relevante internasjonale regler og standarder for beskyttelse, og på en ikke-diskriminerende måte.

111. Å gjøre bruk av ODIHRs rolle med hensyn til å forebygge konflikter og identifisere områder som krever rask handling, og i denne forbindelse benytte seg av den ekspertise som besittes av OSSEs høykommissær for nasjonale minoriteter.

112. Å være særlig oppmerksom på behovene til kvinner og barn fra roma og sinti under og etter kriser, ikke minst ved å gi dem tilgang til helsetjenester, bolig og skolegang.

Tiltak som anbefales gjennomført av OSSEs institusjoner og strukturer:

113. ODIHR skal gjøre bruk av sin spesielle rolle i arbeidet med å forebygge konflikter og identifisere potensielle kriseområder som krever rask handling.

114. I samsvar med sitt mandat bes ODIHR-CPRSI reagere på en effektiv måte i krisesituasjoner, blant annet ved å samarbeide med berørte regjeringer, mellomstatlige organer og internasjonale organisasjoner, særlig UNHCR, for å sikre at rom-samfunn som er i fare, gis nødvendig beskyttelse.

115. ODIHR-CPRSI skal gi offentlige tjenestemenn, journalister og andre økt bevissthet om roma og sintis situasjon i krise- eller konfliktområder.

116. ODIHR skal spille en aktiv rolle i arbeidet med å analysere de tiltak som deltakerstatene har truffet vedrørende roma og sinti, og gi råd om bedre håndtering av elementer som skaper spenning i visse lokale sammenhenger, og som kan utvikle seg til åpen konflikt dersom situasjonen ikke bringes under kontroll.

117. Høykommissæren for nasjonale minoriteter skal fortsatt utføre sitt mandat med hensyn til å forebygge konflikt på et mest mulig tidlig stadium.

VIII. Bedre samarbeid og samordning med andre internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner

Ettersom flere internasjonale organisasjoner er blitt mer oppmerksom på spørsmål knyttet til roma og sinti, er det også blitt behov for samarbeid og samordning for å unngå dobbeltarbeid. Med sikte på å sikre en effektiv gjennomføring av handlingsplanen skal OSSE, og ikke minst ODIHR, ha et nært samarbeid med internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner.

118. ODIHR-CPRSI skal fortsatt delta aktivt i «Mellomstatlige organisasjoners uformelle kontaktgruppe for roma»².

119. Dette uformelle organet vil bli styrket og oppgradert etter felles overenskomst og i samarbeid med alle relevante partnere, og ikke minst må det sikres at representanter for OSSEs deltakerstater er med. Jevnlige møter på ekspertnivå, eller om nødvendig på høyere nivå, i den uformelle kontaktgruppen vil bli vurdert i lys av denne målsettingen.

120. Den uformelle kontaktgruppen må fastsette felles retningslinjer og prioriteringer samt bedre samarbeidet og samordningen med sikte på å unngå dobbeltarbeid.

121. ODIHR-CPRSI skal forsøke å styrke »Den internasjonale kontaktgruppen for roma»,³ og skal også bidra til Europarådets initiativ vedrørende et mulig europeisk forum for roma og reisende.

122. ODIHR-CPRSI skal bistå relevante nasjonale og internasjonale institusjoner med informasjon og samordning, og skal lette dialogen dem imellom og med frivillige rom-organisasjoner.

123. ODIHR-CPRSI skal forsøke å etablere forbindelse med rom- og sintiorganisasjoner, og bistå dem med å samordne sin virksomhet og sine ressurser, både innenfor den enkelte stat og på tvers av landegrensene, og med å utnytte fullt ut mulighetene i eksisterende politikk på nasjonalt og internasjonalt plan som berører roma og sinti.

124. ODIHR-CPRSI skal benytte seg av erfaringer og innspill fra eksisterende overvåkningsprosjekter som drives av andre internasjonale organisasjoner.

IX. ODIHRs kontaktpunkt for rom- og sintispørsmål

125. ODIHR-CPRSI skal etter behov tilrettelegge for utveksling av informasjon mellom deltakerstater i OSSE som har utformet en nasjonal politikk for roma og sinti, eller som ønsker å forbedre denne politikken.

126. ODIHR-CPRSI skal på anmodning gi deltakerstatene råd om framtidig politikk som gjelder roma og sinti, og stimulere til debatt mellom styresmaktene og frivillige rom-organisasjoner.

127. ODIHR-CPRSI skal støtte kapasitetsoppbygging for frivillige rom- og sintiorganisasjoner.

128. ODIHR-CPRSI skal opprette en database med opplysninger om beste praksis i OSSEs deltakerstater.

129. ODIHR-CPRSI bør spille en aktiv rolle i arbeidet med å analysere de tiltak som deltakerstatene har truffet, og i visse situasjoner og ved bestemte hendelser knyttet til roma og sinti. For dette formål skal CPRSI opprette og utvikle direkte kontakt med deltakerstatene og tilby dem råd og meningsytringer.

130. Berørte regjeringer skal samarbeide med ODIHR-CPRSI om å finne effektive løsninger i krisesituasjoner.

131. ODIHR-CPRSI skal gi rom- og sintisamfunnene mer informasjon om OSSEs ressurser og virksomhet.

132. ODIHR skal, i samarbeid med de berørte institusjonene og strukturene i OSSE, utforme hensiktsmessige tiltak med sikte på å håndtere de underliggende årsakene til menneskehandel, særlig med barn, og drive bevisstgjøringsarbeid om konsekvensene av slik handel i rom- og sintisamfunnene.

X. Gjennomføring: gjennomgang og evaluering

133. Gjennomføringen av bestemmelsene i handlingsplanen vil bli gjennomgått på gjennomføringsmøter, tilsynskonferanser og andre aktuelle møter innenfor rammen av den menneskelige dimensjon.

134. ODIHRs direktør vil, på bakgrunn av resultatene fra møtene nevnt ovenfor samt innspill fra Mellomstatlige organisasjoners uformelle kontaktgruppe for roma og Den internasjonale kontaktgruppen for roma, avlegge rapport for Det faste råd, som kan gi deltakerstatene og OSSEs institusjoner råd om samarbeid og samordning som bør prioriteres.

135. Det faste råd vil, i regi av Kontaktpunktet for rom- og sintispørsmål, jevnlig arrangere ufor-

² Mellomstatlige organisasjoners uformelle kontaktgruppe for roma består av representanter for OSSE/ODIHR, Europarådet, Europakommisjonen og Den europeiske union.

³ Den internasjonale kontaktgruppen for roma ble opprettet i oktober 2000 etter initiativ fra ODIHRs kontaktpunkt for rom- og sintispørsmål. I kontaktgruppen sitter representanter for Den internasjonale romaniunionen, romas nasjonalkongress, valgte romanirepresentanter, romaniekspertter og ODIHR-CPRSI.

melle møter for å orientere om de områder som omfattes av denne handlingsplan, med sikte på å evaluere virkningen av de ulike tiltakene på nasjonalt og lokalt plan.

136. Med sikte på å lette gjennomgangen oppmuntres OSSEs deltakerstater til å legge fram opplysninger om den siste utviklingen i roma og sintis situasjon og/eller om tiltak som har sitt utspring i denne handlingsplan, på gjennomføringsmøter innenfor rammen av den menneskelige dimensjon, i forkant av tilsynskonferanser eller for Det faste råd, alt etter hva som er mest hensiktsmessig.

137. Alle relevante institusjoner og strukturer i OSSE, herunder OSSEs feltoperasjoner, skal fort-

satt samhandle nært med deltakerstatene med sikte på å hjelpe dem med å gjennomføre handlingsplanen.

138. ODIHR-CPRSI skal sende ut informasjon om handlingsplanen til rom- og sintisamfunnene og deres organisasjoner samt til andre internasjonale organisasjoner.

139. OSSEs faste råd skal sørge for at ODIHR-CPRSI får tilstrekkelige menneskelige og finansielle ressurser, slik at CPRSI blir i stand til å utføre de oppgaver det er tildelt i denne handlingsplan. Nærmere detaljer vil bli utarbeidet av Den rådgivende komité for administrative og finansielle spørsmål, og vil bli forelagt Det faste råd.

Vedlegg 5**Beslutning om toleranse og ikke-diskriminering**

Ministerrådet,

som erkjenner at respekt for menneskerettighetene og de grunnleggende friheter, demokrati og rettsstatens prinsipper er kjerneelementer i OSSEs utvidede sikkerhetsbegrep,

som minner om sine forpliktelser innenfor den menneskelige dimensjon, slik de er nedfelt i Slutttakten fra Helsingfors, Paris-pakten for et nytt Europa, Sikkerhetspakten for Europa (toppmøtet i Istanbul i 1999) og alle andre relevante dokumenter og beslutninger i OSSE,

som minner om beslutning nr. 6 om toleranse og ikke-diskriminering, vedtatt på Ministerrådets tiende møte i Porto 7. desember 2002,

som stadfester at det har forpliktet seg til å fremme toleranse og bekjempe diskriminering, og at det er urolig over utslag av aggressiv nasjonalisme, rasisme, sjåvinisme, fremmedfrykt, antisemittisme og voldelig ekstremisme i alle deltakerstater, så vel som diskriminering på grunnlag av blant annet rase, hudfarge, kjønn, språk, religion eller tro, politisk eller annen oppfatning, nasjonal eller sosial opprinnelse, formue, fødsel eller status for øvrig,

som oppfordrer de berørte myndigheter i alle deltakerstater innstendig til, på hensiktsmessig nivå og på hensiktsmessig måte, å fortsette sin offentlige fordømmelse av voldshandlinger som skyldes diskriminering og intoleranse,

som bekrefter at det har forpliktet seg til å øke sin innsats for å fremme toleranse og ikke-diskriminering på alle områder,

som er tilfreds med det arbeid som OSSE har utført i 2003,

1. forplikter seg til å fremme gjennomføringen av Handlingsplan for å bedre situasjonen for roma og sinti i OSSE-området,

2. beslutter å øke innsatsen for å styrke kvinners deltakelse og deres rolle i arbeidet med å fremme demokratisering og økonomisk utvikling, og å vurdere å integrere bestemmelsene i OSSEs handlingsplan for likestilling mellom kvinner og menn, i nasjonal politikk, når det er hensiktsmessig. Beslutter videre å styrke sin innsats for å oppnå likestilling på alle nivåer innenfor OSSE, samt-

dig som det i denne forbindelse fullt ut tas hensyn til prinsippet om å rekruttere personale fra alle deltakerstater på grunnlag av en rettferdig fordeling. Gjentar at OSSE oppmuntrer kvinner til å søke stillinger i OSSE,

3. beslutter å følge opp arbeidet som ble påbegynt under OSSEs konferanse om antisemittisme, som ble holdt i Wien 19. og 20. juni 2003, og hilser velkommen Tysklands tilbud om å være vertsstat for en ny konferanse med samme tema i Berlin 28. og 29. april 2004,

4. beslutter å følge opp arbeidet som ble påbegynt under OSSEs konferanse om rasisme, fremmedfrykt og diskriminering, som ble holdt i Wien 4. og 5. september 2003, og hilser velkommen Belgias tilbud om å være vertsstat for en ny konferanse med samme tema i Brussel høsten 2004,

5. gir Det faste råd i oppdrag å drøfte hvordan OSSE og deltakerstatene kan øke sin innsats for å fremme toleranse og ikke-diskriminering på alle områder, i tillegg til de to konferanser som er nevnt ovenfor,

6. oppmuntrer alle deltakerstater til å innhente og registrere pålitelig informasjon om og føre statistikk over hatkriminalitet, herunder ulike former for voldelige utslag av rasisme, fremmedfrykt, diskriminering og antisemittisme, i samsvar med uttalelser og anbefalinger på konferansene nevnt ovenfor. Deltakerstatene er oppmerksom på at det er viktig med et lovverk for å kunne bekjempe hatkriminalitet, og vil underrette ODIHR om eksisterende lovverk mot kriminalitet som skyldes intoleranse og diskriminering, og om nødvendig be ODIHR om hjelp til å utarbeide og gå gjennom et slikt lovverk,

7. gir ODIHR i oppdrag, blant annet i fullt samarbeid med De forente nasjoners komité for avskaffelse av rasediskriminering (UNCERD), Den europeiske kommisjon mot rasisme og intoleranse (ECRI) og EUs overvåkingssenter for rasisme og fremmedfrykt (EUMC) samt relevante frivillige organisasjoner å fungere som et senter for opplysninger og statistikk innhentet av deltakerstatene, og å rapportere jevnlig om dette, blant annet i forbindelse med gjennomføringsmøtet innenfor rammen av

den menneskelige dimensjon, slik at denne informasjon kan tjene som underlagsmateriale når det fastsettes prioriteter for det videre arbeidet. ODIHR skal blant annet fremme innføring av beste praksis på dette området og videreformidle konkrete erfaringer fra kampen mot intoleranse og diskriminering,

8. erkjenner at det er behov for å bekjempe hatkriminalitet, som kan blusse opp etter internettpropaganda basert på rasisme, fremmedfrykt og antisemittisme. Vi hilser velkommen Frankrikes tilbud om å arrangere et framtidrettet møte om forholdet mellom internettpropaganda og hatkriminalitet i Paris i 2004, der informasjonsfriheten og yttingsfriheten respekteres fullt ut,

9. bekrefter viktigheten av tankefrihet, samvittighetsfrihet og religions- eller trosfrihet, og fordømmer all diskriminering og voldsbruk, også mot religiøse grupper eller enkeltpersoner med en bestemt overbevisning. Forplikter seg til å sikre og legge forholdene til rette for at den enkelte kan utøve og praktisere en religion eller tro, alene eller sammen med andre, om nødvendig ved hjelp av klare og ikke-diskriminerende lover, forskrifter, praksis og retningslinjer. Oppmuntrer deltakerstatene til å be om hjelp fra ODIHR og dets panel av eksperter på religions- og trosfrihet. Understreker betydningen av en vedvarende og styrket dialog på tvers av religion og kultur for å fremme større toleranse, respekt og gjensidig forståelse,

10. ser til at OSSE-forpliktelsene overfor nasjonale minoriteter blir gjennomført, og er oppmerksom på betydningen av anbefalingene fra Høykommissæren for nasjonale minoriteter, om utdanning, om deltakelse i det offentlige liv og om språk, herunder språkbruk i kringkastingsmediene, samt re-

levante anbefalinger om dette fra Representanten for frie medier,

11. forplikter seg til å kjempe mot diskriminering av vandrearbeidere. Forplikter seg videre til å lette integreringen av vandrearbeidere i samfunn der disse har lovlig opphold. Oppfordrer ODIHR til å styrke sin virksomhet på dette området,

12. forplikter seg i denne sammenheng, i samsvarende med nasjonal lovgivning og internasjonale forpliktelser, til å kjempe mot diskriminering av asylsøkere og flyktninger der dette finner sted, og oppfordrer ODIHR til å styrke sin virksomhet på dette området,

13. tar FNs ledende prinsipper for internt fordrevne i betraktning som en nyttig ramme for OSSEs arbeid og deltakerstatenes innsats for å håndtere de fordrevnes situasjon,

14. beslutter at OSSE, i sin behandling av de spørsmål som er omhandlet i dette dokument, skal øke den innsats som er rettet mot de unge, med sikte på å øke deres forståelse for at toleranse er nødvendig. Opplæring i menneskerettighetene bør vies særlig oppmerksomhet,

15. beslutter å styrke OSSEs samarbeid med relevante internasjonale organisasjoner, som De forente nasjoner, Europarådet og Den europeiske union, og med sivilsamfunnet og relevante frivillige organisasjoner, om å fremme toleranse og ikke-diskriminering,

16. gir Det faste råd, ODIHR, Høykommissæren for nasjonale minoriteter og Representanten for frie medier, i nært samarbeid med Formannskapet, i oppdrag å sikre en effektiv oppfølging av de relevante bestemmelsene i dette vedtak, og ber Det faste råd se nærmere på operasjonelle og finansielle framgangsmåter for å gjennomføre denne beslutning.

Vedlegg 6**Beslutning om kontroll med reisedokumenter**

Ministerrådet,

som erkjenner at resolusjon 1373 (2001) fra FNs sikkerhetsråd er et viktig element i det internasjonale rettsgrunnlaget for kampen mot terrorisme,

som er fast bestemt på å styrke innsatsen for å gjennomføre eksisterende OSSE-forpliktelser om å bekjempe terrorisme, slik de er nedfelt i OSSEs pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme, i Ministerrådets beslutning nr. 1 fra Porto om gjennomføring av OSSEs forpliktelser og aktiviteter i kampen mot terrorisme, og i Bucuresti-handlingsplanen for kamp mot terrorisme,

som stadfester at det har forpliktet seg til å gjennomføre effektive og besluttsomme tiltak mot terrorisme og å sørge for at terrorister eller terroristgrupper ikke gis bevegelsesmuligheter, ved å opprettholde effektiv grensekontroll og føre kontroll med utstedelse av legitimasjonsdokumenter og reisedokumenter,

som erkjenner at andre internasjonale organisasjoner, særlig Den internasjonale organisasjonen for sivil luftfart (ICAO) og G8, har nedlagt et viktig arbeid på dette området,

beslutter:

- at alle OSSEs deltakerstater skal ta sikte på at ICAOs anbefalte minstekrav til sikkerheten ved behandling og utstedelse av pass og andre reisedokumenter skal være oppfylt fullt ut innen desember 2004, forutsatt at de har nødvendige tekniske og finansielle ressurser til rådighet,
- at alle OSSEs deltakerstater skal begynne å utstede maskinlesbare reisedokumenter, om mulig med digitale fotografier, innen desember 2005, forutsatt at de har nødvendige tekniske og finansielle ressurser til rådighet,
- at alle OSSEs deltakerstater skal vurdere om reisedokumenter skal forsynes med en eller flere biometriske identifikatorer så snart det lar seg gjøre rent teknisk, og etter at ICAOs biometriske standarder er vedtatt,

oppmuntrer deltakerstater som er i stand til det, til å gi finansiell og teknisk bistand til gjennomføring av slike tiltak i andre deltakerstater som ber om det,

gir Generalsekretæren i oppdrag å innkalle til et ekspertmøte i første kvartal 2004, som skal se nærmere på gjennomføringen av denne beslutning og behovet for bistand i den forbindelse.

Vedlegg 7

Beslutning vedrørende OSSE-dokument om lagret konvensjonell ammunisjon

Ministerrådet,

som minner om Forum for sikkerhetssamarbeids beslutning nr. 18/02 av 27. november 2002 og punkt 13 i erklæringen fra ministermøtet i Porto om den sikkerhetsrisiko som følger av at det i OSSE-området finnes lagret ammunisjon og sprengstoff som er ment til bruk i konvensjonelle våpen, og som er i overskudd og/eller skal destrueres,

som ser med glede på det arbeid som Sikkerhetsforumet har nedlagt for å etablere en ramme som gjør det mulig å møte denne risiko og å finne hensiktsmessige løsninger,

gir sin støtte til OSSE-dokumentet om lagret konvensjonell ammunisjon, nedfelt i Sikkerhetsforumets dokument nr. 1/03.

Undervedlegg 1

Dokument om lagret konvensjonell ammunisjon

Sikkerhetsrisiko som følger av at det i OSSE-området finnes lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres

Forord

1. Deltakerstatene i Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE):

2. som bekrefter at de ønsker å bygge videre på rammen for våpenkontroll fastsatt i beslutning nr. 8/96 i Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC), og særlig at de er fast bestemt på fortsatt å ivareta sikkerhetsbehovene i OSSE-området gjennom våpenkontroll, herunder avvæpning og tillits- og sikkerhetsskapende tiltak,

3. som erkjenner at OSSE-dokumentet om håndvåpen og lette våpen på tilbørlig vis dekker de normer, prinsipper og tiltak som gjelder for forvaltning av lagre av håndvåpen og lette våpen,

4. som erkjenner faren og utfordringene som følger av at det i OSSE-området finnes lagret kon-

vensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres,

5. som minner om Sikkerhetsforumets beslutning nr. 18/02 av 27. november 2002 og punkt 13 i erklæringen fra ministermøtet i Porto om den sikkerhetsrisiko som er forbundet med slike lagre,

6. som tar i betraktning de drøftingene som fant sted under Sikkerhetsforumets arbeidsmøte om dette spørsmålet i Wien 27. og 28. mai 2003,

7. som understreker at OSSE som ledd i sin helhetlige tilnærming til sikkerhet må bidra konstruktivt til allerede eksisterende internasjonale verktøy og initiativ, og samtidig unngå dobbeltarbeid,

8. som er villig til å bidra til større åpenhet gjennom frivillig utveksling av informasjon om overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel,

9. som erkjenner fordelene ved å kunne tilby deltakerstatene, når de ber om det, en prosedyre for å lette evalueringen av situasjoner som er oppstått på grunn av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og/eller tennmiddel som utgjør en risiko på deres territorium, samt etablere en ordning for internasjonal bistand (teknisk, personlig og/eller økonomisk) for å håndtere slik risiko,

10. som også erkjenner den rollen OSSEs feltoperasjoner kan spille ved å støtte vertslandenes og bistands-/giverlandenes arbeid med lagerforvaltning, lagersikkerhet og risikovurdering knyttet til konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres,

11. som har besluttet å vedta og gjennomføre de generelle prinsippene og prosedyren beskrevet i de følgende avsnitt.

Avsnitt I: Generelle prinsipper

12. Deltakerstatene erkjenner at det i enkelte stater i OSSE-området finnes lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres, og at dette utgjør en risiko mot sikkerheten og tryggheten. Den-

ne risikoen kan ha uheldige følger for lokalbefolkningen og miljøet som følge av muligheten for ulovlig handel og ukontrollert spredning, særlig til terrorister og andre kriminelle grupper i OSSEs deltakerstater.

13. I samsvar med OSSEs utvidede sikkerhetsbegrep og i samarbeid med andre internasjonale fora beslutter deltakerstatene å etablere en praktisk prosedyre, som innebærer minst mulig administrativt arbeid, for å håndtere denne risiko ved å bistå med å destruere slike lagre og/eller bedre lagerforvaltning og sikkerhetsrutiner. En slik prosedyre vil bidra til å styrke tilliten, sikkerheten og åpenheten i OSSE-området.

14. Deltakerstatene erkjenner at de har det overordnede ansvaret for sine lagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel, samt for å kartlegge og redusere eventuelle overskudd av slike lagre. Et av målene med dette initiativet er å styrke deltakerstatenes egen kapasitet, slik at de på sikt blir i stand til å håndtere slike problemer på egen hånd. Dette prinsippet vil imidlertid ikke gjøre dem mindre villige til straks å vurdere å gi hjelp til stater som ber om det.

15. Deltakerstatene er enige om at anmodningen om og yting av bistand skal skje på frivillig grunnlag. OSSE kan bare iverksette tiltak som svar på en konkret anmodning om bistand fra en deltakerstat for lagre som befinner seg på denne statens territorium. Deltakerstatene erkjenner at det er den anmodende stats ansvar å sørge for varig sikring og/eller fjerning av de aktuelle lagrene. Bistandens art og omfang vil bli avgjort for hver enkelt konkrete anmodning fra en deltakerstat og etter behørig samråd med bistands-/giverstatene og de anmodende stater.

Avsnitt II: Typer konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel

16. Deltakerstatene er enige om at problemet med lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres, må håndteres på bredest mulig basis. Dette dokument omfatter konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel for land-, luft- og sjøbaserte våpensystemer. Ammunisjon som benyttes til masseødeleggelsesvåpen (kjernevåpen, kjemiske og biologiske våpen) omfattes ikke av dette dokument.

17. Tatt i betraktning at det finnes et bredt spekter av kategorier og komponenter av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres, kan

følgende grove inndeling gi en indikasjon (ikke angitt i prioritert rekkefølge):

- i. ammunisjon for håndvåpen og lette våpen (SALW),
- ii. ammunisjon for større våpen- og utstyrssystemer, herunder missiler,
- iii. raketter,
- iv. landminer og andre typer miner,
- v. andre typer konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel.

Avsnitt III: Indikatorer for et overskuddslager

18. Det er opp til den enkelte deltakerstat, i samsvar med statens legitime sikkerhetsbehov, å vurdere om deler av dens lagre kan betegnes som overskuddslager. Når en deltakerstat skal vurdere om den har et overskuddslager av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel, kan den eventuelt ta i betraktning følgende indikatorer:

- i. de militære og paramilitære styrkenes, sikkerhetsstyrkenes og politiets størrelse, oppbygning, utstyr og operasjonelle opplegg, den geopolitiske og geostrategiske sammenheng samt størrelsen på statens territorium og befolkning,
- ii. den interne og eksterne situasjonen,
- iii. internasjonalt engasjement, herunder fredsbevarende operasjoner,
- iv. konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel for våpen som i henhold til nasjonale forskrifter og praksis ikke lenger benyttes til militære formål.

19. OSSEs håndbok for beste praksis med hensyn til håndvåpen og lette våpen gir også andre indikatorer som kan være nyttige.

Avsnitt IV: Lagerforvaltning og lagersikkerhet

20. Deltakerstatene erkjenner at risiko i forbindelse med overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel ofte skyldes uholdbare og utilstrekkelige lagringsforhold. De er derfor enige om at lagrenes sikkerhet må tas i betraktning, og at det er avgjørende å sørge for eget nasjonal kontroll med sikkerhet og sikring av lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel for å forebygge eksplosjons- og forurensningsfare samt tap grunnet tyveri, korrupsjon eller forsømmelse.

21. Når en deltakerstat skal vurdere om et overskuddslager utgjør en risiko, kan den bruke følgende indikatorer:

- i. detaljerte opplysninger om lagrenes beliggenhet,
- ii. detaljerte opplysninger om infrastruktur på lagerplassen,
- iii. lagerbygningenes soliditet og kapasitet,
- iv. i hvilken tilstand den konvensjonelle ammunisjonen, sprengstoffet og tennmiddelet er,
- v. tiltak for adgangskontroll,
- vi. beredskap for å sikre tilstrekkelig vern i krisesituasjoner,
- vii. låser og nøkler og andre fysiske sikkerhetstiltak,
- viii. rutiner for forvaltning og regnskapskontroll i forbindelse med lagerbeholdning,
- ix. straffetiltak i tilfelle tap eller tyveri,
- x. rutiner for øyeblikkelig varsling av tap og gjenoppretting av tap,
- xi. rutiner for å opprettholde optimal sikkerhet under transport av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel,
- xii. opplæring av personell med sikte på effektiv lagerforvaltning og sikkerhetsrutiner,
- xiii. system for gjennomføring av overvåkings- og kontrollansvar.

22. I hvilken grad disse relevante tiltakene gjennomføres, kan gi en indikasjon på risikoen knyttet til konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres.

Avsnitt V: Åpenhet rundt behov og bistand

23. Det er opp til deltakerstaten selv, på grunnlag av kriteriene nevnt i avsnitt III og IV ovenfor, å fastslå størrelsen på et eventuelt overskuddslager av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel, om lagrene utgjør en sikkerhetsrisiko, og om det er behov for ekstern bistand for å håndtere risikoen.

24. For å håndtere problemet med overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel i OSSE-området er innsamling av opplysninger av avgjørende betydning. For at en deltakerstat skal kunne få nødvendig bistand, bør den anmodende stat benytte et standard spørreskjema.

25. For å få oversikt over tilgjengelige midler og/eller ekspertise er det også viktig å samle inn opplysninger. Av denne grunn oppfordres også potensielle deltakerstater som yter bistand/er givere, til å gi opplysninger når det anses hensiktsmessig, som svar på et standard spørreskjema.

26. Anmodninger om bistand og opplysninger som gis av en potensiell bistands-/giverstat ved hjelp av disse spørreskjemaene, vil bli formidlet til

alle deltakerstatene og til Konfliktforebyggende senter (CPC). Anmodende deltakerstater og deltakerstater som yter bistand/er givere, kan også gi relevante tilleggsopplysninger.

A) Opplysninger som skal gis av en anmodende stat

27. Opplysningene fra en anmodende stat skal omfatte følgende (se modell for spørreskjema i vedlegg I):

- i. art, mengde, tekniske data for hver type konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel,
- ii. lagerets beliggenhet,
- iii. lagersikkerhet (forvaltning og forfatning),
- iv. type og grad av risiko (for befolkningen/miljøet, sårbarhet med hensyn til inntrengere/tyveri osv.),
- v. uhell, type og grad av risiko for lokalbefolkningen/miljøet, tiltak som er iverksatt,
- vi. planer om destruering/styrking av lagerforvaltning,
- vii. tilgjengelig egenkapital,
- viii. type bistand det anmodes om,
- ix. nærmere opplysninger om bilateral/multilateral bistand som det allerede er bedt om og/eller som allerede er gitt,
- x. kontaktpunktets navn, adresse, funksjon,
- xi. liste over vedlagte dokumenter.

B) Opplysninger som skal gis av en bistands-/giverstat

28. Opplysningene fra en bistands-/giverstat skal omfatte følgende (se modell for spørreskjema i vedlegg II):

- i. mengde økonomiske midler som er tilgjengelig,
- ii. prioriteringer,
- iii. vilkår eller begrensninger for bruk av økonomiske midler,
- iv. eksperter/ekspertise som er tilgjengelig,
- v. andre tilgjengelige midler.

Avsnitt VI: Bistandens omfang og prosedyre

29. En deltakerstat som har fastslått at det foreligger en sikkerhetsrisiko knyttet til overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel, og som trenger bistand, kan be om slik bistand fra det internasjonale samfunn via OSSE.

30. Deltakerstatene mener det er hensiktsmessig at teknisk og økonomisk støtte, rådgivning og

annen bistand blir gitt på frivillig basis til anmodende deltakerstater for å håndtere risikoen i forbindelse med lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og/eller tennmiddel definert i avsnitt II, III og IV ovenfor.

A) Bistandens omfang

31. Økonomisk bistand er en avgjørende faktor når det gjelder å møte de behov de anmodende stater har gitt uttrykk for. Slik bistand vil alltid være av frivillig karakter. Ved å sammenfatte opplysningene som er innhentet gjennom informasjonsutvekslingen beskrevet i avsnitt V A) og gjennom vurderinger utført av eksperter i henhold til avsnitt VI B), vil det være mulig å danne seg et klart bilde av om de foreslåtte prosjektene er økonomisk gjennomførbare. Finansieringsordningen for et konkret prosjekt bør utarbeides ved samråd mellom bistands-/giverstatene, den anmodende stat og andre deltakerstater som er involvert. Dersom det er hensiktsmessig, kan det i finansieringsordningen også inngå midler fra andre internasjonale organisasjoner, særlig organisasjoner som allerede har programmer.

32. Bistanden kan også omfatte:

- i. innhenting av opplysninger om de behov deltakerstatene i OSSE-området har gitt uttrykk for, samt om tilgjengelige bistandsmidler, ved hjelp av spørreskjemaene nevnt i avsnitt V ovenfor,
- ii. risikovurdering samt rådgivning om lagerforvaltning og destruering,
- iii. hjelp til å utarbeide et program for destruering av overskuddslagre eller bedre lagerforvaltning. Dette vil innebære en evaluering av omfanget av og type operasjoner som må iverksettes, nødvendige tekniske hjelpemidler, sikkerhetstiltak som må iverksettes, og andre nødvendige midler,
- iv. bistand til den anmodende stat i forbindelse med kartlegging av prosjekter (forundersøkellesstadiet) ved å sette opp multinasjonale bistandsgrupper med eksperter som har til oppgave å foreta en foreløpig vurdering av en gitt situasjon. Denne virksomheten kan også gjennomføres i samarbeid med andre internasjonale aktører,
- v. bistand til den anmodende stat i forbindelse med opplæring av personell som deltar ved destruering av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel samt ved lagerforvaltning og lagersikkerhet.

33. OSSE bør fungere som et koordineringssenter med oppgave:

- i. å gi en deltakerstat anledning til å melde fra om at det på dens territorium finnes lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel som er i overskudd og/eller skal destrueres, og at disse lagrene utgjør en risiko som den trenger bistand til å håndtere,
- ii. dersom det er framsatt anmodning om det, å sende bistands- og evalueringsgrupper. Disse tiltakene vil bli utarbeidet i nært samarbeid med den anmodende stat, og kan eventuelt samordnes med andre (internasjonale) organisasjoner eller institusjoner,
- iii. å sentralisere opplysningene som er samlet inn, ved å opprette et arkiv,
- iv. i samarbeid med den anmodende stat å overvåke prosessen på stedet der bistand ønskes,
- v. å samle og å være kontaktledd og utveksle opplysninger mellom anmodende stater, potensielle bistands-/giverstater og andre (internasjonale) aktører på området.

34. OSSEs feltoperasjoner kan, alt etter sitt mandat, spille en rolle ved å bidra ved gjennomføringen av aktiviteter, der de kan dra nytte av den erfaring tidligere feltoperasjoner har gjort i liknende tilfeller.

B) Prosedyre

35. Prosedyren ved behandling av en anmodning om bistand fra en deltakerstat vil være som følger (se illustrasjon i vedlegg III):

- i. Før OSSE kan gi svar på en anmodning, vil Sikkerhetsforumets formann i nært samarbeid med Forumets troika og OSSEs formannskap innlede konsultasjoner, samtidig som Forumet informeres ved behov; Formannen kan også be om tilleggsopplysninger og/eller avklaring fra deltakerstaten som har framsatt anmodningen. Dette kan innebære at det vil bli arrangert et innledende besøk, dersom den anmodende staten inviterer til det, som kan omfatte en forundersøkelse om gjennomførbarheten. Det vil bli innledet konsultasjoner for å finne fram til og kontakte potensielle bistands-/giverstater, samt knyttet kontakt med relevante OSSE-organer og -institusjoner. Konfliktforebyggende senter (CPC) vil yte bistand sammen med andre aktuelle internasjonale organisasjoner (IO-er) og relevante frivillige organisasjoner (NGO-er). CPC vil gi Sikkerhetsforumets formann og OSSEs formannskap teknisk bistand etter behov som svar på anmodningen.
- ii. Det kan eventuelt bli ansett som tilrådelig å gjennomføre ett eller flere evalueringsbesøk

- med eksperter før anmodningen om bistand besvares. Disse vil bli fulgt opp med tekniske evalueringsbesøk gjennomført av ekspertgrupper som består av personell stilt til disposisjon av interesserte stater. Representanter fra andre internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner kan eventuelt inngå i ekspertgruppen. Evalueringsbesøk finansiert i samsvar med etablerte OSSE-prosedyrer vil bli gjennomført med samtykke fra og i nært samarbeid med den anmodende stat. Dersom en av OSSEs feltoperasjoner befinner seg i den anmodende stat, kan også denne trekkes inn i konsultasjons- og evalueringsprosessen dersom det er hensiktsmessig. Når evalueringsprosessen er avsluttet, vil det bli utarbeidet en slutt-rapport.
- a) Ekspertgruppen skal vurdere situasjonen i forhold til:
 - 1) lagrenes innhold (art og type konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel, mengde), 2) sikkerhetsforhold, herunder forhold som gjelder lagerforvaltning, 3) vurdering av risiko knyttet til disse lagrene.
 - b) Evalueringsrapporten, som vil bli oversendt den anmodende stat samt Sikkerhetsforumet (FSC) og Det faste råd (PC), vil inneholde anbefalinger om iverksettelse av tiltak vedrørende:
 - 1) de delene av lagrene som bør destrueres, 2) framgangsmåtene som skal benyttes, samt sikkerhetskrav, 3) evaluering av kostnader og andre konsekvenser, 4) lagrings- og sikkerhetsforhold, 5) de mest presserende skritt som må tas.
 - iii. Etter å ha avsluttet konsultasjonene og evalueringen, vil Sikkerhetsforumet vurdere de operasjonelle og økonomiske konsekvensene det vil få å etterkomme anmodningen om bistand. Dersom en gjennomføring av den påtenkte bistanden gjør det nødvendig å endre mandatet til en eksisterende OSSE-feltoperasjon eller får økonomiske følger for OSSE, vil Sikkerhetsforumet etter samråd med Det faste råd utarbeide et utkast til beslutning om godkjenning fra Det faste råd.
 - iv. På grunnlag av opplysningene innhentet i forbindelse med de ovennevnte skritt, vil bistands-/giverstatene og den anmodende stat sette opp en prosjektgruppe som vil utarbeide en detaljert prosjektplan med nærmere opplysninger om prosjektets finansielle behov, om nødvendig med koordineringsstøtte fra Konfliktforebyggende senter. Når bistands-/giverstatene og den anmodende stat er blitt enige om prosjektplanen, vil denne bli forelagt Sikkerhetsforumet til orientering og eventuelt godkjenning, i nært samarbeid med OSSEs formannskap og, om nødvendig, Det faste råd.
 - v. Prosjektgruppen vil iverksette prosjektplanen, og vil i løpet av prosjektperioden gi jevnlig informasjon til bistands-/giverstatene og de anmodende stater samt til Sikkerhetsforumet, Det faste råd og OSSEs feltoperasjoner, når disse er involvert.
 - vi. Når prosjektet er fullført, vil lederen for prosjektgruppen legge fram en endelig rapport om resultatene for Sikkerhetsforumet og Det faste råd. I rapporten skal det legges vekt på de erfaringene som er gjort, og eventuelle oppfølgingstiltak.
 - vii. Etter de innledende konsultasjonene kan det eventuelt bli truffet beslutning om ikke å gå videre med et direkte engasjement fra OSSEs side. Dette kan skje dersom den anmodende stat og en giverstat inngår en egen avtale. I tilfeller der OSSE ikke engasjerer seg direkte, vil formannen i Sikkerhetsforumet, sammen med OSSEs formannskap og med støtte fra Konfliktforebyggende senter, og innenfor rammen av OSSEs funksjon som koordineringssenter, formidle kontakt mellom den anmodende stat og potensielle givere, andre stater, regionale eller internasjonale organisasjoner eller frivillige organisasjoner. En rapport over tiltak som er truffet, skal forelegges Sikkerhetsforumet og Det faste råd.

Avsnitt VII: Sluttbestemmelser

36. Konfliktforebyggende senter vil fungere som kontaktpunkt for konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmidler mellom OSSE og andre internasjonale organisasjoner og institusjoner. Deltakerstatene kan om de ønsker oppgi navn på kontaktpunkter for konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmidler i sine delegasjoner til OSSE og i hovedstedene. Konfliktforebyggende senter vil føre og oppdatere listen over kontaktpunkter.

37. Deltakerstatene er enige om å foreta en jevnlig gjennomgang av dette dokumentets virkeområde, innhold og gjennomføring.

38. Forum for sikkerhetssamarbeid vil vurdere å utarbeide en håndbok over «beste praksis» med hensyn til teknikker og prosedyrer ved destruering av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmidler, samt over lagerforvaltning og lagerkontroll. Dette dokumentet vil inneholde blant annet indikatorer for overskuddsmateriell og risiko,

standarder og rutiner for forsvarlig lagerforvaltning, regler som skal benyttes når det skal avgjøres hvilke lagre som skal destrueres, samt standarder og tekniske destrueringsprosedyrer.

39. Dette dokument vil bli utgitt på Organisasjonens seks offisielle språk og distribuert av de enkelte deltakerstatene. Det vil også bli distribuert til OSSEs feltoperasjoner.

40. OSSEs generalsekretær bes oversende dette dokument til regjeringene i samarbeidspartnere i Asia (Japan, Republikken Korea, Thailand og Afghanistan) og i middelhavsområdet (Algerie, Egypt, Israel, Jordan, Marokko og Tunisia).

41. OSSEs generalsekretær bes oversende dette dokument til De forente nasjoner.

42. Prinsippene og prosedyren i dette dokument er politisk bindende og får virkning når dokumentet vedtas.

Spørreskjema-modell for en anmodende stat

1. Hvilke overskuddslagre av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel gjelder anmodningen?

Anmodende stater skal i dette avsnittet oppgi følgende for hver kategori:

- overskuddsmateriellets karakter (patroner, granater osv.),
- mengde,
- overskuddsmateriellets forfatning (utgått på dato, beskadiget, rustet osv.),
- en geografisk beskrivelse av beliggenheten.

2. Hvilken type og grad av risiko og fare innebærer dette overskuddsmateriellet?

En generell vurdering av type og grad av risiko og fare som overskuddsmateriellet innebærer, bør dekke følgende punkter:

- de aktuelle lagrenes tilstand, herunder miljøaspekter (særlig virkningen på lokalbefolkningen) og fysiske tiltak mot sabotasje, tyveri, inn-trenging, terrorisme og andre kriminelle handlinger,
- sikkerhetssituasjonen rundt de aktuelle lagrene, herunder lagrenes forfatning, tekniske faktorer (f.eks. hvor raskt nedbrytningen eller forringelsen av den konvensjonelle ammunisjonen, sprengstoffet eller tennmiddelet skjer) og vedlikehold av lagerbygninger,
- lagerforvaltning og lagringsforhold,
- utførlige opplysninger om uhell/ulykker som har funnet sted den senere tid, og egnede tiltak som er iverksatt.

3. Hvilke planer har den anmodende stat for overskuddsmateriellet?

Anmodende stater må her oppgi om siktemålet hovedsakelig er:

- å ødelegge overskuddsmateriellet, eller
- å bedre lagringsforholdene for å unngå risiko og farer som anslått.

4. Hvilke midler er tilgjengelige?

I dette avsnittet skal de anmodende stater spesifisere midlenes type, omfang og potensial samt på hvilken måte de eventuelt kan:

- benyttes til å løse en del av de kartlagte problemene på egen hånd,
- stilles til disposisjon for utenlandske hjelpe-mannskaper.

Eksempel:

- tekniske hjelpemidler som er direkte knyttet til destruering eller lagring av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff og tennmiddel,
- alle øvrige logistikkmidler til støtte for de ulike tiltak som kreves (transport, innlosjering osv.),
- eventuelle økonomiske bidrag.

5. Hvilken type bistand anmodes det om? Med utgangspunkt i de ulike risikomomenter og farer samt de midler som er tilgjengelige, må de anmodende stater i dette avsnittet spesifisere hvilken type bistand de trenger. Det kan for eksempel dreie seg om bistand for å kunne:

- foreta en detaljert utredning av risiko,
- utvikle et program for destruering av de aktuelle lagrene,
- destruere dette overskuddsmateriellet,
- styrke lagerforvaltning og lagersikkerhet,
- lære opp personell som deltar ved destruering eller ved lagerforvaltning og
- lagersikkerhet,
- iverksette et bevisstgjøringsprogram.

6. Nærmere opplysninger om bilateral/multilateral bistand som det allerede er bedt om, og/eller som allerede er gitt.

7. Hvem er kontaktpunkt?

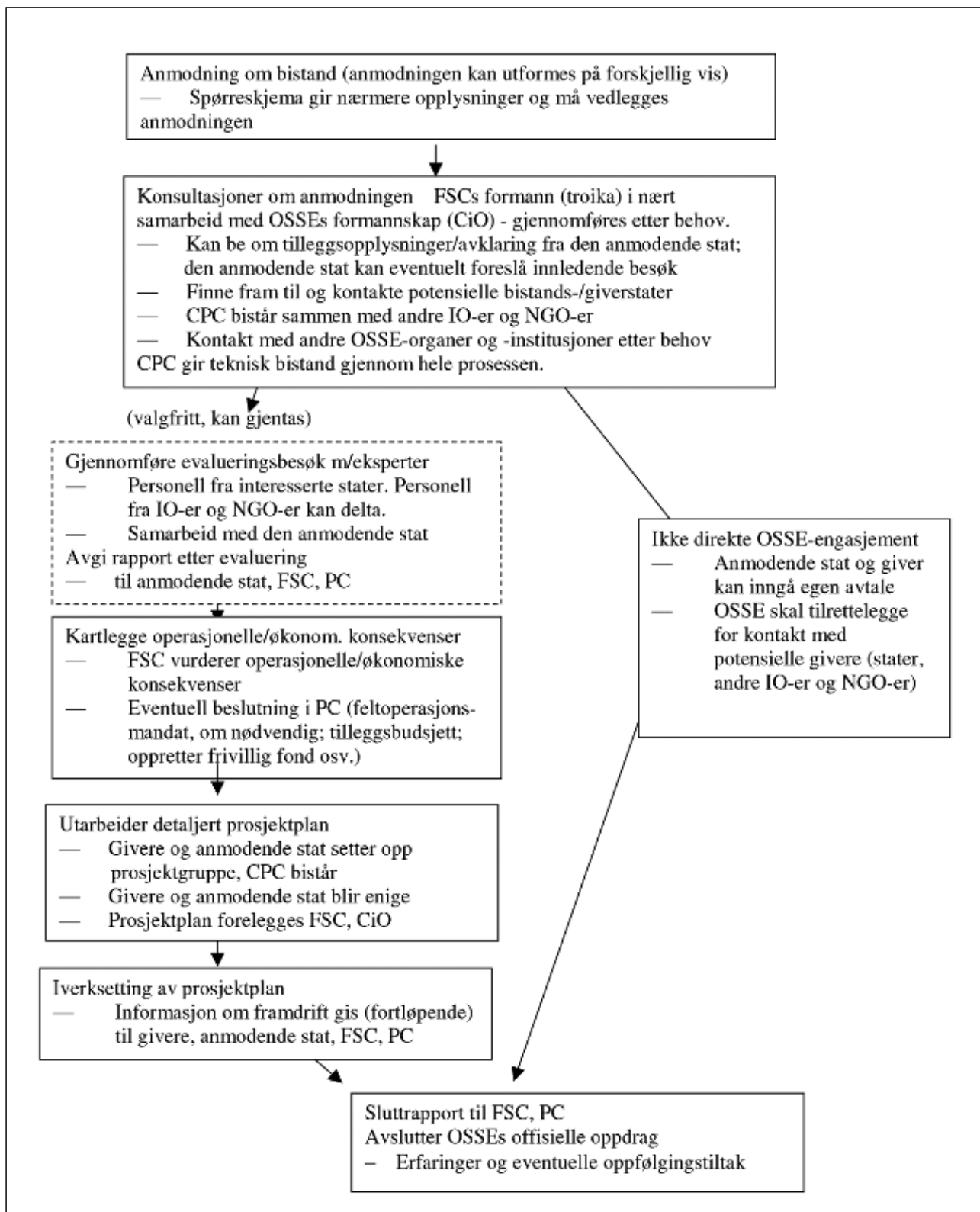
Kontaktpunktets navn, funksjon, adresse, telefon- og faksnummer, eventuelt også e-postadresse, skal oppgis.

8. Eventuelt andre opplysninger.

Spørreskjema-modell for en bistands-/giverstat

1. Hvilke midler er tilgjengelige?

Bistands-/giverstatene skal hovedsakelig oppgi størrelsen på de midler som er tilgjengelige for

Figur 7.1 Illustrasjon av prosedyren for behandling av en anmodning om bistand

bistandsprogrammer, samt prioriteringer og vilkår eller begrensninger for bruk av disse midlene.

2. Hvilken ekspertise er tilgjengelig?

Bistands-/giverstatene skal her oppgi med størst mulig nøyaktighet hvilken ekspertise de har

og eventuelt kan bistå med på områdene angitt nedenfor i forbindelse med lagret konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel:

- risikovurdering,
- utarbeidelse av destrueringsprogrammer og overvåking av disse programmene,
- lagerforvaltning,
- sikkerheten ved lagrene i forhold til lokalbefolkningen og miljøet,
- opplæring av personell som deltar ved destrusering av konvensjonell ammunisjon, sprengstoff eller tennmiddel eller ved lagerforvaltning.

De skal oppgi prioriteringer samt vilkår eller be-

grensninger for bruk av denne ekspertisen og for medvirkning fra deres eksperter.

3. Hvilke andre midler er tilgjengelige?

På samme måte som i avsnittet ovenfor skal bistands-/giverstatene her oppgi de ulike midler som er tilgjengelige, samt presisere prioriteringer, vilkår og begrensninger for bruk av midlene.

4. Hvem er kontaktpunkt?

Kontaktpunktets navn, funksjon, adresse, telefon- og faksnummer, eventuelt også e-postadresse, skal oppgis.

5. Eventuelt andre opplysninger.

Vedlegg 8

Beslutning om mandat for OSSEs antiterror-nettverk

Ministerrådet,

som innser at det er behov for å styrke samordningen av antiterror-tiltak og informasjonsutveksling mellom OSSEs deltakerstater og i deres hovedsteder,

som minner om beslutning nr. 1 (MC(10). DEC/1) av 7. desember 2002 fra Ministerrådets tiende møte, om gjennomføring av OSSEs forpliktelser og aktiviteter i kampen mot terrorisme,

beslutter å opprette et antiterror-nettverk (CTN) innenfor OSSE, i samsvar med nettverkets mandat, som er oppført i vedlegget til denne beslutning.

Undervedlegg 1

Mandat for OSSEs antiterror-nettverk

OSSEs antiterror-nettverk (CTN) har først og fremst som formål å styrke samordningen av antiterror-tiltak og informasjonsutveksling mellom OSSEs deltakerstater. Det tar særlig sikte på å styrke kontakten mellom deltakerstatenes delegasjoner, tjenestemenn i hovedstedene som arbeider med antiterror-tiltak, og OSSEs antiterrorenhet (ATU).¹

Nettverket gjør det lettere å foreta rettidig utveksling av opplysninger om antiterror-programmer, opplæring og juridiske tiltak som OSSE og deltakerstatene har iverksatt, og om analyser av utviklingstrekk i terrorbildet som bygger på de kilder som måtte være tilgjengelige. Det vil først og fremst bli lagt vekt på å støtte og utfylle arbeidet i antiterror-komiteen i FNs sikkerhetsråd ved å gjennomføre Sikkerhetsrådets resolusjon 1373. CTN er ikke tenkt som en kanal for etterretning eller annen fortrolig informasjon, og nettverket skal

heller ikke utføre oppgaver som ivaretas av andre internasjonale og regionale rettshåndhevingsnettverk.

Hver regjering skal utpeke en hovedkontaktperson som gjennom deltakerstatens OSSE-delegasjon skal være det viktigste kontaktpunktet i forhold til ATU i antiterror-saker. Hovedkontaktpersonen skal sørge for at meddelelser fra ATU videregives til de kompetente myndigheter i vedkommende hovedstad, og at ATU og delegasjonene på tilsvarende måte blir underrettet i rett tid om det som skjer i deltakerstaten. For å lette samordningen vil meddelelser via antiterror-nettverket mellom ATU og en hovedkontaktperson i prinsippet bli formidlet gjennom OSSEs delegasjon i den berørte stat.

ATUs ansvar

1. Å underrette deltakerstatene om muligheten for antiterror-opplæring på bilateralt og multilateralt plan, og å samarbeide med hovedkontaktpersoner for å kunne dra full nytte av slike programmer.

2. Å samordne og tilrettelegge OSSEs antiterror-virksomhet, herunder hjelp til kapasitetsoppbygging samt opplæring og arbeidsmøter om beredskap, med sikte på å utnytte ressursene effektivt og unngå dobbeltarbeid.

3. Å gi hovedkontaktpersoner rettidig tilbakemelding på informasjon og anmodninger om tiltak.

4. Å sørge for at hovedkontaktpersonene, gjennom delegasjonene, blir holdt fullt ut informert om alle viktige hendelser i kampen mot terrorisme som vil kunne berøre OSSE-området, ved jevnlig å sende ut et nyhetsbrev fra ATU med e-post, og ved å holde OSSEs ATU-hjemmeside oppdatert.

5. Å foreta en nærmere samordning med hovedkontaktpersonen, via den berørte delegasjonen, når en tjenestemann fra ATU drar på tjenestereise til en deltakerstat.

¹ De forente nasjoners antiterror-komité (CTC) har støttet opprettelsen av denne type regionale nettverk for å styrke samarbeidet og samordningen. Sekretariatet for Den interamerikanske antiterror-komité (CICTE), innenfor Organisasjonen av amerikanske stater, har allerede opprettet et regionalt nettverk mellom nasjonale kontaktpunkter på sin halvkule. ATU setter pris på og verdsetter råd og bistand fra CICTE i arbeidet med å opprette et antiterror-nettverk innenfor OSSE.

Hovedkontaktpersonenes ansvar

1. Å sikre at meldinger fra ATU når fram til de rette offentlige kontorer, og at svar til ATU oversendes til rett tid.

2. Å underrette ATU om vesentlige tiltak som treffes på nasjonalt plan for å bekjempe terrorisme, herunder ny antiterror-lovgivning², antiterror-opplæring eller bistandsprogrammer, samt eksempler på nasjonal «beste praksis».

3. Å oversende opplysninger om seminarer, arbeidsmøter og konferanser om temaer knyttet til antiterror-virksomhet som arrangeres av deltakerstatene, og som er åpne for deltakere utenfra.

4. Å være hovedkoordinator for antiterror-seminarer, -arbeidsmøter og -konferanser i OSSE når hovedkontaktpersonens deltakerstat er med.

5. På vegne av den berørte deltakerstat å samordne, sette opp prioriteringer for og oversende opplysninger om behov for og anmodninger om

opplæring og bistand knyttet til antiterror-saker der OSSE vil kunne støtte eller hjelpe.

Kommunikasjonsmidler og støtte

ATU vil når det er mulig og hensiktsmessig benytte internettbasert teknologi i kommunikasjonen med hovedkontaktpersonene og andre om OSSEs antiterror-nettverk, med e-post som det vanligste verktøyet. Hovedkontaktpersonene oppmuntres imidlertid til å gå jevnlig inn på OSSEs og CTCs nettsider. ATU vil etter behov gi deltakerstatene anbefalinger om møter for hovedkontaktpersonene, med forbehold om at Det faste råd gir sin tilatelse, og at finansieringen er i orden, enten i forbindelse med andre årlige møter i OSSE, for eksempel den årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål, eller som et eget arrangement.

ATUs stab vil i 2004 få en ekstra stilling i kategorien P-1, som støtte til utvikling og videreføring av CTN.

² ATU benytter seg av de offisielle meldingene om ratifisering som foreligger på nettsidene til depositarene for antiterror-instrumenter, slik at opplysningene om ratifisering blir mest mulig nøyaktige.

Vedlegg 9**Beslutning om bærbare luftforsvarssystemer**

Ministerrådet,

som tar hensyn til at deltakerstatene har gitt uttrykk for bekymring over muligheten for at terroristgrupper kan få adgang til bærbare luftforsvarssystemer («MANPADS»),

som er oppmerksom på at det må rettes særlig og vedvarende oppmerksomhet mot MANPADS, ettersom ett eneste MANPADS-angrep vil kunne føre til enorme tap av menneskeliv og få katastrofale følger for sivil luftfart,

som også er oppmerksom på at Forum for sikkerhetssamarbeid har besluttet å arbeide for at det gjennomføres en effektiv og omfattende kontroll med eksporten av MANPADS, og at det vil fortsette sin diskusjon om dette spørsmålet i form av en gjennomgang av gjeldende praksis, på bakgrunn av bestemmelsene i OSSEs dokument om håndvåpen og lette våpen ,

støtter og understreker betydningen av Sikkerhetsforumets beslutning nr. 7/03 om bærbare luftforsvarssystemer.

Undervedlegg 1**Beslutning nr 7/03 i Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC) om bærbare luftforsvarssystemer**

Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC),

som tar i betraktning at deltakerstatene under den første årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål, som ble holdt 25. og 26. juni 2003, ga uttrykk for bekymring over muligheten for at terroristgrupper kan få adgang til bærbare luftforsvarssystemer («MANPADS»),

som er oppmerksom på at det må rettes særlig og vedvarende oppmerksomhet mot MANPADS, ettersom ett eneste MANPADS-angrep vil kunne føre til enorme tap av menneskeliv og få katastrofale følger for sivil luftfart,

som erindrer de forpliktelser som OSSEs delta-

kerstater har påtatt seg gjennom OSSEs pakt for forebygging og bekjempelse av terrorisme, særlig de forpliktelser som framgår av punkt 6 og punkt 27,

som bekrefter på nytt at det er fast bestemt på å bekjempe enhver form for ulovlig handel med håndvåpen og lette våpen (SALW),

som erindrer sine forpliktelser nedfelt i del VI punkt 2 i OSSEs dokument om SALW om å se nærmere på alle spørsmål som er knyttet til håndvåpen, og som reises av deltakerstatene,

som tar i betraktning de framgangsmåter som skal følges ved gjennomføringen av del V i OSSEs dokument om SALW, omhandlet i Forum for sikkerhetssamarbeids beslutning nr. 15/02 av 20. november 2002 (FSC.DEC/15/02) og Det faste råds beslutning nr. 535 av 15. mars 2003 (PC.DEC/535),

beslutter:

- å arbeide for at det gjennomføres en effektiv og omfattende kontroll med eksporten av MANPADS, definert i SALW-dokumentet som bærbare utskyttingsramper for luftvernmissilssystemer. For å lette diskusjonen som pågår om dette spørsmål i Sikkerhetsforumet, i form av en gjennomgang av gjeldende praksis, er Konfliktforebyggende senter (CPC) bedt om innen 10. oktober 2003 å sette opp en matrise som viser aktuell informasjon om «bærbare utskyttingsramper for luftvernmissilssystemer», innsendt av deltakerstatene i forbindelse med informasjonsutvekslingen om SALW for juni 2003,
- å oppfordre deltakerstatene, når det er hensiktsmessig, til å foreslå planer for håndtering av problemer knyttet til MANPADS, som for eksempel lagrenes sikkerhet, styring, reduksjon og destruering, bedring av grensekontrollene for å hindre ulovlig handel, samt programmer for innsamling av og kontroll med MANPADS.

Vedlegg 10

Beslutning om OSSEs formannskap i år 2006

Ministerrådet beslutter at Belgia skal ha formannskapet i OSSE i år 2006.

Vedlegg 11**Beslutning om tid og sted for det neste møte i OSSES
ministerråd**

Det tolvte møtet i OSSEs ministerråd skal holdes i Bulgaria 6. og 7. desember 2004.

Vedlegg 12

Formannskapets aktivitetsrapport for 2003

1 Innledende kommentarer

OSSE har i 2003 tilpasset seg nye sikkerhetsrisikoer og – utfordringer, og har forbedret sine virkemidler for å kunne møte nye utfordringer i årene som kommer. Organisasjonen har i løpet av året måttet vise at den er i stand til effektivt å svare på de utfordringer som følger av et sikkerhetsklime i stadig endring. OSSEs institusjoner og sendelag har vist at de kan utgjøre en forskjell på bakken gjennom de mange aktivitetene de har igangsatt. I flere tilfeller har OSSE i 2003 samarbeidet med andre internasjonale organisasjoner som arbeider med sikkerheten i Europa, menneskerettigheter og/eller økonomiske spørsmål. På bakgrunn av det brede spekteret av sikkerhetsspørsmål og/eller andre spørsmål samt disse spørsmåls sammensatte karakter, og i tråd med *Plattform for kooperativ sikkerhet*, har OSSE fremmet samarbeid med andre organisasjoner og institusjoner ettersom dette bidrar til at Organisasjonen blir mer effektiv og slagkraftig.

OSSEs nederlandske formannskap har i sitt arbeid i 2003 tatt utgangspunkt i beslutningene fra ministerrådsmøtet i Porto og resultatene av det portugisiske og tidligere formannskaps arbeid. Med grunnlag i de forpliktelser OSSEs deltakerstater har påtatt seg, har det nederlandske formannskapet satt opp sine *målsettinger og prioriteringer* for 2003. *Formannen* la 13. januar 2003 fram blant annet følgende prioriteringer og målsettinger for Det faste råd:

- bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner,
- bedre den geografiske balansen,
- bekjempe handel med mennesker,
- utbre OSSEs aktiviteter og standarder i Sentral-Asia og andre regioner,
- innlede et diplomatisk og politisk framstøt for å komme nærmere en løsning på fastlåste konflikter,
- innlede konsultasjoner for å få en tilfredsstillende avslutning på diskusjonen om nye trusler og utfordringer,
- styrke samarbeidet med andre internasjonale

organisasjoner samt styrke innsatsen for å bedre samordningen innenfor Organisasjonen.

I juni ble det lagt fram en foreløpig rapport for Det faste råd om det nederlandske formannskapets virksomhet. Med de ulike oppgavene vedtatt i Porto som rettesnor opprettet det nederlandske formannskapet diverse vennegrupper i Wien som skulle arbeide med spørsmål som etter planen skulle tas opp til endelig behandling på *ministerrådsmøtet i Maastricht* i Nederland 1. og 2. desember 2003.

Formannskapet har orientert deltakerstatene om sin virksomhet i form av ukentlige referater. I den samme ånd av åpenhet og innsyn har Formannskapetets aktivitetsrapport for 2003 som siktemål å informere *deltakerstatene* om Formannens og det nederlandske formannskapets virksomhet. Formannen har drevet en utstrakt reisevirksomhet i OSSE-området for å fremme OSSEs forpliktelser og standarder. Det er avholdt målrettede møter på høyt nivå med representanter for deltakerstatene og andre internasjonale organisasjoner.

Nederland har under sin formannsperiode i OSSE gjort sitt ytterste for å opprettholde OSSEs verdighet og ansvarsfølelse, støtte deltakerstatene og fremme forhold som kan styrke OSSEs stilling internasjonalt, samt for å tilpasse dagsordenen etter dagens trusselbilde og politiske utfordringer. Vi håper denne rapporten vil gjenspeile denne innsatsen.

2 Fra en diskusjon om trusler til en ny strategi

En av de viktige oppgavene for OSSE-fellesskapet i 2003 har vært å utarbeide en helhetlig strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. Konsultasjoner om den nye strategien tok utgangspunkt i et russisk-amerikansk uoffisielt dokument fra høsten 2002, der de viktigste truslene og utfordringene for OSSE ble kartlagt. Det ble dannet en vennegruppe for å håndtere spørsmålet. Etter intense konsultasjoner om en lang rekke emner ble det på ministerrådsmøtet i

Maastricht enighet om OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. I denne strategien tas det høyde for at det skiftende sikkerhetsklimaet medfører nye utfordringer for alle, også for OSSE. OSSEs sterke sider – det store antall medlemmer, det flerdimensjonale og utvidede sikkerhetsbegrepet samt OSSEs kooperative holdning og tradisjon – vil være til hjelp for Organisasjonen i møte med disse utfordringene. Den nye OSSE-strategien er OSSEs svar på mellomstatlige og indre konflikter, terrorisme, grenseoverskridende kriminell virksomhet, diskriminering og intoleranse, på trusler som følger av økonomiske og miljømessige forhold, og på spesielle trusler av militærpolitisk karakter. Den nye strategien har som mål å bidra til et mer helhetlig og effektivt internasjonalt system for å møte globale trusler og utfordringer.

3 Bekjempelse av menneskehandel

Det nederlandske formannskapet foreslo for deltakerstatene at bekjempelse av menneskehandel burde være en prioritert oppgave for OSSE i 2003. Handel med mennesker er vår tids svøpe, en trussel mot sikkerheten og stabiliteten og en krenkelse av menneskeverdet. Blant deltakerstatene i OSSE fungerer en lang rekke som opprinnelses-, transitt- eller mottakerland for ofre for menneskehandel. Videre har OSSE med sin tredimensjonale struktur et godt utgangspunkt for å kunne håndtere saker knyttet til forebygging og til beskyttelse av ofre eller rettslig forfølgning av bakmennene. Det nederlandske formannskapets innsats har vært konsentrert om å støtte det arbeidet som allerede er nedlagt i OSSE gjennom institusjoner som Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) og feltoperasjonene, og har omfattet andre deler av Organisasjonen, blant annet Kontoret til koordinatoren for økonomiske og miljømessige aktiviteter (OCEEA) og Strategisk enhet for politisaker (SPMU). Deres konkrete innspill og bakgrunnsekspertise skulle sikre en helhetlig tilnærming til kampen mot menneskehandel, også med henblikk på å styrke kampen.

Det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum var viet handel med mennesker, narkotika, håndvåpen og lette våpen samt handelens økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt. Det andre forberedende seminaret til møtet i Økonomisk forum var i sin helhet viet temaet menneskehandel, med særlig fokus på de økonomiske sidene ved handelen. Temaet menneskehandel ble utdypet også gjennom ulike møter og prosjekter i regi

av ODIHR og OSSEs feltoperasjoner. Blant temaene på det årlige møtet i OSSEs ekspertgruppe for politisaker, som ble avholdt i Wien 18. og 19. september i regi av SPMU, kan nevnes beskyttelse av ofre, rettslig forfølgning av bakmennene og behov for ytterligere politisamarbeid, særlig på regionalt plan, i kampen mot menneskehandel. OSSE har i 2003 også intensivert samarbeidet med andre aktuelle internasjonale organisasjoner (*De forente nasjoner, Europarådet, Den europeiske union og Den internasjonale arbeidsorganisasjonen, ILO*) i kampen mot menneskehandel.

OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel

Den 24. juli 2003 vedtok deltakerstatene, gjennom den uformelle Arbeidsgruppen for likestillings-spørsmål og bekjempelse av menneskehandel, og i samsvar med Ministerrådets beslutning nr. 6 vedtatt i Bucuresti i 2001 og erklæringen fra ministermøtet i Porto i 2002, *OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel* (PC/DEC nr. 557). Handlingsplanen var et resultat av intensive konsultasjoner fra Arbeidsgruppens side, og er nedfelt i et omfattende dokument som inneholder deltakerstatenes forpliktelser på områder som 1) etterforskning, rettshåndheving og rettsforfølgning, 2) forebyggende tiltak mot menneskehandel og 3) beskyttelse og bistand. Dokumentet har også en veiledende funksjon i form av forslag til hvordan de ulike delene av OSSE og Organisasjonens institusjoner og feltkontorer bedre kan bidra i kampen mot menneskehandel. OSSEs handlingsplan for bekjempelse av menneskehandel ble godkjent på ministerrådsmøtet i Maastricht.

Mekanisme til bekjempelse av menneskehandel

På åpningssesjonen under det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum i Praha i mai la Formannskapet fram forslag om å opprette en mekanisme for å bekjempe handel med mennesker. Målet med mekanismen er: 1) å bistå deltakerstatene med å gjennomføre sine forpliktelser med hensyn til bekjempelse av menneskehandel, 2) å samordne OSSEs innsats i kampen mot menneskehandel på tvers av OSSEs tre dimensjoner, 3) å styrke samordningen mellom de berørte myndighetene i deltakerstatene og mellom OSSE og andre aktuelle organisasjoner, og 4) å styrke profileringen av kampen mot menneskehandel i offentligheten og i politikken. På sitt møte i Maastricht besluttet Ministerrådet å opprette en OSSE-mekanisme med sikte på å bistå deltakerstatene i kampen mot men-

neskehandel. OSSE-mekanismen består av en spesialutsending og en spesialenhet.

4 Kampen mot terrorisme

En annen viktig oppgave for det nederlandske formannskapet har vært å sikre at OSSE fortsetter å styrke *kampen mot terrorisme* i 2003. Av den grunn ble det opprettet en vennegruppe ledet av Island, som skulle arbeide med spørsmål knyttet til gjennomføring. Formannskapet konstaterer med tilfredshet at det på ministerrådsmøtet i Maastricht ble truffet viktige beslutninger på dette området, blant annet om kontroll med reisedokumenter og opprettelse av et antiterror-nettverk, i tillegg til beslutningen som godkjente og framhevet betydningen av Forum for sikkerhetssamarbeids beslutning om bærbare luftforsvarssystemer («MANPADS»). For å styrke OSSEs holdning i kampen mot terrorisme har Organisasjonen sammenkalt en rekke seminarer om terrorisme i OSSE-området. Dette har skjedd med støtte fra Antiterrorenheten i OSSEs sekretariat. Den 7. mars 2003 deltok Formannen på et stort antiterror-møte i regi av FN, der målet var å bedre samordningen mellom regionale organisasjoner. I egenskap av medlem av OSSEs troika, og i samråd med OSSEs nederlandske formannskap, arrangerte Portugal i september 2003 en oppfølgingskonferanse etter den første antiterror-konferansen, som fant sted i Lisboa. Målet med oppfølgingskonferansen var å gjøre opp status over gjennomføringen av antiterror-tiltak i OSSE.

OSSE må i kampen mot terrorisme være stadig på vakt for å unngå at *menneskerettighetene undergraves*. Den 18. september 2003 ble det arrangert en konferanse om menneskerettigheter og bekjempelse av terrorisme i Haag i regi av Den nederlandske Helsingforskomité (NHC) og med det nederlandske formannskapets støtte. Talene og et kortfattet sammendrag av debattene på seminaret er samlet i et eget hefte, som er tilgjengelig i OSSEs hovedsteder og for OSSE-delegasjonene i Wien.

Formannskapet har med tilfredshet også merket seg det arbeidet som er nedlagt i *Antiterrorenheten (ATU)* i OSSE-sekretariatet. Enheten er nå fullt bemannet, og tegner til å bli et viktig kontaktpunkt for antiterror-virksomhet og nye initiativ, særlig forslaget om et antiterror-nettverk i OSSE.

5 OSSEs fredsbevarende operasjoner

På møtet i Porto ga Ministerrådet Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid i oppgave å foreta

en gjennomgang av OSSEs rolle i fredsbevarende operasjoner. I tillegg skulle mulige utplasseringsalternativer vurderes, med utgangspunkt i beslutningene fra OSSE-toppmøtet i Helsingfors i 1992. Det ble dengang besluttet at OSSE må være i stand til å gjennomføre fredsbevarende operasjoner, eventuelt med støtte fra organisasjoner som NATO, EU og Samveldet av uavhengige stater (SUS). Denne beslutningen antas i sin alminnelighet å ha lagt grunnlaget for at OSSE i dag kan gjennomføre fredsbevarende operasjoner av begrenset omfang. Drøftinger i den finsklede vennegruppen som Nederland nedsatte på begynnelsen av året for å se på denne saken, bekreftet at de fleste deltakerstatene ikke er tilhenger av storstilte fredsbevarende militæroperasjoner i regi av OSSE. Et møte det nederlandske formannskapet og Finland arrangerte i Wien om emnet, bekreftet at et flertall av deltakerstatene anser at mindre fredsbevarende operasjoner under ledelse av OSSE har sin verdi. Alt i alt ble det konkludert med at Helsingfors-dokumentet av 1992 fortsatt utgjør et tilstrekkelig grunnlag for OSSEs virksomhet på området. I brevet fra formannen i Det faste råd til OSSEs formannskap, i tillegg 13 til journalen fra det ellefte ministerrådsmøtet i Maastricht, rapporteres det om fredsbevarende virksomhet.

6 Den politiske og militære dimensjon

Forum for sikkerhetssamarbeid (FSC)

Det nederlandske formannskapet har i sitt arbeid for å bedre samhandlingen og samordningen mellom Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid tatt utgangspunkt i det arbeidet som er nedlagt av OSSEs tidligere formannskap. Formannskapet ser i den forbindelse med tilfredshet på utfallet av den første *årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål*. Formålet med denne konferansen er å årvisst å gjennomgå og drøfte hvorvidt OSSE har oppfylt sine forpliktelser med hensyn til sikkerhetspolitikk og rustningskontroll. Den første tilsynskonferansen fant sted i Wien 25. og 26. juni 2003. Den besto av en generell plenumssesjon etterfulgt av arbeid i paralleltgående grupper om bekjempelse av terrorisme, det utvidede sikkerhetsbegrep, potensielle sikkerhetsfarer og konfliktførebygging, hvorav samtlige ble innledet med en programtale. Dette opplegget ble benyttet for å stimulere til debatt mellom representanter for deltakerstatene, ansatte ved delegasjonene i Wien og sakkynndige utenfra. Tilsynskonferansen kan vise seg å bli et viktig bidrag i arbeidet med å gjennomgå og oppdatere OSSE-strategien som nylig ble vedtatt.

Det nederlandske formannskapet har nøye fulgt virksomheten til den personlige representanten for artikkel II i vedlegg 1B til Dayton-avtalen om tillits- og sikkerhetsskapende tiltak i Bosnia-Hercegovina og artikkel IV i vedlegg 1B til Dayton-avtalen om subregional rustningskontroll. Formannskapet har støttet og anerkjent statspartenes arbeid for en full gjennomføring av disse avtalene.

Lagret ammunisjon og sprengstoff

Formannskapet ser med glede på OSSEs dokument om den sikkerhetsrisiko som følger av at det i OSSE-området finnes *lagret ammunisjon og sprengstoff* som er ment til bruk i konvensjonelle våpen, og som er i overskudd eller skal destrueres. I 2002 ble det enighet i Forum for sikkerhetssamarbeid om at de farer som følger av overskuddslagre av ammunisjon, skulle tas med på Forumets dagsorden for 2003. Etter et vellykket møte om dette spørsmålet i Wien 27. og 28. mai 2003 la Frankrike og Nederland fram et utkast til dokument i Sikkerhetsforumet. Etter diverse konsultasjoner og forhandlinger ble dokumentet endelig vedtatt i sin nåværende form i Sikkerhetsforumet. Formannskapet er overbevist om at en OSSE-mekanisme for håndtering av overskuddslagre av ammunisjon vil bedre sikkerheten i OSSE-området. På sitt møte i Maastricht ga Ministerrådet sin tilslutning til OSSE-dokumentet om lagret konvensjonell ammunisjon.

7 Den økonomiske og miljømessige dimensjon

I arbeidet med å bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner har det nederlandske formannskapet konsentrert seg om å styrke den *økonomiske og miljømessige dimensjon* og å knytte arbeidet opp mot andre dimensjoner. Formannskapet har satt saker og temaer på OSSEs dagsorden som er like viktige for alle deltakerstatene i OSSE.

Det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum

I samsvar med Det faste råds beslutning nr. 490 av 25. juli 2002 var temaet for det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum «*Handel med mennesker, narkotika, håndvåpen og lette våpen: økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt*». Med et slikt tema kunne oppmerksomheten utvides til å omfatte andre dimensjoner, særlig med hensyn til slik handel i sin alminnelighet og til de økonomiske sidene ved den. Videre ble det under drøftingene på de forberedende seminarerne og på møtet i

Økonomisk forum gjennomgående framhevet at handel med mennesker, narkotika, håndvåpen og lette våpen var en sak som opptok samtlige deltakerstater. Det var alminnelig enighet om at samarbeidet – så vel internt i OSSE, som mellom OSSE og andre organisasjoner og institusjoner – ville måtte styrkes for at kampen mot handelen skulle bli mer effektiv.

Det første forberedende seminaret hadde som tema «*Handel med håndvåpen og lette våpen: økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt*», og fant sted i Sofia i Bulgaria 11. og 12. november 2002. Innholdsmessig utfylte seminaret arbeidet i Forum for sikkerhetssamarbeid. Under seminaret ble det påpekt at gjeldende avtaler må gjennomføres og håndheves. Videre ble det utvekslet informasjon om blant annet meklervirksomheten samt framstilling og destruering av overskuddslagre av håndvåpen og lette våpen (SALW). Oppfølgingen av konklusjonene fra seminaret fant sted i Økonomisk forum og Sikkerhetsforumet samt på et oppfølgingsseminar som tok for seg meklerens rolle i den ulovlige våpenhandelen. Oppfølgingsseminaret var et fellesarrangement mellom Nederland og Norge, og fant sted i Oslo i tiden 22.–24. april 2003. De to landene lanserte et initiativ for å utvikle regionale virkemidler for å sikre bedre kontroll med meklervirksomheten knyttet til håndvåpen og lette våpen, som var en av flere anbefalinger som ble framlagt på seminaret. På et møte i tilknytning til Ministerrådets møte i Maastricht ble delegasjonene og de frivillige organisasjonene forelagt en håndbok om beste SALW-praksis.

«*Handel med mennesker: økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt*» var temaet på det andre forberedende seminaret, som fant sted 17. og 18. februar 2003 i Ioannina i Hellas. Dette seminaret var konsentrert om de økonomiske sidene ved og konsekvensene av handel med kvinner og mindreårige med sikte på seksuell utnyttelse, og om handel med mennesker med sikte på utnyttelse i industrien. Fokuset på de økonomiske sidene, drivkreftene bak handelen, de finansielle sidene (for eksempel pengestrømmen og handelen som verdiskapningskjede) samt diskusjonen om de underliggende årsakene til menneskehandel var nyttige tilskudd til en diskusjon som, særlig internasjonalt sett, preges av at oppmerksomheten med rette er konsentrert om beskyttelse av ofrene og rettslig forfølging av bakmennene. Konklusjonene fra seminaret ga verdifulle innspill til Økonomisk forum og arbeidet i den uformelle Arbeidsgruppen for likestillingsspørsmål og bekjempelse av menneskehandel i forbindelse med at OSSE skulle fastsette en handlingsplan for bekjempelse

av menneskehandel. Denne handlingsplanen ble godkjent på ministerrådsmøtet i Maastricht.

Det tredje forberedende seminaret hadde som tema «*Handel med narkotika: økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt*», og fant sted 17. og 18. mars 2003 i Tasjkent i Usbekistan. Seminaret fokuserte blant annet på virkningen av handelen med heroin, syntetiske narkotiske stoffer og forstadier til disse. Man konstaterte at de mer sårbare økonomiene i OSSE som regel blir hardest rammet som følge av de finansielle og økonomiske konsekvensene av narkotikahandelen. Svakt funderte institusjoner bidrar til narkotikahandelen. I etterkant av dette tredje seminaret har OSSE styrket sine forbindelser med FNs kontor for kontroll med narkotika og forebygging av kriminalitet (UNODC) i et forsøk på å finne sin plass i deres felles kamp mot handel med narkotika.

Konklusjonene og forslagene fra de tre seminarerne viste at det kan være synergigevinster å hente i kampen mot de ulike formene for handel, og ga innspill til det *ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum*, som fant sted i Praha i tiden 20.–23. mai 2003. Møtet i Økonomisk forum fokuserte på tiltak til bekjempelse av handel og næringslivets, offentlige myndigheters og OSSEs rolle i kampen mot de ulike formene for handel sett i et økonomisk perspektiv. Møtet i Økonomisk forum ga OSSEs deltakerstater nyttige innspill med henblikk på å etablere samarbeid mellom offentlige og private aktører til bekjempelse av handel og å fortsette arbeidet med de økonomiske konsekvensene av handelen. På møtet i Praha ble også forslaget om å opprette en egen mekanisme til bekjempelse av menneskehandel offisielt framlagt av *Formannskapet*.

Det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum innebar, ved siden av hovedtemaet, også en anledning til å foreta en gjennomgang av gjennomføringen av de forpliktelser OSSEs deltakerstater har påtatt seg innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon. *FNs økonomiske kommisjon for Europa (UN ECE)* utarbeidet i den forbindelse et glimrende bakgrunnsdokument og formidlet sine synspunkter med hensyn til en videreutvikling av indikatorer til bruk ved senere gjennomgang av forpliktelser. I tilknytning til møtet i Økonomisk forum ble det holdt et møte om *OSSEs samarbeid med FNs miljøprogram (UNEP)* og *FNs utviklingsprogram (UNDP)* innenfor rammen av initiativet «Miljø og sikkerhet i Sørøst-Europa og Sentral-Asia», som følge av at det ble opprettet kontakt med ministerkonferansen om «Miljø for Europa», som fant sted i Kiev samtidig med det ellefte møtet i Økonomisk forum. På dette tilleggsmøtet ble resultatene av miljøsikkerhetsanalyser lagt fram, og

det ble utvekslet synspunkter med hensyn til oppfølgende samarbeid.

OSSEs globaliseringskonferanse fant sted i Wien 3. og 4. juli 2003, i samsvar med Det faste råds beslutning nr. 539 av 10. april 2003. Formålet med konferansen var først og fremst å drøfte hvordan OSSE i størst mulig grad kan nyttiggjøre seg globaliseringen og møte de farene og utfordringene som følger av den. Den 26. september arrangerte Formannskapet et *eget møte i Det faste råd om integreringsprosessene* i OSSE-området.

Det faste råds underkomité for økonomiske og miljømessige spørsmål

Det nederlandske formannskapet har også utvidet antall møter i Underkomiteen for økonomiske og miljømessige spørsmål, noe som har vist seg å være viktig for å kunne utveksle informasjon og forberede beslutninger i Det faste råd.

Dokument om en OSSE-strategi for den økonomiske og miljømessige dimensjon

I kjølvannet av *beslutning nr. 5 vedtatt i Porto*, der Ministerrådet tok til orde for å utarbeide et nytt dokument om en OSSE-strategi innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, ble det nedsatt to uformelle vennegrupper. Den første gruppen ble ledet av Hviterussland, og konsentrerte seg om selve innholdet i det nye dokumentet, mens den andre gruppen, under Nederlands ledelse, drøftet prosedyrene. En konferanse i regi av FNs økonomiske kommisjon for Europa, som fant sted i tiden 7.–8. juli 2003 i Villars i Sveits, bidro også med innspill til arbeidet med strategidokumentet. I dokumentet defineres utfordringer og trusler innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon samt OSSEs mottiltak for å møte disse utfordringene og truslene (herunder videreutvikle samarbeidet, styrke godt styresett samt sikre en bærekraftig utvikling og vern av miljøet). Dokumentet ble vedtatt på Ministerrådets ellefte møte i Maastricht.

8 Den menneskelige dimensjon

Formannskapet deltar i mange aktiviteter innenfor den menneskelige dimensjon. En rekke av disse følger det ordinære mønsteret for OSSEs aktiviteter innenfor den menneskelige dimensjon: *gjennomføringsmøtet om den menneskelige dimensjon, det årlige ODIHR-seminaret og de tre tilleggsmøtene om den menneskelige dimensjon*. Andre aktiviteter er et resultat av beslutninger som treffes på ministerrådsmøtene, eksemplvis *konferansen om anti-*

semittisme og konferansen om rasisme, fremmedfrykt og diskriminering, samt arbeidet med *handlingsplanen for roma og sinti*. Den menneskelige dimensjon spiller også en viktig rolle med hensyn til Formannskapets virksomhet i regionale spørsmål. Denne virksomheten omtales i de respektive avsnittene om regionene i denne rapport, men det bør likevel nevnes her og nå at ti av deltakerstatene påberopte seg Moskva-mekanismen i tilfellet med Turkmenistan, og også at Formannen reiste til landet i den anledning.

Når det gjelder OSSEs ordinære virksomhet, er det i samarbeid med ODIHR avholdt tre tilleggs-møter om den menneskelige dimensjon, der temaet var henholdsvis «Roma og sinti», «Religions- og trosfrihet» samt «Bekjempelse av tortur».

Det første av disse møtene fant sted i Wien 10. og 11. april. Temaet «Roma og sinti» ble valgt for at samtlige interesserte parter, herunder internasjonale organisasjoner og frivillige organisasjoner, skulle få anledning til å komme med innspill til arbeidet med *handlingsplanen for roma og sinti*. På ministerrådsmøtet i Bucuresti i 2001 ble det besluttet at ODIHR skulle få i oppdrag å utarbeide handlingsplanen (beslutning nr. 7). Diskusjonene på tilleggs-møtene viste seg å bli et nyttig bidrag til det videre arbeidet med handlingsplanen. Det ble senere nedsatt en arbeidsgruppe for å fortsette arbeidet med utformingen av den ønskede handlingsplanen, med den følge at planen ble godkjent på ministerrådsmøtet i Maastricht.

Det andre tilleggs-møtet om den menneskelige dimensjon fant sted i Wien 17. og 18. juli, og var viet *religions- og trosfrihet*. Møtet viste at til tross for den framgang som er oppnådd på dette feltet, finnes det fortsatt områder og situasjoner der religions- og trosfrihet ikke kan tas for gitt. Av de problemer som ble framhevet, er registrering samt medienes betydning for å fremme toleranse.

Det tredje tilleggs-møtet om den menneskelige dimensjon hadde «*Bekjempelse av tortur*» som tema, og fant sted i Wien 6. og 7. november. Selv om alle stater fordømmer tortur, forekommer det fremdeles tortur mange steder, og det er fortsatt nødvendig å opptre proaktivt og å være på vakt i kampen mot tortur.

Det årvisse seminaret innenfor den menneskelige dimensjon var i 2003 viet temaet «*Kvinnens deltakelse i det offentlige og det økonomiske liv*», og fant sted i Warszawa i tiden 13.–16. mai. Seminaret innebar en gunstig anledning til å framheve det arbeidet som nedlegges i OSSE og ODIHR når det gjelder likestilling. Møtet ble også benyttet til å foreta en gjennomgang av OSSEs handlingsplan for likestilling mellom kvinner og menn.

Etter innstendig oppfordring fra *Ministerrådet i Porto* arrangerte Formannskapet to separate konferanser om spørsmål Ministerrådet hadde tatt opp i sin *beslutning om toleranse og ikke-diskriminering (beslutning nr. 6)*. Den første av disse to konferansene tok for seg antisemittisme, og fant sted 19. og 20. juni i Wien. Den framhevet betydningen av kontinuerlig kamp mot fenomenet, som i dag dessverre forekommer i større omfang enn tidligere innenfor OSSEs område.

På konferansen om rasisme, fremmedfrykt og diskriminering, som fant sted 4. og 5. september, også den i Wien, var oppmerksomheten rettet mot de ulike sidene ved dette spørsmålet, som særlig i de senere år dessverre har fått fornyet aktualitet.

Begge konferansene vektla nødvendigheten av at OSSE og OSSEs deltakerstater har oppmerksomheten kontinuerlig rettet mot disse fenomenene og innhenter data om forekomst, samtidig som man har i mente den konkrete bakgrunnen for og likheten ved fenomenene.

Gjennomføringsmøtet om den menneskelige dimensjon fant sted i Warszawa i tiden 6.–17. oktober, og var det andre i sitt slag som ble gjennomført etter de nye reglene. Mens den første uken var avsatt til en omfattende gjennomgang av alle OSSEs forpliktelser innenfor den *menneskelige dimensjon*, var den andre uken viet tre særskilt utvalgte emner: rasisme, fremmedfrykt, diskriminering og antisemittisme, nasjonale minoriteter og vandrearbeidere. Det var avsatt én dag til ODIHRs prosjektarbeid. På gjennomføringsmøtet kunne man notere seg bred støtte for blant annet handlingsplanen for roma og sinti, forslaget om en egen mekanisme innenfor menneskehandel samt handlingsplanen for bekjempelse av menneskehandel.

Som følge av at enkelte deltakerstater hadde uttrykt interesse for det, inviterte Formannskapet og FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR) delegasjonene til et uformelt heldagsmøte 21. oktober for å orientere om *internt fordrevne*. På orienteringsmøtet ble de nåværende beskyttelsesordningene samt FNs og OSSEs rolle på området tatt opp til drøfting.

På anmodning fra ti av OSSEs deltakerstater ble mekanismen for den menneskelige dimensjon gjort gjeldende, i samsvar med punkt 12 i dokumentet fra Moskva-møtet i 1991, og 25. februar 2003 la rapportøren, professor Decaux, fram sin rapport. Den 3. mars avla Formannen et besøk i Turkmenistan, der han oppfordret president Nijazov og de turkmenske myndighetene innstendig til å delta fullt ut i mekanismen. Rapporten ble tatt opp til drøfting på møte i Det faste råd 13. mars.

9 Samordningen innad i OSSE og Organisasjonens operasjonelle kapasitet

OSSEs troika

OSSEs troikaformat er et viktig redskap for å kunne samordne tiltak og planlegge underveis. *OSSEs troika* trådte sammen på utenriksministernivå to ganger i løpet av 2003 (i januar og juli). I tillegg til de tre ministrene omfatter troikamøtene lederne for OSSEs institusjoner, Generalsekretæren og Presidenten i OSSEs parlamentarikerforsamling. Sistnevnte presenterte ved begge anledninger en kortfattet oversikt over deres respektive arbeidsprogrammer samt en angivelse av planlagte arrangementer og reiseplanene for nærmeste halvår. Troikamøtene ble også benyttet til å evaluere informasjonsutvekslingen, samordningen og samarbeidet mellom OSSEs formannskap, sekretariat, institusjoner, parlamentarikerforsamling og feltsendelag. Formannskapet har i 2003 også tatt initiativ til å drøfte konkrete situasjoner (land eller region) samt tematiske satsinger.

Samordne innsatsen med OSSEs institusjoner

Det nederlandske formannskapet har samarbeidet nært med *Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR)*, *Høykommissæren for nasjonale minoriteter (HCNM)* og *OSSE-representanten for frie medier (RFOM)*. Det har vært kontakt ved en rekke anledninger i løpet av året, både på arbeidsnivå og på høytstående tjenestemannsnivå. Når det har vært nødvendig, har Formannskapet hatt møte eller tatt kontakt med lederne for OSSEs institusjoner. Sistnevnte har deltatt på møtene mellom troikalandenens utenriksministre.

Videre inviterte det nederlandske formannskapet i mai 2003 lederne for OSSEs institusjoner, Generalsekretæren og Presidenten i Organisasjonens parlamentarikerforsamling til et samordningsmøte i Haag. Hensikten med møtet var å bedre samordningen og samarbeidet mellom Formannskapet, Sekretariatet og institusjonene ytterligere.

Samarbeid med OSSEs parlamentarikerforsamling

Det nederlandske formannskapet har videreført arbeidet med å knytte nærmere og sterkere kontakt med *OSSEs parlamentarikerforsamling (OSSE PA)*. *Formannskapet* har hatt nærmere kontakt med OSSE PA som en prioritert oppgave.

Formannen har hatt flere møter med Bruce George, Parlamentarikerforsamlingens president. Med unntak av troikamøtene med lederne for OS-

SEs institusjoner samt Formannens tilstedeværelse på PAs vinter- og sommersesjon har Formannen og Bruce George møttes på tomannshånd for å drøfte hvordan samarbeidet mellom OSSE og OSSE PA kunne styrkes. Drøftingene var konsentrert om det felles mål å styrke samarbeidet mellom Parlamentarikerforsamlingen og OSSEs øvrige institusjoner og organer.

Formannen så i den forbindelse med glede på Parlamentarikerforsamlingens beslutning om å åpne et *kontaktkontor* i Wien. PAs kontaktkontor og representant, ambassadør Nothelle, har vist seg å være et fremragende virkemiddel med sikte på å etablere mer effektive former for samarbeid og informasjonsutveksling.

Formannen talte på Parlamentarikerforsamlingens første vintersesjon, som ble avholdt i Wien 20. februar 2003. Formannen talte også på PAs tolvte årlige sesjon, som fant sted i Rotterdam 5. juli og hadde som tema «OSSEs rolle i oppbyggingen av det nye Europa». Formannen roste Parlamentarikerforsamlingen for å ha valgt et slikt aktuelt emne, både i lys av utvidelsen av EU og NATO og på bakgrunn av de nye truslene Europa står overfor.

Kontakt med frivillige organisasjoner

Etter det nederlandske OSSE-formannskapets syn er et levende sivil samfunn – et samfunn der innbyggerne har anledning til å gi uttrykk for sine meninger og det som opptar dem – av avgjørende betydning for utbredelsen av demokratiet i alle deler av OSSEs område. Sivile samfunn og politisk deltakelse bidrar til demokratisk utvikling. Her spiller frivillige organisasjoner, det være seg på nasjonalt eller internasjonalt plan, en viktig rolle.

I løpet av 2003 har det nederlandske formannskapet hatt jevnlig konsultasjoner med Den internasjonale Helsingforsføderasjonen (IHF) og Den nederlandske Helsingforskomité, som er tilsluttet IHF. På felles initiativ fra IHF og Formannskapet ble det 12. mai holdt et møte med internasjonale frivillige organisasjoner i Wien. Framtidige OSSE-formannskap ble på det sterkeste anbefalt å holde tilsvarende møter i sin formannsperiode. Parallelt med ministerrådsmøtet i Maastricht ble det avholdt et møte av frivillige organisasjoner, med tittelen «OSSEs prioriteringer sett fra det sivile samfunns perspektiv». Vel 100 representanter for frivillige organisasjoner fra alle deler av OSSE deltok på møtet.

Forvaltning av grensekontroll/Ohrid-konferansen

I samsvar med erklæringen fra ministermøtet i Porto har Formannskapet satt bedre forvaltning av grensekontroll høyt opp på dagsordenen i 2003. Formannskapet har hatt oppmerksomheten særlig rettet mot *Ohrid-konferansen om grensesikkerhet og forvaltning av grensekontroll* (22. og 23. mai 2003) og oppfølgingen av denne. På konferansen, som kom i stand på initiativ fra NATO, EU, OSSE og Stabilitetspakten for Sørøst-Europa, sa landene i Sørøst-Europa seg enig i en felles plattform for grensesikkerhet og forvaltning av grensekontroll, som de fire partnerorganisasjonene hadde foreslått, og i «Way Forward»-dokumentet. En ekspertgruppe fra OSSE har senere gjennomført en inngående behovsanalyse i regionen. Ekspertgruppen har også rådført seg med EU-kommisjonen og NATO. I sin rapport foreslår gruppen at OSSEs bidrag til gjennomføringen av «Way Forward»-dokumentet konsentreres om en rekke regionale grensespørsmål, herunder harmonisering av lovgivning, virkningen av grenseoverskridende avtaler og standardisering av utstyr.

Politirelaterte oppgaver i OSSE

Det nederlandske formannskapet har støttet *Politirådgiverens enhet* og *Strategisk enhet for politisaker* i deres arbeid for å styrke Organisasjonens politirelaterte virksomhet. OSSE har deltatt i opplæring av og reformarbeid i politiet, først og fremst i Serbia og Montenegro, Kosovo medregnet, samt i Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia. I tillegg ble det lansert et omfattende program for politireform i Kirgisistan. Dette programmet fikk sin egen giverlandskonferanse, som ble avholdt i utgangen av mai, og kan ses på som en forløper til de kapasitetsoppbyggings- og institusjonsbyggingsinitiativene som ble igangsatt innenfor politiet i Kasakhstan, Aserbajdsjan og Armenia. Programmet kan være av interesse også for andre land. I samarbeid med FNs sendelag i Georgia (UNOMIG) satte OSSE i 2003 i gang et felles opplæringsprogram for ti polititjenestemenn fra henholdsvis Georgia og Abkhasia. De til sammen 20 polititjenestemennene får opplæring ved OSSEs politiskole i Kosovo.

Formannen i Det faste råd talte på det årlige møtet i OSSEs ekspertgruppe for politisaker og rettshåndheving, som ble avholdt i Wien 18. og 19. september, og som fokuserte på temaet «Hvordan kan vi få til et mer effektivt samarbeid mellom nasjonale politiinstitusjoner, ikke-statlige institusjoner og internasjonale institusjoner med sikte på å

forebygge og bekjempe handel med mennesker, særlig med kvinner og barn?»

10 Regionale spørsmål

Sør-Kaukasus

I løpet av 2003 er det skjedd betydelige framskritt i det *sørlige Kaukasus*. Det er gjennomført en rekke valg rundt om i regionen. Den 19. februar og 5. mars ble det avholdt valg på ny president i Armenia, 25. mai ble det holdt parlamentsvalg i landet, 15. oktober ble det gjennomført presidentvalg i Aserbajdsjan, og 2. november fant det sted valg på ny nasjonalforsamling i Georgia. Gjennom Kontoret for demokratiske institusjoner og menneskerettigheter (ODIHR) og gjennom feltsendelagens virksomhet har OSSE spilt en framtrædende rolle med å overvåke disse valgene. ODIHR og sendelagene har også spilt en betydelig rolle med å bistå myndighetene med å sikre reformer i valglovgivningen. Valgene som ble gjennomført i Armenia, Georgia og Aserbajdsjan i 2003, klarte dessverre ikke å oppfylle de internasjonale kravene til demokratiske valg. I denne regionen må det forbedringer til for å styrke de demokratiske institusjonene og sikre at den praktiske gjennomføringen av valgene blir bedre. *Formannen* avla Armenia, Georgia og Aserbajdsjan et besøk 21. og 22. oktober.

I januar 2003 gjenoppnevnte Formannen sin personlige representant for konflikten som håndteres av OSSEs Minsk-gruppe, og utnevnte ambassadør Roy Reeve til ny leder for OSSEs sendelag i Georgia og, senere samme år, ambassadør Vladimir Pryakhin til ny leder for OSSE-kontoret i Jerevan.

OSSEs virksomhet i *Georgia* har vært særdeles krevende. Formannskapets spesialgruppe besøkte Georgia i september, der den forberedte Formannens besøk 21. og 22. oktober.

I forbindelse med forhandlingene om Sør-Ossetia var Formannskapet vertskap for det *tiende møtet i Ekspertgruppen for politiske spørsmål*, som fant sted i Kijkduin i Haag i uken 13.–17. oktober. For første gang deltok EUs spesialutsending for Kaukasus, Heikki Talvitie, på møtet som observatør. På dette møtet var det fortsatt stor avstand mellom partene i sentrale spørsmål knyttet til en politisk løsning, og på kort og mellomlang sikt synes utsiktene til å få gjenopptatt samtalene om Sør-Ossetias status heller dårlige. Det positive var imidlertid at partene, til tross for at det ikke var mulig å komme til enighet om protokollteksten etter møtet i Haag (det var første gang), bekreftet at de ønsker å fortsette den politiske dialogen, de sterkt avvikende synspunktene på sentrale spørsmål til tross.

Partene gjentok dessuten at de er fast bestemt på å forsøke å finne en fredelig løsning på konflikten. Drøftingene om å gjennomføre prosjekter finansiert ved en bevilning fra EU-kommisjonen på 2,5 millioner euro, har vist seg langt mer oppløftende. Midlene er øremerket prosjekter knyttet til rehabilitering og gjenbosetting av flyktninger og internt fordrevne. I kjølvannet av undertegningen av en avtale mellom OSSEs sendelag og *EU-Kommisjonen* 26. august har sendelaget innledet detaljerte drøftinger med *FNs utviklingsprogram (UNDP)* og *FNs høykommissær for flyktninger (UNHCR)* om hvem som skal ha ansvaret for utformingen og gjennomføringen av selve prosjektene. Det er allerede oppnådd enighet med partene om en liste over prosjekter verd 1,3 millioner euro, og arbeid er nå i gang med å finne fram til hvilke prosjekter som skal finansieres av de resterende 1,2 millioner euro, og med å utarbeide en ordning for å overvåke framdriften som omfatter alle parter.

OSSEs sendelag har også forsøkt å styrke arbeidet til *Det særskilte koordineringssenteret (SCC)* ved å foreslå for partene at det opprettes felles politipatruljer mellom Georgia og Sør-Ossetia. Begge parter stilte seg positivt til forslaget, som fikk sterk oppslutning også fra den felles fredsbevarende styrken. Ved to anledninger i siste halvdel av 2003 fikk regionen besøk av en representant for Politirådgiverens enhet.

I forbindelse med valget i Georgia ledet OSSEs sendelag en teknisk arbeidsgruppe som hadde til oppgave å bistå de georgiske myndighetene med å utarbeide en valglov. Mange av de tiltakene det internasjonale samfunn hadde definert som viktige for en vellykket gjennomføring av valget, ble innlemmet i valgloven, som ble vedtatt av Georgias nasjonalforsamling i tiden 5.–14. august. Blant OSSE-sendelagets og OSSE-formannskapets viktige oppgaver i 2003 kan nevnes bistand ved valget på formann i landets sentrale valgkommisjon. Dette førte til at OSSE og Europarådet i fellesskap opprettet en rådgivende ad hoc-kommisjon. Sendelaget ga kommisjonen logistikk- og sekretariatstøtte gjennom størstedelen av august måned. Den 31. august utnevnte president Sjevardnadse en av de tre potensielle kandidatene kommisjonen hadde foreslått.

Når det gjelder konflikten i Abkhasia, har Formannskapet fulgt utviklingen med den største oppmerksomhet, og har støttet *FNs* innsats i fredsprosessen i form av konfliktløsning og arbeid med menneskerettigheter. Det er oppnådd en viss framgang med hensyn til forslagene fra *FNs sendelag i Georgia (UNOMIG)* om å styrke politiets organer på den abkhasiske og georgiske siden i henholds-

vis Gali-distriktet og Zugdidi-distriktet. I konfliktsone er det blitt utplassert tolv sivilkledte polititjenestemenn fra FN, og rundt 20 polititjenestemenn fra Georgia og Abkhasia har gjennomgått opplæring ved *OSSEs politiskole i Kosovo*.

Arbeidet med å *overvåke grensen*, som OSSEs sendelag til Georgia har stått for, var fortsatt et viktig bidrag til stabilitet og tillit i regionen. I 2003 ble operasjonen forsterket og utvidet til å omfatte den dagestanske delen av grensen mot Russland. Grenseovervåkingsoperasjonen har i løpet av året vist seg å være et svært nyttig og nødvendig redskap med hensyn til å skape tillit og sikkerhet mellom Georgia og Den russiske føderasjon.

Når det gjelder avgangen til Georgias president Sjevardnadse 23. november, roste OSSEs formann landets befolkning for å ha bidratt til at maktskiftet foregikk i fredelige former. Formannen merket seg at både demonstrantene og sikkerhetsstyrkene opptrådte med beundringsverdig selvbeherskelse. Han uttrykte sin respekt for president Sjevardnadses modige beslutning om å trekke seg for å unngå en ytterligere opptrapping av den spente situasjonen. Formannen tilbød også det nye lederskapet hjelp med å forberede nyvalg i Georgia.

På OSSEs ministerrådsmøte i Maastricht 1. og 2. desember 2003 ga deltakerstatene tilsagn om økonomisk støtte til Georgia med sikte på å gjennomføre demokratiske president- og parlamentsvalg i landet i 2004. Som følge av dette er det ved OSSE-sekretariatet opprettet en straksordning for å få finansiert nødvendige midler til å iverksette programmet. Teknisk og økonomisk støtte fra det internasjonale samfunn til landets valgprosess vil bli kanalisert gjennom dette fondet, som går under betegnelsen «Program for valgbistand til Georgia». Den internasjonale bistanden til programmet omfatter ulike prosjekter knyttet først og fremst til presidentvalget, som etter planen finner sted 4. januar 2004. Prosjektene er rettet blant annet mot administrative og faglige behov hos de instansene som er satt til å administrere valget. Målet er i første rekke å bidra til å fremme tillit mellom velgerne og den politiske eliten i valgprosessen i Georgia – en tillit som er sårt tiltrengt.

I Armenia har OSSEs virksomhet i 2003 vært preget av to viktige begivenheter. For det første ble OSSEs kontor utvidet og fikk til dels nye oppgaver for å kunne utnytte de ekstra midlene som ble bevilget over OSSEs budsjett for 2003, på en mest mulig effektiv måte. For det andre har det funnet sted flere valg i landet i løpet av året, både lokal-, president- og parlamentsvalg.

Den første runden i presidentvalget 19. februar var, ifølge rapporter fra *OSSE/ODIHRs og Europa-*

rådets valgobservatører, preget av en rekke uregelmessigheter, både under valgkampen og på selve valgdagen, men især under opptellingen av stemmene. Den andre valgongangen 5. mars var også preget av voldshandlinger. Valgobservatørens generelle oppfatning var at «presidentvalget i Armenia ikke maktet å oppfylle de internasjonale kravene til demokratiske valg».

Det er alminnelig anerkjent at en av manglene ved tidligere valg i Armenia har vært valgmanntallet. OSSE har tilrettelagt og støttet et prosjekt for å utbedre valgmanntallet i landet ved å standardisere og systematisere de lokale folkeregistrene. OSSEs kontor har også bistått landets sentrale valgkommisjon ved å sørge for innkjøp og leveranse av gjennomsiktede valgurner, som for første gang ble brukt i samtlige valglokaler under et valg i Armenia. Bruken av disse valgurnene har bidratt til en generell åpenhet i valgprosessen, og ble av OSSEs og Europarådets valgobservatører ansett som et framskritt. Heller ikke valget på ny nasjonalforsamling 25. mai maktet å oppfylle de internasjonale kravene til demokratiske valg. Det gjenstår fortsatt mye arbeid før neste valgongang.

På mediefronten har OSSE fortsatt å følge saken med de to kringkastingselskapene A1+ og Noyan Tapan, som ble stengt av myndighetene. Formannskapet var en av flere som oppfordret myndighetene til å revurdere denne beslutningen.

Under OSSE-formannens besøk 21. oktober ble konflikten i Nagorno-Karabakh tatt opp, i tillegg til de avholdte valg og situasjonen for media.

I *Aserbajdsjan* har OSSE fortsatt å fremme gjennomføringen av Organisasjonens prinsipper og forpliktelser innenfor alle tre OSSE-dimensjoner, med særlig fokus på rettssikkerhet og godt styresett som en generell prioritering. OSSE har fulgt utviklingen nøye med henblikk på Aserbajdsjans etterlevelse av Organisasjonens prinsipper og forpliktelser, og har i den forbindelse gitt uttrykk for sitt syn og holdt løpende kontakt med vedkommende myndigheter. OSSE har også fortsatt å utarbeide og gjennomføre prosjekter i den hensikt å støtte gjennomføringen av Organisasjonens prinsipper og forpliktelser.

Presidentvalget 15. oktober var, ifølge rapporter fra *OSSE/ODIHRs* og *Europarådets valgobservatører*, preget av en rekke alvorlige uregelmessigheter, både under valgkampen og på selve valgdagen, men især under opptellingen av stemmene. Valgobservatørens generelle oppfatning var at «presidentvalget i Aserbajdsjan i flere henseender ikke maktet å oppfylle de internasjonale kravene til demokratiske valg».

Under OSSE-formannens besøk 22. oktober ble konflikten i Nagorno-Karabakh tatt opp, i tillegg til følgene av presidentvalget.

Mangelen på vesentlig framgang i forhandlingene for å finne en løsning på konflikten i *Nagorno-Karabakh* gir grunn til bekymring. Valgene i Armenia og Aserbajdsjan i 2003 har vært til hinder for en eventuell framgang i prosessen. Under sitt besøk i Armenia og Aserbajdsjan understreket Formannen overfor de to lands presidenter at det var ytterst viktig å gjenoppta samtalene om dette spørsmål. Valget på ny president i Armenia og Aserbajdsjan i 2003 innebærer at det har åpnet seg et handlingsrom som landene må utnytte med sikte på å gjenoppta samtalene seg imellom. OSSE-formannen har også hatt møter med Minsk-gruppens medformenn, og har gitt deres bestrebelse på å finne en konsolidert og fredelig løsning på konflikten i Nagorno-Karabakh full støtte. Formannskapets personlige representant med ansvar for konflikten som håndteres av Minsk-konferansen, har gjennom sin virksomhet bidratt til å etablere tillit og forståelse i form av en rekke tillitsskapende tiltak som er iverksatt i konfliktområdet.

Nord-Kaukasus

Når det gjelder *Tsjetsjenia*, har Formannskapet hatt overoppsyn med nedleggelsen av støttegruppen, som foregikk i ordnede former. Formannskapet har ført en dialog med Russland for å oppnå enighet om et langsiktig OSSE-program om teknisk samarbeid i Tsjetsjenia. Dette samarbeidet vil ta utgangspunkt på den ene siden i landets faktiske behov og på den andre siden i OSSEs ekspertise og erfaring, og dermed gjenspeile alle tre dimensjoner i OSSE. Et slikt samarbeid vil gjøre optimal bruk av OSSEs institusjoner og ta hensyn til den virksomhet som utføres av Tsjetsjenias egne samt internasjonale organisasjoner. Det har funnet sted en rekke møter, hvorav noen på teknisk nivå, med deltakelse fra OSSEs sekretariat og institusjoner. Like fullt har partene måttet konkludere at blant annet situasjonen på bakken tatt i betraktning, er det ikke lenger mulig å gjennomføre en avtale på de inngåtte vilkår innen utgangen av 2003.

Sørøst-Europa

Sørøst-Europa har også i 2003 vært en prioritert oppgave for Formannskapet. OSSE har, særlig gjennom sine feltsendelag og ODIHR, fortsatt arbeidet med å sikre at alle valg gjennomføres i samsvar med de strengeste internasjonale krav. I 2003 har ODIHR vært observatør ved valget i Montene-

gro (valg på ny president 9. februar og 11. mai), i Albania (lokalvalg 12. oktober), i Serbia (valg på ny president 16. november) og i Kroatia (parlamentsvalg 23. november). Generelt sett har disse valgene vært et skritt i riktig retning med sikte på å konsolidere de demokratiske institusjoner og demokratisk praksis i Sørøst-Europa.

I januar 2003 gjenoppnevnte Formannskapet den personlige representanten for artikkel II og IV i Dayton-avtalen samt Formannskapets personlige representant for Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia. Formannskapet utnevnte også ny leder for OSSE-sendelaget i Makedonia.

Den 22. april, samme dag som unntakstilstanden i Serbia og Montenegro ble opphevet, besøkte Formannen landet. Den 23. april besøkte Formannen Kosovo/Serbia og Montenegro.

I *Serbia og Montenegro* fortsatte OSSEs sendelag sin bistand til den pågående reform- og demokratiseringsprosessen, og utarbeidet programmer og aktiviteter på mange forskjellige områder: reformer i rettsvesenet, kriminalreform, menneskerettigheter, tilbakeføring og reintegrering av flyktninger og fordrevne, institusjonsbygging og utvikling av medier. OSSEs sendelag har spilt en høyt verdsatt rolle med å bistå myndighetene med reformer i og omorganisering av landets sikkerhetsstyrker, både gjennom sendelagets politiopplæringsprogram og i form av hjelp med å prioritere oppgaver og koordinere internasjonal bistand. Kampen mot korrupsjon har vært et viktig satsingsområde i 2003, med lovreform som en sentral del av dette arbeidet. I denne forbindelse har OSSE bistått praktisk med å gjennomføre gjeldende lover fullt ut.

I 2003 ble lederen for OSSE-kontoret i Podgorica forfremmet til nestleder for sendelaget, noe som førte til at kontoret fikk høyere status i Montenegro i tråd med at det fikk stadig større betydning.

I *Kosovo/Serbia og Montenegro* fortsatte Formannskapet å støtte virksomheten til OSSEs sendelag og det arbeidet sendelaget nedlegger sammen med *FNs overgangsadministrasjon (UNMIK)* med hensyn til å fremme og gjennomføre standarder i Kosovo, for at de midlertidige selvstyreinstitusjonene lettere skulle kunne påta seg ansvar.

OSSEs formannskap deltok som internasjonal «garantist» ved den offisielle åpningen av dialogen mellom delegasjonene fra Beograd og Pristina. Dette møtet fant sted 14. oktober i Wien.

I *Bosnia-Hercegovina* har OSSEs sendelag fortsatt å spille en sentral rolle når det gjelder menneskerettigheter og rettssikkerhet, ikke minst i forbindelse med gjennomføringen av eiendomslov-

givningen. Det forventes at en vesentlig del av eiendomslovgivningen vil være gjennomført innen årets utgang, noe som vil innebære en milepæl i landets historie i kjølvannet av konfliktene på Balkan. Det er oppnådd betydelige resultater i arbeidet med en gjennomgripende reform av skolesystemet i landet. Sendelaget har også hatt en ledende rolle hva sikkerhetssamarbeid og forsvarsreform angår. Lagets bidrag til de foreslåtte reformene i forsvaret, som for tiden er til behandling i nasjonalforsamlingen, til en fredelig nedbygging av styrkene og til økt innsyn i militærbudsjettene er av avgjørende betydning for å sikre reell og demokratisk kontroll over de bosniske styrkene samt et forsvar landet har økonomi til å bære.

I *Kroatia* fortsatte OSSE å gjennomføre sitt hovedmandat, med tilbakeføring av flyktninger og fordrevne, menneskerettigheter og nasjonale minoriteters rettigheter, reformer i rettsvesenet, utvikling av mediene og politirelaterte reformer. I juli la sendelaget fram en statusrapport for Det faste råd, der laget vurderte den framgang som var oppnådd i spørsmål tilknyttet mandatet. I rapporten ble det påpekt at stabiliserings- og assosieringsavtalen med EU og regjeringens søknad om EU-medlemskap, som ble framlagt i februar 2003, hadde bidratt til å styrke samarbeidet mellom sendelaget og regjeringen. Sendelagets mandat omfatter tre sentrale spørsmål som inngår i de politiske kriteriene for å tiltre EU: tilbakeføring av flyktninger, respekt for menneskerettighetene og minoriteters rettigheter samt anvendelse av rettsstatlige prinsipper. Formannskapet har fulgt utviklingen nøye med hensyn til Kroatias samarbeid med Den internasjonale straffedomstolen for det tidligere Jugoslavia (ICTY). Et slikt samarbeid er et sentralt vilkår for at landet skal kunne integreres i de euroatlantiske strukturene.

Enkelte lokale episoder til tross er det generelle inntrykket av en gradvis bedring i situasjonen i *Den tidligere jugoslaviske republikken Makedonia* blitt styrket. OSSEs sendelag har i nært samarbeid med regjeringen og internasjonale partnere fortsatt å spille en aktiv og verdifull rolle i arbeidet med å sikre fred og stabilitet og støtte gjennomføringen av Ohrid-rammeavtalen.

I løpet av 2003 er flere av sendelagets aktiviteter sluttført med godt resultat, deriblant opplæringen av 1 000 politiaspiranter med minoritetsbakgrunn. Ansvar for opplæringsprogrammet er nå overlatt innenriksministeriet. Sendelaget har fortsatt å bistå ministeriet gjennom spesialkurs knyttet til rammeavtalen og gjennomføring av politiarbeid i lokalsamfunnet, særlig gjennom lokale rådgivningsgrupper (CAG). Av andre av sendelagets ho-

vedaktiviteter kan nevnes støtte til ombudsmannsinstitusjonen, radio- og fjernsynsreform samt opprettelse av et nasjonalt nettverk for observasjon av rettssaker. Alminnelige tillitsskapende tiltak har vært av stor betydning også i 2003. OSSEs sendelag vil i 2004 fortsette å støtte gjennomføringen av Ohrid-avtalen. Sendelaget har med Formannskapets og Sekretariatets aktive medvirkning fullt ut støttet planleggingsarbeidet i forbindelse med EUs politioperasjon «Proxima», i pakt med EU og OSSEs felles mål og det utmerkede samarbeidet dem imellom.

OSSE-representasjonen i *Albania* har i 2003 videreført virksomheten når det gjelder demokratisering, menneskerettigheter og rettssikkerhet, samt sikkerhetssamarbeid. Den har særlig spilt en betydelig rolle med å støtte arbeidet i den tverrpolitiske komiteen for valgreform samt bistå de albanske myndighetene i spørsmålet om tilbakeføring av eiendom. OSSE-representasjonen har funnet som tilrettelegger både på høyre- og venstresiden, samtidig som den har bidratt med juridisk og annen ekspertise. Den 27. oktober overleverte representasjonen et utkast til tilbakeføring av eiendom til presidenten i Albanias lovgivende forsamling. Utkastet var utarbeidet av en teknisk ekspertgruppe under veiledning av OSSE-representasjonen. OSSEs representasjon har i løpet av året også forberedt et langsiktig prosjekt som skal se nærmere på hvordan rettssystemet i Albania fungerer. Prosjektet er snart fullført og vil tjene som grunnlag for det videre arbeidet på dette området. OSSE-representasjonen har fortsatt å støtte gjennomføringen av den albanske regjeringens nasjonale strategi til bekjempelse av menneskehandel.

Dr. Erhard Busek, spesialkoordinatoren for *Stabilitetspakten for Sørøst-Europa*, besøkte ambassadør Everts, Formannskapets personlige representant, for å utveksle synspunkter med hensyn til spørsmål av felles interesse samt regler for praktisk samarbeid. Formannskapet så med glede på de prioriteringer og den klare arbeidsplanen spesialkoordinatoren la fram, samt på de konkrete aktivitetene som ble gjennomført i løpet av 2003. OSSE fortsatte sitt nære samarbeid med Stabilitetspakten for Sørøst-Europa i en lang rekke spørsmål, herunder oppfølgingen av den regionale Ohrid-konferansen om grensesikkerhet og forvaltning av grensekontroll og Stabilitetspaktens «Migration, Asylum and Refugee Return Initiative» (MARRI).

Ukraina

I mars utnevnte Formannskapet ambassadør David Nicholas til OSSEs prosjektordinator i Ukrai-

na. Prosjektkoordinatoren har igangsatt flere aktiviteter. I den forbindelse omorganiserte han Prosjektkoordinatorens kontor og opprettet en prosjektdatabase. Prosjektkoordinatoren har lagt fram en ambisiøs plan med sikte på å bistå og samarbeide med Ukraina på en rekke områder, blant annet om rettssikkerhet, frie medier, bekjempelse av menneskehandel, fremme av små og mellomstore bedrifter samt valgreform. *OSSEs prosjektordinator i Ukraina* har et godt forhold til myndighetene i Ukraina og mottar støtte på alle nivåer. Formannskapet ser det som viktig at Prosjektkoordinatorens kontor skal kunne fortsette samarbeidet og utvide virksomheten.

Hviterussland

I samsvar med Det faste råds beslutning av 30. desember 2002 ble OSSEs Minsk-kontor åpnet 1. januar 2003. Formannskapet utnevnte ambassadør Eberhard Heyken til leder for *OSSE-kontoret*. Ambassadør Heyken tiltrådte stillingen i Minsk 10. februar. Fire internasjonale medlemmer av staben ble deretter utplassert. På anmodning fra Formannskapet avla ambassadør Heyken rapport om kontorets funksjon i mars måned, og talte til Det faste råd 2. april og 13. november. I samråd med de hviterussiske myndighetene har kontoret definert og gjennomført prosjektvirksomhet innenfor økonomi og miljø, institusjonsbygging samt rettssikkerhet og det sivile samfunn. Samtidig har kontoret aktivt overvåket de hviterussiske myndighetenes etterlevelse av sine forpliktelser innenfor rammen av OSSE. Rapporter om tiltak som innskrenker det sivile samfunns, frivillige organisasjoners og uavhengige mediers handlefrihet vekker sterk bekymring hos Formannskapet. Det sivile samfunn, frivillige organisasjoner og mediene må få mulighet til å være en del av og gi sitt bidrag til det hviterussiske samfunn. I denne forbindelse må Hviterussland oppmuntres til å sørge for at landets lovgivning samt anvendelsen av denne er i samsvar med OSSEs forpliktelser og standarder. OSSEs Minsk-kontor er rede til å bistå de hviterussiske myndighetene på dette området. Formannskapet legger stor vekt på OSSEs fortsatte nærvær i Hviterussland.

Moldova

Formannskapet har intensivert innsatsen med sikte på å komme nærmere en løsning på konflikten om Transnistrias status innenfor Moldova. I januar 2003 utnevnte Formannskapet ambassadør *Adriiaan Jacobovits de Szeged til sin personlige represen-*

tant for Moldova, og styrket dermed OSSEs engasjement. Den personlige representanten har vært til stede under de månedlige rundene i den politiske forhandlingsprosessen i Moldova. Sammen med ambassadør William Hill, lederen for OSSEs sendelag i Moldova, har ambassadør Jacobovits de Szeged også ført konsultasjoner i flere av OSSEs deltakerstater samt deltatt på en rekke seminarer om føderalisme.

De seks første månedene av året tegnet lovende, både med hensyn til forhandlingsprosessen og fjerning av ammunisjon som ledd i forpliktelsene fra Istanbul-toppmøtet i 1999. President Vladimir Voronins initiativ for å få nedsatt en felles grunnlovskommisjon, som skulle utarbeide ny grunnlov for et gjenforent Moldova etter mønster av en føderal stat, fikk gjennomgående god mottakelse og oppslutning. I perioden mars – juni ble det fjernet store mengder ammunisjon fra Transnistria. *Formannen* avla Moldova et besøk 2. april og hadde i tillegg møter med president Voronin ved tre separate anledninger for å drøfte utsiktene til en løsning på konflikten. I løpet av høsten avsluttet meklerne arbeidet med et dokument med anbefalinger om statsstruktur, fordeling av myndighet og garantier, som skulle tjene som grunnlag for det videre arbeidet i den felles grunnlovskommisjon. Formannskapet merket seg også den ekstra innsatsen fra Russlands side for å få til en avtale om det transnistriske problemet. Formannen konsulterte flere av deltakerstatene i forbindelse med et forslag til memorandum framlagt av Russland om de prinsipper som skal ligge til grunn for statsstrukturen i en forent stat. Konsultasjonene viste at det ikke var konsensus for å gi sin tilslutning til dokumentet, og at OSSE måtte forholde seg nøytral dersom partene skulle komme til enighet. Moldova mente det var forhastet å undertegne avtalen. I tilfelle av en løsning måtte denne sikres i form av et internasjonalt nærvær under overoppsyn av OSSE. Formannskapet har sett på mulige løsningsforslag, hvorav samtlige er konsentrert rundt en bredt forankret flernasjonalt operasjon i regi av OSSE, til støtte for fred og stabilitet.

Formannskapet har forpliktet seg til å gi et betydelig bidrag til kampen mot menneskehandel. OSSEs sendelag til Moldova har lansert et prosjekt i landet som går over to år, og som skal bistå med støtte til og reintegrering av personer som har vært offer for handel. Til tross for at det i løpet av året har vært god framdrift i forhandlingene om en avtale, gjenstår det fortsatt mye arbeid.

Sentral-Asia

I løpet av sin formannsperiode har Nederland brukt mye tid og krefter på å henlede Organisasjonens oppmerksomhet på deltakerstatene i Sentral-Asia og på den krevende *politiske og økonomiske omstillingsprosessen* som pågår i disse landene. Selv om Sentral-Asia ikke er et konfliktområde som sådan, har regionen behov for OSSEs oppmerksomhet fordi den, slik de sentralasiatiske deltakerstatene selv har gitt uttrykk for, ser seg tvunget til å gjennomføre politiske og økonomiske reformer. Dessuten påvirkes stabiliteten og sikkerheten i Sentral-Asia direkte av utviklingen i Afghanistan.

I sin formannsperiode har Nederland tatt mål av seg til å styrke de politiske forbindelsene mellom OSSE og Sentral-Asia ved å opprettholde jevnlig kontakt, både innad i deltakerstatene og med delegasjonene i Wien, og ved å drøfte alle spørsmål av interesse på en åpen og gjennomsiktig måte. Samtidig som det nederlandske formannskapet erkjenner at de fem sentralasiatiske deltakerstatene er innbyrdes forskjellige, har det vært en viktig målsetting generelt for Formannskapet å trekke disse landene nærmere med i OSSEs arbeid og å gjøre dem oppmerksom på hva OSSE kan tilby dem. Når det gjelder OSSEs virksomhet i landene i Sentral-Asia, har Formannskapet tatt sikte på å bedre balansen mellom OSSEs tre dimensjoner, samtidig som landene er innforstått med at dette ikke innebærer at den menneskelige dimensjon vil få mindre oppmerksomhet, men at de tre dimensjonene knyttes tettere sammen.

Det nederlandske formannskapet har også tatt til orde for å styrke virksomheten ved de ulike OSSE-institusjonene og OSSE-sekretariatets enheter ved blant annet å bedre samordningen og forbindelsen dem imellom, med sikte på å styrke de statlige og ikke-statlige institusjonene i de sentralasiatiske deltakerstatene. I OSSEs budsjett for 2003 ble det foretatt en omfordeling av midlene for å styrke OSSEs innsats i Sentral-Asia, noe som bidro til en god start på OSSEs virksomhet i regionen.

Det nederlandske formannskapet har arbeidet for økt samarbeid mellom OSSE og EU, samt internasjonale organisasjoner som blant annet FN og *Den europeiske bank for gjenreisning og utvikling (EBRD)*.

Formannen har besøkt Sentral-Asia ved to anledninger: Turkmenistan i begynnelsen av mars og Kasakhstan, Kirgisistan, Usbekistan og Tadsjikistan i juli 2003. Formannen ble tatt imot av de fem statsoverhodene. I alle disse landene ble deltakerstatenes og OSSE-formannskapets prioriteringer

tatt opp til drøfting, eksempelvis kampen mot terrorisme og ulike former for handel (blant annet handel med håndvåpen og lette våpen, narkotika og mennesker), styrking av rettsstaten, demokratisering, respekt for menneskerettighetene og økonomisk omstilling.

Formannskapetets utnevning av Martti Ahtisaari, Finlands tidligere president, til *personlig utsending for Sentral-Asia* er et uttrykk for at det nederlandske formannskapet legger stor vekt på å opprettholde sitt engasjement overfor deltakerstatene i Sentral-Asia. Martti Ahtisaari har opprettholdt kontakt på høyeste politiske hold i alle fem land.

Formålet med Formannens besøk og det oppfølgende besøket til president Ahtisaari i *Turkmenistan* var å styrke dialogen mellom OSSEs deltakerstater og de turkmenske myndighetene. Dette var særlig aktuelt under Formannens besøk etter som anvendelsen av Moskva-mekanismen, som ti av deltakerstatene hadde påberopt seg, forutsatte at de turkmenske myndighetene samarbeidet. Rapporten og Turkmenistans svar på denne ble drøftet i Det faste råd. Formannen og Formannskapetets personlige utsending tok også opp behovet for å styrke det sivile samfunn, familiemedlemmers og uavhengige internasjonale organisasjoners adgang til fengselsanstalter samt politiske reformer og betydningen av utdanning.

I *Kasakhstan* drøftet Formannen, og i sin tur den personlige utsendingen, diverse lovendringer, blant annet i valgloven, som fortsatt er under revisjon. Medielovgivningen og frivillige organisasjoner ble også tatt opp til drøfting. På invitasjon fra Kasakhstans president Nursultan Nasarbajev og utenriksminister Kasymzhomart Tokajev, som hadde avlagt Nederland et offisielt besøk i november 2002, sendte Formannskapet to eksperter til landet i mars 2003 for å rapportere fra rettssaken mot den kjente journalisten Sergei Duvanov, som hadde fått stor oppmerksomhet internasjonalt. Rapporten forelå i april 2003 og ble i mai forelagt Det faste råd til behandling. I juni var Formannskapet representert på *Parlamentarikerforsamlingens transasiatiske parlamentarikerforum*, som fant sted i Almaty.

I *Kirgisistan* tok Formannen og Formannskapetets personlige utsending til orde for en ytterligere styrking av betingelsene for demokrati, rettssikkerhet, frie medier og nasjonale minoriteters deltakelse i det offentlige liv. Den personlige utsendingen understreket betydningen av de forestående valgene på nasjonalforsamling og president samt behovet for løpende demokratiske reformer og styrking av rettsstaten. I den forbindelse uttrykte Formannskapet sin støtte til *OSSEs program for po-*

litibistand. Formannskapetet påpekte at ved å innlemme representanter for det sivile samfunn i arbeidet med politireform ville det bli lettere å få aksept for programmet blant den kirgisiske befolkning. Den 19. mai ble det arrangert en giverlands-konferanse i Wien for å finansiere et større program for politibistand (verd 3,8 millioner euro). I august undertegnet lederen for OSSE-senteret og de kirgisiske myndighetene en intensjonsavtale om gjennomføringen av programmet i Bisjkek.

I *Tadsjikistan* tok Formannen og Formannskapetets personlige utsending til orde for et midlertidig forbud mot dødsstraff, med total avskaffelse som endelig mål. Blant de spørsmål som ble tatt opp, var minerydding, både innad i de enkelte landene og i grenseområdene, kamp mot narkotikahandel, behovet for politiske reformer, særlig behovet for å styrke dialogen og samarbeidet mellom de politiske partiene, samt forberedelsene til det neste parlamentsvalget i 2005. Betydningen av regionalt samarbeid ble også drøftet.

I *Usbekistan* tok Formannen og Formannskapetets personlige utsending blant annet opp regionalt samarbeid, registrering av partier forut for valget neste år samt dialog mellom regjeringen og opposisjonen. Når det gjelder problemet med handel, ble det *tredje forberedende seminaret til det ellefte møtet i OSSEs økonomiske forum*, «*Handel med narkotika: økonomiske konsekvenser nasjonalt og internasjonalt*», arrangert i Tasjkent i mars, med godt resultat.

Som følge av at det nederlandske formannskapet hadde besluttet å vie Sentral-Asia ekstra oppmerksomhet, ble det ved utgangen av 2002 utstasjonert en nederlandsk diplomat ved den italienske ambassaden i Tasjkent (Usbekistan). Diplomaten fikk i oppgave blant annet å kartlegge områder der det kunne være aktuelt å sette inn OSSE-relaterte prosjekter. Det gjennomføres for tiden flere forskjellige prosjekter.

11 Samarbeid med andre internasjonale organisasjoner

Det nederlandske formannskapet legger stor vekt på å styrke samarbeidet og samordningen mellom OSSE og andre internasjonale organisasjoner. Det er utarbeidet nye planer på politisk og offisielt hold, blant annet for å bedre samordningen med EU. Både det greske og det italienske EU-formannskapet samtykket i å avholde møter mellom *OSSEs troika* og *EUs troika*, først og fremst for å drøfte aktuelle saker. Disse møtene fant sted i forbindelse med møtet i EUs råd for allmenne saker og eksterne forbindelser (GAERC) i februar og

september 2003. På møtene i GAERC la Nederland fram informasjon om og henledet oppmerksomheten på OSSE-saker som også angår EU. På det politiske planet har Formannskapet i OSSE opprettholdt nære forbindelser med EUs formannskap, Rådssekretariatet og EU-kommisjonen. EUs medlemsstater er holdt underrettet om aktuelle begivenheter i OSSE og om Organisasjonens politikk. Målet har vært å oppmuntre EU til å innta standpunkter som slutter opp om OSSEs politikk. Også på sentralt hold i Wien har Organisasjonen arbeidet hardt for å få til en samordning med EU. I juli talte *EUs høye representant* Javier Solana til Det faste råd i Wien på invitasjon fra det nederlandske formannskapet.

Nederlands representanter i *NATO* har jevnlig henledet organisasjonens oppmerksomhet på det som har skjedd i OSSE. I samband med NATOs ministermøte i juni fant det sted et samordningsmøte mellom *OSSE-formannen* og *Natos generalsekretær George Robertson*. Det holdes jevnlig konsultasjoner på operativt nivå for å samordne politikken, med deltakelse fra representanter for alle troikalandene i OSSE. Det ukentlige orienteringsmøtet i *NATO* er blitt holdt i Wien. I oktober talte *NATOs generalsekretær lord Robertson* til Det faste råd.

Samordningen med *Europarådet* finner sted daglig. Visse saker, særlig innenfor den menneskelige dimensjon og *ODIHRs* arbeidsområde, faller til dels sammen med *Europarådets* anliggender, og derfor er det viktig med nært samarbeid. To ganger i året finner det sted møter mellom OSSE og *Europarådet* på ministernivå. På disse møtene deltar ikke bare OSSEs formannskap og formannskapet i *Europarådets* ministerkomité, men også generalsekretærene og presidentene i de to organisasjonenes parlamentarikerforsamlinger. Det første møtet ble sammenkalt av Nederland i egenskap av formannsvervet i OSSE, og fant sted i februar 2003. Det andre møtet ble sammenkalt av Moldova i egenskap av formannsvervet i *Europarådets* ministerkomité, og fant sted i november 2003.

En annen begivenhet som fant sted i februar, var trepartsmøtet i Genève mellom representanter for OSSE (deriblant Formannskapet), *Europarådet* og FN. På møtet deltok også representanter for EU-kommisjonen, EUs rådssekretariat, Den internasjonale Røde Kors-komiteen og Den internasjonale organisasjonen for migrasjon. I 2003 har konsultasjonene med FN vært konsentrert om tiltak for å bekjempe terrorisme og ulike former for handel.

Ved siden av å ivareta eksisterende forbindel-

ser innenfor OSSEs eget område må Organisasjonen også føre en dialog med andre organisasjoner.

Organisasjonen for Den islamske konferansen (OIC) har sagt seg villig til å innlede en politisk dialog med OSSE. Etter foreløpige og forsøksvise kontakter var OSSE (deriblant Formannskapet) representert på toppmøtet i Den islamske konferansen i Teheran i slutten av mai. Hensikten med denne dialogen er ikke bare å spre OSSEs ideer, men også å få kjennskap til de synspunkter og holdninger som gjør seg gjeldende innenfor OIC, og derigjennom oppmuntre til dialog med den islamske verden. Særlig de sentralasiatiske landene har gitt sin sterke tilslutning til disse initiativene fra Formannskapets side.

12 OSSEs samarbeidspartnere i middelhavsområdet og i Asia

Partnerne i middelhavsområdet og i Asia ble i 2003 invitert til møter i OSSE som var av særlig interesse for de berørte statene. I tillegg ble samarbeidspartnerne invitert til en rekke arrangementer innenfor OSSE (den årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål, seminarer i regi av ODIHR, møter i Økonomisk forum, øvrige møter), og fikk orientering om OSSEs virksomhet av lederne for Organisasjonens institusjoner og sendelag. Parlamentarikere fra partnerlandene ble invitert til å være til stede under Parlamentarikerforsamlingens årlige sesjon og vintersesjon. Enkelte av samarbeidspartnerne deltok også i operativ virksomhet, som valgobservasjon og kortvarige besøk eller utplassering ved OSSEs sendelag. Den 30. november, dagen før møtet i Ministerrådet, ble det holdt et møte mellom *OSSEs troika* og *partnerlandenes utenriksministre eller deres representanter*.

Representanter for Formannskapet deltok i to åpne og uformelle separate kontaktgrupper på ekspertnivå (den ene om spørsmål knyttet til middelhavsområdet, den andre om Asia). Disse gruppene er nedsatt innenfor rammen av Det faste råd, og har kommet sammen med jevne mellomrom for å føre en dialog med de berørte statene og derigjennom lette utvekslingen av informasjon om emner av felles interesse. *Kontaktgruppen for partnerne i middelhavsområdet* ble ledet av Bulgaria, *kontaktgruppen for partnerne i Asia* av Portugal.

Møtene ble holdt for å sette søkelys på regionale forhold som de respektive partnerne må ta hensyn til. I september arrangerte Sør-Korea et møte om anvendelse av OSSEs instrumenter (tillits- og sikkerhetsskapende tiltak) i Øst-Asia, og i oktober var Jordan vertskap for det årlige middelhavssemi-

naret. Ved begge anledninger var representanter for Formannskapet til stede.

I løpet av 2003 har det bulgarske formannskapet i kontaktgruppen for samarbeidspartnerne i middelhavsområdet, i nært samråd med det nederlandske formannskapet og med støtte fra OSSE-sekretariatets enhet for eksternt samarbeid, konsentrert virksomheten om følgende spørsmål:

Møter i kontaktgruppen for samarbeidspartnerne i middelhavsområdet

De ordinære møtene i kontaktgruppen for partnerne i middelhavsområdet ga deltakerstatene og de seks middelhavspartnerne anledning til å fremme dialog og å drøfte og utveksle synspunkter knyttet til en rekke spørsmål som angår landene på begge sider av Middelhavet. I løpet av året fant det sted til sammen seks møter i kontaktgruppen. Forut for disse møtene var det møte i kontaktpunktene, der dagsordenen for møtene i kontaktgruppen ble drøftet og andre former for samarbeid vurdert.

Møtene i kontaktgruppen fungerte som et forum for løpende dialog og utforming av fellesaktiviteter mellom deltakerstatene og samarbeidspartnerne i middelhavsområdet samt middelhavspartnerne imellom. Utveksling av synspunkter med hensyn til den pågående virksomheten i OSSE figurerte høyt på dagsordenen, likeledes spørsmål som arbeidet i OSSEs parlamentarikerforsamling (presentasjon ved Forsamlingens president Bruce George, M.P.), den aller første årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål, OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre, oppgavene igangsatt innenfor den økonomiske og miljømessige dimensjon, Organisasjonens feltvirksomhet samt Konfliktforebyggende senters rolle.

Deltakelse på møtene i Det faste råd, OSSEs øvrige institusjoner og ulike arrangementer

Partnerne i middelhavsområdet ble jevnlig invitert til å delta på møtene i Det faste råd, særlig når foredragsholdere var spesielt invitert til å tale til forsamlingen i plenum, eller når bestemte emner av interesse skulle tas opp til drøfting. Særlig omtale fortjener Habib Ben Yahia, Tunisias utenriksminister, for sin tale i mars, der han understreket nødvendigheten av å styrke og utvikle samarbeidet ytterligere i kjølvannet av de nye truslene og utfordringene knyttet til sikkerheten og stabiliteten. Det fant sted en nyttig meningsutveksling på møtet ambassadørene fra OSSEs troikamedlemmer og Generalsekretæren hadde med Algeries president

Abdelaziz Bouteflika under sistnevntes besøk i Wien, samt under drøftingene med den algeriske ministeren for Maghreb-området og afrikanske anliggender, Abdelkader Messahel, som var interessert i å utveksle informasjon og eventuelt samarbeide med OSSE om et afrikansk senter for terrorismeforskning og terrorismestudier, som skal opprettes i Alger.

Partnerne i middelhavsområdet fikk anledning til å komme med innspill til arbeidet i Organisasjonen. Representanter for partnerne deltok i dagsaktuelle konferanser om antisemittisme og om rasisme, fremmedfrykt og diskriminering. Samarbeidspartnerne deltok på den første årlige tilsynskonferansen om sikkerhetsspørsmål i OSSE og på globaliseringskonferansen. Videre ble partnerne invitert til å bidra til arbeidet med OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre. Denne strategien tar opp de nye truslene og utfordringenes tverrdimensjonale karakter, samtidig som den er et uttrykk for de nære forbindelsene som eksisterer mellom OSSEs deltakerstater og samarbeidspartnerne.

Parlamentarikerforumet for middelhavsområdet, som ble opprettet av OSSEs parlamentarikerforsamling, møttes første gang i Roma i oktober 2003, og samlet parlamentarikere fra deltakerstatene og samarbeidspartnerne i middelhavsområdet. Som vanlig ble representanter for middelhavspartnerne invitert til å delta på møtet i Økonomisk forum i Praha, gjennomføringsmøtet om den menneskelige dimensjon i Warszawa samt tilleggs møtene og seminaret om den menneskelige dimensjon. Representanter for middelhavspartnerne ble også invitert til å delta under valgobservasjoner, besøke OSSEs sendelag samt foreslå kandidater til sendelag innenfor OSSEs feltvirksomhet.

Ministrer fra samarbeidspartnerne i middelhavsområdet ble invitert til å delta på ministerrådsmøtet i Maastricht i desember 2003, og til å møte ministerkollegaene i OSSEs troika dagen før møtet i Ministerrådet.

OSSEs årlige middelhavsseminar

Seminaret om middelhavsområdet ble i 2003 holdt i Akaba i Jordan 20. og 21. oktober, og hadde som tema «Helhetlig tilnærming til sikkerhet: OSSEs erfaring og eventuelle konsekvenser for middelhavsområdet». Seminaret ble åpnet av Jordans utenriksminister Shaher Bak og Bulgarias utenriksminister, dr. Solomon Passy. Rundt 120 deltakere fra OSSEs deltakerstater og samarbeidspartnerne i middelhavsområdet, akademiske institusjoner, internasjonale organisasjoner og frivillige or-

ganisasjoner var til stede på seminaret. Seminaret ga deltakerne anledning til å utveksle synspunkter på tillitsskapende tiltak og bekjempelse av fattigdom, og på oppbygging av demokratiske institusjoner og utvikling av et sivilt samfunn som viktige forutsetninger for å forebygge konflikt. Det forhold at seminaret fant sted i Jordan, som er en av OSSEs middelhavspartnere, sendte sterke og positive politiske signaler, særlig på bakgrunn av den rådende situasjonen i Midtøsten.

Det konsoliderte sammendraget av forhandlingene under seminaret gjenspeilte mange interessante forslag som fortjener å tas opp til videre behandling og samråd, blant annet å overføre erfaring og kompetanse til partnerlandenes hovedsteder, opprette et konfliktforebyggende senter i middelhavsområdet, gi middelhavspartnere adgang til møtene i Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid samt opprette samarbeid mellom Europarådets Venezia-kommisjon og interesserte samarbeidspartnere i middelhavsområdet. Det ble understreket at OSSEs felles verdier eventuelt kan tjene som grunnlag for videre dialog mellom Organisasjonens deltakerstater og middelhavspartnere.

Kontaktgruppen for samarbeidspartnere i Asia

OSSEs felles aktiviteter med samarbeidspartnere i Asia ble styrket i løpet av 2003. Møtene med de asiatiske samarbeidspartnere i kontaktgruppen kom i stand ved at de asiatiske partnerne og deltakerstatene i OSSE kom sammen for å drøfte spørsmål av felles interesse. På dagsordenen for disse møtene sto sentrale temaer knyttet til sikkerheten i OSSE-området, noe som åpnet for en tosidig tilnærming ved drøftinger og framtidig utveksling av informasjon og praksis, særlig på områder der OSSEs erfaring kan komme til å få større betydning for partnerlandenes region. På møtene ble partnernes egne erfaringer og problemer på ulike områder nøye gjennomgått.

De asiatiske partnerne tok aktivt del i møtene i kontaktgruppen og andre fellesaktiviteter ved blant annet å legge fram forslag til drøfting og oppfølging. Deltakelse fra eksperter fra de asiatiske partnerlandene, fra OSSEs hovedsteder og andre staters faste delegasjoner bidro til å utdype debattene og til at spørsmål knyttet til partnernes hovedinteresser fikk større oppmerksomhet.

Under møtene i kontaktgruppen sørget en representant for OSSEs formannskap for at partnerne fikk jevnlig informasjon om framdriften i drøftingene i forkant av møtet i Ministerrådet. De mottok også rapporter fra møtene i arbeidsgruppen, og ble invitert til å ta del i og bidra med skriftlige

innlegg i drøftingene om OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre.

Afghanistan ble samarbeidspartner i april 2003, og ble ønsket velkommen til å delta på et møte i kontaktgruppen for partnerne i Asia 5. mai. Afghanistans utenriksminister Abdullah Abdullah talte til OSSEs faste råd 5. desember 2003.

I løpet av året fant det sted fire møter i kontaktgruppen for de asiatiske partnerne. Blant temaene som ble tatt opp til drøfting var: handel med mennesker, narkotika og håndvåpen og lette våpen; oppfølging av OSSE-konferansen i Sør-Korea i 2001 om anvendelse av OSSEs tillits- og sikkerhetsskapende tiltak; OSSEs nettverk for universiteter og høyskoler i Asia; OSSE-konferansen i Japan om konfliktforebygging; en oversikt over tillits- og sikkerhetsskapende tiltak, med orientering fra Forum for sikkerhetssamarbeidsformann (som på det aktuelle tidspunkt var Tyskland); samt konferansen om samkvem og tillitsskapende tiltak i Asia (CICA). Drøftingene fokuserte også på likestilling mellom kjønnene og OSSEs feltvirksomhet i Sentral-Asia, tiltak til forebygging og bekjempelse av terrorisme og arbeidet i OSSE-sekretariatets antiterrorenhet, Sør-Koreas strategi for fred og velstand og en multilateral sikkerhetsmekanisme for Nordøst-Asia.

Partnerne ble jevnlig invitert til å delta på møter i OSSEs faste råd. Sør-Korea ble også invitert til å tale til Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid om resultatet av et møte som fant sted i Seoul om tillits- og sikkerhetsskapende tiltak. Thailand ble invitert til å tale på et felles møte mellom Det faste råd og Sikkerhetsforumet om antipersonellminer.

Den 22. og 23. september 2003 arrangerte Sør-Korea og OSSE i fellesskap et møte med tittelen «Anvendelse av OSSEs tillits- og sikkerhetsskapende tiltak i Nordøst-Asia – et tilbakeblikk» i Seoul. Vel 30 deltakerstater og samarbeidspartnere i OSSE deltok på arrangementet, blant annet de fem partene som deltar i den pågående dialogen med Nord-Korea, som senere ble orientert om utfallet av møtet gjennom sin diplomatiske representant i Wien.

Dagen før ministerrådsmøtet i Maastricht fant det sted et møte mellom ministrene i OSSEs troika og deres kollegaer fra de asiatiske samarbeidspartnere. Drøftingene konsentrerte seg om nye trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre og om forbindelsene mellom samarbeidspartnere og OSSE, blant annet OSSE og partnerlandenes felles aktiviteter i 2004. OSSEs ministertroika og partnerlandene så med glede på:

- at det i løpet av 2003 var kommet i stand møter i kontaktgruppen for partnerne i Asia, noe som innebar en plattform for dialog og samarbeid; ministrene ga også uttrykk for at de kunne tenke seg at gruppen etter hvert utviklet seg til et forum for oppfølging av anbefalinger framlagt på møtene i kontaktgruppen og for andre fellesaktiviteter mellom OSSE og partnerlandene,
- den forutsette vedtakelsen av OSSEs strategi for å møte trusler mot sikkerheten og stabiliteten i det 21. århundre samt Det faste råds beslutning om å videreutvikle samarbeidet,
- hyppigere deltakelse fra partnerlandenes side på møtene i Det faste råd og Forum for sikkerhetssamarbeid,
- den forestående OSSE-konferansen om konfliktforebygging i Japan i 2004 og det påfølgende møtet i ASEANs regionale forum (ARF), samt møtet om forebyggende diplomati,
- styrkingen av forbindelsene mellom OSSE og ARF,
- utvidelsen av OSSEs nettverk for universiteter og høyskoler i Asia,
- videre samarbeid om saker som opptar begge parter, herunder nye trusler og utfordringer knyttet til sikkerheten.

«Outreach»-programmet: Overføring av erfaring og kompetanse til områder utenfor OSSE

Det bulgarske formannskapet ser fram til å samarbeide med OSSEs samarbeidspartnere i middelhavsområdet om den nye samarbeidsmekanismen som er under utarbeiding, og som skal sørge for at

OSSEs ekspertise spres til partnerlandene og til tjenestemenn, eksperter, allmennheten og det akademiske miljøet i disse landene. Programmet er et middel til å spre og utveksle informasjon om OSSEs dokumenter og tenkemåte med flest mulig deltakere i partnerlandene. Det legges opp til at den første aktiviteten av dette slaget skal finne sted i løpet av de nærmeste månedene i Algerie for Maghreb-landenes (Algerie, Marokko og Tunisias) vedkommende om emnet «Frihet og ansvar: mediene». Den blir etterfulgt av tilsvarende aktiviteter som omfatter andre emner og andre grupper av land.

Alle positive og oppløftende begivenheter til tross er det nødvendig stadig å tenke nytt med sikte på å styrke OSSEs dialog med samarbeidspartnerne i middelhavsområdet. Mulighetene for økt dialog og samarbeid ble drøftet på seminaret i Akaba. Senere drøftinger på møte i Den forberedende komité, både i Wien og i Maastricht, på grunnlag av et utkast til beslutning som ble lagt fram av Tyrkias delegasjon, har omsider resultert i at Det faste råd har vedtatt beslutning nr. 571 om å fremme dialog og samarbeid med samarbeidspartnerne og undersøke mulighetene for større utbredelse av OSSEs normer, prinsipper og forpliktelser. Denne beslutningen forutsetter at det i 2004 igangsettes arbeid med blant annet å kartlegge flere områder for samarbeid og samkvem med partnerne, å utbre OSSEs normer, prinsipper og forpliktelser til andre land, herunder tilgrensede områder, samt å utarbeide prosedyrer for å søke om partnerskap i framtiden.

Vedlegg 13**Erklæring om Sørøst-Europa som samarbeidsområde**

Siden vi sist møttes i Porto, har landene i Sørøst-Europa ytterligere styrket sin sikkerhet, stabilitet og demokrati. Vi gleder oss over den framgangen de har gjort når det gjelder å etablere stabile og demokratiske institusjoner, og særlig bedringen i forholdene dem imellom for å omdanne Sørøst-Europa til et samarbeidsområde. OSSE har spilt og vil fortsette å spille en viktig rolle i denne retning, herunder ved å være til stede i felten. Vi erkjenner betydningen av Den europeiske unions stabiliserings- og assosieringsprosess og intensjonen som landene i regionen har erklært om integrering i de euroatlantiske strukturene.

Videreføringen av samarbeidet og konsultasjonene mellom de internasjonale aktørene som er aktive i regionen – blant annet FN, OSSE, Europarådet, EU, NATO, Stabilitetspakten for Sørøst-Europa og Sørøst-europeisk samarbeidsprosess – og mellom disse og regjeringene i regionen er avgjørende, også innenfor rammen av OSSEs platform for kooperativ sikkerhet. Sammen med OSSEs nærvær i regionen er SFOR, KFOR, videreføringen av EUs politioperasjon i Bosnia-Hercegovina og den kommende lanseringen av EUs politioperasjon «Proxima» ytterligere bevis på engasjementet for å skape stabilitet i regionen.

Vi bekrefter betydningen av multietniske samfunn som fungerer og er basert på respekt for rettsstatens prinsipper, menneskerettighetene og de grunnleggende friheter. At flyktninger og internt fordrevne uten hinder kan fortsette å vende tilbake, er avgjørende for å kunne skape forsoning og demokratiske utvikling.

Vi oppfordrer alle berørte land til å intensivere sitt samarbeid med Den internasjonale straffedomstolen for det tidligere Jugoslavia (ICTY) og å gi den all nødvendig bistand, som kreves etter folkeretten, herunder særlig å stille tiltalte for Domstolen, samt å fortsette å bedre de nasjonale domstolens kapasitet til å rettsforfølge saker.

Vi roser framdriften i gjennomføringen av fredsavtalene fra Dayton/Paris og gir vår fulle støtte til resolusjon 1244 vedtatt av De forente nasjoners sikkerhetsråd. Vi gleder oss over innledningen av

en direkte dialog mellom Beograd og Pristina i Wien nylig, støtter videreføringen av denne dialogen om praktiske spørsmål og bekrefter at vi støtter politikken om «standarder foran status». Vi imøteser videre framgang med henblikk på å fullføre Ohrid-rammeavtalen.

Organisert kriminalitet, korrupsjon og smugling er reelle hindringer for demokratisk stabilitet, rettssikkerhet, markedsøkonomi og utvikling av sivile samfunn, og krever at alle OSSEs deltakerstater iverksetter mottiltak nasjonalt og på tvers av de nasjonale grensene. Vi hilser velkommen engasjementet og resultatene som er oppnådd i Sørøst-Europa i kampen mot slike fenomen, i nært samarbeid og koordinering med relevante internasjonale organisasjoner og aktører. En fortsatt innsats på alle nivåer vil være avgjørende. Vi hilser velkommen OSSEs innsats innen opplæring av politi samt det arbeidet som pågår i landene i regionen for å bedre kapasiteten innen grenseforvaltning.

Vi gleder oss over de resultatene som er oppnådd med hensyn til reform av sikkerhetssektoren. Sivil kontroll over militæret er et avgjørende element i demokratisk reform. Konsentrasjon av håndvåpen og lette våpen, effektive våpeneksportregimer og overskuddslagre av ammunisjon er også saker som bør tas opp der det er behov med internasjonal bistand, herunder fra OSSE. Vi hilser velkommen og roser videreføringen av det arbeidet og den framgangen som OSSE-formannens personlige representant har oppnådd når det gjelder bistand til gjennomføring av frivillige aktiviteter i henhold til artikkel II og rustningskontrolltiltakene i henhold til artikkel IV i fredsavtalene fra Dayton/Paris, samt opprettelsen av kommisjonen som skal granske gjennomføringen av tiltak fastsatt i sluttokumentet i artikkel V, og vi er rede til å støtte dens framtidige arbeid.

Vi gleder oss over de aktivitetene som er utført gjennom OSSEs stedlige nærvær i regionen, samt over utviklingen og tilpasningen av disse aktivitetene i samsvar med situasjonen på grasrotplan og framgangen som er vist, i nært samarbeid med vertslandene.

Vedlegg 14**Erklæring fra Portugals delegasjon på vegne av NATOs medlemsland og kandidatland**

Under henvisning til Formannens erklæring om spørsmålet om forpliktelsene fra Istanbul i 1999, vil jeg gjerne avgi en erklæring på vegne av følgende land: Belgia, Bulgaria, Canada, Danmark, Estland, Det forente kongerike, De forente stater, Frankrike, Hellas, Island, Italia, Latvia, Litauen, Luxembourg, Norge, Polen, Portugal, Romania, Slovakia, Slovenia, Spania, Den tsjekkiske republikk, Tyrkia, Tyskland og Ungarn.

Erklæringen lyder som følger:

«Vi er fortsatt forpliktet til CFE-avtalen, og stadfester at vi går inn for at den tilpassede avtalen snarlig skal tre i kraft. CFE-regimet er et grunnleggende bidrag til et sikrere og mer integrert Europa. Vi gleder oss over holdningen

til de land som ikke er med i CFE, men som har sagt at de akter å be om å få tiltre den tilpassede CFE-avtalen når den trer i kraft. Deres tiltreddelse vil være et viktig, ytterligere bidrag til stabiliteten og sikkerheten i Europa. Vi ber innstendig om at de uinnfridde forpliktelsene fra Istanbul med hensyn til Georgia og Moldova raskt blir oppfylt, slik at de allierte i NATO og andre avtaleparter får de nødvendige betingelser for å kunne gå videre i retning av en ratifisering av den tilpassede CFE-avtalen.»

De land som undertegner denne erklæring, ber om at den vedlegges som et offisielt dokument fra dette møte.
